



Jaarstukken 2016



Inhoudsopgave	Blz
Aanbiedingsbrief	3
Voorwoord	11
Hoofdstuk 1. Inleiding	12
1.1. Verantwoording beleid	12
1.2. Leeswijzer	13
Jaarverslag	14
Hoofdstuk 2. Jaarverslag	14
Thema 1	Raalte is 15
Programma 1.1	Bestuur en dienstverlening 15
Programma 1.2	Veiligheid en Handhaving 20
Thema 2	Raalte leeft 25
Programma 2.1	Onderwijs 25
Programma 2.2	Welzijn 29
Programma 2.3	Sport 33
Thema 3	Raalte werkt 37
Programma 3.1	Arbeidsparticipatie en Inkomen 37
Thema 4	Raalte woont 43
Programma 4.1	Wonen en Woon- en werkomgeving 43
Programma 4.2	Integraal Beheer Openbare Ruimte 49
Programma 4.3	Milieu en duurzaamheid 54
Thema 5	Raalte zorgt 59
Programma 5.1	Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp 59
Thema 6	Raalte biedt ruimte 65
Programma 6.1	Ruimtelijke Ordening 65
Programma 6.2	Economie 69
Programma 6.3	Bereikbaarheid en Mobiliteit 72
Hoofdstuk 3. Paragrafen	75
3.1. Lokale heffingen	76
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	87
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen	99
3.4. Financiering	104
3.5. Bedrijfsvoering	107
3.6. Verbonden partijen	115
3.7. Grondbeleid	146
3.8. Sociaal domein	159

Jaarrekening	167
Hoofdstuk 4. Balans met toelichting	169
4.1 Balans	170
4.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	172
4.3 Toelichting op de balans	176
Hoofdstuk 5. Overzicht van baten en lasten met toelichting	197
5.1 Overzicht van baten en lasten	197
5.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten	199
5.2.1. Overzicht van baten en lasten in vogelvlucht	199
5.2.2. Toelichting op de programma's	203
5.2.3. Wet normering topinkomens	232
5.3 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	233
5.4 Onvoorzien	237
5.5 Incidentele baten en lasten	238
5.6 Vennootschapsbelasting	242
5.7 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	243
5.8 Sisa overzicht	246
5.9 Investeren Met Gemeenten overzicht	248
Hoofdstuk 6. Bijlagen	249
6.1 Verschillen programmabegroting 2016 – rekening 2016	250
6.2 Verschillen rekening 2015 – 2016	252
6.3 Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten 2016 overbrengen naar 2017	254
6.4 Kredieten 2016	256
6.5 Monitoring bezuinigingen 2016-2019	257
Hoofdstuk 7. Controleverklaring	273
Afsluiting	274
Inleiding	274
Verklaring College van B&W	274
Raadsbesluit	276

Aanbiedingsbrief

Raalte, 23 mei 2017

Onderwerp: Jaarstukken 2016

Geachte leden van de raad,

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2016 aan. Met deze jaarstukken legt het college verantwoording af over het gevoerde bestuur in het afgelopen jaar. Tevens doen wij u voorstellen over de bestemming van het rekeningsaldo 2016 en het tijdelijk verhogen van het plafond van de egalisatiereserve zorg.

In verbinding met de samenleving

In verbinding met de samenleving. Dit is de rode draad als we terugblikken op het verslagjaar 2016. Zowel vanuit uw raad, ons college als de ambtelijke organisatie hebben we vanuit de ontwikkelagenda Raalte in 2016 fors ingezet om meer en beter in verbinding te komen met de Raalter samenleving.

Uw raad heeft onder de noemer “de raad op pad” in 2016 vijf verschillende kernen bezocht. Bij alle bezoeken konden inwoners door middel van pitches kenbaar maken wat er in hun dorp leefde. De belangstelling voor deze bezoeken was in alle kernen groot. In 2017 volgen de andere vier kernen met een evaluatie door uw raad na het zomerreces.

Ons college en de ambtelijke organisatie kijken bij steeds meer werkzaamheden hoe we vanuit gewaardeerd partnerschap samen met inwoners projecten kunnen oppakken. Zo zijn inwoners het afgelopen jaar op verschillende manieren betrokken bij de plannen rondom het AZC, Nieuw-Tijenraan, groen en kapbeleid, herinrichting Horstweg Broekland of de dorpsboomgaard in Heino. Daarnaast zetten we met grote regelmaat sociale media in om inwoners op de hoogte te houden van veranderingen op alle terreinen. In het sociaal domein bijvoorbeeld artikelen over Raalte armoedevrij en Kr8 van Raalte.

Een terugblik op 2016 in vogelvlucht

Onderstaand een terugblik in vogelvlucht over het verslagjaar 2016.

Sociaal domein

2016 is het tweede jaar na de decentralisatie van taken vanuit de voormalige AWBZ-taken, de uitvoering van de Jeugdwet en de Participatiewet /WSW. De transitie van de vernieuwde WMO en de Jeugdwet per 1 januari 2015 is in 2016 doorgezet met meer nadruk op transformatie. Voor 2015 lag de nadruk op een soepele overgang voor onze inwoners, waarbij de zorgcontinuïteit de hoogste prioriteit heeft gehad. In 2016 hebben we de nadruk steeds meer gelegd op de zorg “naar voren te organiseren”, met een generalistische wijze van samenwerken. Maatschappelijke partners werken nu samen in het Kr8team. Er wordt steeds meer en beter gebruik gemaakt van de eigen kracht van de inwoners en het optimaal benutten van hun omgeving.

Uit het cliëntervaringsonderzoek 2016 is gebleken dat inwoners van de gemeente Raalte die gebruik maken van de Wmo en Jeugdzorg over het algemeen meer tevreden zijn met de geboden hulp en ondersteuning door de gemeente dan inwoners van andere gemeentes. Daar zijn we blij mee, dat betekent dat we op de goede weg zijn.

Dit geeft ons vertrouwen voor het verder vorm geven van het transformatieproces in 2017 en volgende jaren, zodat we bij dalende inkomsten en een vergrijzing van de samenleving, het voorzieningenniveau in stand kunnen houden.

2016 is het eerste jaar waarin de Stichting Werk Raalte operationeel was. De overgang van de SW-medewerkers naar de stichting is geruisloos verlopen. Naast een geruisloze overgang, is de uitvoering van de SW in eigen beheer ook zeer succesvol. Door een goede samenwerking met ondernemers in Raalte zijn alle medewerkers geplaatst. De tekorten zijn sterk terug gebracht; bij ongewijzigde omstandigheden was het tekort aanzienlijk hoger uitgevallen.

Multifunctionele accommodaties

Met de realisatie van een MFA in Laag-Zuthem is er nu in elke kern een multifunctionele accommodatie. Ook zijn er in 2016 plannen voorbereid voor het renoveren en verbeteren van de Schalm en 't As-spel in Mariënheem.

Nieuwbouw Tijenraan

De bouw van een nieuw en duurzaam Tijenraan is in september 2016 gestart. Het doel is om het nieuwe gebouw in december 2017 op te leveren.

Stimuleren lokale economie

In 2016 zijn diverse initiatieven in gang gezet om de lokale economie te stimuleren. Denk daarbij aan het economisch werkatelier. Dit heeft geleid tot diverse nieuwe initiatieven die verder in werkgroepen zijn en worden uitgewerkt.

Er is een taskforce ondernemersdienstverlening ingesteld waarin ondernemers en gemeente samen werken aan de verbetering van de ondernemersdienstverlening.

Afschaffen betaald parkeren

Uw raad heeft eind 2016 het besluit genomen om het betaald parkeren per 3 april 2017 af te schaffen. Hiermee is een breed levende wens vanuit zowel de samenleving als uw raad gerealiseerd.

Duurzaamheid

Duurzaamheid speelt een steeds belangrijke rol in onze samenleving, ook in Raalte. Zo is het percentage ingezamelde herbruikbare afvalstoffen in 2 jaar tijd met 10% gestegen, van 61% in 2014 naar 71% in 2016 en was de pilot wasbare luiers een succes.

De opwekking van zonne-energie in Raalte is in 2 jaar tijd bijna verdubbeld. Van alle energieverbruik wordt nu 7,1% duurzaam opgewekt.

Door het plaatsen van zonnepanelen op het HOF theater is tevens een bijdrage geleverd aan de verduurzaming van onze eigen gemeentelijke gebouwen.

Ruimtelijk/fysiek domein

Binnen het ruimtelijk/fysiek domein is/zijn onder meer:

- onder regie van de provincie en samen met het bedrijfsleven extra middelen van het Rijk verkregen voor verkeersmaatregelen N35, traject Wijthmen-Nijverdal;
- de nieuwe woonvisie vastgesteld en woonafspraken met de provincie Overijssel gemaakt;
- nieuwe prestatieafspraken gemaakt met Salland Wonen en de huurdersbelangenorganisaties;
- het beleidsplan “licht in de openbare ruimte” vastgesteld;
- samen met bewoners diverse initiatieven opgepakt. Denk daarbij aan het Bouwhuisplein in Broekland, de Nieuwstraat, kruising Ganzeboomlaan-Mettingenlaan en Molenhof in Raalte, de Zwarteweg in Nieuw-Heeten en de Weseperweg in Heeten;
- uitvoering gegeven aan onderhoud en vervanging van civieltechnische kunstwerken (bijvoorbeeld brug Tureluur Raalte Noord).
- de basis gelegd voor het ontwikkelen van nieuw beleid onder de titel “groen samen doen”.

Grondexploitatie

Binnen de grondexploitatie is het herstel van de woningmarkt in 2016 vertaald door o.a.:

- De verkoop / levering van 83 kavels ten behoeve van nieuwbouw woningen;
- Het bouwrijp maken en het in uitgifte geven van kavels binnen het project Burgemeesterkwartier;
- een nieuwe uitgifteronde van (21) bouwkavels in fase 2 van het project Salland II

Financieel resultaat 2016

Bij de zomernota 2016 was een begroot positief resultaat voorzien van € 0,48 mln. Het “netto” rekeningsaldo 2016 komt nu uit op een positief resultaat van € 1,82 mln. Dit resultaat is derhalve € 1,34 mln. voordeliger dan bij de zomernota 2016 werd verwacht.

Weliswaar sluit de jaarrekening 2016 met een “bruto” positief resultaat van € 2,92 mln. maar hierbij moet nog rekening worden gehouden dat een bedrag van € 1,1 mln. opnieuw door de raad beschikbaar wordt gesteld als gevolg van overlopende posten van 2016 naar 2017. Derhalve een “netto” rekeningsaldo 2016 van € 2,92 minus € 1,1 mln. is positief € 1,82 mln.

Overlopende posten naar volgend dienstjaar

Dit zijn posten waarvoor in 2016 middelen beschikbaar zijn gesteld ten laste van de exploitatie maar die per einde boekjaar nog niet (geheel) zijn gerealiseerd. Daarom wordt voorgesteld deze middelen in 2017 opnieuw beschikbaar te stellen. Op blz. 252 is een specificatie weergegeven van deze overlopende posten.

In onderstaande tabel treft u de opbouw van het rekeningresultaat 2016 aan.

Rekeningresultaat 2016			
Begrotingsresultaat tot en met zomernota 2016	V		€ 484.216
Gerealiseerd resultaat 2016	V	€ 2.916.332	
opnieuw beschikbaar te stellen middelen in 2017 in verband met overlopende posten" van 2016 naar 2017	N	-€ 1.097.041	
"Netto" rekeningsaldo 2016	V		€ 1.819.291
Resultaat jaarrekening 2016 ten opzichte van begrotingsresultaat na zomernota 2016	V		€ 1.335.075

De belangrijkste oorzaken van dit positievere rekeningresultaat 2016 ten opzichte van de zomernota 2016 zijn:

Meevallers:

- hogere algemene uitkering
- lagere uitgaven leerlingenvervoer, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk
- btw voordeel op investeringen riool
- voordeel afrekening boekenonderzoek belastingdienst
- voordeel op renteresultaat

Tegenvallers:

- hogere storting in de voorziening pensioenen en wachtgelden wethouders.
- minder inkomsten leges omgevingsvergunning
- vervallen bijdrage openbare ruimte vanuit bouwgrondexploitatie als gevolg van wijziging regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording.

Voor een nadere analyse van het rekeningresultaat zie hoofdstuk 5.2.1. "Overzicht van baten en lasten in vogelvlucht (blz. 199 en volgende).

Reservepositie

Algemene bestemmingsreserve

Het verloop van de algemene bestemmingsreserve liet bij de programmabegroting 2017-2020 het volgende beeld zien:

Stand algemene bestemmingsreserve bij programmabegroting 2017					
Verloop algemene bestemmingsreserve	2016	2017	2018	2019	2020
Verwachte stand per ultimo jaar	6,4	3,57	3,08	2,84	3,04

In onderstaande tabel (bedragen x € 1 mln.) is geschetst hoe het verloop van de algemene bestemmingsreserve zich bij de jaarrekening 2016 heeft ontwikkeld.

Deze tabel laat zien dat de algemene bestemmingsreserve ad € 7,72 mln. per 31 december 2016 (excl. rekeningsaldo 2016) terug loopt tot een verwacht saldo van € 4,32 mln. per ultimo 2020. Hiermee is de verwachte stand van de algemene bestemmingsreserve per 31 december 2020 bij de jaarrekening 2016 € 1,28 mln. hoger dan bij de programmabegroting 2017 werd verwacht (€ 4,32 mln. minus € 3,04 mln.).

Belangrijkste oorzaak hiervan is dat het rekeningsaldo 2016 € 1,34 mln. voordeliger is dan bij de zomernota 2016 werd voorzien. Daarnaast hebben er nog enkele kleine mutaties plaats gevonden in de algemene bestemmingsreserve, per saldo geeft dit een resultaat van -/- € 0,06 mln.

STAND ALGEMENE BESTEMMINGSRESERVE BIJ JAARREKENING 2016					
<i>genoemde bedragen x € 1 mln.</i>					
Verloop reserve	2016	2017	2018	2019	2020
stand per 31 december 2016	7,72	7,71	4,85	4,36	4,12
bij: rekeningsaldo 2016	2,92				
opnieuw beschikbaar stellen van middelen in 2017 voor posten welke in 2016 nog niet volledig zijn gerealiseerd (de zogenaamde "overlopende posten")	-1,1				
overbrengen eenmalige middelen die zijn afgedekt ten laste van de algemene bestemmingsreserve	-0,17				
claims via raadsbesluit jaarrekening 2016 (overbrengen kredieten ten laste van algemene bestemmingsreserve)	-1,66				
dekking begrotingsresultaten 2017-2020		-2,84	-0,49	-0,24	0,2
4e wijziging 2017: "groen, samen doen"		-0,02			
stand per ultimo jaar	7,71	4,85	4,36	4,12	4,32

Algemene reserve grondexploitatie

Het verloop van de algemene reserve grondexploitatie liet bij het vaststellen van de programmabegroting 2017-2020 het volgende beeld zien:

Stand algemene reserve grondexploitatie bij programmabegroting 2017					
<i>genoemde bedragen x 1 mln.</i>					
Verloop algemene reserve grondexploitatie	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per ultimo jaar	1,24	1,21	1,17	1,03	1,13

In onderstaande tabel (bedragen x € 1 mln.) is geschetst hoe het verloop van de algemene reserve grondexploitatie zich bij de jaarrekening 2016 heeft ontwikkeld.

Stand algemene reserve grondexploitatie bij jaarrekening 2016					
<i>genoemde bedragen x 1 mln.</i>					
Verloop algemene reserve grondexploitatie	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per ultimo jaar	3,73	4,10	5,00	4,86	4,90

Deze tabel laat zien dat de algemene reserve grondexploitatie ad € 3,73 mln. per 31 december 2016 oploopt tot een verwachte saldo van € 4,90 mln. per ultimo 2020. Hiermee is de verwachte stand van de algemene reserve grondexploitatie per 31 december 2020 bij de jaarrekening 2016 € 3,77 mln. hoger is dan bij de programmabegroting 2017 werd verwacht (€ 4,90 mln. minus € 1,13 mln.).

Met name de tussentijdse winstneming binnen het complex Salland II (€ 1,5 mln.) en de mutaties in de voorziening te verwachten verliezen (€ 0,89 mln.) hebben een positief effect op de algemene reserve grondexploitatie. Door het aantrekken van de woningmarkt is de verwachting dat binnen enkele complexen eerder tussentijds winst genomen kan worden (2017 en 2018). Het betreft de complexen Salland II (€ 1,0 mln.) , Borgwijk (€ 0,5 mln.) en de Wörmink (€ 0,1 mln.)

Egalisatiereserves sociaal domein

Binnen het sociaal domein zijn in de afgelopen jaren twee egalisatiereserves gevormd, te weten de egalisatie reserve zorg en participatie. Omdat we binnen het sociaal domein uitgaan van budgetneutraliteit worden eventuele overschotten/ tekorten binnen de WMO / Jeugdwet en participatie gestort / onttrokken aan respectievelijk de egalisatiereserve zorg en participatie.

In onderstaande tabel is het verloop van beide egalisatiereserves sociaal domein tot en met het verslagjaar 2016 weergegeven.

Ontwikkeling Egalisatiereserves sociaal domein 2014-2016			
<i>genoemde bedragen x 1 mln.</i>			
Stand per ultimo	2014	2015	2016
Zorg	2,07	3,35	4,53
Participatie	1,37	1,05	0,96
totaal	3,44	4,4	5,49

Beide reserves bij elkaar opgeteld laten per eind 2016 een saldo zien van € 5,49 mln. Dit stelt ons in staat om de transformatie verder (door) te ontwikkelen en de verwachte budgetdalingen voor de komende jaren op te kunnen vangen. De integratie uitkering sociaal domein daalt tot en met het jaar 2020 nog met circa € 1,75 mln. (circa 11%) ten opzichte van het jaar 2016 (basis decembercirculaire 2016).

Uw raad heeft voor de reserve zorg een plafond ingesteld van € 3,5 mln. Met de stand van de reserve Zorg op 31-12-2016 wordt het plafond van deze reserve met ruim € 1 mln. overschreden.

Op de reserve Zorg rust per 1-1-2017 echter nog een claim van € 860.000. Immers bij de vaststelling van de begroting 2017 is door uw raad een transformatiebudget sociaal domein tot dit bedrag beschikbaar gesteld. Hiermee rekening houdend komt het saldo van de reserve op ruim € 3,6 miljoen, hetgeen in lijn ligt met het door uw raad vastgestelde plafond. Daarnaast zijn er binnen het sociaal domein nog een aantal ontwikkelingen die in de toekomst van invloed kunnen zijn op de omvang van de reserve. Hierbij wordt gedacht aan mogelijke (co-) financiering van initiatieven en projecten waarmee de fysieke, sociale en/of organisatorische infrastructuur in een kern of gebied verbeterd kan worden. Mogelijke voorstellen zullen bij de begroting 2018 als nieuw beleid worden aangedragen. We stellen daarom voor het plafond van de reserve zorg bij de jaarrekening 2016 tijdelijk te verhogen tot € 4,6 mln. en bij de integrale afweging van de begroting 2018 het plafond van de reserve opnieuw te beoordelen.

Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf sociaal domein (blz. 159 en volgende).

Tenslotte

De door de raad ingestelde rekeningcommissie voert op 21 juni aanstaande het onderzoek jaarrekening uit. Hierbij licht de accountant het accountantsverslag 2016 toe. Het verslag van dit onderzoek wordt u daarna zo spoedig mogelijk toegezonden.

Raalte, 23 mei 2017,
Burgemeester en wethouders van Raalte,

de secretaris
Karin Cornelissen

de burgemeester
Martijn Dadema

Voorwoord

Voor u liggen de jaarstukken 2016 van de gemeente Raalte. Met dit sluitstuk van de budgetcyclus 2016 leggen we als college van Burgemeester en Wethouders verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid. Het is gebruikelijk dat de verslaglegging voor een ieder ter inzage wordt gelegd en op de website wordt gepubliceerd.

Jaarverslag en jaarrekening

De jaarstukken 2016 zijn opgedeeld in een jaarverslag en een jaarrekening. Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de diverse paragrafen. Over dit onderdeel wordt geen accountantsverklaring afgegeven. Wel stelt de accountant vast dat de inhoud van het jaarverslag niet in strijd is met de jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de balans met toelichtingen en is door de accountant gecontroleerd en voorzien van een controleverklaring.

Wij hopen dat u met deze verslaglegging een instrument in handen heeft voor een goede invulling van uw controlerende rol.

Burgemeester en wethouders van Raalte,

mei 2017.

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1. Verantwoording beleid

Het programmaverslag en de financiële vertaling daarvan in de jaarstukken, vormen het sluitstuk van de gemeentelijke planning– en controlcyclus.

In de meerjarenbegroting 2016-2019 zijn de beleidsvoornemens, de beschikbare middelen en de daaraan gekoppelde resultaten en prioriteitstellingen opgenomen.

Over de vorderingen in de uitvoering van deze beleidsvoornemens en de aanwending van de beschikbaar gestelde middelen wordt jaarlijks in de zomernota aan de raad gerapporteerd. Het nu voorliggende afsluitende jaarverslag en de jaarrekening zijn de belangrijkste documenten voor het afleggen van verantwoording over gemeentelijke prestaties en bestedingen. Formeel dienen de documenten twee doelen:

1. verantwoording van ons als college aan de gemeenteraad;
2. verantwoording van de gemeenteraad aan de bevolking die hij vertegenwoordigt.

Zoals al aangegeven dient er voor de verslaglegging een onderscheid te worden gemaakt in jaarverslag en jaarrekening.

Het onderdeel jaarverslag geeft inzicht in de realisatie van de programma's. Dit inzicht wordt verkregen door een uitwerking te geven van:

- de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd;
- de wijze waarop geprobeerd is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken.

De jaarrekening, waar het oordeel van de accountant over het getrouwe beeld en de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties betrekking op heeft, bevat:

- de gerealiseerde baten en lasten per programma;
- het overzicht van de gerealiseerde dekkingsmiddelen;
- het totaal saldo van baten en lasten;
- de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- het gerealiseerde resultaat na bestemming.

Volgens de BBV-voorschriften worden eerst alle baten en lasten van de programma's gepresenteerd. Vervolgens wordt het resultaat bepaald en daarna wordt het resultaat bestemd. Op dat moment vinden toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves plaats.

De succesindicatoren, die bij de diverse programma's zijn vermeld, die zijn ontleend aan het tweejaarlijks onderzoek "Waarstaatjegemeente" zijn met ingang van de begroting 2016 vervangen door nieuwe indicatoren.

1.2 Leeswijzer

In de begroting en rekening 2016 zijn de volgende programma's opgenomen:

- 1.1 Bestuur en Dienstverlening
- 1.2 Veiligheid en Handhaving
- 2.1 Onderwijs
- 2.2 Welzijn
- 2.3 Sport
- 3.1 Arbeidsparticipatie en Inkomen
- 4.1 Wonen en woon- en werkomgeving
- 4.2 Integraal Beheer Openbare Ruimte
- 4.3 Milieu en Duurzaamheid
- 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp
- 6.1 Ruimtelijke Ordening
- 6.2 Economie
- 6.3 Bereikbaarheid en Mobiliteit

De algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien zijn niet ondergebracht in een afzonderlijk programma.

Met het jaarverslag is geprobeerd om inzicht te geven in de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd en de wijze waarop geprobeerd is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken.

Dit uit zich in **hoofdstuk 2**, waar aan de hand van de programma's de volgende W-vragen worden beantwoord:

- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat hebben we ermee bereikt?

We hebben eerst de teksten uit de begroting benoemd (zie kopje Begroting) gevolgd door de verantwoording hierover (zie kopje Rekening). Dit ter verduidelijking voor de lezer.

In **hoofdstuk 3** wordt een nadere toelichting gegeven in de voorgeschreven paragrafen.

Deze toelichting geeft een dwarsdoorsnede van de financiële positie gezien vanuit het perspectief van de volgende onderdelen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Sociaal domein.

In **hoofdstuk 4** vindt u de balans met grondslagen en toelichting op de balans.

In **hoofdstuk 5** wordt antwoord gegeven op de W-vraag "Wat heeft het ons gekost?". Hier wordt het financieel resultaat per programma weergegeven. Ook wordt hier de jaarrekening in een vogelvlucht toegelicht.

U treft in **hoofdstuk 6** enkele financiële bijlagen aan, waaronder de Sisa-bijlage.

In **hoofdstuk 7** is de controleverklaring opgenomen.

Als afsluiting treft u het raadsbesluit aan tot vaststelling van de jaarstukken 2016 en de bestemming van het rekeningsaldo.

Hoofdstuk 2. Jaarverslag

Inleiding

Om een heldere verslaglegging af te geven over het gevoerde beleid in 2016, is de programmaverantwoording in navolging van de programmabegroting 2016 opgebouwd uit 6 thema's met de daar onderliggende 13 programma's. Zo zijn de resultaten in de jaarstukken 2016 te vergelijken met het geraamde in de programmabegroting 2016.



1. Raalte is

1.1 BESTUUR EN DIENSTVERLENING

1.2 VEILIGHEID EN HANDHAVING

Programma 1.1

Bestuur en dienstverlening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
Gemeentesecretaris K. Cornelissen

Begroting

Wat willen we bereiken?

Raalte is een gemeente met negen levendige kernen en een vitaal platteland. Daar zijn we trots op, dat willen we behouden en doorontwikkelen. Wij willen de kracht benutten van mensen, bedrijven, scholen en andere organisaties in alle kernen. We willen de vitaliteit en veerkracht van de Raalter samenleving aanspreken en stimuleren dat de samenleving zelf vorm geeft aan de invulling en uitvoering van de eigen en gedeelde belangen. We streven naar bestuurlijke zelfstandigheid door samenwerking. Als gewaardeerd partner samenwerken met verschillende buurgemeenten en met zorg- en maatschappelijke partners. Inwoners en organisaties mogen van de gemeente verwachten dat zowel de collectieve- als de individuele dienstverlening goed is. We sluiten waar mogelijk aan bij de vragen van inwoners en organisaties.

Relevante ontwikkelingen:

- De ingezette lijn voor overheidsparticipatie wordt de komende jaren verder uitgebouwd. Dit vergt een andere vorm van samenwerking tussen enerzijds onze burgers en bedrijven en anderzijds de ambtelijke en bestuurlijke organisatie. Steeds meer komen de initiatieven voor beleid en uitvoering uit de samenleving waarbij van gemeentewege er op wordt ingezet om als gewaardeerd partner een bijdrage te kunnen leveren aan die initiatieven. Ook bij alle ontwikkelingen in het sociaal domein wordt in toenemende mate (eigen) inbreng vanuit burgers en samenleving verwacht.
- Vanuit de samenleving bestaat in toenemende mate de behoefte om ook via de digitale weg met de gemeente te kunnen communiceren en informatie op te vragen. Die behoefte is er ook met betrekking tot het aanvragen van producten.
- Ook de komende jaren worden we weer geconfronteerd met verdergaande kortingen vanuit de rijksoverheid. Dit levert opnieuw een grote druk op de te besteden middelen waarbij ook nu weer duidelijke keuzes moeten worden gemaakt.

Doelstellingen:

1. De gemeente ontwikkelt zich tot een gewaardeerd partner door te luisteren naar de vraag achter de vraag, mee te denken hoe het wél kan en bij ideeën en initiatieven naast inwoners en initiatiefnemers te staan.
2. De gemeente hanteert een open bestuursstijl wat leidt tot meer vertrouwen van de burgers in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd.
3. De inwoners van Raalte zijn tevreden over de dienstverlening van de gemeente, zowel over het aanbod van diensten als de afhandeling.
4. De bezuinigingstaakstellingen realiseren.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1.1	Score: de gemeente gebruikt heldere taal	*	*	2,5	3,6
1.2	Score: de gemeente luistert naar de mening van haar burgers	*	*	2,5	3,1
1.3	Score: de gemeente betreft burgers voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen	*	*	2,5	3,2
1.4	Score: burgers en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren	*	*	2,5	3,3
2	Score: hoeveel vertrouwen heeft een inwoner in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd	*	*	2,3	3,1
3.1	Score: ik kan gemakkelijk aan de benodigde gemeentelijke informatie komen	*	*	2,7	3,8
3.2	Score: ik vond het aanvragen of voorleggen gemakkelijk	*	*	2,7	3,9
3.3	Score: de ontvangen en/of beschikbare informatie was juist en volledig	*	*	2,5	3,8
3.4	Score: de tijd die de afhandeling van een aanvraag in beslag nam was acceptabel	*	*	2,5	3,8
3.5	Score: ik werd voldoende op de hoogte gesteld of gehouden van het verloop van de afhandeling	*	*	2,5	3,7

*) niet gemeten in 2014 en 2015

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 We implementeren de Strategische communicatievisie 2015 – 2018.
- 1.2 We gaan aan de slag met de Ontwikkelagenda voor de organisatie.
- 2.1 Overheidsparticipatie wordt in 2016 verder uitgebouwd en vormgegeven op basis van ons uitgangspunt om een gewaardeerd partner te willen zijn bij de ontwikkeling van initiatieven.
- 2.2 We implementeren de adviezen van de raads werkgroep Overheidsparticipatie.
- 3.1 Om te werken aan de groei van klanttevredenheid en efficiëntere bedrijfsvoering gaan we verder met het Programma Digitalisering Dienstverlening. Door dit programma gaan we volledig digitaal zaakgericht werken en verloopt de meerderheid van onze dienstverlening zaakgericht en via het kanaal 'Internet'.
- 3.2 Een ontwikkelpad wordt ingezet om het Klant Contactcentrum meer de regierol te geven over de verschillende kanalen die voor contact met de gemeente gebruikt kunnen worden zoals web, email, telefoon en balies.
- 3.3 We breiden onze digitale dienstverlening verder uit door meer producten als e-dienst beschikbaar te stellen.
- 3.4 We werken continue aan de optimalisering van onze doorlooptijden.

- 3.5 We werken aan de invoering en implementatie van een gemeentebreed zaakstelsel.
- 4.1 Wij continueren acties en zetten nieuwe acties in gang, gericht op het realiseren van de bezuinigingen zoals vastgesteld bij raadsbesluit van 3 juli 2014.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

In 2016 is het onderzoek Waar Staat je Gemeente uitgevoerd om de tevredenheid van onze inwoners op een aantal thema's te meten. Bij de begroting 2016 is een ruwe inschatting gemaakt van de resultaten die het onderzoek zou kunnen opleveren, vergelijkingsmateriaal was niet voorhanden. In zijn algemeenheid doen we het beter dan we van tevoren hadden ingeschat (zie voorgaande tabel met prestatie-indicatoren). Interessanter is echter om ons te vergelijken met het landelijke gemiddelde. Hieruit blijkt dat we het op een aantal thema's ten aanzien van bestuur en dienstverlening goed doen (zie onderstaande tabel). We scoren bovengemiddeld op het betrekken van inwoners bij plannen, activiteiten en voorzieningen en het creëren van voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren. Ten aanzien van onze gemeentelijke dienstverlening scoren we bovengemiddeld op de stelling dat het aanvragen of voorleggen gemakkelijk is. Met het balieonderzoek scoorden we helaas lager dan het landelijke gemiddelde wat ertoe heeft geleid de raad in 2016 het voorstel te doen een nieuwe visie op dienstverlening te formuleren.

Indicator	Gemeente Raalte	Gemeenten met 25.000 - 50.000 inwoners
1.3 Betrekken van inwoners bij plannen, activiteiten en voorzieningen	41%	35%
1.4 Creëren van voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren	41%	37%
3.1 Aanvragen of voorleggen is gemakkelijk	82%	79%
% (helemaal) mee eens		

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 We zijn aan de slag gegaan met de implementatie van de strategische communicatievisie. Bij alle werkzaamheden kijken we hoe we vanuit gewaardeerd partnerschap samen met inwoners projecten kunnen oppakken. Zo zijn inwoners het afgelopen jaar op verschillende manieren betrokken bij de plannen zoals het Azc, Nieuw-Tijenraan, groen- en kapbeleid, herinrichting Horstweg Broekland, de dorpsboomgaard in Heino. Daarnaast zetten we met grote regelmaat social media in om inwoners op de hoogte te houden van veranderingen op alle terreinen. In het sociale domein bijvoorbeeld artikelen over Raalte armoedevrij en Kr8 van Raalte. Dit wordt ook in 2017 verder uitgebreid. Naast de projecten wordt gewerkt aan een verbetertraject voor de schriftelijke communicatie waarbij wij ook de mening van de inwoners vragen. Ook in ons reguliere werk hebben we vanuit onze veranderde communicatierol aandacht voor het betrekken van onze inwoners en het inzetten van social media.

- 1.2 In 2016 zijn we gestart met de Ontwikkelagenda voor de organisatie en zijn diverse activiteiten en initiatieven uitgevoerd. Zo nemen alle leidinggevendenden deel aan een leiderschapstraject om bewustwording te creëren dat de ontwikkelingen van deze tijd vragen om een daarbij passende leiderschapsstijl. Ook is er elk kwartaal een zogenaamde “ontwikkelbijeenkomst” georganiseerd waar alle medewerkers welkom zijn en waar we op basis van feedback van “buiten” met elkaar in gesprek gaan over wat er nodig is om te groeien als “gewaardeerd partner”. In (nagenoeg) elk team is op hele verschillende manieren aandacht voor “gewaardeerd partnerschap” en wat dat betekent voor het specifieke werk in dat team. We stimuleren dat mensen goede voorbeelden, maar ook dilemma’s met elkaar delen. Tenslotte zijn onder de vlag van de Ontwikkelagenda zowel een strategische communicatievisie als de HR-routekaart ontwikkeld. Centrale thema’s in die HR-routekaart voor de komende jaren zijn: wendbaarheid, (persoonlijk) leiderschap en het benutten van talenten.
- 2.1 Concrete terreinen waar overheidsparticipatie is vormgegeven is het economisch werkatelier, de pilot wasbare luiers, de Woonvisie 2016-2020 en het nieuwe groen- en kapbeleid “Groen, samen doen!”. Ook de mogelijke vestiging van een asielzoekerscentrum is in samenwerking met de gemeenschap opgepakt, echter tot een definitieve vestiging van een AZC heeft het niet geleid. Ook in de uitvoering van onze taken werken we steeds vaker direct samen met onze partners en inwoners. Denk aan de kernteams in het Sociale Domein. Maar ook bij steeds meer werkzaamheden in de openbare ruimte (reconstructie Horstweg) en op het gebied van verkeer (basisschool de Linderte) werken we met onze inwoners samen. We hebben geconstateerd dat verzoeken die bij ons binnen komen en waarvoor meerdere teams nodig zijn om tot een antwoord of oplossing te komen vaak te lang blijven “zweven” in de organisatie. In 2016 hebben we daarom een zogenaamd “initiatieventeam” ingesteld. Zij zorgen dat deze initiatieven op een goede plek terecht komen.
- 2.2 Het advies van de raads werkgroep Overheidsparticipatie om te starten met de Raad op Pad is opgevolgd. Concreet zijn de dorpen Luttenberg, Broekland, Laag Zuthem, Mariënheem en Raalte aangedaan en is er een thema-avond over het groen- en kapbeleid gehouden in Heeten. Tijdens deze avonden pitchten onze inwoners allerlei ideeën en worden ze geprioriteerd. De raad neemt nog dezelfde maand een besluit of de pitches een vervolg verdienen. Deze nieuwe manier van werken is een uitdaging voor de ambtelijke organisatie en het bestuur, maar al experimenterend sluiten we daardoor steeds dichterbij datgene wat in de gemeenschap leeft.
- 3.1 Met de gemeenten Deventer en Olst-Wijhe werken we samen in het programma Digitaal Werken. Hierdoor wordt het voor onze medewerkers mogelijk tijd en plaats onafhankelijk te werken. Naast training en bewustwording in digitaal (informatieveilig) werken, hebben we in 2016 het accent gelegd om het zaakgericht werken verder te verbeteren. Om te voldoen aan de archiefvereisten is het handboek vervanging documenten postproces en een plan van aanpak archief opgesteld.
- 3.2 Klanten zien graag dat wij in één keer een volledig antwoord geven op hun vraag. Een essentiële rol daarbij heeft het Klant Contactcentrum: het in één contact behandelen van telefoontjes, e-mails en balie-vragen. Om verdere stappen te zetten was nieuwe techniek nodig. Die nieuwe techniek is inmiddels beschikbaar. Naast nieuwe techniek vergt dit model meer analytische vermogens van de betreffende functies. Daartoe is nog aanpassing nodig van de functieprofielen.

- 3.3 Een procesondersteuner is eind 2016 aan de slag gegaan om een aantal werkprocessen, behorend bij e-diensten, beter passend te maken met het zaaksysteem (zie 3.4). Hierdoor en vanwege de komst van een grote update van het zaaksysteem zijn niet meer e-diensten beschikbaar gesteld. We hebben er wel voor gezorgd dat het aantal gedigitaliseerde formulieren (een digitaal invulbaar formulier) is toegenomen; dit vergemakkelijkt het daarna omzetten in een e-dienst (een via DigiD voor ingevuld digitaal formulier).
- 3.4 De komst van het zaaksysteem (zie hierna) geeft ons steeds meer mogelijkheden om te kunnen sturen op onze doorlooptijden, bijvoorbeeld in het kader van de afdoening van ingekomen correspondentie. De voorbereidingen daartoe zijn in het laatste kwartaal van 2016 in gang gezet.
- 3.5 Om digitaal zaakgericht te kunnen werken is eind 2015 het zaaksysteem van Dimpact "live" gegaan. Dit betekent dat de afhandeling van de inkomende post, meldingen openbare ruimte en het bestuurlijke besluitvormingsproces digitaal plaatsvindt. Inmiddels zijn ruim 10.000 zaken in het systeem geregistreerd en afgehandeld.
- 4.1 Er staan geen bezuinigingen zoals vastgesteld bij raadsbesluit van 3 juli 2014 voor programma 1.1. meer open.

Verantwoording nieuw beleid 2016

- 1. **Modernisering Basisregistratie Personen (BRP) (structureel € 30.925 vanaf 2018)**
Het project is gestart. De applicatie die de modernisering BRP mogelijk maakt, wordt in 2017 geïmplementeerd.
- 2. **Ontwikkelagenda Raalte (eenmalig € 50.000 in 2016 en 2017)**
De Ontwikkelagenda is in 2016 gestart met een leiderschapstraject voor alle leidinggevend en ontwikkelbijeenvakomen voor alle medewerkers. Centraal in al die activiteiten staat de vraag hoe we gezamenlijk invulling kunnen geven aan "gewaardeerd partnerschap" en wat dat betekent voor onze leidinggevend, medewerkers of teams. Met name het leiderschapstraject en de ontwikkelbijeenvakomen voor alle medewerkers zijn gefinancierd uit deze eenmalige extra middelen. Andere activiteiten (zoals de ontwikkeling van een Communicatievisie en de HR-routekaart) zijn bekostigd uit de reguliere daarvoor beschikbare budgetten.

Programma 1.2

Veiligheid en handhaving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Raalte is een veilige gemeente en dat willen we graag zo houden. Van belang is dat inwoners zich veilig voelen in en op straat en in hun eigen buurt en leefomgeving. Enerzijds dragen de inwoners zelf verantwoordelijkheid voor de veiligheid door zich bijvoorbeeld aan de verkeerssnelheid te houden of door (inbraak) preventieve maatregelen te treffen. Ook goed noaberschap draagt bij aan het gevoel van veiligheid. Anderzijds ligt hier ook een regiefunctie voor de gemeente in de richting van alle andere partners in de veiligheidsketen.

Relevante ontwikkelingen:

- De taken die door de 3D-s naar de gemeente zijn gekomen hebben in 2015 geleid tot een samenwerking met interne en externe partners. In 2016 wordt deze samenwerking geborgd in de gezamenlijke produkten.
- Bij het overgaan van gemeentelijke taken naar de Veiligheidsregio is het voor een aantal taken (zoals exacte ureninzet en verdeling van brandweer met betrekking tot toezicht & handhaving ten opzichte van gemeentelijke inzet en het up-to-date houden van registratiesystemen) onduidelijk gebleven waar verantwoordelijkheden liggen. In 2016 moet hierin structurele duidelijkheid komen en moeten de verantwoordelijkheden ook geborgd worden in de bedrijfsprocessen. Voor 2016 zijn tijdelijke afspraken gemaakt om de continuïteit te waarborgen.
- Vaak beginnen irritaties in de buurt met een kleinigheid. Door er niet met elkaar over te praten kan zo'n kleinigheidje uit de hand lopen. De politie erbij halen levert niet altijd de 'vrede' die burens zich wensen. Het lost misschien het conflict wel op, maar bewerkstelligt niet altijd een duurzame oplossing. Buurtbemiddeling is een laagdrempelige voorziening waar buurtgenoten hun conflicten met elkaar oplossen onder begeleiding van vrijwillige buurtbemiddelaars. In 2015-2016 wordt onderzocht of buurtbemiddeling voor de gemeente Raalte een reële optie is.

Doelstellingen:

1. Een stabilisatie of mogelijk een daling van het aantal (gewelds)misdrijven.
2. Een stabilisatie of mogelijk een verhoging van het veiligheidsgevoel van inwoners.
3. Een daling van het aantal woninginbraken.
4. Een daling van het aantal gevallen van huiselijk geweld en woonoverlast.
5. Vermindering van overlast in de openbare ruimte, met als prioriteit vermindering overlast door (jeugd)groepen.
6. De inwoners van de gemeente Raalte beoordelen de controle en handhaven van regels met tenminste een 2,6.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1.1*	Het aantal geregistreerde misdrijven	808	751	<808	820
2.1**	Het rapportcijfer veiligheid in de eigen buurt / woonomgeving	7,3		7,5	7,7
3.1*	Het aantal geregistreerde woninginbraken	93	61	<93	50
4.1*	Het aantal geregistreerde gevallen van huiselijk geweld	29	34	<29	33
4.2*	Het aantal geregistreerde gevallen van woonoverlast/burengerucht	60	48	<60	47
5.1*	Het aantal overlastmeldingen	695	615	<650	701
5.2*	Het aantal jeugd gerelateerde overlastmeldingen	92	99	<92	148
5.3	Score: er wordt voldoende gedaan aan de leefbaarheid en veiligheid van mijn buurt			2,7	3,4
6.1	Score: de gemeente houdt voldoende toezicht op het naleven van regels (nieuw): oude indicator nieuwe indicator	5,9		2,6	3,2

*) Betreft indicatoren uit het registratiesysteem van de politie.

**) Betreft een indicator uit de Veiligheidsmonitor die tweejaarlijks (even jaren) wordt opgesteld.

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 In het integraal veiligheidsbeleid wordt prioriteit gegeven aan het in stand houden van een veilige thuissituatie voor iedereen en het terugdringen van criminaliteit met grote impact. Hieronder valt ook het tegengaan van misdrijven.
- 1.2 Op alle geprioriteerde onderwerpen uit het veiligheidsbeleid integraal samenwerken en informatie delen. Kortom, we worden een informatiegestuurde gemeente.
- 1.3 Goede werkafspraken maken in het kader van de drie decentralisaties om zo de verantwoordelijkheden die betrekking hebben op veiligheid goed te borgen in de organisatie.
- 1.4 Het borgen van het plan/protocol maatschappelijke onrust.
- 2.1 Door prioriteit te geven aan de bestrijding van High Impact Crimes zoals woninginbraken en geweldsmisdrijven en te investeren in de fysieke kwaliteit van de woonomgeving, neemt het veiligheidsgevoel toe met een hoger rapportcijfer tot gevolg.
- 3.1 Voorlichting geven in het kader van preventie om mensen alert te maken en daarmee zoveel mogelijk woninginbraken te voorkomen.

- 3.2 Het invoeren van een Digitaal Opkoopregister (DOR) en de bijbehorende werkprocessen (zoals binnen komen meldingen en toezicht uitvoeren op meldingen) borgen. (Iemand die bedrijfsmatig in tweedehands goederen wil handelen, moet dit melden bij de gemeente. De gemeente houdt toezicht op deze meldplicht. Zo houdt zij een overzicht bij van opkopers. Opkopers van tweedehands goederen zijn verplicht om die goederen te registreren in een DOR. De politie krijgt dan automatisch een seintje als er gestolen goederen tussen zitten. Politie en justitie gebruiken onder meer meldingen uit dit DOR om verdachten van heling en diefstal op te sporen en te vervolgen. Via een speciale website kunnen burgers controleren of een tweedehands product afkomstig is uit diefstal.)
- 4.1 Consequent gebruik maken van de wet op het tijdelijk huisverbod.
- 4.2 We merken mogelijke sociale problematiek die kan leiden tot verstoring van openbare orde en of individuele vrijheid in een zo vroeg mogelijk stadium op.
- 5.1 Onze inwoners vragen om vaker en sneller overlast te melden wanneer daar sprake van is en we gaan deze meldingen integraal verzamelen.
- 5.2 Inzetten op een preventieve aanpak in het kader van de aanpak van jeugdgroepen en bieden jeugd alternatieven om zo overlast tot een minimum te beperken.
- 5.3 Waar mogelijk de beginselen van het herstelrecht toepassen om schade door overlast terug te dringen.
- 6.1 We zetten het handhavingsbeleid 2016 in, gericht op het naleven van de noodzakelijke wet- en regelgeving.
- 6.2 We gaan controleren en handhaven conform het integraal handhavings-uitvoeringsplan (HUP) 2016.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

- De (complexe) problematiek ligt in Raalte veelal op het snijvlak van zorg en veiligheid. Denk hierbij aan radicalisering, doorzorg ex-gedetineerden, huiselijk geweld, overlastgevende jeugd(groepen) en verwarde personen. Er is aandacht voor de individuele situatie van onze inwoners, waardoor ingezet wordt op de persoonsgerichte integrale aanpak. Essentieel hierbij is maatwerk en samenwerking met al onze partners en daarmee ook inzet van financiën die niet in andere kaders passen.
- We zien dat de samenleving van Raalte zelf in actie komt om haar betrokkenheid en veiligheid te vergroten. Voorbeelden hiervan zijn de WhatsApp groepen en het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO).
- Een belangrijke ontwikkeling, ook in het kader van veiligheid, was de aankondiging en voorbereiding van de komst van een Asielzoekerscentrum (AZC). In de loop van het jaar is echter gebleken dat er geen AZC komt in de gemeente Raalte.
- Het team bevolkingszorg is geprofessionaliseerd. Er is een nieuw, kleiner en efficiënter team Bevolkingszorg gevormd die in 2017 operationeel is. Raalte neemt met 6 medewerkers deel in het regionale team.
- De wereldproblematiek op het gebied van polarisatie en radicalisering slaat ook terug op Raalte. Zorgelijk zijn situaties die ontstaan rond de maatschappelijke discussie over asielzoekers, migranten en islam, maar ook zijn er zorgen over terugkerende Syriëgangers.

- Onze inwoners krijgen steeds meer te maken met het aspect dat zorg nu meer en meer dicht bij de mensen en hun omgeving verleend wordt. De problematiek die in toenemende mate ervaren wordt van (ernstig) verwarde personen en het ontbreken van een bestuurlijk handelingsperspectief, is als gevolg van genoemde verandering stevig op de bestuurlijke agenda gekomen in Nederland.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 t/m 1.4 De stijging van het aantal geregistreerde misdrijven bestaat vooral uit auto-inbraken (series met diefstal van airbags en navigatie in Raalte centrum en Noord), winkeldiefstal (ca 30 losse aangiftes in plaats van één totaal aangifte vanuit een winkel), oplichting via internet (landelijke tendens) en geweldsdelicten (zie punt 4.1). Een daling is zichtbaar op het gebied van woninginbraken.

De aanwezige informatiepositie en overlegstructuren bieden de mogelijkheid om snel te signaleren, informatie te delen en indien nodig gezamenlijk in te grijpen door middel van een integraal plan van aanpak (persoons en/of situatiegericht). Aangezien casuïstiek zich veelal op het snijvlak van zorg en veiligheid bevindt is in Raalte de aanpak voorkoming escalatie (AVE) vastgesteld. Dit zodat er duidelijkheid is omtrent verantwoordelijkheden, regie en opschaling op het moment dat er sprake is van (complexe) casuïstiek. Ook is het protocol (dreiging) maatschappelijke onrust vastgesteld, welke een handvat biedt bij sociale calamiteiten en veiligheidsvraagstukken, zoals een incident in de jeugdzorg, een zedenzaak of terugkerende TBS-er waarbij (mogelijk) sprake is van onrust. De gemeente is hierdoor goed voorbereid op dergelijke calamiteiten.

In Raalte is er bewust voor gekozen om de functie van ketenregisseur te realiseren en vanuit die functie en de functie van vakspecialist veiligheid tijd vrij te maken voor de regierol bij complexe casuïstiek. Deze regierol bestaat onder andere uit het aanjagen en opschalen van vastgelopen casuïstiek, verbinden en stroomlijnen van processen en partners, denken in verschillende scenario's, het actief oppakken van Nazorg ex-gedetineerden 18-/18+ door bijvoorbeeld al bij vervroegde invrijheidsstelling eventueel ondersteund door een enkelband contact te leggen met Penitaire Inrichting en gedetineerde, het actief contact leggen met Reclassering en politie bij zedenzaken en meedenken bij het stellen van een advies met voorwaarden aan de Rechtbank.

Bij complexe casuïstiek is vaak sprake van problematiek op meerdere gebieden, zoals het voeren van een huishouding (bijv. financiële armslag en hygiëne), maatschappelijke positie (bijv. armoede en werkloosheid), opvoeding (bijv. pedagogisch onvermogen, verwaarlozing van kinderen of mishandeling), problemen in individuele ontwikkeling (bijv. depressies of verslavingen) en relatie (ex)-partners (gevolgen echtscheiding of onderlinge spanningen). Deze problematiek in combinatie met afwijzen/vroegtijdig afbreken of niet mee willen werken aan hulp uit zich veelal in criminaliteit, overlast voor de omgeving, spanningen en geweld thuis, waardoor deze personen/gezinnen met het strafrecht in aanraking komen. Bij complexe casuïstiek in Raalte worden hiervoor zorg, hulp en bestuurlijke- en justitiële maatregelen ingezet. Denk hierbij aan de inzet van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), schuldhulpverlening, hulp bij werk/inkomen, opleggen van huisverbod, gedragsaanwijzing, leeg maken en schoonruimen van een woning onder bestuursdwang. Zorg en hulp zijn belangrijke zaken om verder afglijden of recidive te voorkomen.

- 2.1 Het gevoel van veiligheid is door onze inwoners bij de laatste veiligheidsmonitor gewaardeerd met een 7,7. Dit is sinds de metingen die we met dit instrument doen de hoogste waardering. De intensievere aandacht voor het thema veiligheid heeft niet het gevolg dat gevoelens van onveiligheid bij de burger gestegen zijn. Het gevoel van veiligheid en de feitelijke situatie (een veilige gemeente) zijn in Raalte goed in balans.
- 3.1 Er is samen met de politie actief ingezet op het voorkomen en aanpakken van high impact crimes. Voor wat betreft het thema woninginbraken is veel gebruik gemaakt van (social) media om bewustwording en alertheid te creëren. De aanpak bestond naast de berichten onder andere uit “de witte voetjesactie”, “besmettingsbrief” (omwonenden worden na inbraak in buurt geïnformeerd), inbraakpreventietips, controles hotspots, inzet tekstkarren en folders van het project “waaks” (gericht op hondenbezitters). Ook de WhatsApp groepen zijn positief zichtbaar in onze gemeente. Raalte heeft het digitale opkoopregister (DOR) ingevoerd en relevante ondernemers zijn geïnformeerd. Het aantal woninginbraken is in 2016 gedaald. Helaas is wel een stijging zichtbaar in het aantal geweldsdelicten, welke bestaan uit bedreiging via social media, uitgaansgeweld en huiselijk geweld. Een stijging van het aantal aangiftes op deze gebieden is niet altijd nadelig, het kan ook betekenen dat meer mensen aangifte durven te doen, zoals we ook stimuleren.
- 4.1 Bij de situaties van huiselijk geweld is consequent de afweging gemaakt om wel/niet een huisverbod op te leggen. Dit heeft er toe geleid dat er 6 keer een tijdelijk huisverbod opgelegd werd. Raalte heeft daarnaast de meldcode huiselijk geweld vastgesteld.
- 5.1 en 5.2 De cijfers voor overlastmeldingen laten een stijging zien. Deze bestaat uit overlast door jeugd en overlast door verwarde personen. De stijging is te verklaren doordat we op deze gebieden inwoners/omwonenden nadrukkelijk vragen om zaken te blijven melden. Dit gebeurt ook. Daarnaast hebben een aantal meldingen de verkeerde code gekregen en ook tellen meldingen waar een informatie gestuurde politie (IGP) voor opgemaakt wordt dubbel.
- Meldingen betreffende jeugdoverlast hebben prioriteit en worden door de gemeente besproken met de politie en het jongerenwerk, zodat gezamenlijke inzet en aanpak mogelijk is. Dit gebeurt door bijvoorbeeld informatie gestuurde extra controles vanuit de IGP. Bijvoorbeeld bij de Zonnewijzer, na aantreffen en verbaliseren van de groep jongeren is de overlast gestopt. Ook het plaatsen van verbodsborden bij bijvoorbeeld de Kwintijn heeft er toe geleid dat de overlast is gestopt. Er worden afspraken gemaakt met buurten die overlast ervaren over het melden hiervan. Zorgelijke signalen rondom jeugd(groepen) worden snel opgepikt en waar nodig wordt samen met de jongere(n) en ouders een plan van aanpak opgesteld en worden acties in gang gezet.
- 5.3 Het afgelopen jaar is in Raalte het traject doorlopen om te komen tot buurtbemiddeling; dit is vanaf april 2017 actief.
- 6.1 en 6.2 Op het fysieke domein hebben we het handhavingsuitvoeringsplan (HUP) 2016 uitgevoerd, inclusief enkele langjarige en intensieve trajecten. In de uitvoering zijn knelpunten ervaren ten aanzien van de lokale prioriteiten, zoals controle van evenementen, alcohol, landschappelijke inpassing en klachten vanuit de openbare ruimte. Dit is in het nieuw beleid voor 2017 verwoord. Verder is in het afgelopen jaar veel energie gaan zitten in de voorbereiding voor de Omgevingsdienst IJsselland die per 1 januari 2018 start en komend jaar verder invulling krijgt.



2. Raalte leeft

2.1 ONDERWIJS

2.2 WELZIJN

2.3 SPORT

Programma 2.1

Onderwijs

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouder Niens
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Goed onderwijs is een belangrijk speerpunt van de gemeente Raalte. In de afgelopen bestuursperiode hebben we fors geïnvesteerd in onderwijshuisvesting. Basisonderwijs vervult een belangrijke functie in onze dorpen. Daarom zetten we in op behoud van onderwijs in alle kernen. Daarbij streven we er naar dat alle leerlingen het recht van onderwijs volledig benutten. Kinderopvang en peuterspeelzaal moeten bereikbaar blijven. Ook voor mensen met een smalle beurs.

Relevante ontwikkelingen:

- De zorgstructuur van het onderwijs wordt nadrukkelijk verbonden met de gemeentelijke taken op het gebied van Jeugdhulp. Hiermee beogen we een goede samenwerking en vroegtijdige ondersteuning aan jeugdigen.

Doelstellingen:

- In elke kern is tenminste één voorziening voor basisonderwijs aanwezig en daarnaast dient er passende huisvesting te zijn voor het middelbaar onderwijs in Raalte-dorp.
- Kinderen in de gemeente Raalte worden optimaal voorbereid voor de basisschool doordat meer dan 75% van de 2,5 - 4 jarigen aan de voorschoolse voorzieningen deelneemt.
- Alle kinderen in de gemeente Raalte van 4 t/m 8 jaar, zijn logopedisch gescreend en gecontroleerd en zo nodig doorverwezen.
- Het percentage ongeoorloofd schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten blijft tenminste gelijk of daalt.
- Het op een zo efficiënt mogelijke wijze aanbieden van leerlingenvervoer conform de wettelijke voorschriften en daarbij de zelfredzaamheid van de doelgroep bevorderen.
- De bezuinigingstaakstellingen realiseren.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1	Aanwezigheid van tenminste 1 voorziening voor basisonderwijs per kern	Ja	Ja	Ja	Ja
2	Het percentage 2,5 tot 4 jarigen, dat deelneemt aan de voorschoolse voorzieningen	78%	90,40%	> 75%	> 75%
3	Het percentage logopedisch gescreende kinderen	100%	100%	100%	100%
4.1	Het percentage leerlingen dat herhaaldelijk school ongeoorloofd verzuimt en gemeld is bij de leerplichtambtenaar	1% *	1,8%	1%	1%

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
4.2	Het percentage leerlingen dat ongeoorloofd schoolverzuim vertoont, gemeld is en na interventies door de leerplichtambtenaar niet in herhaling vervalt	73% *	76,30	76%	87%
4.3	Het percentage voortijdige schoolverlaters (jongeren tussen de 12 en 23 jaar zonder startkwalificatieniveau) dat wordt herplaatst in een opleiding of werkplek	90%	90%	90%	86%

* De cijfers met betrekking tot verzuim zijn gebaseerd op schooljaren.

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1. We willen de bestaande huisvestingscapaciteit van scholen, gelet op de verwachte daling van het leerlingenaantal, in overleg met de onderwijsbesturen en andere maatschappelijke partners zo effectief en efficiënt mogelijk inzetten. Dit om leegstand in de toekomst te voorkomen.
- 1.2. Onderzoek naar mogelijkheden toekomstgerichte huisvesting van basisschool De Korenbloem is afgerond. Nu is het zaak om te besluiten welke maatregelen genomen moeten worden om van de Korenbloem een goede, duurzame, toekomstgerichte basisschool te maken
- 2.1. Naar aanleiding van de evaluatie van het nieuwe subsidietoetsingkader ten opzichte van de praktijk worden indien nodig praktische aanpassingen gemaakt. Het uitgangspunt blijft een toegankelijke voorziening van peuterspeelzaalwerk en kinderopvang binnen de beschikbare middelen.
- 2.2. Door heldere resultaatafspraken te maken met betrokken partijen borgen we de kwaliteit van de voorschoolse educatie.
- 3.1. De logopedist screent alle kinderen in de leeftijd van 4 tot 6 jaar waarna, indien nodig, t/m 8 jaar een follow-up, in de vorm van een school logopedische controle, verricht wordt. Bij doorverwijzing en na de follow-up wordt advies over verdere logopedische interventie gegeven.
- 4.1. Deelnemen aan het multidisciplinair casuïstiekoverleg op basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. In dit overleg stemmen school, jeugdhulpverlening en leerplichtambtenaar hun aanpak af rond het voorkomen van schoolverzuim.
- 4.2. Elke school heeft een vaste contactpersoon bij het Centrum voor Jeugd en Gezin ten behoeve van de afstemming van ondersteuning.
- 4.3. Jongeren zonder startkwalificatie en inkomsten beneden de € 300 per maand, projectmatig terug leiden naar school dan wel werk.
- 5.1. Projectmatig trajecten inzetten die de zelfstandige deelname van leerlingen aan het verkeer bevorderen.
- 6.1. Acties uitvoeren om bezuinigingen te realiseren.

Nieuw beleid 2016-2019

Huisvesting basisschool de Korenbloem

In 2014 heeft Mijnplein, bevoegd gezag van basisschool De Korenbloem, een verzoek tot vervangende nieuwbouw voor deze basisschool ingediend. Vanwege het feit dat de school technisch en qua omvang voldoet, bestond er op grond van de Verordening huisvestingsvoorzieningen onderwijs geen recht op vervangende nieuwbouw. De aanvraag is dan ook afgewezen.

Naar aanleiding van het overleg dat over het programma onderwijshuisvesting 2015 is gevoerd, hebben wij met het schoolbestuur de afspraak gemaakt gezamenlijk te onderzoeken hoe de huisvestingssituatie van de school kan worden verbeterd. Voor de uitvoering van eventuele maatregelen nemen we een PM raming op.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

- Inventariserende gesprekken om onderwijsaanbod voor statushouders in Raalte te vergroten.
- AZC is niet doorgegaan. Onderzoek naar haalbaarheid van oprichten van een taalschool in de leegstaande basisschool Heeten voor kinderen van het AZC en andere nieuwkomerleerlingen die in gemeente Raalte zijn gehuisvest, is daarom gestopt.
- Na het besluit tot afzien van een AZC is samen met onderwijspartijen en de gemeente Olst-Wijhe een nieuw onderzoek gestart of opzet van een Taalschool Salland meerwaarde heeft voor de nieuwkomerleerlingen (4-18 jaar) en of dit haalbaar is.

Op regionaal niveau zijn hernieuwde afspraken gemaakt op het gebied van leerplicht en Regionaal Meld- en Coördinatiepunt Voortijdig Schoolverlaters.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 We hebben deelgenomen aan het onderzoek naar krimp en de gevolgen voor onderwijs(huisvesting) dat op initiatief van schoolbesturen Mijnplein en De Mare wordt uitgevoerd. Een tussenstand is eind 2016 aan raadsleden gepresenteerd. Begin 2017 wordt de eindrapportage verwacht.
- 1.2 Zie nieuw beleid en de verantwoording daarvan.
- 2.1 In de praktijk bleek maandelijkse declaratie door de aanbieders Peuterwerk en Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) administratief te belastend voor gemeente en aanbieders. Dit is teruggebracht naar één einddeclaratie
- 2.2 Er zijn in de budgetovereenkomsten en subsidiebeschikkingen met de aanbieders van Peuterwerk en VVE resultaatafspraken gemaakt en kwaliteitseisen gesteld. Het VVE beleidsplan is samen met de partners geëvalueerd en geactualiseerd.
- 3.1 De logopedist heeft alle kinderen binnen de doelgroep gescreend. Indien nodig is er sprake geweest van een follow-up en advies.
- 4.1 We zijn aangesloten bij de verschillende zorgstructuren van de scholen.
- 4.2 Alle scholen en ook peuterspeelzalen en kinderdagverblijven hebben inmiddels een vaste CJG contactpersoon.
- 4.3 Zie programma 3.1

- 5.1 Inmiddels verstrekt de gemeente 12 fietsvergoedingen en 11 OV-vergoedingen aan kinderen die anders gebruik zouden maken van het reguliere leerlingenvervoer. Daarnaast zet de gemeente MEE op Weg in om leerlingen, maar ook ouders, te stimuleren zelfstandig naar school te gaan. Het project loopt nog door tot einde schooljaar 2016-2017.

Verantwoording nieuw beleid 2016:

Huisvesting basisschool de Korenbloem

In het begin van 2016 zijn gesprekken gevoerd over de vorm van de vernieuwing van de Korenbloem, de kosten daarvan en de verdeling van de financiering van deze kosten. In de begroting 2017, nieuw beleid, is door uw raad besloten gelden beschikbaar te stellen ten behoeve van nieuwbouw van de Korenbloem.

Programma 2.2

Welzijn

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouders Hiemstra en Niens
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

De dorpen en buurten in de gemeente Raalte zijn de plaatsen waar mensen elkaar ontmoeten en waar sociale en maatschappelijke binding ontstaat en vorm krijgt. Daar ontstaat noaberschap en zorgen de inwoners ervoor dat er een rijk sport- en verenigingsleven is. Vrijwilligers zijn hierbij het cement van onze samenleving en zetten zich steeds weer belangeloos in. We willen mensen in de gelegenheid stellen om elkaar te ontmoeten en op alle vlakken te participeren in de samenleving. De multifunctionele accommodaties ontwikkelen zich in de verschillende kernen tot het kloppend hart waar tal van activiteiten worden georganiseerd voor jong en oud. Wij koesteren het vele werk dat de vrijwilligers voor de samenleving doen. We willen inwoners en maatschappelijke partners ruimte geven om vorm en inhoud te geven aan eigen initiatieven. De gemeente zit nadrukkelijk minder op kop, maar faciliteert. Samen staan we sterk, daar ontwikkelt zich de kracht van de kern.

Relevante ontwikkelingen:

- Doordat de financiële middelen van de gemeente sterk onder druk staan, wordt het in stand houden van het voorzieningenniveau steeds meer een uitdaging voor de lokale gemeenschap.

Doelstellingen:

1. De inwoners van de gemeente Raalte beoordelen de welzijnsvoorzieningen (buurthuis, jongerencentrum) met een 2,5 of hoger.
2. Het percentage inwoners in de gemeente Raalte dat vrijwilligerswerk doet is minimaal 38%.
3. De gemeente wil de leefbaarheid op peil houden waarbij nadrukkelijk uitgegaan wordt van de creativiteit, innovatie en eigen kracht van onze inwoners en maatschappelijke partners.
4. Invulling geven aan de bezuinigingstaakstellingen 2015-2018.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1	Score: Welzijnsvoorzieningen (nieuw) oude indicator nieuwe indicator	6	*	2,5	3,6
2	Percentage vrijwilligers	34% *	nmb	38%	**

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
4.1	Score: de gemeente betreft de buurt voldoende bij de aanpak van leefbaarheid en veiligheid			2,7	3,0
4.2	Score: de gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende			2,7	3,0
4.3	Score: (gezondheids-) zorgvoorzieningen			2,7	3,9

* Niet gemeten in 2014 en 2015

** Dit percentage is niet te meten. In de gemeente zijn bij veel verenigingen, stichtingen etc. vrijwilligers actief. Het exacte percentage is echter niet te achterhalen. In verband hiermee komt deze indicator te vervallen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 We willen de realisatie van multifunctionele accommodaties afronden en deze doorontwikkelen tot centra voor welzijn, gezondheid en cultuur.
- 1.2 Wij betrekken de buurt bij de aanpak van leefbaarheid en veiligheid.
- 1.3 Wij ondersteunen buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid.
- 2.1 We willen om de deskundigheid te bevorderen vrijwilligers faciliteren en ondersteunen (onder andere door kadercursussen).
- 3.1 We ondersteunen de centrale bibliotheek door inzet van mensen en subsidies om de bibliotheekfunctie in iedere kern toegankelijk te maken.
- 3.2 We geven ruimte aan kunst en cultuur door lokale initiatieven te faciliteren en geven uitvoering aan het cultuurarrangement dat met de provincie Overijssel is aangegaan door middel van subsidies en de inzet van de cultuurmakelaar en de combinatiefunctionaris.
- 3.3 Wij blijven de IJsselacademie subsidiëren binnen het reguliere cultuurbudget. Dit in overeenstemming met het bij de begroting 2015 door uw raad aangenomen amendement
- 4.1 Acties in gang zetten om de bezuinigingen zoals vastgesteld door de raad te realiseren.

Nieuw beleid 2016-2019

Investeringssubsidie Trefpunt Laag Zuthem

De multifunctionele accommodaties in de kernen worden gezien als het kloppend hart van de kernen waar tal van activiteiten worden ontwikkeld die bijdragen aan de leefbaarheid en de sociale samenhang. Het huidige dorps huis het Trefpunt in Laag Zuthem is sterk verouderd en aan een grote renovatie toe. Het bestuur heeft een plan opgesteld tot renovatie dat er toe moet leiden dat het gebouw voor de komende 20 – 30 jaar weer voldoet aan de eisen. De investeringskosten zijn geraamd op € 470.000, waarvoor bij diverse instellingen/fondsen subsidie is aangevraagd. De omvang van de gevraagde bijdrage van de gemeente is mede afhankelijk van andere subsidiebijdragen. Vooralsnog is de gemeentelijke bijdrage PM geraamd.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

Met de Raad van Toezicht van het HOF theater zijn afspraken gemaakt over extra subsidie in de vorm van compensatie van cao- en pensioenafspraken, een tegemoetkoming in de inrichtingskosten gemaakt bij de renovatie in 2013/2014 en staat de gemeente in de jaren 2016-2019 garant voor tienduizend euro. Ook is gesproken over de horeca-mogelijkheden van het theater. Deze gesprekken lopen door in 2017.

Eind juni 2016 heeft De Laarman haar toekomstvisie met verbouwingsplannen en subsidieaanvraag bij de gemeente ingediend. Op basis daarvan heeft de Raad het voor de Laarman in 2012 gereserveerde bedrag beschikbaar gesteld.

In 2016 zijn de plannen voor de boerenshuur bij Strunk verder uitgewerkt.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1.1 Met realisatie van een MFA in Laag Zuthem is er nu in elke kern een Multifunctionele Accommodatie. Ook met de doorontwikkeling van centra voor welzijn, gezondheid en cultuur is een start gemaakt. Dit krijgt in 2017 verder vorm.

1.2/1.3 Met de bewoners van de Nieuwstraat in Raalte heeft een integraal proces plaatsgevonden met betrekking tot onder andere leefbaarheid en veiligheid. De bewoners zijn meegenomen in een breder traject dan alleen het aanpassen van de straat en het verhogen van de veiligheid (levensloopbestendige buitenruimte) en het vergroten van de leefbaarheid. Er is daarnaast, met succes, ook aandacht gevraagd voor duurzaamheid en langer zelfstandig thuis wonen.

Samen met het bestuur van gemeenschapscentrum De Schalm en Bestuur 't As-spel Mariënheem is er gewerkt aan plannen voor het renoveren en verbeteren van beide accommodaties om beide gebouwen toekomstbestendig te maken. De samenwerking tussen Mariënheem, de gemeente Raalte en de afdeling ruimtelijke kwaliteit van provincie Overijssel hebben geleid tot een integraal plan voor beide gebouwen inclusief verbetering van de buitenruimte. Deze samenwerking heeft een subsidie van € 50.000 in het kader van de regeling "Leefbare Kleine Kernen" van provincie Overijssel opgeleverd.

In Broekland is samen met inwoners / initiatiefnemers een interactief traject doorlopen om te komen tot renovatie van het Bouwhuisplein. De initiatiefnemers zijn een aantal keren met belangstellende inwoners in overleg geweest over mogelijke varianten van het ontwerp. De gemeente en de stedenbouwkundige van de provincie hebben de initiatiefgroep ondersteund en geadviseerd over stedenbouwkundige en technische aanpassingen. Op deze manier is er een breed gedragen plan voor het Bouwhuisplein in Broekland ontstaan. De provincie is positief over het plan en heeft een subsidie van € 50.000 beschikbaar gesteld uit de Regeling Kleine Kernen.

2.1 Ook in 2016 hebben Landstede Welzijn, Stichting Vrijwillige Thuiszorg Overijssel (vanaf nov. 2016 Evenmens) en Carinova mantelzorgondersteuning een subsidie van de gemeente ontvangen. Landstede Welzijn biedt een vraaggericht scholingsaanbod aan op verschillende onderwerpen. Evenmens en Carinova Mantelzorgondersteuning bieden vraaggerichte scholingen aan op het gebied van mantelzorgondersteuning.

- Hierdoor heeft deskundigheidsbevordering van diverse vrijwilligers plaatsgevonden. Vanuit het cultuurarrangement heeft deskundigheidsbevordering plaatsgevonden voor de vrijwilligers van de besturen van koren, wagenbouw Stöppelhaene en De Laarman.
- 3.1 De bibliotheek heeft hiervoor budgetsubsidie gekregen. De fysieke bibliotheek is teruggebracht tot Raalte en Heino. In de andere dorpen is een steunpunt aanwezig.
 - 3.2 Vanuit de subsidie cultuurarrangement zijn diverse initiatieven uit de samenleving financieel ondersteund. De combinatiefunctionaris cultuur en de cultuurmakelaar hebben hierin een initiërende en ondersteunende rol gehad.
 - 3.3. De IJsselacademie heeft in 2016 waarderingssubsidie ontvangen voor het opstellen van een Meerjarenprogramma Erfgoed. Dit programma is tot stand gekomen samen met De Laarman, Strunk, De Coöperatie (Maalderij Heino) en de Historische Verenigingen.
 - 4.1 De taakstelling heeft betrekking op het overhevelen van gemeentelijke taken naar de Culturele Advies Raad. Door de behandeling van cultuursubsidies 'buiten de deur' te plaatsen, zou een bezuiniging (in fte's) gehaald worden. De overheveling van deze taken naar de CAR is niet doorgestaan. Dit betekent dat deze bezuinigingstaakstelling bij de zomernota 2016/programmabegroting 2017 is teruggedraaid.

Verantwoording nieuw beleid 2016:

Investeringssubsidie Trefpunt Laag Zuthem

Het Trefpunt in Laag Zuthem is in 2016 gerenoveerd. Hiervoor is een eenmalige investeringssubsidie van € 310.000 beschikbaar gesteld.

Programma 2.3

Sport

Thema

Portefeuillehouder

Programmacoördinator

Raalte leeft

Wethouder Hiemstra

Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

In Raalte is een sport- en bewegingsaanbod aanwezig, dat bijdraagt aan een gezonde en vitale samenleving. Wij vinden dat sport voor iedereen toegankelijk moet zijn. Met sport en beweging investeren we in de gezondheid van mensen, in het bevorderen van participatie en sociale samenhang voor zowel jongeren als ouderen. Inkomen of een lichamelijke of verstandelijke beperking mag daar geen belemmering voor zijn.

Relevante ontwikkelingen:

- Uitvoering Brede Impuls Combinatiefuncties gebeurt vanaf 2016 door het verzelfstandigde Sportbedrijf. Het Sportbedrijf verzorgt het werkgeverschap van de combinatiefunctionarissen en organiseert de 60% lokale cofinanciering.
- Het werkgeverschap en de uitvoering van de Brede Impuls Combinatiefuncties zijn met ingang van 2016 opgenomen in de exploitatieovereenkomst en de prestatieafspraken met het Sportbedrijf.
- De atletiekvereniging gaat samen met de hockeyvereniging een clubgebouw realiseren.
- De hockeyvereniging SMHC groeit snel. Onderzocht wordt of naast vervanging van het huidige veld uitbreiding naar twee velden noodzakelijk is.
- Accommodatie 't Asspel in Mariënheem ontwikkelt plannen voor een multifunctionele bovenruimte en vraagt hiervoor eenmalige middelen.
- Onderzoek naar verzelfstandiging/overdracht van sporthal Hoogerheyne aan Heinose sportverenigingen.

Doelstellingen:

1. Zoveel mogelijk inwoners van de gemeente Raalte de kans geven en te stimuleren om te sporten en te bewegen.
2. Het verbeteren van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in het basisonderwijs door de inzet van combinatiefunctionarissen.
3. Versterken maatschappelijke positie van sportverenigingen.
4. Verbetering samenwerking school en sport.
5. Stimuleren van blijvende sportdeelname.
6. De sport- en beweegdeelname van de bevolking in de gemeente Raalte blijft, mede gelet op de economische ontwikkelingen en de gevolgen van de bezuinigingen, minimaal stabiel.
7. Alle sportaccommodaties in de gemeente Raalte zijn functioneel en veilig ingericht voor wat betreft het onderhoud, de inrichting en het gebruik.
8. Bovenstaande doelstellingen worden binnen de afgesproken exploitatiebedragen en de opgelegde bezuinigingstaakstellingen gerealiseerd.

Waar meten we ons succes aan af?

We monitoren de prestaties van het Sportbedrijf op basis van de prestatieafspraken tussen gemeente en Sportbedrijf.

De prestatieafspraken zijn voor het eerst voor 2015 vastgesteld en worden, indien nodig, jaarlijks bijgesteld. Deze afspraken zijn afgestemd op de doelstellingen die hierboven zijn geformuleerd.

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
7	Score: Sportvoorzieningen			2,7	3,9

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Met het verzelfstandigd Sportbedrijf zijn prestatieafspraken gemaakt ten aanzien van sportdeelname en realisatie van de opgelegde bezuinigingstaakstellingen.
2. Inzet van combinatiefunctionarissen onder aansturing van het Sportbedrijf.
3. Het Sportbedrijf doet alles wat redelijkerwijs mogelijk is, met in acht name van de beschikbare budgetten en formatie, om sportverenigingen te ondersteunen en te adviseren en het sporten in de gemeente Raalte te stimuleren.
7. Efficiënte en kwalitatief hoogwaardige exploitatie (verhuur) van de gemeentelijke sportaccommodaties door het Sportbedrijf, met in achtneming van de door de gemeente vastgestelde maatschappelijke tarieven.

De stappen om te komen tot nieuwbouw van sportcomplex Tijenraan worden verder voorbereid en we starten met de bouw. Realisatie van nieuwbouw moet plaats vinden binnen de begrote jaarlijkse bijdrage en kosten die we nu voor “oud Tijenraan” kwijt zijn.

In de raadsvergadering van 29 januari 2015 is het programma van eisen voor de bouw van Nieuw Tijenraan vastgesteld en is onder andere ingestemd met het dekkingsplan voor de lasten van de investeringen. In de dekking van de lasten van het sportcomplex Nieuw Tijenraan is voorzien door het vrijvallen van de lasten van de huidige accommodatie die nog opgenomen zijn binnen het bestaand beleid van de aangeboden (meerjaren) begroting 2016-2019. Het programma van eisen is vastgesteld inclusief een aantal aanvullende voorzieningen zoals de opwaardering naar een dubbele sporthal en aanleg van een kunstgrasveld. De uit die voorzieningen voortvloeiende extra lasten van € 88.000 worden gedekt uit het voordeel van de verlaging van de renteomslag van 3,8% naar 3,6% (zie hiervoor ook de paragraaf Financiering). De dekking van deze extra lasten is als stelpost verwerkt in de begroting 2016-2019.

De maatwerkafspraken met verenigingen over afstoten van velden en het onderhoud van de sportcomplexen in het kader van de bezuinigingen worden geïmplementeerd. Dat leidt tot structureel lagere onderhoudskosten, waarmee de afgesproken bezuiniging wordt gerealiseerd.

Nieuw beleid 2016-2019

Sportpark Ramele

De atletiekvereniging Salland wil haar voorzieningen graag uitbreiden met een sprintbaan van 130 m met halve bocht. Door de aanleg kunnen de trainingsfaciliteiten op het gewenste niveau worden gebracht. Met de nodige zelfwerkzaamheid door de atletiekvereniging Salland kan de aanleg worden gerealiseerd met een gemeentelijke bijdrage van € 99.900.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

1. De aanbesteding tot verbouw van het clubhuis van hockeyvereniging SMHC tot een gezamenlijk clubhuis en kleedruimte voor SMHC en AV Salland viel anderhalf keer hoger uit dan door de architect was begroot. Bij het zoeken naar oplossingen hiervoor is duidelijk geworden dat bestuur en leden van de atletiek- en hockeyvereniging zeer verschillende behoeften en prioriteiten hebben als het gaat om een clubhuis met kleedruimte. Dit heeft ertoe geleid dat beide clubs hebben besloten af te zien van een gezamenlijk clubhuis.
2. Door bundeling van de plannen voor de multifunctionele bovenruimte bij sportaccommodatie 't Asspel in Mariënheem met de renovatie van het Dorpshuis De Schalm, bleek een gezamenlijke subsidieaanvraag bij de provincie voor Leefbare Kleine Kernen mogelijk. Dit vergemakkelijkte de financiering van beide plannen.
3. Stichting Sportbelangen Heino heeft de wens en ambitie om samen met de Heinose sportverenigingen de sporthal Hoogerheyne te beheren en exploiteren.
4. Door een Zembla-uitzending is onrust ontstaan over het sporten op kunstgrasvelden die met rubbergranulaat zijn ingestrooid. Naar aanleiding van deze uitzending is er een landelijk onderzoek geweest van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) naar de gezondheidsrisico's van rubbergranulaat op de kunstgrasvelden. Het onderzoek heeft uitgewezen dat het veilig sporten is op deze velden.
5. Diverse verzelfstandigde (gemeentelijke) sportbedrijven lopen ertegen aan dat zij niet kunnen aansluiten bij de Cao Vermo en het ABP.
6. Vanuit de gebruikers van sportaccommodaties zien we een toenemende wens om beachsporten te beoefenen.
7. De exploitant van het restaurant in Tijenraan heeft de horeca-activiteiten per 1 juli beëindigd.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1. Het Sportbedrijf heeft binnen de gemaakte prestatieafspraken de werkzaamheden uitgevoerd en het jaar 2015 afgesloten met een positief resultaat (ca. € 150.000).
2. Er is 8,14 fte aan combinatiefuncties ingezet door het Sportbedrijf. Combinatiefunctionarissen zijn ingezet als vakleerkracht voor gymlessen op scholen, als buurtsportcoaches en voor cultuur en sportstimulering. Projecten in 2016 waren Beweegimpuls kwetsbare senioren (bevorderen van een gezonde en actieve leefstijl van kwetsbare senioren) en Samen Actief (ontwikkelen en uitvoeren van een ondersteuningsmethode, om de fysieke activiteiten en mobiliteit van kwetsbare inactieve senioren te vergroten) Beide projecten zijn gericht op het langer (blijven) participeren in de samenleving.
3. De bouw van het nieuwe Tijenraan is in september gestart. In combinatie daarmee is een nieuw kunstgrasveld gerealiseerd op het sportpark van Rohda Raalte.
4. Samen met de hockeyvereniging SMHC is een studie gedaan naar nut en noodzaak van velduitbreiding. Daar is een aanvaardbaar voorstel uitgekomen voor uitbreiding met een heel veld. In de begroting 2017 heeft uw raad daarvoor middelen gereserveerd.

5. We hebben in de zomer 2016 een ultieme poging gedaan partijen (SMHC en AV-Salland) alsnog samen te brengen om een gezamenlijk clubhuis te realiseren. Na enige bedenktijd hebben clubs daar definitief van afgezien. SMHC is in de zomer 2016 gestart met het renoveren van de douche- en kleed ruimten en hoopt in 2017 de kantine te kunnen renoveren. AV Salland heeft de keuze gemaakt eigen kleedruimte te realiseren.
6. Het stichtingsbestuur van 't Asspel heeft in samenwerking met de gemeente een definitief plan ingediend. Daarbij is een combinatie gemaakt met de plannen voor gemeenschapscentrum De Schalm, zodat optimaal gebruik kon worden gemaakt van (provinciale) subsidiemogelijkheden. Bij de provincie is vervolgens één subsidieaanvraag ingediend. Deze aanvraag is gehonoreerd met een bijdrage van € 50.000. Voor de overige cofinanciering kan gebruik worden gemaakt van bestaande kredieten.
7. Diverse besprekingen gehad met Stichting Sportbelangen Heino. We zijn tot een scenario voor verzelfstandiging gekomen dat zowel de Stichting als de gemeente kansrijk lijkt.
8. Wij hebben na de Zembla uitzending het advies gevolgd van de Vereniging Sport en Gemeenten en het RIVM. Tijdens het RIVM-onderzoek hebben wij alle informatie en gebruikstips voor het veilig bespelen van de kunstvelden van de VSG, RIVM, en GGD actief doorgegeven aan de voetbalverenigingen. Sommige voetbal verenigingen hebben uit voorzorg tijdens het onderzoek besloten om keeperstrainingen en/of jeugdelftallen op natuurgras te laten trainen/spelen. Ook de uitkomsten van het onderzoek die in december beschikbaar kwamen hebben we actief gedeeld met de verenigingen.
9. In 2016 hebben we in het kader van de verzelfstandiging van het Sportbedrijf nader onderzoek laten doen naar wat de (on)mogelijkheden zijn qua cao en pensioenfonds om het personeel bij het Sportbedrijf in dienst te laten treden. Hierover zijn gesprekken/lobby's gaande die perspectief bieden dat het personeel van het Sportbedrijf Raalte alsnog onder de CAO Vervoer kan vallen en vrijwillig kan aansluiten bij het ABP mits er een goedgekeurd Sociaal plan is vastgesteld
10. Er is een eenduidige richtlijn opgesteld hoe we omgaan met verzoeken tot vergoeding van het aanleggen van beachvelden.
11. De gemeente heeft als eigenaar van Tijenraan de nodige (onvoorziene) kosten moeten maken om met name de keuken en opslagruimten weer geschikt te maken voor de horecafunctie. Het Sportbedrijf gaat de invulling van de horeca verzorgen vanaf 2017. Daarvoor is een aparte stichting opgericht zodat de bedrijfsresultaten van de horeca geen invloed kunnen hebben op de bedrijfsresultaten van het Sportbedrijf.
12. Er zijn samen met het Sportbedrijf oriënterende gesprekken gestart met de Stichting Heeten Woont en een aantal gebruikers van het sportpark Heeten, over de toekomst van Heeten als "Sportdorp". Aanleiding: krimp in het aantal inwoners, afname van het ledenaantal van het verenigingsleven, toename van vergrijzing.

Verantwoording nieuw beleid 2016:

Sportpark Ramele

De sprintbaan voor AV Salland is in oktober 2016 opgeleverd.



3. Raalte werkt

3.1 ARBEIDSPARTICIPATIE & INKOMEN

Programma 3.1

Arbeidsparticipatie en inkomen

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte werkt
Wethouder Van Loevezijn
Eenheidsmanager H. van Es

Begroting

Wat willen we bereiken?

De Participatiewet is op 1 januari 2015 van kracht geworden. Hiermee is er één regeling ontstaan, waarin de Wet Werk en Bijstand, de wet sociale werkvoorziening en een deel van de Wajong (voor mensen met een arbeidsbeperking) zijn opgegaan. Eén regeling waarmee het rijk wil bereiken dat:

- meer mensen meedoen in de reguliere arbeidsmarkt
- budgetten gericht en effectiever worden ingezet en
- kostenbesparingen worden gerealiseerd.

Relevante ontwikkelingen:

- De werkloosheidscijfers zijn de afgelopen jaren aanzienlijk hoger geworden. Dit uit zich in het nog altijd hoge aantal werkloosheidsuitkeringen (WW en bijstand). Hoewel er eerste tekenen van herstel van de economie zijn, is het aantal mensen zonder werk landelijk hoog. In onze gemeente is het werkloosheidspercentage onder het landelijk gemiddelde.
- De gemeenten in de arbeidsmarktregio IJssel-Vecht hebben een regionaal sociaal akkoord gesloten met werkgevers, werknemers, onderwijs en UWV met als doel: meer banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (voor mensen met en zonder arbeidsbeperking). Werkgevers hebben zich hieraan expliciet gecommitteerd.
- Het aantal mensen met problematische schulden blijft stijgen. Door de langdurige financieel-economische crisis zijn steeds meer mensen in financiële problemen geraakt.

Doelstellingen:

1. In de gemeente Raalte wordt de instroom van uitkeringsgerechtigden/bijstand onder de Participatiewet beperkt en de uitstroom bevorderd.
2. Inwoners van de gemeente Raalte die gebruik maken van (uitkerings-)ondersteuning, participeren meer in de maatschappij en leveren hiervoor een tegenprestatie naar vermogen.
3. Inwoners van de gemeente Raalte die hier aanspraak op kunnen maken, weten de inkomensondersteunende voorzieningen te vinden en zijn hierover tevreden.
4. Cliënten van de gemeente Raalte hoeven niet langer dan 3 weken te wachten op dienstverlening bij problematische schulden.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1.1	Aantal personen instroom	176	146	190	125
1.2	Aantal personen uitstroom	145	133	130	97
1.3	Percentage Participatiewet cliënten dat zich nieuw heeft gemeld en binnen 3 maanden na melding uitstroomt/geen uitkering ontvangt.		60%	60%	52%
2.1	Percentage Participatiewet cliënten dat een tegenprestatie levert	42%	48%	50%	49%
3.1	Aantal kinderen deelname Stichting Leergeld	250	289	250	395
3.2	Klanttevredenheid tenminste op het niveau van de periode daarvoor *)		*		*
4.1	Aantal weken gemiddelde wachttijd schulddienstverlening	4	4	3	1 **

* In 2016 is geen Klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd.

** Vanaf 1 mei 2016 is de gemiddelde wachttijd 7 werkdagen. Van 1 januari tot 1 april was dit gemiddeld 4 weken.

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Vraag en aanbod op de lokale en regionale arbeidsmarkt willen we zoveel mogelijk bij elkaar brengen, waardoor zoveel mogelijk mensen naar vermogen aan de arbeidsmarkt kunnen deelnemen. Het beleid voor de Participatiewet is uitgangspunt.
- 1.2 We effectueren Workfast in samenhang met effectieve handhaving aan de poort.
- 1.3 In regionaal verband leiden we jongeren zonder startkwalificatie (afgeronde opleiding) terug naar school dan wel werk.
- 1.4 We stimuleren een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt, onderwijs en zorg.
- 1.5 Lokaal leiden we jongeren zonder startkwalificatie met een inkomen lager dan € 300 en multiproblemen, in samenwerking met de lokale zorgstructuur, terug naar school dan wel een passende werkplek.
- 1.6 In het Regionaal Platform Arbeidsmarkt maken we afspraken over de aanpak van de jeugdwerkloosheid en de inzet van het regionale werkbedrijf.
- 1.7 Samenvoegen functies bedrijfscontactfunctionaris en werkgeverspunt.
- 1.8 De Wsw gaan we in 2016 in eigen beheer uitvoeren en hierover maken we afspraken met de huidige uitvoeringsorganisaties. In 2016 is een stichting Werk Raalte opgericht, waar de huidige WSW'ers in dienst treden.
- 2.1 Van mensen met een bijstandsuitkering verwachten we wederkerigheid in de vorm van een tegenprestatie. Hiermee willen we inwoners met een bijstandsuitkering actief laten participeren.
- 3.1 In 2015 is het minimabeleid herijkt en is een viertal speerpunten voor de periode 2015-2017 vastgesteld. In de komende jaren wordt hieraan invulling gegeven.
- 4.1. Het beleid rond schuldhulpverlening wordt eind 2015-2016 herzien en middels een beleidsnotitie separaat aan de raad aangeboden. In de gemeentelijke toegang tot dienstverlening zorgen we voor een snelle doorstroom.

Nieuw beleid 2016-2019

Bijdrage voedselbank Raalte

Van de in 2014 opgerichte Voedselbank Raalte wordt op dit moment door een aanzienlijk aantal gezinnen uit Raalte gebruik gemaakt. De gemeente Raalte heeft de Voedselbank in de startperiode ondersteund met een startsubsidie. De kosten voor de Voedselbank worden deels gedekt door donaties, bijdragen en sponsoring. Naar schatting is voor de Voedselbank de komende 4 jaar een garantie van de gemeente Raalte nodig van maximaal € 20.000 per jaar. Deze garantie is een maximumbedrag, de daadwerkelijke bijdrage kan lager uitvallen en wordt definitief vastgesteld op basis van de jaarcijfers van de Voedselbank.

Afhankelijk van de ontwikkeling van de Voedselbank kan de bijdrage voor het nieuwe jaar worden aangepast. De dekking voor deze bijdrage kan worden gevonden binnen de via de algemene uitkering ontvangen en gereserveerde middelen voor armoedebestrijding. Daarom wordt zowel de bijdrage als de dekking pm geraamd. Bij de zomernota 2016 verantwoorden wij de definitieve bijdrage aan de gemeenteraad.

Uitvoering Sociale Werkvoorziening Raalte

De uitvoering van de Wsw levert een structureel verlies op voor de gemeente Raalte, doordat de ontvangen, teruglopende, Rijksbijdrage onvoldoende is om de uitvoeringskosten voor de Wsw, inclusief de lonen te dekken. Om het verlies op termijn te beperken heeft de gemeenteraad in maart 2015 het besluit genomen de organisatie van de Wsw zo dicht mogelijk bij de gemeentelijke organisatie vorm te geven. Desondanks blijft er wel een structureel tekort. Voor dit tekort was tot op heden geen structurele dekking. Tot 2015 zijn tekorten op de Wsw-uitvoering gedekt door (incidentele) meevallers op het rekening-resultaat en aanspraak van de Reserve Participatie. Deze reserve wordt echter naar verwachting in 2015 uitgeput (zie ook verantwoordingsparagraaf Sociaal domein bij de Zomernota 2015).

Wij stellen de gemeenteraad voor de nog in de begroting beschikbare stelpost sociaal domein ad € 200.000 aan te wenden voor dekking van een deel van de meerkosten uitvoering sociale werkvoorziening. De resterende kosten op de uitvoering Sociale Werkvoorziening willen we dekken door het opleggen van een taakstelling tot dezelfde bedragen binnen het sociaal domein. Dit op basis van het gestelde kader: budgetneutraliteit binnen het sociaal domein. Het resterende tekort wordt geraamd op:

- jaar 2016 € 32.000
- jaar 2017 € 137.000
- jaar 2018 € 345.000
- jaar 2019 € 400.000

De gemeente Raalte is voornemens de inkooprelatie met Wezo Zwolle voor het “beschut binnen” met ingang van het jaar 2019 te beëindigen. Hiertoe zijn met Wezo Zwolle afspraken gemaakt. Onderdeel van de afspraken is dat de gemeente Raalte in 2019 een afkoopsom tot een bedrag van maximaal € 191.000 verschuldigd is.

Ondernemersdienstverlening

In het collegeprogramma 2014-2018 “de Kracht van de kern” is opgenomen dat het college ondernemers beter wil faciliteren om zo een vitale economie te creëren samen met ondernemers. Hiertoe willen we de huidige functies werkgeverspunt, waarvoor nog geen structurele dekking in de begroting was voorzien, en de bedrijfscontactfunctionaris samenvoegen tot één functie ondernemersdienstverlening met een formatieomvang van totaal 2,4 fte. Voor versterking van de ondernemersdienstverlening is structurele uitbreiding nodig van 1,4 fte. Hiervoor is een structureel budget noodzakelijk van € 94.000.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

- De Stichting Werk Raalte is opgericht. Binnen deze stichting voeren we de sociale werkvoorziening in eigen beheer uit.
- Team Leren, Werken en Ondernemen is gevormd.
- Het beleidsplan Schulddienstverlening is vastgesteld.
- Het minimabeleid is aangepast waardoor inwoners in een erkend schuldregelingstraject ook voor de regelingen van Leergeld en de participatiebijdragen van de gemeente in aanmerking komen. Hierdoor is het aantal kinderen dat hier gebruik van heeft gemaakt, gestegen naar 395.
- Het convenant Raalte Armoedevrij is afgesloten.
- De centrale intake voor minimaregelingen is ingericht.
- Samen met partijen in het veld is een implementatieplan opgesteld en uitgevoerd voor de invoering van de beleidsuitgangspunten uit het minimabeleidsplan en het beleidsplan Schulddienstverlening.
- Door een verhoogde asielinstroom is het bijstandsvolume gestegen en is met partijen als Salland Wonen en Vluchtelingenwerk hard gewerkt om de huisvestingstaakstelling te behalen.
- Omdat de nieuwe instroom grotendeels uit statushouders bestaat, is de doelstelling van instroombeperking van 60% niet behaald. Deze groep heeft een langer traject nodig om uit te kunnen stromen uit de uitkering.
- In 2016 is voor jeugd, Wmo, werk en inkomen en zorg en veiligheid een generalistische wijze van samenwerken ontwikkeld. Partners werken samen in een Kr8team. Er wordt gewerkt volgens de 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur methode. Voor de medewerkers van de partners en de consultants uit het gemeentelijk toegangsteam is een scholingstraject gestart, welke doorloopt in 2017.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 De ondernemersdienstverlening heeft in 2016 een extra impuls gekregen door uitbreiding van de formatie. Deze dienstverlening is ondergebracht in het team LWO waardoor de werkzoekendendienstverlening en de ondernemersdienstverlening aan elkaar gekoppeld zijn.
- 1.2 Van alle bijstandsaanvragen heeft 52% niet geleid tot bijstandsverlening. Dit resultaat is bereikt door de effectieve aanpak van de Poort en de voortzetting van de Work Fast methodiek.
- 1.3 In de regio zijn afspraken gemaakt om het Regionale Meld- en Coördinatiepunt (RMC) nog effectiever en efficiënter in te kunnen vullen. De gemeenten zijn aan scholen gekoppeld, zodat deze een aanspreekpunt hebben.

- 1.4 De aansluiting tussen arbeidsmarkt, onderwijs en zorg is een speerpunt voor jongeren van het Praktijk Onderwijs (Pro) en Voortgezet Speciaal Onderwijs (Vso). Op zowel beleidsmatig als op uitvoerend niveau zijn afspraken gemaakt om jongeren de meest passende plek te kunnen bieden. Deze aanpak werkt zijn vruchten af. De resultaten zijn opgenomen in programma 2.1.
- 1.5 We hebben een sluitende aanpak voor jongeren. Leerplicht, RMC en de Jongerenconsulenten werken in een team aan een integrale aanpak voor jongeren.
- 1.6 Het Regionaal Platform Arbeidsmarkt is opgegaan in het Regionaal Werkbedrijf regio Zwolle. Binnen het regionaal werkbedrijf zijn afspraken gemaakt over de uitwerking van het landelijke sociaal akkoord. De aanpak van de jeugdwerkloosheid valt daar ook onder.
- 1.7 De functies van bedrijfscontactfunctionaris en het werkgeverspunt zijn samengevoegd in ondernemersdienstverlening.
- 1.8 Per 1 januari 2016 is de Stichting Werk Raalte operationeel. De SW medewerkers uit Raalte die voorheen in dienst waren van Wezo, Larcom of Sallcon hebben per 1 januari 2016 een arbeidsovereenkomst met de stichting. Met Wezo is een geleidelijke overname van medewerkers afgesproken tot 1 januari 2019. De overgang van de SW-medewerkers naar de stichting is geruisloos verlopen. Voorafgaand aan deze transitie zijn alle stappen die zijn gezet in een klankbordgroep bestaande uit SW werknemers doorgesproken.

Naast een geruisloze overgang, is de uitvoering van de SW in eigen beheer ook zeer succesvol. Door een goede samenwerking met ondernemers in Raalte zijn alle medewerkers geplaatst. En zijn de tekorten sterk terug gebracht, zoals ook in de paragraaf Sociaal Domein is opgenomen. Bij ongewijzigde omstandigheden was het tekort aanzienlijk hoger uitgevallen.
- 2.1 Voor alle bijstandsccliënten is een plan van aanpak voor re-integratie gemaakt. De tegenprestatie is hier een integraal onderdeel van. 50% van het cliëntenbestand verricht een tegenprestatie. Daarnaast volgt een deel gerichte re-integratie activiteiten gericht op arbeid.
- 3.1 Samen met partijen in het veld (Humanitas, Vluchtelingenwerk, de Voedselbank en Stichting Leergeld) is het convenant Armoedevrij opgesteld. Circa 30 partijen in Raalte werken samen aan de doelstelling Raalte Armoedevrij in 2020. In een uitvoeringsagenda worden activiteiten van de verschillende partijen verbonden en gezamenlijk activiteiten geïnitieerd. Ook is de centrale intake voor het minimabeleid operationeel. Deze is belegd bij Humanitas. Dit is een centraal aanmeldingenpunt voor alle inwoners die voor een van de vele minimaregelingen in aanmerking wil komen. De afzonderlijke organisaties blijven autonoom in de toekenning van voorzieningen. Het voordeel is dat de inwoners slechts éénmaal hun gegevens hoeven in te leveren.
- 4.1 In maart 2016 is het beleidsplan Schulddienstverlening vastgesteld. Met alle betrokken partijen is in de tweede helft van 2016 gewerkt aan de implementatie van de belangrijkste uitgangspunten van dit plan. De wachttijd voor ondersteuning bij schuldhulpverlening is terug gebracht naar slecht 7 dagen. In geval van crisis wordt dezelfde dag nog contact opgenomen om de situatie in beeld te brengen. Het noodfonds is operationeel, de toegang tot de schulddienstverlening is bij de gemeente belegd en de schulddienstverlening maakt een integraal onderdeel uit van de transformatie in de 0^e, 1^e en 2^e lijn.

Verantwoording nieuw beleid 2016:

Bijdrage Voedselbank

De Voedselbank heeft in 2016 een beroep gedaan op de garantie van € 20.000 voor de vervanging van hun koelwagen. Dit bedrag is uitgekeerd vooruitlopend op de jaarcijfers omdat dit niet binnen hun begroting kon worden opgevangen. Deze garantie is in een keer aan de Voedselbank uitgekeerd, maar wordt in verband met de afschrijvingstermijn verspreid over een periode van 4 jaar. Hetgeen betekent dat voor de resterende jaren een garantie is van € 15.000 per jaar.

Uitvoering Sociale Werkvoorziening Raalte

Met ingang van 1 januari 2016 is de Stichting Werk Raalte actief. SW-medewerkers uit Raalte zijn in dienst van de Stichting. Deze overgang is geruisloos verlopen.

De inkooprelatie met Wezo wordt langzaam afgebouwd. Jaarlijks neemt de stichting een aantal medewerkers over, zodat in 2019 alle inwoners met een SW indicatie bij de stichting in dienst zijn. Nu zijn nog 15 medewerkers bij Wezo in dienst (zie ook punt 1.8).

Ondernemersdienstverlening

In 2016 is vorm en inhoud gegeven aan het samenvoegen van een functie ondernemersdienstverlening. Dit is ondergebracht bij het nieuwe team Leren, Werken en Ondernemen. In 2016 zijn met ondernemers diverse trajecten in gang gezet om tot een betere afstemming en samenwerking te komen.



4. Raalte woont

4.1 WONEN & WOON-EN WERKOMGEVING

4.2 INTEGRAAL BEHEER OPENBARE RUIMTE

4.3 MILIEU & DUURZAAMHEID

Programma 4.1

Wonen & Woon- en werkomgeving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Raalte is en blijft een aantrekkelijke woongemeente. Het is goed wonen in Raalte met een verscheidenheid in woonaanbod en een adequaat voorzieningenniveau waar al onze inwoners / alle doelgroepen hun plek kunnen vinden. Inzicht in de huidige en toekomstige woningmarkt is daarbij van belang.

Relevante ontwikkelingen:

- De komende jaren staan nog diverse nieuwbouwprojecten op de planning om aan de woningvraag te kunnen voldoen. Gezien de demografische ontwikkelingen (minder huishoudensgroei) op de middellange termijn vindt een verschuiving plaats van uitbreiding door middel van nieuwbouw naar het duurzaam beheren van de bestaande voorraad. Verminderde nieuwbouw resulteert ook in een afname van het aantal te verlenen omgevingsvergunningen.
- De nieuwbouw die nog wel gepleegd wordt, moet aansluiten op trends als vergrijzing, extramuralisatie en toename één- en tweepersoonshuishoudens.
- We zien het afgelopen jaar dat de (koop)woningmarkt weer enigszins aantrekt. De hypotheekrente is laag en het vertrouwen in de woningmarkt neemt weer toe. In de markt voor bestaande woningen zien we meer beweging en ook in de markt voor nieuwbouwwoningen zien we een stijging van het aantal gegadigden dat zich meldt als belangstellende voor een kavel.
- De prestatieafspraken met de provincie lopen in 2015 af. Het jaar 2015 wordt/is benut om tot nieuwe woonafspraken (voorheen prestatieafspraken) te komen met de provincie. De provincie Overijssel heeft middels het besluit *doorzettingskracht* van 18 februari 2015 aangegeven sterker te gaan sturen op de balans tussen vraag en aanbod in de bestemmingsplancapaciteit. In de woonafspraken worden hier nadere afspraken over gemaakt. Een regionaal afgestemd woningbouwprogramma wordt onderdeel van de nieuwe woonafspraken. Bij het schrijven van deze begroting is de uitkomst van het traject prestatieafspraken nog niet bekend.
- De nieuwe woningwet inclusief aangepaste toewijzingsregels voor woningcorporaties, extramuralisatie (men blijft langer thuis wonen ook als men zorg nodig heeft) en de toename van de huisvestingstaakstelling van statushouders heeft invloed op de lokale huurwoningmarkt. Hoewel uit toewijzingscijfers (nog) geen toenemende druk blijkt is dit wel punt van aandacht in het komende jaar.

Doelstellingen:

1. Een blijvende kwaliteit van de woningvoorraad en de woonomgeving.
2. Bij nieuwbouw wordt gebouwd voor de kernspecifieke behoefte. We breiden het aantal woningen uit conform de nieuw af te sluiten woonafspraken met de provincie Overijssel.

3. Het woningbouwprogramma speelt in op de trend van vergrijzing en extramuralisatie. Het aandeel nultreden woningen / levensloopbestendige woningen in het nieuwbouwprogramma is gemiddeld tenminste 40%.
4. Bij nieuwbouw stellen we de woonwens van onze inwoners centraal. Het percentage gebouwde koopwoningen in (collectief) particulier opdrachtgeverschap is gemiddeld minimaal 65% van de totaal uitgegeven koopwoningen.
5. Uitvoering geven aan de gemeentelijke taken met betrekking tot de omgevingsvergunningen en het toezicht en de handhaving hierop.
6. De bezuinigingstaakstellingen realiseren.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1	Score: Ik voel me thuis in deze buurt			3	4,3
2	Uitbreiding van de woningvoorraad per jaar	90	64	150	91*
3	Percentage nultredenwoningen**	43%	0%	40%	34%
4	Percentage nieuwboukoopwoning in particulier opdrachtgeverschap	83%	58%	65%	66%

* In 2016 zijn er minder woningen opgeleverd dan begroot. Dit komt doordat niet altijd exact in te schatten is in welk jaar een project daadwerkelijk gereed gemeld wordt. We zien in de gereedmeldingen nog het effect van de crisis.

** Het percentage van nultreden en particulier opdrachtgeverschap is een gemiddeld percentage over de programmering voor de periode 2012-2015. Hierin kunnen op jaarbasis fluctuaties (het ene jaar een hoger percentage dan het andere) voorkomen. Voor de realisatie van de nultredenwoningen geldt dat de piek in de programmering in 2012-2013 heeft plaatsgevonden

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 In 2016 stellen we samen met onze maatschappelijke partners in wonen en zorg een nieuwe woonvisie op. Hierin nemen we uiteraard de actuele ontwikkelingen op woongebied op. Denk daarbij aan actuele marktontwikkelingen, de nieuwe woningwet, demografische ontwikkelingen en realisatie van meer levensloopbestendige woningen.
- 1.2 Met Salland Wonen maken we op basis van de nieuwe woningwet in 2016 nieuwe prestatieafspraken over de woningvoorraad, duurzaamheid en de omvang en beschikbaarheid van de sociale woningvoorraad.
- 2.1 Als uitvloeisel van de woonvisie wordt er een toekomstbestendige nieuwbouw-programmering gemaakt die aansluit op de woonbehoefte van de verschillende doelgroepen. De woonafspraken met de provincie geven hiervoor in kwantitatieve zin de kaders.
- 2.2 Elke kern krijgt ontwikkelingsruimte op basis van het huidige aandeel van de bevolkingsomvang; autonome groei (zoals verwoord in de structuurvisie Raalte 2025).
- 4.1 Bij nieuwbouwprojecten wordt (collectief) particulier opdrachtgeverschap gestimuleerd door middel van eigen uitgifte van gemeentegronden of door het maken van afspraken met ontwikkelaars bij gronden in eigendom van derden.

- 4.2 We bevorderen doorstroming door het toevoegen van kwalitatief goede woningen en het uitgeven van kavels.
- 5.1 Minder nieuwbouw op middellange termijn maar ook verwachte nieuwe wetgeving zoals privatisering kwaliteitsborging bouw en de invoering van de omgevingswet hebben naar verwachting consequenties voor de werkwijze en organisatie van de verlening van omgevingsvergunningen. We volgen deze ontwikkelingen nauwlettend zodat we tijdig maatregelen kunnen nemen in onze interne organisatie.
- 6.1 Acties in gang zetten om bezuinigingen te realiseren.

Nieuw beleid 2016-2019

Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG)

Wij zijn met ingang van medio 2009 wettelijk verplicht bronhouder voor de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG). Dit houdt in dat de gemeente mutaties in adres- en gebouwgegevens tijdig en correct verwerkt in de daarvoor ingerichte Landelijke Voorziening. De verwachting dat het BAG-beheer binnen de bestaande taken kon worden ingepast is achteraf een misvatting gebleken. Om aan de eisen van de Wet Basisregistraties Adressen en Gebouwen te voldoen zijn eenmalige en structurele extra middelen nodig. Voor 2015 is een eenmalig budget gevraagd via de zomernota.

In de begroting 2016 wordt via (verplicht) nieuw beleid een structureel bedrag van € 59.000 gevraagd. Dit bedrag is reeds financieel vertaald in de zomernota 2015.

Privatisering bouwtoets

De wet Vergunning, Toezicht, Handhaving (VTH) regelt per 1 januari 2017 invoering van de 1^e fase van de privatisering van de bouwtoets en toezicht op de bouw. Het gaat dan om risicoklasse 1 bouwwerken grondgebonden woningen en lichte industrie inclusief de agrarische sector. Dit betreft naar schatting 90% tot 95 % van de binnenkomende bouwaanvragen. Bij aanneming van de wetgeving komt toetsing van de aanvraag en toezicht op de bouw in handen van private partijen. Dit heeft organisatorische en personele gevolgen voor de gemeente.

Voorgesteld wordt om eenmalig € 30.000 beschikbaar te stellen voor een plan en besluitvorming met betrekking tot de implementatie van de wet.

Informatievoorziening RUD

Momenteel is een projectgroep doende om randvoorwaarden te realiseren voor een centrale RUD informatievoorziening met de volledige functionaliteit voor het ondersteunen van het totale Vergunning, Toezicht en Handhaving proces. Doel is een goede (uitwisselbare) informatievoorziening. De gevraagde middelen voor de informatievoorziening zijn berekend op basis van de deelnemende gemeenten en zijn maximum bedragen. Voorgesteld wordt om vanaf 2017 structureel € 31.491 oplopend tot structureel € 65.286 vanaf 2018 beschikbaar te stellen.

Invoering woningwet

De komst van de nieuwe woningwet verandert het speelveld van de woningcorporatie.

Na invoering van de nieuwe woningwet ligt de focus primair op het verhuren en beheren van sociale huurwoningen voor mensen met lagere inkomens of bijzondere doelgroepen. De wet gaat ervan uit dat de gemeentelijke woonvisie het kader is voor de volkshuisvestelijke opgave. De nieuwe woningwet wordt vertaald in de nieuwe woonvisie en in nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporatie. Daarnaast worden ook de nieuwe woonafspraken van de provincie in de woonvisie verwerkt.

Voor het maken van nieuwe afspraken met de woningcorporatie hebben we eenmalig externe expertise nodig. De kosten voor de gemeente worden begroot op eenmalig € 25.000.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

- De komende jaren staan nog voldoende nieuwbouwprojecten op de planning om aan de woningvraag te kunnen voldoen. Er is op basis van de woonafspraken met de provincie geen ruimte meer om nieuwe woningbouwplannen toe te voegen. Om woningen toe te kunnen voegen moet er eerst op locaties worden geherprogrammeerd.
- We zien het afgelopen jaar dat de (koop)woningmarkt aantrekt. De hypotheekrente is laag en het vertrouwen in de woningmarkt neemt weer toe. In de markt voor bestaande woningen zien we meer beweging en ook in de markt voor nieuwbouwwoningen zien we een stijging van het aantal gegadigden dat zich meldt als belangstellende voor een kavel.
- De nieuwe woningwet gaf een aantal verplichte acties voor 2016 (zie hiervoor bij Invoering Woningwet).
- Aangepaste toewijzingsregels voor woningcorporaties (passend toewijzen), extramuralisatie (men blijft langer thuis wonen ook als men zorg nodig heeft) en de toename van de huisvestingstaakstelling van statushouders in 2016 heeft invloed op de lokale huurwoningmarkt. We hebben in 2016 de druk op de huurwoningmarkt per kwartaal gemonitord en geen toenemende druk geconstateerd. Het blijft echter een punt van aandacht in het komende jaar om dit nauwlettend te blijven monitoren.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 In 2016 is de nieuwe Woonvisie vastgesteld. De komende jaren geven we uitvoering aan de acties van het uitvoeringsprogramma. Het gaat daarbij om kwaliteit van de bestaande voorraad, de leefomgeving, verbinden wonen/welzijn/zorg, beschikbaarheid en betaalbaarheid en passende nieuwbouw.
- 1.2 Met Salland Wonen en de huurdersbelangenorganisaties zijn in 2016 nieuwe prestatieafspraken gesloten over de woningvoorraad, duurzaamheid en de omvang en beschikbaarheid van de sociale woningvoorraad.
- 2.1 In 2016 zijn de woonafspraken met de provincie Overijssel gesloten. Een regionaal afgestemd woningbouwprogramma is onderdeel van de nieuwe woonafspraken. Dit geeft duidelijkheid over het aantal woningen dat we nog mogen bouwen de komende 10 jaar.
Op basis van de woonafspraken was er geen ruimte meer in de woningbouw-programmering om nog nieuwe woningbouwplannen toe te voegen. In 2016 is als onderdeel van de woonvisie een stap gemaakt in het herprogrammeren van de woningbouwplannen. Door 50 woningen af te boeken is er (beperkt) ruimte gecreëerd voor nieuwe kansrijke plannen in de kernen. Deze plannen moeten aansluiten op de vraag én een bijdrage leveren aan het behoud en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de kernen.

- 2.2 Elke kern krijgt ruimte om te bouwen voor de eigen vraag (verwoord in de woonvisie). Overall uitgangspunt van de woonvisie is dat nieuwe woningen voldoen aan de vraag van de toekomst: woningen moeten raak zijn. Dat betekent levensloopbestendig, toekomstbestendig en duurzaam. Als onderdeel van de woonvisie zijn de uitgangspunten voor toetsing voor woningbouwinitiatieven vastgesteld en zijn deze vertaald in het kwalitatieve woningbouwprogramma.
- 4.1 In 2016 zijn er 43 kavels uitgegeven ten behoeve van de bouw in particulier opdrachtgeverschap. Te weten Franciscushof, Salland II en het Burgemeesterkwartier. Naast deze plannen waren er in diverse kernen nog kavels per direct beschikbaar voor particulier opdrachtgeverschap: De Veldegge, De Kleine Hagen, Lierderholthuis, Borgwijk, 't Wörmink, 't Broeck en Kiezebos.
- 4.2 In 2016 hebben we projecten gestimuleerd in collectief particulier opdrachtgeverschap. In Heeten en Luttenberg zijn initiatieven van start gegaan.
- 5.1 Zie toelichting 'privatisering bouwtoets' onder kopje nieuw beleid.
- 6.1 Bezuinigingen zijn gerealiseerd.

Verantwoording nieuw beleid 2016:

Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG)

In het afgelopen jaar hebben we gestaag verder gewerkt aan verdere optimalisatie van het BAG proces. De processen zijn opnieuw ingericht en gedigitaliseerd. Daarnaast is het processenhandboek herschreven. Dit was noodzakelijk om goed voorbereid te zijn op de nieuwe auditvorm welke naar verwachting in de loop van 2017/2018 wordt geïntroduceerd. Daarnaast hebben we de BAG binnen de gemeente opnieuw op de kaart gezet. De BAG wordt nu op een structurele wijze beheerd en er is gewerkt aan een betere afstemming met zowel de interne als de externe afnemers van de BAG. Tevens is gestart met het oplossen van de uitvallijsten die zijn ontstaan door een vergelijking te maken tussen de Basiskaart Grootschalige Topografie en de BAG. Eind 2016 is ook een start gemaakt met het project 'aanbesteding BAG' in het kader van het programma 'harmonisatie applicatielandschap'.

Privatisering bouwtoets

De behandeling in de Tweede Kamer is meermalen uitgesteld. Naar verwachting vindt deze nu begin 2017 plaats. Er is eind 2016 een impactanalyse uitgevoerd naar de kwantitatieve gevolgen van de privatisering, op basis van de huidige wetsconcepten. De definitieve wetgeving wordt afgewacht. Daarna kunnen we pas gerichte maatregelen nemen, onder meer met betrekking tot de (interne) organisatie. Het krediet is overgeheveld naar 2017.

Informatievoorziening RUD

De Omgevingsdienst IJsselland heeft de aanbesteding voor de informatievoorziening afgerond. De partners binnen de Omgevingsdienst gaan met één systeem werken. Dit vergemakkelijkt de samenwerking op regionaal niveau. De implementatie neemt heel 2017 in beslag.

Invoering woningwet

De komst van de nieuwe woningwet verandert het speelveld van de woningcorporatie en geeft enkele verplichte acties die in 2016 zijn uitgevoerd.

1. De wet gaat ervan uit dat de gemeentelijke woonvisie het kader is voor de volkshuisvestelijke opgave. De nieuwe woningwet is in 2016 vertaald in de nieuwe woonvisie en in nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporatie en de huurdersbelangenorganisaties. Gekozen is voor kaderafspraken voor 4 jaar en deze jaarlijks te vertalen naar concrete jaarafspraken. In 2017 worden er weer jaarafspraken voor 2018 gemaakt.
2. De nieuwe woningwet maakt onderscheid tussen kerntaken en niet kerntaken van de corporatie. Corporaties moeten werkzaamheden die niet tot de kerntaken behoren administratief of juridisch scheiden van de kerntaken. Over de manier waarop dit moet plaatsvinden is uitvoerig overleg geweest met Salland Wonen. Dit heeft geresulteerd in een scheiding van de organisatie waar we een positieve zienswijze op hebben gegeven.
3. Op basis van de woningwet is in 2016 een woningmarktregio geformeerd die bestaat uit de regio's Stedendriehoek en Zwolle.

Programma 4.2

Integraal beheer Openbare ruimte

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Met inzet van gemeentelijke middelen en het vergroten van de betrokkenheid van inwoners en organisaties binnen onze gemeente werken wij aan een openbare ruimte die in toenemende mate levensloopbestendig, duurzaam en afgestemd is op het gebruik er van.

Relevante ontwikkelingen:

- In toenemende mate is er sprake van burgerinitiatieven. Hierop wordt geanticipeerd vanuit het gedachtengoed van overheidsparticipatie.
- Veranderende wet- en regelgeving (bijvoorbeeld verbod op gebruik chemische middelen).
- Dit alles tegen een achtergrond waarbij we invulling moeten geven aan een ingrijpende bezuinigingsopgave en de financiële middelen sterk onder druk staan.
- Uit onderzoek is gebleken dat er structureel extra middelen noodzakelijk zijn om de civieltechnische kunstwerken in stand te houden. Besluitvorming over de noodzakelijke onderhoud- en vervangings-budgetten vindt plaats in het kader van de begrotingsbehandeling 2016-2019.

Doelstellingen:

1. Het realiseren van een integrale aanpak ten aanzien van het gebruik, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Dit in relatie tot de bezuinigingen.
2. De inwoners van Raalte waarderen het openbaar groen in 2016 met tenminste een 3,2. In 2016 voldoet tenminste 90% van het areaal openbaar groen aan de beeldkwaliteitsniveaus uit het groenbeleidsplan.
3. De inwoners van Raalte beoordelen de wegen, paden en trottoirs in 2016 met tenminste een 3,0.
4. De inwoners van Raalte beoordelen de heelheid van voorzieningen in de openbare ruimte in 2016 met minimaal een 3,5.
5. De inwoners van Raalte beoordelen het aanbod van speelvoorzieningen in 2016 met minimaal een 3,0.
6. Het voorkomen van kapitaalvernietiging in de openbare ruimte door onder andere het in stand houden van de kwaliteit van de asfaltwegen en de civieltechnische kunstwerken.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
2.1	Score: perken, plantsoenen en parken in mijn buurt zijn goed onderhouden		*	3,2	3,4
2.2	De mate waarin voldaan wordt aan de beeldkwaliteitseisen uit het groenbeleidsplan *)	92%	93,4%	90%	91,3%
3	Score: Straten, paden en trottoirs in mijn buurt zijn goed begaanbaar			3,0	3,5
4	Score: in mijn buurt zijn weinig tot geen dingen kapot			3,5	3,9
5	Score: speelvoorzieningen (kinderen tot 12 jaar)			3,0	3,6

*) Gebaseerd op schouwen conform CROW-normenstelsel

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Uitvoeren van IVOR in nauwe samenspraak met de inwoners.
- 1.2 In stand houden van de openbare ruimte binnen de beschikbare gemeentelijke middelen en met inzet van inwoners en organisaties.
- 1.3 Programmatisch werken in de openbare ruimte waarbij we zoveel mogelijk gebruik willen maken van kansen in de samenleving, initiatieven van derden of natuurlijke momenten in het beheer.
2. Uitvoeren van het dagelijks onderhoud en het vervangen van versleten groen.
3. Uitvoeren wegbeheer op basis van uitgevoerde inspecties, prioriteitsstelling en bestuurlijk vastgestelde uitgangspunten.
4. Voorzieningen in de openbare ruimte die kapot zijn worden gerepareerd, vervangen of verwijderd waarbij wordt gekeken of deze nog voorzien in de behoefte.
5. Bij inrichting van nieuwe speelplaatsen worden de toekomstige gebruikers betrokken. Bij vervanging van toestellen wordt gekeken of deze nog voorzien in de behoefte of dat een type toestel met een andere speelwaarde wordt herplaatst.
6. Er komt een zwaarder accent te liggen op het onderhoud van asfaltwegen ten koste van het onderhoud van klinkerwegen. Onderhoud aan klinkerwegen vindt alleen plaats als de veiligheid in het geding komt en de functionaliteit niet meer gewaarborgd kan worden.

Nieuw beleid 2016-2019

Onderhoud en vervanging civieltechnische kunstwerken

De gemeente Raalte wil de civieltechnische kunstwerken onderhouden zodat een veilig gebruik wordt gewaarborgd naast het voorkomen van kapitaalvernietiging. Op basis van het beheerplan en uitgevoerde inspecties dienen (achterstallige) onderhoudsmaatregelen en vervanging uitgevoerd te worden. Deze eenmalige kosten worden voor 2016 begroot op € 232.000. Dit bedrag kan tot een bedrag van € 29.920 ten laste worden gebracht van de reserve onderhoud bruggen en tunnels. Voor 2017 is € 353.000 nodig.

Nu de totale kosten inzichtelijk zijn gemaakt is ook duidelijk geworden dat de structurele dekking ontoereikend is.

Het is noodzakelijk om hiervoor aanvullende structurele middelen beschikbaar te stellen. Er is structureel vanaf 2017 extra € 60.000 nodig oplopend tot € 103.000 vanaf 2018.

Horstweg Broekland

Aanvullend op de werkzaamheden die op basis van het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) moeten worden uitgevoerd, willen wij gelijktijdig ook uitvoering geven aan de maatregelen om de verkeersveiligheid van de Horstweg te bevorderen. Dit door het realiseren van een smaller wegprofiel, enkele plateaus en het wegnemen van gevaarlijke oversteken.

De eenmalige kosten bedragen € 100.000. Hiervan kan € 50.000 ten laste van de reserve Fonds Bovenwijkse Voorzieningen worden gebracht en € 50.000 wordt gedekt door een BDU subsidie.

Nieuwstraat Raalte

Door de bewoners van de Nieuwstraat wordt al enige tijd aandacht gevraagd voor de bruikbaarheid en het comfort van de trottoirs. Met name voor de ouderen die in toenemende mate gebruik maken van een rollator of rolstoel zijn de smalle trottoirs en de schuine inrit constructies moeilijk te gebruiken.

Een oplossing kan worden gevonden door het verbeteren van de bruikbaarheid van de Nieuwstraat te combineren met het afkoppelen van hemelwater. Voor het afkoppelen dient het gehele wegprofiel op de schop te worden genomen. Gelijktijdig ontstaat de mogelijkheid om de Nieuwstraat levensloopbestendig in te richten en daarmee gebruiksvriendelijker te maken voor senioren.

Voor deze extra aanpassingen is een eenmalig bedrag nodig van € 125.000. De dekking van deze kosten kan voor € 62.500 ten laste van de voorziening riolering worden gebracht, voor € 30.000 uit het budget onderhoud wegen en voor € 32.500 uit het budget voor de woonservice-gebieden.

Verkeersmaatregelen kruispunt Ganzeboomlaan-Mettingenlaan

Naar aanleiding van een ernstig ongeval op het kruispunt Ganzeboomlaan–Mettingenlaan is besloten om een verkeerskundig onderzoek in te stellen naar de verkeerssituatie op dit kruispunt. Doel is verbetering van de verkeersveiligheid op korte termijn en verbetering van de verkeersveiligheid en -afwikkeling op lange termijn.

Voor de korte termijn maatregelen wordt in 2016 een eenmalig krediet nodig geacht van € 125.000. Voor € 62.500 wordt een BDU subsidie ontvangen.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

Met betrekking tot de openbare ruimte zijn de onderstaande ontwikkelingen van belang geweest.

De raad op pad

De gemeenteraad heeft meerdere kernen bezocht en een themabijeenkomst gehouden. De kernenbezoeken hebben geleid tot het uitvoeren van enkele maatregelen (bijvoorbeeld Hottenvoortsweg) en het in voorbereiding nemen van enkele vraagstukken die tijdens deze bijeenkomsten naar voren zijn gekomen (bijvoorbeeld Heuvelweg Luttenberg, verkeersonderzoek Laag Zuthem). Tijdens de themabijeenkomst over het groen- en kapbeleid is de basis gelegd voor het ontwikkelen van nieuw beleid onder de titel Groen, samen doen!

Burgerinitiatieven en participatie

In 2016 zijn de nodige initiatieven van bewoners samen met hen opgepakt, bijvoorbeeld het Bouwhuisplein in Broekland. Ook bij de ontwikkeling van nieuw beleid en bij integrale projectvoorbereiding zijn bewoners nauw betrokken geweest (bijvoorbeeld Horstweg, Nieuwstraat, kruising Ganzeboomlaan-Mettingenlaan, Molenhof, Zwarteweg en Weseperweg).

De pilot over het (natte) slotenbeheer (initiatief LTO) is uitgebreid over het buitengebied van de hele gemeente.

Nieuwe wet- en regelgeving

In 2016 is een verbod van kracht geworden op het gebruik van glyfosaat, als bestrijdingsmiddel tegen onkruiden op verharding. Er zijn alternatieve methoden ingezet om het onkruid te bestrijden waarbij nog geen keus is gemaakt voor een definitieve methode

Integratie Sociale Werkvoorziening (SW)

Met ingang van 2016 zijn groenvoorzieningsmedewerkers van de SW geïntegreerd bij het team Beheer en Onderhoud. Deze overgang is in zowel de personele sfeer als ten aanzien van de uitvoering van het groenonderhoud succesvol verlopen.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1.1 / 1.2

Het beheer van de openbare ruimte hebben we uitgevoerd binnen de beschikbare middelen. Daarbij is waar mogelijk ook gebruik gemaakt van de inzet van inwoners en organisaties. Uit de resultaten van Waarstaatjegemeente blijkt dat (gemiddeld) het onderhoudsniveau als voldoende wordt ervaren.

- 1.3 We hebben programmatisch gewerkt in de openbare ruimte waardoor er een betere afstemming is ontstaan tussen de diverse onderdelen van de openbare ruimte (groen, wegen, riolering, verkeer en parkeren). Als voorbeelden gelden het project Zwolsestraat en de Horstweg (in Broekland).
2. Het dagelijks onderhoud van het groen is uitgevoerd conform het beheerplan en binnen de beschikbare middelen. In 2016 is een groot aantal versleten groenvakken vervangen. Hiervoor is het gehele beschikbare budget gebruikt.
3. In 2016 zijn alle wegen opnieuw geïnspecteerd. De uitkomst hiervan is dat de onderhoudstoestand van de elementverharding is afgenomen. Vanwege het beleidsuitgangspunt dat kapitaalvernietiging voorkomen dient te worden, heeft de focus qua onderhoud gelegen op asfaltwegen.
4. Waar sprake is geweest van beschadiging of vernieling van voorzieningen in de openbare ruimte zijn deze gerepareerd of vervangen. In voorkomende gevallen waar voorzieningen niet meer voorzagen in een behoefte zijn deze verwijderd, zoals bankjes en afvalbakken.
5. In 2016 is op één locatie sprake geweest van uitbreiding van speelaanleidingen. Dit op verzoek van en in overleg met omwonenden. Vervanging van speeltoestellen heeft plaatsgevonden waarbij rekening is gehouden met de aanwezige en gewenste speelwaarde van de toestellen. Hiervoor is in 2016 niet het gehele krediet gebruikt.
6. Rekening houdend met het taakstellend budget is ook in 2016 een zwaarder accent gelegd op het onderhoud van asfaltwegen ten koste van het onderhoud van klinkerwegen (zie ook onder 3).

Verantwoording nieuw beleid 2016:

Onderhoud en vervanging civieltechnische kunstwerken

In 2016 is voor een belangrijk deel uitvoering gegeven aan het planmatige onderhoud van de civieltechnische kunstwerken, zoals opgenomen in de beheerplannen. Door het structureel beschikbaar stellen van middelen is een adequaat en planmatig beheer en onderhoud geborgd (uitvoeren van dagelijks onderhoud en groot onderhoud bijv. brug Tureluur Raalte Noord). Een deel van het achterstallige onderhoud en vervanging heeft vertraging opgelopen en wordt in 2017 gerealiseerd.

Horstweg Broekland

In nauwe samenspraak met de bewoners van de Horstweg en PB Broekland zijn plannen ontwikkeld en uitgevoerd. De capaciteit van de riolering is vergroot, zodat het water in de kern beter kan worden afgevoerd. Daarnaast zijn maatregelen genomen om de verkeersveiligheid te verbeteren en de ruimtelijke kwaliteit te versterken. Voor dit project hebben wij een provinciale subsidie ontvangen.

Nieuwstraat Raalte

Belangrijke aanleiding om maatregelen te nemen in de Nieuwstraat was de vraag naar een levensloopbestendige inrichting. Door een combinatie te zoeken met rioleringswerkzaamheden en het afkoppelen van hemelwater kon een project worden voorbereid, waarbij door een klankbordgroep namens de bewoners meerdere keren een inbreng is geleverd. De planvorming is afgerond, uitvoering vindt plaats in 2017.

Verkeersmaatregelen kruising Ganzeboomlaan-Mettingenlaan

Naast de nodige verkeerskundige onderzoeken is een online enquête gehouden en is door omwonenden en andere belanghebbenden input geleverd om tot planvorming te komen. Er ligt een gedragen plan dat begin 2017 wordt uitgevoerd. Het interactieve proces en de robuustere maatregelen hebben geleid tot een hoger kostenplaatje (zie ook bijlage 6.4 kredieten 2016). Voor dit project wordt tevens de toegezegde provinciale subsidie ingezet.

Programma 4.3

Milieu en duurzaamheid

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder Niens
Eenheidsmanager H. van Es

Begroting

Wat willen we bereiken?

In de visie Raalte duurzaam 2050 is de ambitie uitgesproken dat Raalte in 2050 duurzaam is in de breedste betekenis van het woord. Denkend en handelend in kringlopen. De lange termijn doelstellingen in de duurzaamheidsagenda zijn vertaald naar een visiestatement voor het uitvoeringprogramma 2014-2018. Raalte duurzaam door verbinden, bewustzijn, eigen kracht en samenwerking.

Relevante ontwikkelingen:

- De gemeente neemt steeds meer een faciliterende, stimulerende en verbindende rol op zich bij initiatieven vanuit de samenleving en steeds minder een regisserende rol. Dit betekent dat de gemeente niet alleen verantwoordelijk is voor het behalen van duurzaamheidsdoelen maar dat de kansen juist liggen bij initiatieven van de samenleving.
- Grondstoffen worden steeds duurder en mensen steeds bewuster dat hier spaarzaam mee omgegaan moet worden.
- Investerings in duurzaamheid leiden in de toekomst tot lagere exploitatielasten.
- De kans op heftige regenbuien als gevolg van klimaatverandering nemen verder toe.

Doelstellingen:

1. Het realiseren dat tenminste 68% herbruikbare afvalstoffen van het huishoudelijk afval gescheiden worden aangeboden in 2016 (landelijke doelstelling per 1 januari 2015= 65%). Op basis van huidige inzamelgegevens behalen we 68% hergebruik in 2015 en kan deze lijn in 2016 worden voortgezet.
2. De afvalinzameling wordt door de burger met minimaal een 7 beoordeeld.
3. De openbare ruimte is zo schoon en opgeruimd dat dit door burgers beoordeeld wordt met minimaal een 3.
4. Een duurzame samenleving in 2050 voornamelijk door de inzet van bewoners en bedrijfsleven.
Een afname van 1% CO2 uitstoot per jaar
Een toename van 2% zonne-energie productie per jaar.
5. Het (zoveel mogelijk) voorkomen van schade en overlast als gevolg van hevige regenval.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1.1	Hergebruik ten opzichte van totale huisvuilaanbod	61%	68%	68%	71%
2.1	Score op de tevredenheid t.a.v. afvalinzameling is voldoende	7,6	*	7	7,7
3.1	Score: Mijn buurt is schoon		*	3	3,8
4.1	CO2 uitstoot van de samenleving Raalte daalt met 1% per jaar (Kton) **	171	167	168	165
4.2	Opwekking van zonne-energie in Raalte stijgt met 2% per jaar (MWh) **	4.145	6.907	4.370	7.733

* Niet gemeten in 2015.

** De getallen uit 2016 zijn verkregen uit Energie in beeld op 26-01-2017 en zijn een prognose voor 2016.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. In 2016 vinden geen wijzigingen plaats in afvalbeleid. Daardoor treedt in 2016 stabilisatie op voor wat betreft het hergebruikspercentage.
2. We handhaven het huidige beleid.
3. In 2016 wordt de openbare ruimte op 20 locaties 4 keer per jaar geschoond in het kader van het project Mooi Schoon Raalte. Daarna wordt een doelstelling bepaald op schoonheidsgraad A+ tot D en verbeteringen geïnventariseerd ten opzichte van nulmeting in 2015. Daarnaast kan een indicatie gegeven worden in het aantal opschoonacties en aantal deelnemers aan dit project.
4. Bedrijven/organisaties en samenleving faciliteren in het bij elkaar brengen van partijen, kennis, ervaring en middelen opdat zij hun duurzaamheidsdoelstellingen kunnen verwezenlijken. Actieve informatieverstrekking via digitale media en informatie verstrekken over duurzaamheidsleningen en premies. Ook in 2016 vindt het energieloket doorgang in samenwerking met de provincie Overijssel voor verstrekken van leningen en premies op duurzaamheidsinvesteringen. Het oppakken van projecten met de samenleving in de brede zin van duurzaamheid.
5. Onze kernen voorbereiden op de huidige klimaatverandering (meer regen) door het robuust maken van ons rioolstelsel door afkoppelen van regenwater en realiseren van waterberging (bij voorkeur bij de uitvoering van rioleringsprojecten). Hiervoor laten we in 2015 en 2016 voor de kernen Heino en Raalte hemelwatermasterplannen opstellen. In deze plannen wordt onderzocht op welke plaatsen het zinvol is om de komende jaren afvoerend verhard oppervlak af te koppelen.

Nieuw beleid 2016-2019

Programma Raalte Duurzaam 2050

Voor het behalen van de gestelde doelen in het visiedocument Raalte Duurzaam 2050 zijn wij in grote mate afhankelijk van de acties in de samenleving maar ook van gezamenlijke acties. Daarnaast ook met name in de verduurzaming van ons eigen vastgoed. Om de samenleving stappen te laten zetten om te komen tot bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen, energieproductie en andere duurzame maatregelen (denk ook aan klimaat) moet nog veel informatie en kennis verspreid worden. Hierbij haken we ook aan op het beleid van de provincie Overijssel die de intentie heeft om het energieloket nog door te zetten tot en met 2018.

Vanuit dit programma proberen we subsidiemiddelen te koppelen aan de eigen middelen.

Tot en met het jaar 2016 is hiervoor eenmalig € 100.000 per jaar beschikbaar gesteld. Voor de continuering van de uitvoering van Raalte Duurzaam 2050 stellen we voor om voor het jaar 2017 € 60.000 en voor de jaren 2018 en 2019 eenmalig € 80.000 beschikbaar te stellen.

Kredieten vanuit GRP ten laste van de voorziening riolering

De gemeente draagt de verantwoordelijkheid voor de (verbrede) watertaken voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Deze taken zijn beschreven in het GRP Raalte 2014 t/m 2020 (GRP = Gemeentelijke Rioleringsplan).

In onderstaand overzicht zijn de totaalbedragen van de nieuwe investeringen weergegeven die we in de periode 2016-2019 gaan oppakken. Alle financiële inspanningen vanuit het GRP worden gedekt door de inzet van de rioleringsvoorziening en de opbrengsten rioolheffing.

	2016	2017	2018	2019	Totaal
Investeringen volgens GRP 2016-2019	€ 1.169.000	€ 1.345.000	€ 1.818.000	€ 807.000	€ 4.847.000

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

Toenemende bewustwording met betrekking tot energie, klimaat en afval.

Er zijn steeds meer ontwikkelingen voor collectieve energieproductie door aanleg van zonneparken.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1. Ten aanzien van afvalbeleid zijn er in 2016 geen wijzigingen geweest op gebied van inzamelingssystematiek. Wel blijkt dat er steeds meer afval wordt gescheiden, omdat het percentage hergebruik stijgt.
3. In 2016 is de openbare ruimte op 20 locaties 4 keer geschouwd in het kader van het project Mooi Schoon Raalte. Daarnaast zijn langs twee zogenaamde snoeproutes waarlangs leerlingen van het voortgezet onderwijs van school naar huis fietsen borden en blikvangers geplaatst, voorzien van teksten die uitnodigen om het afval in de afvalbak te gooien. Vergeleken met een controle route waar niets is geplaatst, is gebleken dat er nauwelijks verschil is in de hoeveelheid zwerfafval. Rova komt nog met een nadere analyse.

4. Binnen het programma Raalte Duurzaam 2050 zijn de volgende resultaten behaald:
- Het aantal vastgoed objecten met een PV installatie (zonnepanelen) is gestegen van 1704 naar 1985 met een totale PV productie van 7.733 MWh. Van alle energiegebruik wordt 7,1% duurzaam opgewekt.
 - In 2016 heeft de gemeente 184 zonnepanelen op het HOFtheater gerealiseerd met een totaal vermogen van bijna 48 kWp.
 - Er is SDE+ subsidie aangevraagd en beschikt voor de PV installatie op Nieuw Tijenraan.
 - In 2016 heeft een pilot wasbare luiers plaatsgevonden, waarbij de baby's van 23 ouders de wasbare luier hebben getest. De wasbare luier is bekender en positiever in beeld gekomen. 80% van de ouders gaan door met het gebruiken van wasbare luiers.
 - Het Energieloket is overgedragen van een extern bureau naar een groep uit de samenleving. Deze groep gaat samen met gemeente en bedrijfsleven vanaf 2017 het energieloket verzorgen.
 - Met de VNG-subsidie straataanpak is het project straataanpak energieadvies uitgevoerd in Heino West en de Nieuwstraat. Bij de Nieuwstraat is aangehaakt bij het project herstructurering Nieuwstraat samen met een voorlichting over "lang zult u wonen".
 - Provinciale subsidie verkregen voor het project Lokaal op Maat. Dit project richt zich op energiebesparing en -productie in de particuliere woningmarkt. Het project gaat in 2017 van start.
 - Er is een asbestscan verricht op de bedrijventerreinen van Heino en Raalte. Tien ondernemers hebben een asbestscan gedaan en aangegeven binnen 5 jaar over te gaan tot sanering.
 - Vanuit het programma Duurzaam Raalte 2050 is een financiële bijdrage geleverd aan: onderzoek naar de fietssnelweg Raalte-Zwolle, haalbaarheid vergroten fietsenstalling Heino, het opstellen van het beleidsplan bewust verlichten.
 - (Financiële) ondersteuning verleend aan de ontwikkeling van het Energiepark Heeten.
 - Kennisgroep Raalte/Salland Duurzaam geïnitieerd. 12 keer een dubbele pagina over duurzaamheid geplaatst in het weekblad van Salland.
5. De hemelwatermasterplannen voor de kernen Heino en Raalte zijn nagenoeg gereed. In 2016 zijn diverse afkoppelprojecten uitgevoerd: onder andere Carmel College Salland, Hart van Heino, Molenweg Heino. Daarnaast zijn er riolen vervangen zoals de Horstweg in Broekland. Op 80 plekken zijn riolen gerenoveerd door middel van relining.

Verantwoording nieuw beleid 2016

Programma Raalte Duurzaam 2050

De doelstelling om met inzet van eigen middelen ook externe subsidies binnen te halen is geslaagd. Zie hiervoor verantwoording onder 4.

Kredieten vanuit GRP ten laste van de voorziening riolering

In 2016 was ruim € 2 mln. beschikbaar aan eenmalige investeringskredieten voor het GRP. Dit bedrag bestond uit het begrote bedrag voor 2016 á € 1.169.000 en restantkredieten uit 2015. De meeste geplande activiteiten zijn conform planning gerealiseerd. Enkele projecten die niet in 2016 werden afgerond zijn het aanpassen van 2 rioolstelsels in Luttenberg, het implementeren van de verordening op de afvoer van hemelwater en grondwater, het discrepantieonderzoek rioolheffing buitengebied en de voorbereiding van de herinrichting van de Almelsestraat te Raalte. Het restantkrediet wordt voor de afronding van deze projecten ingezet in 2017.



5. Raalte zorgt

5.1 MAATSCHAPPELIJKEONDERSTEUNING,
BEGELEIDING & JEUGDHULP

Programma 5.1

Maatschappelijke Ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp

Thema

Portefeuillehouder

Programmacoördinator

Raalte zorgt

Wethouder Hiemstra

Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is dat iedereen naar vermogen kan blijven participeren in de samenleving. Voor mensen die daarbij –naast de eigen mogelijkheden en ondersteuning door het eigen sociale netwerk- extra ondersteuning nodig hebben, zorgen wij voor een goed pakket aan laagdrempelige algemene voorzieningen. Dit doen we in samenwerking met de maatschappelijke partners. In situaties waarin ook dit niet voldoende is, organiseren wij gespecialiseerde en individuele voorzieningen die aanvullend zijn op de eigen mogelijkheden van mensen. Wij kiezen daarbij voor een integrale en op het gezin/huishouden gerichte aanpak waarbij ondersteuning op het gebied van zorg, jeugd en werk gecombineerd worden.

Relevante ontwikkelingen:

- Sinds januari 2015 zijn de begeleiding en dagbesteding respijtzorg en het bijbehorend vervoer overgedragen naar de Wmo. Gelijktijdig heeft de gemeente met de invoering van de nieuwe Jeugdwet nieuwe taken gekregen op het gebied van de jeugdzorg. Daarmee heeft de gemeente een veel grotere verantwoordelijkheid gekregen in het sociaal domein. Deze overdracht van taken ging gepaard met een forse reductie van de bijbehorende budgetten. Dit terwijl zowel op het gebied van de Wmo als op het gebied van de jeugdhulp de vraag stijgt. Aangezien deze trend zich doorzet betekent dit dat wij voor een forse uitdaging staan om binnen de beschikbare middelen de noodzakelijke ondersteuning aan onze inwoners te bieden. Hierbij is de inzet van inwoners en maatschappelijke organisaties onontbeerlijk.
- De inkoop van zwaardere vormen van jeugdhulp wordt ook in 2016 uitgevoerd door de Bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland.
- Voor de verantwoording aan het Rijk en de gemeenteraad over de gedecentraliseerde taken in het sociaal domein maken wij gebruik van de door de Vereniging Nederlandse Gemeenten ontwikkelde “gemeentelijke monitor Sociaal Domein”
- De maatwerkvoorzieningen worden opnieuw aanbesteed.

Doelstellingen:

1. Het bieden van een adequaat hulpverleningsaanbod aan kwetsbare burgers, jeugdigen en slachtoffers/daders huiselijk geweld, aanvullend op de eigen mogelijkheden van mensen.
2. Het aantal verstrekte maatwerkvoorzieningen op basis van de Wmo en de Jeugdwet blijft binnen de beschikbare budgetten.
3. Het percentage kinderen dat in het kader van de preventieve gezondheidszorg in beeld is bij de jeugdgezondheidszorg blijft gelijk of stijgt. (Bron: GGD)
4. Bevorderen gezonde leefstijl op de onderdelen overgewicht, bewegen en alcohol. Percentage alcoholgebruik is in 2016 gedaald met 4% ten opzichte van het referentiejaar 2012 (was 36%). De gezondheidsmonitoren hebben betrekking op 4

verschillende leeftijdscategorieën, te weten 0-12, 12-24, 24-65 en 65 jaar en ouder. De daling c.q. stijging betreft een gemiddelde van deze vier groepen op één van de drie genoemde thema's.

5. Het % ouderen dat zich eenzaam voelt is kleiner of gelijk aan het voorgaande jaar (bron GGD monitor ouderen).
6. Inwoners blijven zo lang mogelijk op eigen kracht thuis wonen. De bereikbaarheid van voorliggende voorzieningen en de inzet van vrijwilligers neemt toe. Ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats binnen de eigen leefomgeving en kernen waar de mensen wonen.
7. Door inzet van de dementieconsulent, neemt de druk op mantelzorgers af. Er worden tenminste 30 casussen op jaarbasis behandeld.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
2.1	Aantal verstrekte maatwerk Wmo voorzieningen * (Bron: Marap)				3.788
2.2	Aantal mensen (onderscheid in jeugd en volwassenen) dat zich met ondersteuningsvraag bij het GTT meldt/wordt gemeld			Minder of gelijk aan 2015	1.291
2.3	Aantal ondersteuningsplannen die worden opgesteld (onderscheid jeugd/volwassenen)				411
2.4	Wachttijd aanmelding tot keukentafelgesprek				
2.5	% jongeren met jeugdhulp *		7,6%		
2.6	% jongeren met Jeugdbescherming *		1,1%		
2.7	% jongeren met jeugdreclassering **		0,2%		
3.1	Indicator "Bereik JGZ" (basistakenpakket JGZ)	99,5%		99,5%	
4.1	Percentage alcoholgebruik ** (bron: GGD monitoren)		30%	32%	-
5.1	Percentage volwassenen en ouderen dat zich eenzaam voelt			≤36	
6.1	Aantal voorliggende voorzieningen en aantal matches vrijwilligerspunt Landstede			Minder of gelijk aan 2015	90 matches
	in het kader van Sterk door vrijwilligerswerk				30 matches
	Maatschappelijke stages				81
7.1	Aantal casussen dementie consulent		42	Meer of gelijk aan 2015	52

* in % van alle jongeren tot 18 jaar

** in % van alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar

Wat gaan we ervoor doen?

- 1.1 Realiseren van de aansluiting van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) met
 - het gemeentelijk team Toegang -
 - de specialistische jeugdhulp
 - de vindplaatsen onderwijs, voorschool, kinderopvang, kraamzorg en verloskunde
 - veiligheid
 - WMO- en Participatiewet partners voor jongeren vanaf 18 jaar
- 1.2. Vormgeven aan het transformatieproces door middel van generalistisch werken en samenwerken binnen het CJG (waaronder vormgeving en invulling van de 'CJG functionaris' en rol kernteam) –
- 1.3 In het proces van transformatie richten wij ons op het verstevigen van de onderlinge samenwerking tussen de partijen die bij de decentralisaties zijn betrokken.
- 1.4 In onze subsidie- en inkoopovereenkomsten kiezen wij het uitgangspunt dat professionele ondersteuning in principe kortdurend is en erop gericht is om de persoon en zijn sociale netwerk zo te ondersteunen dat hij/zij na verloop van tijd weer zo veel mogelijk zelfstandig verder kan, al dan niet met behulp van vrij toegankelijke voorzieningen uit de basisinfrastructuur.
- 1.5 Kiezen voor integrale en op het gezin/huishouden gerichte maatwerkoplossingen, zo dicht mogelijk bij de zorgvrager, zodat de gemeente alleen ondersteunt waar nodig. Als er sprake is van meerdere vormen van ondersteuning is er voor het gezin/huishouden één aanspreekpunt (regisseur) die de ondersteuning coördineert.
- 1.6 Beperken van de administratieve lasten.
- 1.7 Met de zorgverzekeraars een goede aansluiting met de wijkverpleging realiseren.
- 1.8 Realiseren van aansluiting van aanbieders Wmo bij het Gemeentelijk ToegangsTeam (GTT).
- 2.1 Om een te groot beroep op individuele Wmo voorzieningen tegen te gaan zorgen (in nauwe samenwerking met onze maatschappelijke partners) voor een gemeente dekkend netwerk aan algemene voorzieningen.
- 2.2 Om een te groot beroep op individuele jeugdhulpvoorzieningen te voorkomen investeren wij, in nauwe samenwerking met onze maatschappelijke partners, in een stevig fundament van preventie en vroegtijdige, vrij toegankelijke jeugdhulp.
- 2.3 Bij de ondersteuning die door of namens de gemeente georganiseerd wordt, uit gaan van de gedachte dat inwoners zelf verantwoordelijk zijn. Wij spreken hen aan op hun zelf organiserend vermogen en leggen afspraken vast in een ondersteuningsplan.
- 3.1 Voor de toegang tot individuele voorzieningen en gespecialiseerde zorg en ondersteuning uit de 2^e lijn richten wij een GTT in dat zich richt op: vraagverheldering, het (laten) opstellen van een ondersteuningsplan, het beschikken op ondersteuningsaanvragen, de procesregie op de uitvoering van de ondersteuning conform de afspraken in het ondersteuningsplan (kwaliteit en kosten van het traject), het bewaken van de voortgang en effectiviteit van de ondersteuning (casusregie).
- 4.1 Subsidiëren van de GGD voor de uitvoering van de integrale Jeugdgezondheidszorg voor 0-19 jarigen alsmede afspraken maken met GGD over gezondheidsaspecten van de inwoners van de gemeente Raalte.
- 4.2 Uitvoering van het lokaal gezondheidsbeleid en het programma Raalte Gezond.
- 5.1 Meldpunt eenzaamheid blijft actief en er wordt ingezet op de Kernteams. Deze teams hebben onder andere een signalerende functie in de kernen. Ook de S1 wijkverpleegkundigen hebben een signalerende en informerende taak hierin.
- 6.1 Ondersteuning/subsidiëring van activiteiten als maatjesprojecten, vriendenkringen, vrijwillige thuiszorg en netwerkcoaches.
- 6.2 Doorontwikkeling project Thuistechnologie.

- 6.3 Zorgen voor een goede mantelzorgondersteuning, bijvoorbeeld door respijtzorg.
- 6.4 OZO verbindzorg blijven stimuleren.
- 6.5 Doorontwikkeling Kernteams.
- 7.1 De Dementieconsulent is voor alle inwoners van de gemeente Raalte bereikbaar. Hierbij geeft zij per casus gericht advies en mensen met dementie en hun mantelzorgers in alle stadia (vóór een intramurale opname vanuit de Wet Langdurige zorg) begeleiden c.q. adviseren.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

De Transitie van de vernieuwde Wmo en de Jeugdwet per 1 januari 2015 is in 2016 doorgezet met meer nadruk op transformatie. De achtergrondgedachte daarbij is dat gemeenten beter in staat zijn om hun inwoners zorg op maat te bieden. Door een lokale integrale aanpak, dicht bij de inwoners, kunnen problemen vroeger gesignaleerd worden en effectiever en efficiënter worden aangepakt. Daarnaast biedt een integrale aanpak die gericht is op gezinnen en huishoudens kansen, omdat hiermee de versnippering in de zorg kan worden tegengegaan.

Kenmerkend voor de aanpak is, dat de gemeente het accent legt op de betrokkenheid en inzet van de inwoners. Waar voor 2015 de nadruk lag op verzekeren en verzorgen, wordt nu gebruik gemaakt van de eigen kracht van de inwoners en het optimaal benutten van hun omgeving.

De grote tweede lijnaanbieders hebben in 2016 een vervolg gegeven aan het project 1 dagbesteding. Er is op verschillende plekken in Raalte geïnvesteerd in de samenwerking tussen partijen. In 2016 heeft een bestuurlijk aanbestedingstraject voor de maatwerkvoorzieningen Wmo tweede lijn plaatsgevonden. Het accent van deze aanbesteding lag op samenwerking. In de contracten met tweede 2^e lijnaanbieders hebben we concrete afspraken gemaakt ten aanzien van scholing en waardering van de vrijwilligers. Uiteindelijk heeft dit traject geresulteerd in het ondertekenen van een contract met 21 partijen.

Voor hulp bij huishouden (schoonmaak) is ook een aanbestedingstraject doorlopen. Dit heeft geresulteerd in nieuwe contracten voor 2 + 2 optiejaren. Het service Pgb is afgeschaft en omgezet in een regulier Pgb of zorg in natura. Het product huishoudelijke hulp 2 is vervallen en is geïntegreerd in het nieuwe product lichte ondersteuning thuis van de aanbesteding met de tweede lijnaanbieders.

In 2016 is voor jeugd, Wmo, werk en inkomen en zorg en veiligheid een generalistische wijze van samenwerken ontwikkeld. Partners werken samen in een Kr8team. Er wordt gewerkt volgens de 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur methode. Voor de medewerkers van de partners en de consulenten uit het gemeentelijk toegangsteam is een scholingstraject gestart, welke doorloopt in 2017.

In de kernteams worden signalen vanuit de kernen opgevangen en wordt informatie verstrekt aan de inwoners. De twee S1 wijkverpleegkundigen coördineren de kernteams.

Er is een dekkend netwerk voor algemene voorzieningen die preventieve en vroegtijdige ondersteuning bieden. Er is bijvoorbeeld extra ingezet op vrije toegankelijke dagbesteding voor ouderen en in GGZ maatjes.

We hebben subsidieovereenkomsten gesloten met partijen uit de nulde en eerste lijn.

Er is samen met mantelzorgers en organisaties een actieplan mantelzorg ondersteunen en waarderen opgesteld. De uitvoering vindt vanaf 2017 plaats.

We hebben extra geïnvesteerd in vrijwilligerswerkbeleid door middel van subsidieafspraken met organisaties.

In 2016 is samen met de regiogemeenten een visie beschermd wonen en maatschappelijke opvang opgesteld. Als vervolg hierop is in september 2016 gestart met het opstellen van een lokaal uitvoeringsplan zelfstandig thuis wonen. Beschermd wonen maakt hiervan integraal onderdeel uit. In het voorjaar van 2017 is het uitvoeringsplan klaar.

In Raalte geven we uitvoering aan het programma Raalte Gezond, dat zich richt op preventie en stimulering van gezond gedrag. In 2016 hebben we hierbij extra aandacht gegeven aan lage SES-groepen (lage sociaaleconomische status). Allereerst door verkennen en netwerkuitbreiding rondom deze nieuwe doelgroep. Bovendien werkt Raalte gezond toe naar intensievere samenwerking met het platform van het convenant Raalte Armoedevrij. Daarnaast verbindt Raalte Gezond reeds bestaande initiatieven, organisaties, projecten en (overleg)structuren.

In 2016 is een nieuw Wmo vervoerssysteem (Service vervoer Raalte) ontwikkeld en innovatief aanbesteed. Dit vervangt de regiotaxi per 1 januari 2017.

In 2016 is in regionaal verband Veilig Thuis doorontwikkeld en verbeterd.

In 2016 is de regeling hoge zorgkosten vastgesteld, met lagere eigen bijdrages. De zorgverzekering voor minima is eveneens aangepast, het eigen risico is meeverzekerd.

Er zijn voor Wmo en Jeugd verordeningen vastgesteld waarbij het beleid is getoetst op de huidige jurisprudentie. Daarnaast zijn er besluiten en beleidsregels ontwikkeld.

We hebben cliëntervaringsonderzoeken Wmo en Jeugd uitgevoerd. De resultaten waren positief in relatie tot referentiegemeenten.

Voor wat betreft jeugd zijn de contracten 2016 en 2017 vastgesteld. Er is gestart met de voorbereiding van de inkoop 2018. We hebben een regionale visie voor jeugdhulp vastgesteld (2017-2020). Er is besloten om de verevening los te laten en meer in te zetten op de lokale transformatie.

In 2016 is verdere aansluiting gerealiseerd van het CJG met het Gemeentelijk Toegangs Team (GTT). Er is een ketenregisseur jeugd en veiligheid, welke de schakel vormt tussen CJG, gemeentelijk toegangsteam en andere partners in het jeugdveld. Vanuit het CJG zijn er contactpersonen voor scholen beschikbaar. Er vindt periodiek overleg plaats tussen (voor) schoolse opvang, kinderopvang en CJG.

Door de hoge zorgconsumptie zijn de budgetplafonds overschreden in 2016, wat leidt tot hogere zorgkosten. Naar verwachting is dit ook van toepassing in 2017.

In het kader van de jeugdgezondheidszorg is er een ontschotting 0-4, 4-18 jaar en maatwerkondersteuning doorgevoerd. Er is nu één integrale lijn 0-19 jaar voor de jeugdgezondheidszorg, uitgevoerd door GGD IJsselland. We hebben subsidie verleend aan de GGD voor de uitvoering van de integrale Jeugdgezondheidszorg voor 0-19 jarigen. Verder hebben we afspraken gemaakt met de GGD over gezondheidsaspecten van de inwoners van de gemeente Raalte.



6. Raalte biedt ruimte

6.1 RUIMTELIJKE ORDENING

6.2 ECONOMIE

6.3 BEREIKBAARHEID & MOBILITEIT

Programma 6.1

Ruimtelijke Ordening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

De negen kernen van de gemeente Raalte vormen de basis waar leefbaarheid en noaberschap centraal staan. Alle kernen krijgen waar mogelijk ontwikkelingsruimte. Niet om te groeien, maar om speelruimte te bieden voor vernieuwing. Hiermee kan worden ingespeeld op opgaven als vergrijzing, eenzaamheid, ontgroening, een op termijn wellicht afnemende bevolkingsomvang en voorzieningen die op veel plaatsen onder druk staan. Door bestemmingsplannen hierop in te richten willen wij deze speelruimte bieden. De landschappelijke kwaliteit van het buitengebied, één van de kernkwaliteiten van Raalte, willen we in stand houden.

Relevante ontwikkelingen:

- Nieuw Omgevingsrecht is in voorbereiding. In werkingtreding wordt in 2018 verwacht.
- Rol van de overheid verandert naar netwerken en faciliteren, zowel organisatorisch als financieel. Hierbij horen uitnodigingsplanologie en een passief grondbeleid.
- Afname van het aantal agrarische bedrijven en een forse groei in de omvang van de resterende agrarische bedrijven.

Doelstellingen:

1. De kernen willen we leefbaar houden door herontwikkeling mogelijk te maken van vrijkomende locaties. Toevoeging van ruimtelijke kwaliteit is daarbij vertrekpunt.
2. Onze bestemmingsplannen houden we actueel.
3. Voldoende ruimte bieden voor woningbouw- en bedrijventerreinontwikkeling, passend bij de vraag.
4. We zetten ons in om de maatregelen die voortvloeien uit de Programmatische Aanpak Stikstof (rond het Boetelerveld) te realiseren.
5. Het faciliteren en verbinden van initiatieven in de samenleving die bijdragen aan een sociaal en economisch vitaal platteland.
6. De bezuinigingstaakstelling realiseren.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1.	Vastgestelde bestemmingsplannen voor herontwikkelingslocaties	1	4	2	3
2.	Bestemmingsplannen niet ouder dan 10 jaar	100%	-	100%	100%

Vanaf 2018 geldt naar verwachting de nieuwe Omgevingswet.

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1/3-1 Uitnodigingsplanologie krijgt de ruimte. Initiatieven vanuit de samenleving en de markt willen we faciliteren door onze kennis in te brengen. We gaan hierin geen trekkersrol vervullen. Verder spelen we waar mogelijk (mede afhankelijk van de middelen) in op de ontwikkelingen omtrent het nieuwe Omgevingsrecht.
- 1/3-2 We blijven een faciliterend grondbeleid voeren tenzij de markt projecten niet oppakt die maatschappelijk uitermate gewenst zijn. In dat geval wordt altijd vooraf per situatie de afweging gemaakt; gewenste ruimtelijke ontwikkeling / publieke belangen versus risico's voor de gemeente.
- 2.1 Tot invoering van het nieuwe Omgevingsrecht hebben en houden we onze bestemmingsplannen actueel. De bestemmingsplannen maken we ontwikkelingsgericht en flexibel om kostbare en tijdrovende procedures bij nieuwe gewenste ontwikkelingen te voorkomen.
- 3.1 Het faciliteren en verbinden van initiatieven in de samenleving die bijdragen aan een sociaal en economisch vitaal platteland vanuit De Kracht van Salland.
- 4.1 Faciliteren van het gebiedsproces rond het Natura 2000 gebied Boetelerveld.
- 5.1 Het verder uitbouwen van de netwerkorganisatie De Kracht van Salland. Het faciliteren, ondersteunen en verbinden van initiatieven van en voor de samenleving daar waar mogelijk gecombineerd met doelstellingen van de overheden. Het ontwikkelen en indienen van het Leaderproject Functioneringskosten Lokale Actie Groep Leader. Het ondersteunen van Leaderaanvragen in Salland binnen het programma Leader De Kracht van Salland. Het faciliteren van de ontwikkeling van het programma Salland Deal waarin gebiedspartijen de krachten hebben gebundeld om doelstellingen op het gebied van water, landbouw, natuur en landschap gezamenlijk te realiseren.
- 6.1 De bezuinigingen 2015-2018 doorvoeren.

Nieuw beleid 2016-2019

Invoering omgevingswet

Naar verwachting wordt in 2018 de nieuwe Omgevingswet van kracht. Dit heeft consequenties voor de werkprocessen binnen onze organisatie. Voor het voorbereiden en de implementatie van de nieuwe Omgevingswet wordt eenmalig voor de jaren 2016 en 2017 € 10.000 en voor de jaren 2018 en 2019 € 20.000 gevraagd.

Herontwikkeling MBI terrein

Het college heeft met de Herstructureringsmaatschappij Overijssel (HMO) in 2012 een intentieovereenkomst gesloten inzake herontwikkeling van de MBI-locatie op bedrijventerrein Spoorzone-Oost in Raalte. De looptijd van deze intentieovereenkomst is weliswaar beëindigd, maar de HMO heeft nog steeds de ambitie om tot herontwikkeling te komen, in nauw overleg met de eigenaar van het terrein Hamarpa Investerings B.V..

Een minimale voorwaarde voor kansrijke plannen is zicht op herstructurering van de openbare ruimte. Bij de provincie kan tot eind 2015 een subsidieverzoek binnen het programma Vitale Bedrijvigheid 2009-2015 worden ingediend. Dit kan leiden tot subsidies van maximaal € 50.000 en € 500.000 voor respectievelijk planontwikkeling/procesmanagement en uitvoering. De subsidies worden verstrekt op basis van 50% gemeentelijke cofinanciering. Afhankelijk van het verdere overleg met o.a. de provincie wordt voorshands een pm raming opgenomen.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

- In 2016 is in Nederland een nieuw Leaderprogramma van start gegaan. Per Leadergebied worden verschillende tranches open gesteld voor het indienen van Leaderaanvragen. Provincie Overijssel heeft de afhandeling van Leaderprojecten volledig bij de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland neergelegd.
- De afschaffing van het melkquotum in samenhang met de onzekerheid rondom fosfaatrechten hebben een behoorlijke impact op de agrarische sector.
- De woningbouwmarkt trekt behoorlijk aan.
- Onder invloed van de ladder van duurzame verstedelijking vinden op regionaal niveau programmeringsdiscussies en – afspraken plaats voor zowel woningbouw als bedrijventerreinen.
- Provincie is in 2016 gestart met de voorbereiding van de actualisatie van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.3-1 We zijn in gesprek geweest met veel initiatiefnemers en hebben diverse plannen gefaciliteerd (onder andere Mariaoord, postkantoorlocatie Raalte, locatie Slotman). In 2016 zijn diverse ambtelijke en bestuurlijke bijeenkomsten georganiseerd, zodat een ieder er zich van bewust is dat de nieuwe Omgevingswet consequenties heeft voor fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen. Een ambtelijk kernteam heeft zich alvast gebogen over de vraagstukken die intern op ons afkomen als gevolg van de wetswijziging. Er zijn diverse afstemmingsoverleggen met Deventer en Olst-Wijhe geweest, onder andere over het digitaliseringsvraagstuk.
- 1.3-2 We hebben in 2016 een 'faciliterend' grondbeleid uitgevoerd. In 2016 heeft er 1 aankoop plaatsgevonden in het plan Zegge VII. Hierover is vooraf de gemeenteraad geconsulteerd.
- 2.1 We hebben de laatste drie plannen geactualiseerd. Daarmee zijn alle bestemmingsplannen actueel (niet ouder dan 10 jaar).
- 3.1 Vanuit de Kracht van Salland zijn verschillende initiatieven (financieel) ondersteund onder andere: Bouwhuisplein Broekland, De Schalm en 't Asspel in Mariënheem, SallandGlas, Salland Boert en Eet Bewust, Fit for life Xperience, Wonen bij de burens (Maria Oord) en Innovatieve Boerderijschool.
- 4.1 Wij hebben dit gebiedsproces in 2016 gefaciliteerd. Belangrijke stap in 2016 was het ombuigen van de aanpak om gevolgen van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) maatregelen in beeld te brengen. Er is een team van hydrologen gevormd dat de gevolgen moet inschatten. Dit is een belangrijke stap in het proces om gevolgen voor grondeigenaren rond het Boetelerveld in beeld te brengen. In 2016 is het kavelruilonderdeel van dit project ook doorgelopen en zijn goede resultaten geboekt.
- 5.1 In het netwerk Salland Deal zijn de projecten Bewust Verlichten en Energiebesparing, Interim regeling Groen Blauwe Diensten, Pilot bermslotenbeheer en Pilot akkerrandenbeheer IJssellandschap afgesloten. In Salland zijn twee gebiedscoördinatoren actief om ondernemers bij te staan met hun vragen over de toekomst van het bedrijf. Het project Duurzaam Bodembeheer is in 2016 van start gegaan. Verder is gestart met het ontwikkelen van een nieuwe visie Salland Deal die duurzaam en toekomstbestendig is.
- 6.1 De bezuinigingen zijn gerealiseerd.

Verantwoording nieuw beleid 2016:

Invoering omgevingswet

Het jaar 2016 is gebruikt voor bewustwordingsbijeenkomsten, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Er is afgestemd/samengewerkt met Olst-Wijhe en Deventer en alvast voorbereidend werk verricht voor de implementatie in onze gemeente. Tevens zijn er (financiële) maatregelen getroffen om de aanstelling van een programmamanager en programmateam mogelijk te maken.

Herontwikkeling MBI terrein

Er is een Plan van Aanpak herinrichting openbaar gebied Spoorzone Oost (MBI terrein) geschreven op basis waarvan 3 subsidieaanvragen bij de provincie Overijssel zijn ingediend en beschikt. Uitvoering start begin 2017 met een totaalbedrag van maximaal € 582.400.

Programma 6.2

Economie

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder Van Loevezijn
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Een vitale lokale economie met voldoende werkgelegenheid en spreiding over een zo groot mogelijk aantal sectoren. Dat is de ultieme uitdaging in tijden van economische crisis. Dit doen we door ondernemers zoveel als mogelijk de ruimte te bieden om te ondernemen en waar mogelijk te faciliteren. Intensivering van de economische samenwerking binnen de regio Zwolle biedt nieuwe kansen voor de versterking van onze economie. Een ruimtelijk-economisch vitaal winkelcentrum trekt ondernemers, inwoners en toeristen en versterkt de detailhandel.

Relevante ontwikkelingen:

- Winkelcentra staan door verschillende trends en ontwikkelingen nog steeds onder forse druk.
- Er is sprake van verdergaande schaalvergroting in de landbouw en produceren voor de wereldmarkt.
- Het bedrijfsleven wordt steeds meer afhankelijk van snel internet.

Doelstellingen:

1. We intensiveren deelname aan en maken gebruik van de krachtige regio Zwolle / Kennispoort regio Zwolle. Ook voor verdere versterking van de recreatief-toeristische sector zoeken we samenwerking binnen de regio Zwolle. Dit naast de bestaande samenwerking in Salland.
2. We versterken het toerisme en de (verblijfs-)recreatie waardoor het aantal toeristische overnachtingen minimaal groeit tot boven 243.500.
3. We streven naar een vergroting van het aantal bedrijven en arbeidsplaatsen binnen de gemeente.
4. Met een concreet uitvoeringsprogramma werken we samen met ondernemers en vastgoedeigenaren aan een vitaal centrum.
5. Met het bestemmingsplan Buitengebied spelen we in op de uitbreidingswensen van grotere bedrijven en ruimere hergebruiksmogelijkheden voor stoppende bedrijven.
6. Middels herstructurering van bedrijventerreinen en faciliteren van glasvezel-initiatieven in het buitengebied ondersteunen we zoveel mogelijk de beschikbaarheid van snel internet.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
1.1	Aantal toeristische overnachtingen	264.530	253.705	>243.500	250.614
3.1	Uitgifte industriegrond	1 ha	0,8 ha	1.0 ha	1,2 ha.

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Kansen voor recreatie en toerisme verder uitnuttten. We doen dit door verder in te zetten op "het merk Salland" en samenwerking zoeken binnen de regio Zwolle.
- 3.1 Uitvoeren werkplan economische zaken regio Zwolle 2016-2020.
- 4.1 Uitvoeren hoofdlijnennotitie/centrumvisie Raalte.

Nieuw beleid 2016-2019

Verhoging financiële bijdrage regio Zwolle

Regio Zwolle biedt de gemeente Raalte de mogelijkheid om op de onderwerpen regionale economie, (het vergroten van) werkgelegenheid, recreatie & toerisme en regionale bereikbaarheid krachten te bundelen, ervaringen uit te wisselen, informatie te delen en over de eigen schaduw heen te kijken. Regio Zwolle is een samenwerkingsverband waarin het hebben van een 'lichte structuur', samen een vuist kunnen maken, cofinanciering, breed contact en informatie uitwisseling sleutelwoorden zijn.

Als uitvloeisel van de door de Regio in 2015 vastgestelde koers "Toekomstverkenning Regio Zwolle" is besloten om hiervoor extra middelen in te zetten en de gemeentelijke bijdrage te verhogen. Aan iedere gemeente en provincie is een bijdrage gevraagd van € 1 per inwoner. Voor Raalte betekent dat een structurele verhoging met ingang van 2016 van € 15.259 van de te verstrekken jaarlijkse bijdrage aan de Regio Zwolle.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

Het Dagelijks Bestuur van Recreatiegemeenschap Salland (RGS) heeft in 2016 te kennen geven een onderzoek te starten naar de opheffing van deze gemeenschappelijke regeling. De gemeenteraad heeft randvoorwaarden en aandachtspunten meegegeven voor dit onderzoek. Belangrijke vraag is op welke wijze de taken van de RGS worden voortgezet/verdeeld.

In 2016 zijn twee onderzoeken verschenen waarin Raalte laag scoort op economische dynamiek (Louter) en ondernemersklimaat (MKB). Naar aanleiding van het laatste onderzoek is constructief overleg gevoerd met ondernemersverenigingen en dit heeft geleid tot de instelling van een Taskforce. In deze Taskforce werken ondernemers en gemeente samen aan verbetering van de ondernemersdienstverlening.

In april is een tweedaags economisch werkatelier georganiseerd. Dit heeft geleid tot diverse nieuwe initiatieven die verder in werkgroepen worden uitgewerkt onder de paraplu van de zogenoemde vliegwieltgroep. Deze groep bestaat uit ondernemers, maatschappelijke organisaties en gemeente.

Inmiddels is er een bijeenkomst geweest waarin alle 15 werkgroepen een terugkoppeling hebben gegeven van de huidige stand van zaken. De werkgroepen: 'Salland Regionaal', 'Innovatie Salland', 'Talent aan het werk', 'Belevingscentrum Salland', 'Verbinden MFA's', 'Ondernemend Noaberschap', 'Proeftuin de "Sallandse Dorpsonderneming"', 'Slinger van Salland', 'Agrigroep', 'Gezond en puur' en 'Aanspreekpunt gemeente' lopen door en hebben hulp gevraagd vanuit de aanwezigen. Daarnaast heeft de werkgroep Innovatie Salland een subsidie vanuit de provincie ontvangen waardoor zij nog meer ondernemers kan bereiken

om daar het belang van innoveren onder de aandacht te brengen. Ook heeft 'Talent aan het werk' subsidie vanuit de provincie ontvangen om bijeenkomsten te organiseren om ZP'ers te verbinden met MKB-ondernemers. De 'werkgroep N35' heeft zichzelf opgeheven omdat de leden van de werkgroep ondervonden dat ze geen bijdrage konden leveren in dit proces. De tijd en energie die hier in gestoken moest worden, stond niet in verhouding tot de zeer beperkte invloed die men kon uitoefenen. De werkgroepen 'Deregulering' en '75% lokaal gunnen' zijn ook opgeheven omdat de acties vanuit die werkgroepen opgepakt zijn in reguliere processen binnen de samenwerking tussen ondernemers en gemeente.

De vliegwieltgroep is overgegaan in een coöperatie in oprichting. Er is een tijdelijk bestuur aangesteld dat het oprichtingsproces verder zal vormgeven en een eerste ledenbijeenkomst gaat organiseren waar een definitief bestuur benoemd gaat worden. Deze bijeenkomst zal voor de zomer gehouden worden. Als gemeente ondersteunen en faciliteren wij de coöperatie bij het organiseren van deze bijeenkomst.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1. We hebben deelgenomen aan het cluster vrijetijdseconomie van de Regio Zwolle en conform voorgaande jaren ingezet op toerisme door ondersteuning van diverse projecten en door financiële ondersteuning van Salland Marketing. We zijn gestart met de evaluatie van het toeristisch beleid.
- 3.1 Vanuit de regio Zwolle zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd (waar onder regio Zwolle congressen, Kennispoort bijeenkomsten) en onderzoeken uitgevoerd (w.o. Marcomplan over marketing en communicatie en verkenning versterken Human Capital). De afstemming tussen de regiogemeenten heeft daarbij een belangrijke meerwaarde geboden.
- 4.1. Er zijn 5 werkgroepen actief met de acties voor het centrum van Raalte:
 - werkgroep betaald parkeren; onderzoek gedaan naar mogelijkheden om betaald parkeren af te schaffen. Dit heeft inmiddels geleid tot het besluit van de raad om het betaald parkeren af te schaffen;
 - werkgroep revitalisering; heeft een projectplan opgesteld met als projectdoelstelling: 'Kijk naar mogelijkheden van het vastgoed in het centrum van Raalte om de leegstand zoveel mogelijk terug te dringen en goede oplossingen voor huidige leegstaande panden. Denk hierbij onder andere aan huurcontracten, functiewijzigingen en het aantrekken van (nieuwe) winkelformules.'
 - werkgroep inspiratieboek ruimtelijke kwaliteit; voorbereidingen getroffen om een proces te starten waarbij een inspiratieboek wordt opgesteld met inbreng van inwoners, ondernemers, bezoekers vanuit Raalte en daar buiten.
 - werkgroep verkeerscirculatie; er is onderzoek gedaan naar de meest optimale verkeerscirculatie in en om het centrum van Raalte inclusief het parkeren;
 - afstemmingsoverleg waarbij de wethouder Economische Zaken, de citymanager en enkele betrokken ambtenaren de voortgang en afstemming tussen de verschillende werkgroepen en acties/ontwikkelingen bespreken en bewaken.

Verantwoording nieuw beleid 2016:

Verhoging financiële bijdrage regio Zwolle

De verhoogde bijdrage aan de Regio Zwolle is opgenomen in de begroting.

Programma 6.3

Bereikbaarheid en Mobiliteit

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Voor een vitale en leefbare gemeente zijn goede verbindingen essentieel. Niet alleen het lokaal wegennet, inclusief fietsvoorzieningen en parkeren, maar ook het hoofdwegennet moet daarvoor op orde zijn. Daarnaast is een goed functionerend openbaar vervoer van groot belang.

Relevante ontwikkelingen:

- Het rijk en de provincie hebben gelden beschikbaar gesteld voor een verbetering van de verkeersveiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid op en rond de N35
- Vanwege het exploitatietekort in het openbaar vervoer in Overijssel, wordt het openbaar vervoer de komende jaren anders georganiseerd
- De opkomst van de elektrische fiets zorgt ervoor dat deze een belangrijkere rol in het woon-werkverkeer inneemt. Er wordt de komende jaren meer ingezet op de rol van de (elektrische) fiets in de ketenmobiliteit van de fiets en het openbaar vervoer
- Elektrisch rijden maakt een sterke groei door. Mede door fiscale regelgeving stijgt de verkoop van elektrische auto's. Het aantal laadpalen blijft daar nog bij achter.
- De functies in centrumgebieden veranderen en er moet meer moeite worden gedaan om de consument in het centrum te krijgen en te behouden. De verkeerscirculatie en het parkeren in het centrum verdient daarbij aandacht.

Doelstellingen:

1. Verbeteren bereikbaarheid Raalte door opwaardering N35.
2. De burgers gaan de gevolgen merken van de noodzakelijke veranderingen in het openbaar vervoer. Ons doel is dat de burgers tevreden blijven over de voorziening.
3. Een duurzame en veilige verkeerscirculatie in de gemeente Raalte met een goede bereikbaarheid van de (parkeer)voorzieningen.

Waar meten we ons succes aan af?

Doel	Indicator	2014	2015	2016	2016
		Werkelijk	Werkelijk	Begroting	Werkelijk
2	Score: Openbaar vervoer (nieuw) oude indicator nieuwe indicator	6,7		3,5	3,3
3	Score: In mijn buurt is voldoende parkeergelegenheid (nieuw) oude indicator nieuwe indicator	6,9		3,5	3,5

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Samen met rijk en provincie ontwikkelen we een maatregelenpakket voor de N35. Een toekomstbestendige oplossing voor kruispunt Bos moet de bereikbaarheid en verkeersveiligheid verbeteren. Het oorspronkelijk ingezette initiatief met betrekking tot de 'spoorse-doorsnijding' wordt betrokken bij de oplossing voor dit kruispunt
- 1.2 In de eerste helft van 2014 zijn op de N35 voor het weggedeelte tussen Nijverdal en de afslag Hoonhorst maatregelen per wegvak ontwikkeld en voorkeursmaatregelen met bijbehorende kosten vastgesteld. Vanaf het najaar 2014 wordt met de belanghebbenden gecommuniceerd over de voorgenomen maatregelen. Na de inbreng van de belanghebbenden wordt op initiatief van het rijk waarschijnlijk vanaf 2016 tot en met 2018 een deel van de maatregelen gerealiseerd.
- 2.1 Diverse buslijnen komen te vervallen en de regiotaxi verdwijnt. Onder regie van de provincie worden alternatieven gefaciliteerd. Gedacht moet worden aan nieuwe buurtbusverbindingen, deelautoprojecten en stimuleren van de elektrische fiets.
- 3.1 Voor een goed functionerend centrum is een goede verkeers- en parkeerstructuur van, naar en om het centrum van Raalte van groot belang. Onderzoek naar verbeteringen, gevolgd door passende en financieel haalbare investeringen zijn een vereiste. Het onderzoek is in 2015 in gang gezet.
- 3.2 De Omgevingswet treedt (naar verwachting) per 2018 in werking en regelt onder andere dat het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoerplan integraal onderdeel uit maakt van het omgevingsplan. De ontwikkelingen en maatregelen in het GVVP moeten afgestemd worden op de ontwikkelingsrichtingen die in het omgevingsplan worden vastgelegd. Bij de geplande actualisatie van het huidige GVVP Raalte 2004 wordt ingespeeld op deze toekomstige ontwikkeling.
- 3.3 Ten behoeve van duurzame mobiliteit en het stimuleren van elektrisch rijden, is in 2015 gemeentelijk beleid opgesteld voor openbare laadinfrastructuur. Daarmee kunnen we als gemeente inspelen op de behoefte aan laadpalen in de openbare ruimte in de periode vanaf 2016.
- 3.4 Samen met de provincie Overijssel en de gemeente Zwolle wordt de komende jaren een verkenning uitgevoerd naar een fietssnelweg tussen Zwolle en Raalte.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2016 geweest?

N35 Wijthmen–Nijverdal

Voor het maatregelenpakket voor de 5 deeltracés van de N35 tussen Wijthmen en Nijverdal is € 15 mln. beschikbaar. De eerste fase van het communicatietraject heeft geleid tot bijstelling van de maatregelen en voor alle trajecten is dit kostenverhogend. Dit betekent dat er naar verwachting geen middelen beschikbaar zijn voor eventuele uitvoering van minder hoog geprioriteerde maatregelen, zoals de maatregelen rond het kruispunt Knapenveldsweg.

N35 Knooppunt Raalte

Onderdeel van het maatregelenpakket van het traject Wijthmen – Nijverdal is het reconstrueren van Knooppunt Raalte (kruispunt Bos). Onder regie van de provincie hebben we samen met het bedrijfsleven een succesvol lobbyproces doorlopen voor het verkrijgen van extra middelen van het Rijk (max. € 12,5 mln.). Dit maakt het mogelijk om, onder voorbehoud van het beschikbaar stellen van de toegezegde financiële middelen door de provincie (€ 33,1 mln.) en gemeente (€ 4,4 mln.), Knooppunt Raalte ongelijkvloers uit te voeren, in combinatie met de aanleg van een tunnel in de N348 onder het spoor.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 Een ongelijkvloerse vormgeving van Knooppunt Raalte is in eerste instantie op hoofdlijnen uitgewerkt. Deze uitwerking is voorgelegd aan de raad en de direct betrokkenen (o.a. omwonenden). Hierna is de vormgeving gedetailleerder uitgewerkt, waarbij zoveel mogelijk tegemoet is gekomen aan de wensen vanuit de omgeving. Het bijgestelde ontwerp is gepresenteerd in een inloopavond. Gestart is met een nadere uitwerking van het ontwerp waarbij de inpassing van de fietsverbinding, op de relaties Heino – Raalte, en Raalte Noord – Raalte Centrum, een aandachtspunt is. Dit geldt ook voor de afwikkeling van het landbouwverkeer op de relaties Heino – Knooppunt Raalte en Knapenveldsweg – Knooppunt Raalte. Voor de fietsverbinding loopt inmiddels een nadere uitwerking.
- 1.2 Voor de 5 deeltracés van de N35 tussen Wijthmen en Nijverdal is samen met Rijkswaterstaat, het overleg gevoerd met alle betrokken actoren. Naar aanleiding van dit overleg is het maatregelenpakket bijgesteld. Het bijgestelde pakket wordt in de eerste helft van 2017 gepresenteerd aan omwonenden / geïnteresseerden.
- 2.1 Het wegvallen van de Regiotaxi is opgevangen door het introduceren van een nieuw WMO-vervoerssysteem. De vervoerder heeft daarnaast voor het wegvallen van het OV-gedeelte van de Regiotaxi een deeltaxi-systeem opgezet waar reizigers die geen Wmo-pas hebben, gebruik van kunnen maken. De tarieven van deze dienst liggen hoger omdat er geen overheidssubsidie wordt verstrekt. Samen met Plaatselijk Belang Heeten verkennen wij met de provincie de mogelijkheden van een buurtbussysteem als alternatief voor buslijn 4 (Deventer – Heeten – Raalte) die naar verwachting komt te vervallen.
- 3.1 Het verkeerskundig onderzoek naar de bereikbaarheid van het centrum van Raalte is in 2016 uitgevoerd. Bij het onderzoek zijn direct belanghebbenden (ROV, centrumbewoners en –bezoekers) nadrukkelijk betrokken.
- 3.2 De omgevingswet treedt in de eerste helft van 2019 in werking. Voor de tussenliggende periode wordt het uitvoeringsplan van het huidige GVVP geactualiseerd. Door alle ontwikkelingen op het gebied van verkeer en vervoer is er onvoldoende gelegenheid geweest deze actualisatie in 2016 op te stellen.
- 3.3 In 2016 zijn de beleidsregels voor openbare oplaadinfrastructuur elektrische voertuigen vastgesteld. De beleidsregels geven aan onder welke voorwaarden en criteria laadpalen in de openbare ruimte gerealiseerd kunnen worden.
- 3.4 In samenwerking met de gemeente Zwolle is een verdere verkenning van de fietssnelweg Raalte-Zwolle uitgevoerd. Om het project ook bij de provincie op de agenda te krijgen is het ingebracht in het Koersdocument Fiets, het meerjarige fietsprogramma van de provincie Overijssel.

Hoofdstuk 3. De paragrafen

Inleiding

Conform art. 9 van de BBV zijn in dit hoofdstuk de paragrafen opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot de beheersmatige aspecten en de lokale heffingen.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken bezien vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen van de financiële functie die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze kunnen grote financiële impact hebben. Mogelijk is ook hun politieke betekenis groot of zijn ze van belang voor de realisaties van programma's. Gegeven het belang van de betrokken onderwerpen en vanwege het feit dat de gemeenteraad in een dualistisch stelsel kaders stelt en controleert, is het van belang dat de gemeenteraad een overzicht heeft van de betrokken onderwerpen en voor die onderwerpen een instrument heeft om de kaderstellende en controlerende taak uit te voeren, daartoe dienen de paragrafen.

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de volgende paragrafen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Sociaal domein

3.1. Lokale heffingen

Algemeen

In deze paragraaf is de uitvoering in 2016 van het beleid ten aanzien van de lokale heffingen weergegeven.

Onderzoek rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie heeft in 2016 onderzoek gedaan of de werkwijze van de gemeente Raalte met betrekking tot de gemeentelijke belastingen doeltreffend en doelmatig is. Op grond van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie wordt in 2017 onder andere een nieuwe nota Lokale Heffingen voorbereid. Daarnaast wordt de verdeelsleutel voor toerekening van de kosten van DOWR geactualiseerd, waarbij rekening wordt gehouden met de eisen die de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) stelt.

Ontwikkelingen

In 2016 is een BBV notitie overhead verschenen, waarin stellige uitspraken en aanbevelingen zijn opgenomen over onder andere verhoging van het inzicht in de overhead en de kostenonderbouwing en kostendekkendheid van de tarieven. Vanaf 2017 moet in de paragraaf lokale heffingen een overzicht van baten en lasten voor de heffingen worden opgenomen, waarbij er sprake is van het verhalen van kosten. Voor de diverse heffingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn, moet inzichtelijk worden gemaakt dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Daarnaast moeten de beleidsuitgangspunten worden aangegeven en hoe deze bij de tariefstelling worden gehanteerd.

Lokale heffingen in de gemeente Raalte

De gemeente Raalte kent de volgende heffingen:

1. Belastingen:

Belastingen zijn gedwongen bedragen van burgers, bedrijven en verenigingen aan de overheid. Tegenover een belasting hoeft geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid te staan. Met de opbrengst van de belastingen worden algemene voorzieningen in stand gehouden. Omdat de relatie ontbreekt tussen de geraamde opbrengsten en kosten kan er geen dekkingspercentage worden aangegeven. Voorbeelden zijn de ozb, forensen- en toeristenbelasting.

2. Bestemmingsheffingen:

Deze specifieke heffingen zijn betalingen die de gemeente op basis van algemene regels (verordeningen) vordert voor een concreet doel. De geraamde opbrengst mag niet uitgaan boven de geraamde kosten. Het gaat hier om de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Deze twee heffingen kennen een 100% kostendekkendheid, jaarlijks geëgaliseerd via een voorziening.

3. Rechten:

Rechten kunnen worden geheven op basis van artikel 229 van de Gemeentewet. De tarieven mogen maximaal 100% kostendekkend zijn, met andere woorden er mag geen winst op worden gemaakt. Het gaat hier om de geraamde opbrengsten en geraamde kosten. Voorbeelden zijn marktgelden en graf- en begraafrechten.

4. Leges:

Leges kunnen worden omschreven als vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten door of vanwege het gemeentebestuur verstrekt. Hier geldt ook dat maximaal 100% van de geraamde kosten mag worden doorberekend. Deze soorten leges zijn verzameld in de legesverordening.

Algemeen beleid:

Om dekking te geven aan dat deel van de gemeentelijke uitgaven die niet door de rijksuitkeringen en overige inkomsten kunnen worden afgedekt, dient de gemeente eigen inkomsten te verwerven. Deze eigen inkomsten kunnen worden verkregen uit gemeentelijke belastingen, heffingen, rechten en leges, oftewel lokale heffingen, voor concreet geleverde diensten. In de beleidsnota lokale heffingen zijn de kaders vastgelegd voor deze eigen inkomsten. Deze kaders dienen als basis voor de uitvoering in de komende begrotingsjaren en de jaarlijks vast te stellen verordeningen.

Ad 1. Beleidsuitgangspunt gemeentelijke belastingen

Bij de belastingen staat de budgettaire functie voorop. De meeste inkomsten uit belastingen worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. Er hoeft geen relatie te zijn tussen de opbrengsten van deze belastingen en de dienstverlening vanuit de gemeente.

Raalte heft de volgende gemeentelijke belastingen:

- a. Onroerende zaakbelasting
- b. Parkeerbelastingen
- c. Baatbelastingen
- d. Toeristenbelasting
- e. Forensenbelasting
- f. Precariobelastingen
- g. Reclamebelasting

a. Onroerende zaakbelasting (OZB)

De onroerende zaakbelasting is een belasting die wordt geheven op binnen de gemeente gelegen onroerende zaken. Voor woningen wordt de OZB alleen opgelegd aan de eigenaren. Voor de niet-woningen, zoals winkels en bedrijven, wordt de OZB geheven van zowel de eigenaar als de gebruiker van de onroerende zaak. De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ waarde. De OZB is een algemeen dekkingsmiddel.

Het college stelt elk jaar de WOZ-waarde van onroerende en roerende zaken vast. Op basis van deze jaarlijkse herwaardering zijn de tarieven voor de onroerende-zaakbelasting voor 2016 berekend. De tarieven voor 2016 zijn in uw raad van december 2015 vastgesteld:

Deel van de OZB	woningen	niet woningen
Eigenarendeel	0,1348%	0,2085%
Gebruikersdeel	n.v.t.	0,1691%

Op basis van deze tarieven is een totale OZB-opbrengst voor 2016 ontvangen van € 7.504.975; als volgt onder te verdelen:

Belasting	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	Verschil %
OZB - eigenaar:				
* niet woningen	€ 1.727.633	€ 1.723.462	(€ 4.171)	-0,2%
* woningen	€ 4.600.031	€ 4.674.201	€ 74.170	1,6%
OZB - gebruiker	€ 1.102.150	€ 1.107.312	€ 5.162	0,5%
Totaal	€ 7.429.814	€ 7.504.975	€ 75.161	1,0%

De uiteindelijke opbrengst 2016 is € 7.504.975. Dat is € 75.161 meer dan begroot. In het jaar 2016 zijn tevens correcties doorgevoerd op oude belastingen jaren. Deze zijn verwerkt in de huidige belastingopbrengsten. De totale opbrengst heeft een afwijking van 1,0% ten opzichte van de raming.

Geringe afwijkingen zijn inherent aan het systeem van begroting en rekening. Voor het opstellen van de begroting en het berekenen van de tarieven moeten vooraf een aantal inschattingen worden gemaakt. Achteraf kunnen die mee- en/of tegenvallen.

Ook in 2016 zijn de aanslagen onroerendezaakbelasting gecombineerd met de WOZ-beschikkingen, de rioolheffing, de afvalstoffenheffing en de baatbelasting.

b. Parkeerbelastingen

De parkeerbelasting is een belasting die onderdeel uitmaakt van het beleid betaald parkeren. Doel van het huidige parkeerbeleid is de winkelende bezoeker voldoende parkeergelegenheid te bieden op de locaties die het dichtst bij het centrum zijn gelegen.

Parkeerbelastingen bestaat uit drie onderdelen. De inkomsten uit de parkeerautomaten, de parkeervergunningen en de parkeerovertredingen (foutparkeerders).

In 2016 zijn met de ondernemers uit het centrum van Raalte gesprekken gestart om de parkeerbelasting op een andere wijze vorm te geven. Dit heeft geleid tot afschaffing van de parkeerbelasting per 3 april 2017. In 2016 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Parkeerbelasting	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	Verschil %
Automaten	€ 350.000	€ 310.887	€ -39.113	-11,20%
Overtredingen	€ 40.000	€ 10.744	€ -29.256	-73,10%
Vergunningen	€ 25.500	€ 26.616	€ 1.116	4,40%
Totaal	€ 415.500	€ 348.247	€ -67.253	-16,20%

De opbrengst parkeerbelastingen bedroeg in 2016 € 348.247 (2015 € 362.301). Geraamd was € 415.500. De opbrengst is derhalve € 67.253 lager dan begroot. Tevens zijn in 2016 nog inkomsten geboekt als huur, schoonmaak en parkeercompensatie (totaal € 11.363).

Stand van de reserve betaald parkeren	
stand 1-1-2016	€ 382.376
storting exploitatie 2016	€ 359.610
uitname exploitatie 2016	€ -424.140
stand 31-12-2016	€ 317.846

De reserve betaald parkeren wordt ingezet als dekking van kosten van de afschaffing van het betaald parkeren.

c. Baatbelastingen

De gemeente heeft wettelijk de mogelijkheid tot het heffen van een baatbelasting wanneer onroerende zaken door het aanbrengen van gemeentelijke voorzieningen zijn 'gebaat'. De belasting wordt geheven van de eigenaar van de onroerende zaak. De gemeente Raalte kent nog een baatbelasting voor de riolering en wegverharding. Deze van oudsher oude belastingsoorten lopen nog enkele jaren.

In 2016 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Baatbelasting	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	Verschil %
Totaal	€ 2.812	€ 2.513	(€ 299)	-10,6%

De opbrengst baatbelasting bedraagt in 2016 € 2.513. Geraamd was € 2.812; een afwijking van € 299. Het verschil wordt veroorzaakt omdat er per 2016 een baatbelasting geëindigd is.

d. Toeristenbelasting

Met de toeristenbelasting kan de gemeente haar inkomsten uit belastingen vergroten. Er is geen rechtstreekse koppeling tussen de opbrengst van de toeristenbelasting en de uitgaven in het kader van toeristisch beleid. Toeristenbelasting wordt geheven op het houden van verblijf door personen die geen ingezetenen zijn van de gemeente, maar wel gebruik kunnen maken van de voorzieningen.

Bij de bezuinigingstaakstelling 2015-2018 is afgesproken, dat het tarief voor de toeristenbelasting de komende jaren gefaseerd zou worden verhoogd van € 0,70 naar € 1. Het tarief toeristenbelasting bedroeg voor 2016 € 0,85 per persoon per overnachting. Voor 2016 is oorspronkelijk uitgegaan van een opbrengst van € 207.000, uitgaande van 243.500 overnachtingen. De raming is in de zomernota 2016 verhoogd naar € 215.649 (253.704 overnachtingen) naar aanleiding van cijfers van 2015.

De werkelijke opbrengst die voor 2016 wordt gerealiseerd is € 218.642. Dit betreft in totaal 257.227 overnachtingen door toeristen in Raalte. Dit relatief kleine bedrag wordt verantwoord in 2017.

Toeristenbelasting	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	Verschil %
Totaal	€ 215.649	€ 215.649	€ 0	0,0%

e. Forensenbelasting

De forensenbelasting dient ertoe om mensen die relatief veel in een gemeente verblijven, maar geen ingezetene zijn van de gemeente, mee te laten betalen aan voorzieningen in die gemeente. De forensenbelasting wordt geheven op basis van een percentage van de WOZ waarde. Daarmee volgt de belastingopbrengst de waardeontwikkeling van het onroerend goed.

De forensenbelasting is een algemene belasting en kan dus zonder bestedingsdoel geheven worden.

Bij de begroting 2015 is afgesproken dat de woonforensenbelasting in de jaren 2015, 2017 en 2018 stapsgewijs met 8% per jaar wordt verhoogd (is € 7.000 per jaar).

Voor 2016 is de forensenbelasting bepaald op 0,51% van de WOZ-waarde met een maximum van € 607 per woning.

Alle ingediende aangiftes 2016 zijn verwerkt. Een deel van de aangiftes is niet retour gezonden. Hierbij is administratief bepaald of sprake is van een belastingplicht. In een aantal gevallen kan dit nog tot een bezwaarschrift leiden en wellicht een vermindering. Met dagtekening 28 februari 2017 zijn de aanslagen forensenbelasting 2016 opgelegd.

Forensen	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	Verschil %
Totaal	€ 95.631	€ 93.972	(€ 1.659)	-1,7%

De totale geraamde opbrengst voor 2016 is € 95.631. In 2016 is € 93.972 in de financiële administratie verantwoord. De afwijking bedraagt € 1.659, dit komt neer op een afwijking van 1,7% ten opzichte van de raming

f. Precariobelastingen

Deze belastingen worden geheven voor het hebben van voorwerpen onder of boven, voor openbaar gebruik bestemde, gemeentegrond. De gemeente Raalte kent precariotarieven voor terrassen en uitstallingen en overige voorwerpen. De gemeente is vrij in het vaststellen van de hoogte van de tarieven, onafhankelijk van eventuele kosten. Hierbij gelden wel de eisen van redelijkheid.

In het kader van de bezuinigingsmaatregelen 2015-2018 is de opbrengst precariobelastingen in 2016 verhoogd door stijging van de tarieven precariobelastingen op de terrasvergunningen met €12.000 en de standplaatsen buiten de markt met € 7.000.

De gehanteerde tarieven in 2016:

- Terras per m2 € 2,00 per week
- Terras per m2 € 20,00 per seizoen
- Standplaats per m2 zonder stroom € 0,66 per dag
- Standplaats per m2 met stroom € 0,75 per dag

In 2016 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Precario	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	Verschil %
Totaal	€ 33.665	€ 27.948	(€ 5.717)	-17,0%

De opbrengst precariobelasting 2016 bedraagt € 27.948. Deze is begroot op € 33.665. De opbrengst is € 5.717 minder dan begroot. Dit komt neer op een afwijking van 17,0% ten opzichte van de raming.

g. Reclamebelasting

In 2016 is reclamebelasting ingevoerd. Er is gekozen voor een gedifferentieerd tarief op basis van waardeklassen, gekoppeld aan de WOZ waarde. De belasting is van toepassing op het centrumgebied van Raalte. De reclamebelasting wordt geheven van de gebruiker van de vestiging waarop, waaraan, waarin of waarbij één of meer reclameobjecten zijn aangebracht dan wel zijn geplaatst.

De gemeente gebruikt de opbrengst van de reclamebelasting om het ondernemersfonds, onder aftrek van perceptiekosten, te financieren. Dit ondernemersfonds is bedoeld voor collectieve en publieksgerichte activiteiten ten behoeve van het promoten en versterken van het ondernemersklimaat in het gebied waarin de reclamebelasting wordt opgelegd..

In 2016 is € 64.879 (raming € 70.000) ontvangen aan reclamebelasting. Na aftrek van de perceptiekosten van € 1.145 resteert € 63.734, welke als subsidie is uitgekeerd aan het Ondernemersfonds.

Ad 2. Beleidsuitgangspunt bestemmingsheffingen

Door het karakter van de bestemmingsheffing is er een duidelijke relatie tussen de opbrengst van de rechten en de kosten van de door de gemeentelijke overheid te leveren tegenprestatie. Beleidsuitgangspunt is om die reden de kostendekkendheid van de betrokken tegenprestatie c.q. het overheidsproduct. De kostendekkendheid bepaalt in principe het in rekening te brengen tarief aan de burger. Algemeen beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn. Voorbeelden van bestemmingsheffingen zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

a. Afvalstoffenheffing

De gemeente heeft een wettelijke plicht tot de inzameling van huishoudelijk afval. De afvalstoffenheffing wordt geheven voor verhaal van de kosten van het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De afvalstoffenheffing mag maximaal kostendekkend zijn.

Het gescheiden inzamelen van de verschillende afvalstromen voor hergebruik is vanuit duurzaamheid een noodzaak. De prikkel om de herbruikbare afvalstoffen gescheiden in te zamelen wordt door de gewijzigde inzamelingsystematiek gestimuleerd.

De volgende uitgangspunten zijn voor 2016 van toepassing geweest:

- Het kostendekkende basistarief van € 107,22 is verlaagd naar € 80,40 door een korting uit de egalisatievoorziening afvalverwijdering te geven van € 26,82;
- Een huishouden biedt gemiddeld 6 keer per jaar de restafvalcontainer aan;
- Een huishouden biedt gemiddeld 6 keer per jaar de gft-container aan;
- Geen verhoging van aanbiedtarieven voor restafval en gft-afval.

Deze tarieven per lediging waren voor 2016 van toepassing

Volume container	rest-fractie			gft-fractie		
	2016	2015	2014	2016	2015	2014
240 liter	€ 9,21	€ 9,21	€ 9,21	€ 2,40	€ 2,40	€ 2,40
140 liter	€ 5,63	€ 5,63	€ 5,63	€ 1,40	€ 1,40	€ 1,40

Voor de ondergrondse systemen geldt een tarief van € 1,11 (huisvuilzak 40 liter).

Egalisatievoorziening afvalverwijdering:

Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is, dat er sprake is van 100% dekking van de kosten. Meer of minder opbrengsten worden via de voorziening afvalverwijdering verrekend met de burger.

Op basis van de huidige gegevens bevat de egalisatievoorziening afvalverwijdering begin 2016 € 567.992. Bij de zomernota 2016 heeft er een eenmalige aanvulling van € 391.536 plaatsgevonden door terugbetaling van voorfinanciering in de bouw van een verwerkingsstation voor restafval in Wijster.

Rekening houdend met het werkelijk aantal aanbiedingen is in 2016 in totaal € 2.149.788 ontvangen aan afvalstoffenheffing. De begrote opbrengst bedraagt € 2.154.276. De opbrengst is € 4.488 minder dan begroot en als volgt verdeeld:

	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	Verschil %
Basisbedrag	€ 1.202.305	€ 1.220.988	€ 18.683	1,6%
Rest-fractie	€ 826.358	€ 803.271	€ (23.087)	-2,8%
Gft-fractie	€ 125.613	€ 125.529	€ (84)	-0,1%
Totaal	€ 2.154.276	€ 2.149.788	€ (4.488)	-0,2%

De korting op het basistarief is administratief niet juist verwerkt in de begroting 2016 waardoor er een te hoge raming afvalstoffenheffing is opgenomen en een te lage raming beschikking over de voorziening afvalverwijdering. De raming afvalstoffenheffing is € 2.154.276 in plaats van € 2.308.602.

De vastrecht-aanbiedingen laten een lichte stijging zien. Vast recht wordt betaald door elk huishouden in de gemeente. Ten aanzien van de ledigingen zien we een daling bij de rest-fractie. Er zijn minder containers aangeboden dan ingeschat. Hiermee dalen ook de verwerkingskosten bij de afvalverwerker. De ledigingen van de gft-fractie blijft nagenoeg gelijk.

De egalisatievoorziening afvalverwijdering laat in 2016 het volgende verloop zien:

Stand van de voorziening afvalverwijdering	
stand 1-1-2016	€ 567.992
vermeerdering saldo 2016	€ 333.238
stand 31-12-2016	€ 901.230

Toelichting vermeerdering

De storting in de voorziening valt € 218.273 hoger uit dan geraamd. Dit verschil komt grotendeels door:

- minder kosten afval (ROVA) € 60.000
- meeropbrengst oud papier / kleding € 54.600
- meeropbrengst kunststof / glas € 275.000
- minder inkomsten afvalstoffenheffing € 158.800

b. Rioolheffing

De gemeente is wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. Gemeenten mogen daarvoor een rioolheffing invoeren. In onze gemeente is de rioolheffing 100% kostendekkend. Het Gemeentelijk RioleringsPlan 2014-2020 geeft onder andere het kostendekkingsplan weer. Hierbij is rekening gehouden dat in 2017 het bijbehorende kostendekkingsplan wordt geactualiseerd.

Het tarief is in 2016 conform het GRP verhoogd met € 10 tot € 210,96.

In 2016 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Rioolheffing	Raming 2016	Werkelijk 2016	Vershil 2016	Vershil %
Basistarief	€ 3.108.874	€ 3.151.399	€ 42.420	1,4%
Grootverbruik	€ 47.000	€ 44.937	(€ 2.063)	-4,4%
Totaal	€ 3.155.874	€ 3.196.231	€ 40.357	1,3%

De werkelijke opbrengst van de rioolheffing bedraagt in 2016 € 3.196.231. De opbrengst riolering is € 40.357 hoger dan het begrote bedrag. Dit is een afwijking van 1,3% ten opzichte van de raming. In de raming is uitgegaan van een hogere leegstand. In de loop van een jaar wordt de rioolheffing opgelegd als een woning wordt opgeleverd. Dit levert een iets hogere opbrengst op.

Het verloop van de voorziening riolering in 2016 ziet er als volgt uit:

Stand van de voorziening riolering	
stand 1-1-2016	€ 3.858.409
Onttrekking 2016	€ -2.038.614
stand 31-12-2016	€ 1.819.795

Ad 3. Beleidsuitgangspunt rechten

De rechten die in onze gemeente worden geheven zijn de marktgelden en de lijkbezorgingsrechten. In principe hanteren we hier ook 100% kostendekkendheid.

In een aantal gevallen is dat structureel niet mogelijk. Voor de begraafplaatsen geldt dat de inkomsten de uitgaven niet geheel dekken.

a. Marktgelden

Marktgelden worden geheven van degene die een standplaats inneemt. Het is een recht, geheven voor het gebruik van de openbare grond op het marktterrein, gedurende de tijd dat het markt is. Tussen Raalte dorp en buurtdorpen is er geen verschil.

Het uitgangspunt voor de heffing van marktgelden is 100% kostendekkendheid. Het tarief is een bedrag per vierkante meter, per dag of een gedeelte daarvan inclusief een basisbedrag voor stroomkosten. Het marktgeld wordt verhoogd voor de diensten van de gemeentelijke marktcommissie, reclamedoeleinden en promotieactiviteiten.

De gehanteerde tarieven in 2016 zijn:

- Bedrag per m² € 0,48 ;
- Stroom per m² € 0,09

De totale opbrengst bedraagt voor 2016 € 80.223, terwijl € 84.050 geraamd is (exclusief reclamegelden). De afwijking is € 3.827. Er is aan de marktgelden geen voorziening gekoppeld; eventuele voor- of nadelen worden via het rekeningsaldo afgewikkeld.

b. Lijkbezorgingsrechten/begraafplaatsen

Lijkbezorgingsrechten, ook wel grafrechten genoemd, worden geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en het gebruik van de diensten die door de gemeente worden verleend. Het algemene beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn. Dit is voor de begraafplaatsen op dit moment niet mogelijk. We zien een dalende lijn in de inkomsten en verwachten dat dit zich in de toekomst gaat voortzetten. Er wordt in toenemende mate gecremeerd. In 2017 gaan we het onderhoud opnieuw aanbesteden. Dan kijken we naar het onderhoudsniveau van de begraafplaatsen in verhouding tot de kostendekkendheid en de tarieven en stellen we het kostendeckingspercentage opnieuw ter discussie.

In 2016 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Grafrechten	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	Verschil %
Totaal	€ 174.255	€ 198.159	€ 23.904	-13,7%

De werkelijke opbrengst bedraagt € 198.159. De opbrengst is hiermee € 23.904 hoger dan geraamd, dit komt neer op een afwijking van 13,7%.

De werkelijke kosten zijn in 2016 € 321.519, waardoor de kostendekkendheid uitkomt op afgerond 62%. Op begrotingsbasis was deze berekend op 57%.

Ad 4. Beleidsuitgangspunt leges

Uitgangspunt bij de leges is 100% kostendekkend. Uit sociaal maatschappelijke motieven wordt op onderdelen daarvan afgeweken. Echter bezien over de hele legesverordening is sprake van lagere opbrengsten dan kosten.

In 2016 is een vervolgonderzoek geweest voor de kostendekkendheid van de leges en tarieven. De aanpassingen die hebben plaatsgevonden hebben hoofdzakelijk te maken met vereenvoudiging van tarieven voor het verstrekken van kopieën.

Leges

Leges worden geheven voor het door de gemeente verlenen van diensten zoals opgenomen in de legesverordening en de daarbij behorende tarieventabel. In de tarieventabel wordt onderscheid gemaakt tussen drie titels:

- Titel 1: Dienstverlening algemeen: betreft de leges voor reisdocumenten, rijbewijzen, burgerlijke stand, uittreksels uit de basisregistratie personen en enkele kleinere leges.
- Titel 2: Omgevingsvergunning en bestemmingswijzing: betreft de leges voor omgevingsvergunningen en bestemmingswijzigingen.
- Titel 3: Europese Dienstenrichtlijn: betreft de leges voor evenementen, horeca en enkele kleinere leges.

In totaal is in 2016 € 1.479.616 aan legesopbrengsten ontvangen; als volgt te verdelen:

Legesopbrengsten	Raming 2016	Werkelijk 2016	Verschil 2016	verschil %
Rijbewijzen	€ 136.243	€ 152.235	€ 15.992	11,70%
Reisdocumenten	€ 398.616	€ 409.613	€ 10.997	2,80%
Burgerlijke stand	€ 66.427	€ 93.036	€ 26.609	40,10%
Omgevingsvergunningen	€ 900.000	€ 774.811	€ (125.189)	-13,90%
Overige (o.a. DHW)	€ 53.278	€ 49.921	€ (3.357)	-6,30%
Totaal	€ 1.554.564	€ 1.479.616	€ (74.948)	-4,82%

Toelichting:

De verschillen worden met name veroorzaakt door meer- of minder verstrekking van :

omschrijving	raming	werkelijk	verschil
rijbewijzen	3.000	3.709	709
reisdocumenten			
paspoort	3.000	3.152	152
ID	4.050	4.888	838
burgerlijke stand			
huwelijken	125	157	32
verklaring omtrent gedrag	750	835	85
uittreksel uit GBA	500	409	-91
attestatie de vita	150	33	-117

Leges omgevingsvergunning

De legesopbrengst valt ten opzichte van de raming bijna 14% lager uit. Ten opzichte van de inschatting bij de zomernota zijn de inkomsten lager omdat 2 grote bouwplannen niet zijn ingediend. Het AZC is niet doorgegaan en Beaphar is uitgesteld naar 2017. Tevens zit er een (onvoorziene) daling in de ingediende bouwvragen in de laatste maanden van 2016. Gevolg is dat afgerond € 120.000 minder leges is ontvangen.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de Leidraad invordering. De hierin gestelde criteria zijn afgeleid van de rijksregelgeving. De kwijtschelding betreft vooral de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De genormeerde kosten van bestaan zijn door het Rijk bepaald op 90% van de bijstandsuitkering. Het staat de gemeente vrij dit percentage te verhogen tot 100%. De gemeente Raalte hanteert de norm van 100%. Een hoger percentage is niet toegestaan.

Niet alle gemeentelijke heffingen kwamen in aanmerking voor kwijtschelding. De volgende heffingen komen voor een eventuele kwijtschelding in aanmerking:

- afvalstoffenheffing;
- rioolheffing.

Omdat de kosten van kwijtscheldingsbeleid een onderdeel zijn van de tariefberekening van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing wordt deze kostenstijging afgewikkeld binnen de beide tarieven.

In de oorspronkelijke begroting 2016 is voor uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid € 130.000 geraamd. Bij de zomernota 2016 is dit verhoogd met € 20.000 naar € 150.000, gebaseerd op het voorgaande jaar en de ontwikkelingen. Totaal is in 2016 € 164.757 op de post kwijtscheldingsbeleid verantwoord. Een nadelig verschil t.o.v. de begroting van € 14.575. In 2016 zijn 560 verzoeken ingediend waarvan 438 zijn toegekend (2015: 417). Het beeld van de toename van kwijtscheldingsverzoeken is in lijn met de trend in de regio.

Vergelijk lokale heffingen 2016

	Raalte	Deventer	Olst-Wijhe
Onroerendezaakbelasting (OZB)			
Tarief woningen (%)	0,1348	0,1524	0,1763
Tarief niet-woningen (%)	0,3776	0,6790	0,4748
Reinigingsheffing Woningen			
Eénpersoonshuishouden	€ 123	€ 219	€ 156
Meerpersoonshuishouden	€ 209	€ 336	€ 236
Kwijtschelding	Deels	Deels	Deels
Kwijtscheldingsnorm	100%	100%	100%
Rioolheffing Woningen			
Eénpersoonshuishouden	€ 211	€ 171	€ 210
Meerpersoonshuishouden	€ 211	€ 171	€ 210
Kwijtschelding	Ja	Ja	Ja
Kwijtscheldingsnorm	100%	100%	100%
Gemeentelijke Woonlasten			
Eénpersoonshuishouden	€ 640	€ 671	€ 753
Meerpersoonshuishouden	€ 726	€ 788	€ 833
Burgerzaken			
Kosten rijbewijs	€ 39	€ 39	€ 39
Kosten uittreksel BRP	€ 11	€ 12	€ 11
Kosten paspoort	€ 64	€ 64	€ 64
Kosten identiteitskaart	€ 50	€ 50	€ 50
Toeristenbelasting			
Bedrag per overnachting	€ 1	€ 1	€ 1
Hondenbelasting			
Bedrag voor één hond	€ -	€ 45	€ -
Omgevingsvergunning			
Voor dakkapel € 10.000	€ 250	€ 479	€ 404
Voor uitbouw woning € 45.000	€ 1.125	€ 1.404	€ 1.125
Voor nieuwbouw woning € 140.000	€ 3.500	€ 3.850	€ 2.240
<i>bron: coelo</i>			

3.2. Weerstandvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De gemeente loopt risico's op allerlei manieren en op allerlei terreinen. Risico's zijn niet altijd concreet te benoemen. Voor een deel van de risico's kan een gemeente zich verzekeren of een voorziening vormen; voor risico's waarbij dat niet kan hebben we weerstandscapaciteit nodig.

Van een gemeente wordt verwacht dat ze risico's in afdoende mate beheerst, dat zij dit bewaakt en dat zij er over rapporteert.

In deze paragraaf gaan we in op de weerstandscapaciteit. Vervolgens brengen we de risico's in beeld en deze worden indien mogelijk gekwantificeerd. Daarbij zijn de beheersingsmaatregelen aangegeven om de risico's te beperken.

We relateren de weerstandscapaciteit aan de risico's en bepalen daarmee de ratio weerstandsvermogen.

Tenslotte besteden we aandacht aan enkele kengetallen, waarmee inzicht ontstaat in de (meerjarige) financiële positie van de gemeente.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Wij rekenen als weerstandscapaciteit:

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Reserve weerstandsvermogen	X	
Algemene reserve grondexploitatie	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	X
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Stille reserves	X	

Risicomanagement

Onder risico verstaan we de kans op het optreden van een gebeurtenis, die een negatief gevolg voor een organisatie met zich mee kan brengen. Dat hoeft niet altijd alleen om financiële risico's te gaan. Kan bijv. ook imagoschade zijn.

We hanteren de volgende methodiek:

- inschatten van het risico bijv. op basis van het financieel belang van de gemeente in een verbonden partij, uitval van systemen of renteontwikkelingen,
- de waarschijnlijkheid bepalen dat het risico zich voordoet: laag (25%), midden (50%), hoog (75%),
- het risico loslaten op de waarschijnlijkheid; dat geeft het risicobedrag,
- aan de hand van het risicobedrag bepalen welke maatregelen de gemeente moet nemen om de risico's zoveel mogelijk te kunnen beheersen.

We krijgen hiermee een goed beeld van de risico's, om daarmee de beheersingsmaatregelen te bepalen en te confronteren aan de weerstandscapaciteit.

Goed risicomanagement zorgt ervoor dat zowel de kans als de impact van de risico's lager worden, zodat mogelijke tegenvallers die ten laste komen van het weerstandsvermogen worden voorkomen en/of beperkt.

Ratio weerstandsvermogen

In het BBV (artikel 11) bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Wij drukken dat uit in de ratio:

Beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit.

Beleid weerstandsvermogen

De gemeente Raalte wil zo min mogelijk risico lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's afdekken. Enerzijds willen we daarbij niet teveel beslag leggen op financiële middelen, anderzijds moet er wel een zekere mate van weerstandsvermogen zijn. Uitgaande hiervan hanteren we het volgende beleid:

- A. We streven een ratio na van tenminste voldoende. Dit vereist een ratio weerstandsvermogen dat gelijk of hoger is dan 1. Met deze ratio kunnen we weliswaar net alle risico's afdekken, maar we achten dit voldoende omdat de risico's zich nooit gelijktijdig en in hun maximale omvang zullen voordoen.
- B. Indien de ratio onder de 1 uitkomt, dan zal het weerstandsvermogen moeten worden aangepast naar het wenselijk geachte niveau. Hiertoe bestaan twee mogelijkheden:
 - Het aanpassen van de beschikbare weerstandscapaciteit (verhogen reserve weerstandsvermogen);
 - Het aanpassen van de benodigde weerstandscapaciteit (via risicomanagement).
- C. Indien de ratio weerstandsvermogen uitstekend is, dus boven de 2,0, komt het college met het voorstel of het geoorloofd is de reserve af te romen en zo ja tot welke hoogte.
- D. Indien de ratio tussen 1,4 en 2 zit, gaan we, na een analyse van de toekomstige verwachtingen, bezien of we de hoogte van het weerstandsvermogen in stand moeten houden of kunnen afromen. Hierbij nemen we de (meerjarige) financiële positie van de gemeente in beschouwing.

Kengetallen

In het laatste deel van de paragraaf brengen we de volgende kengetallen in beeld:

1. netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen,
2. solvabiliteitsratio,
3. grondexploitatie,
4. structurele exploitatieruimte en
5. belastingcapaciteit.

Het opnemen van kengetallen in de jaarrekening past in het streven naar meer transparantie, waardoor de raad gemakkelijker inzicht kan krijgen in de (meerjarige) financiële positie. De kengetallen vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die de raad in zijn beoordeling van de financiële positie moet betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven. Zij leveren daarmee een bijdrage aan de kaderstellende en controlerende rol. Omdat deze kengetallen pas sinds 2015 zijn opgenomen, hebben we nog geen referentiekader en kunnen we niet op alle fronten een conclusie aangeven. Het is de bedoeling om hiervoor beleid te ontwikkelen waarin normen zijn benoemd. Deze normen kunnen ondersteunen bij het vormen van een oordeel over de uitkomsten van kengetallen.

1. Inventarisatie weerstandscapaciteit

Bij bepaling van de weerstandscapaciteit gaat het om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. Bij de bepaling wordt uitgegaan van:

- a) de reserve weerstandsvermogen;
- b) de algemene reserve bouwgrondexploitatie;
- c) de post onvoorzien in de begroting;
- d) de onbenutte belastingcapaciteit;
- e) de stille reserves. Stille reserves zijn de meerwaarde van activa die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd, maar die direct verkoopbaar zijn als we dat willen.

Deze elementen zetten we hieronder uiteen.

a. Reserve weerstandsvermogen

De stand van de reserve weerstandsvermogen bedraagt per 31 december 2016 bijna € 9,5 mln. Een beschikking over de reserve weerstandsvermogen i.v.m. het niet doorgaan van het AZC (zie begroting 2017) is niet doorgevoerd. Door de toename van de algemene reserve grondexploitatie kon het negatief financieel effect opgevangen worden binnen deze reserve.

b. Algemene reserve bouwgrondexploitatie

Binnen de grondexploitatie kennen we de algemene reserve bouwgrondexploitatie als buffer om tegenvallers op te vangen. De stand van deze reserve bedraagt per 1 januari 2017 € 3,7 mln. In de paragraaf grondbeleid is de meerjarenprognose van het verloop te zien. Onder andere de doorgevoerde (tussentijdse) winstnemingen (€ 1,79 mln.) in 2016 hebben een gunstig effect gehad op de omvang van de algemene reserve grondexploitatie

c. Onvoorzien

Voor het opvangen van onuitstelbare, onvoorzienbare en onontkoombare tegenvallers kan gedurende het jaar een beroep gedaan worden op de post onvoorzien structureel en onvoorzien eenmalig. Per 31-12-2016 kent de post onvoorzien (eenmalig en structureel) een stand van € 92.504.

d. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is de financiële ruimte, die de gemeente nog kan benutten door verhoging van de onroerende-zaakbelasting (OZB), voordat een beroep gedaan kan worden op aanvullende middelen uit het gemeentefonds in het kader van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet (Fvw). Voor toelating tot artikel 12 Fvw moeten gemeenten onder andere voldoen aan het redelijke peil van het zogenoemde belastingpakket. Voor 2016 is deze onbenutte belastingcapaciteit berekend op € 2,3 mln., met als basis de geraamde OZB-opbrengst 2016 van ruim € 7,3 mln.

De werkelijke OZB-opbrengsten waren over 2016 € 7,5 mln. De onbenutte belastingcapaciteit per 31-12-2016 is derhalve € 2,1 mln.

e. Stille reserves

De omvang van de stille reserves is bepaald op € 0.

De weerstandscapaciteit zetten we af tegen de risico's om zodoende te bepalen of ons weerstandsvermogen toereikend is.

2. Inventarisatie risico's

De gemeente Raalte heeft als uitgangspunt dat geprobeerd wordt risico's zoveel mogelijk af te dekken. Dit kan door het aangaan van een verzekering of door het vormen van een voorziening. In de praktijk blijkt dat niet alle risico's af te dekken zijn.

Hieronder hebben we de belangrijkste risico's op een rij gezet, een zo actueel mogelijk risicobedrag aangegeven en vervolgens de beheersingsmaatregelen vermeld om de risico's zo veel mogelijk te beperken.

A. Ontwikkelingen sociaal domein

Algemeen

2016 is het tweede jaar na de decentralisatie van taken vanuit de voormalige AWBZ-taken, de uitvoering van de Jeugdwet en de Participatiewet/WSW. Een jaar waarin de uitvoering van de nieuwe taken zijn bestendigd. In 2016 is nog meer zicht verkregen op de financiële consequenties van deze nieuwe taken en is fors ingezet in de transformatie van de 0^e, 1^e en 2^e lijn en een versterking van het lokale voorveld.

Voor jeugd, Wmo, werk en inkomen en zorg en welzijn is geïnvesteerd in een generalistische wijze van samenwerken. Maatschappelijke partners werken samen in het kr8team. Deze werkwijze is eind 2016 van start gegaan met een breed opleidingstraject voor alle deelnemende partijen met als doel een integrale aanpak van de klantsituatie door één gezin, één plan, één aanpak.

De beleidsonderdelen van de drie gedecentraliseerde overheidstaken in het sociaal domein zijn opgenomen in de programma's 2.2 Welzijn, 3.1 Arbeidsparticipatie en inkomen en 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en Jeugdhulp. De programma's 1.2 Veiligheid & Handhaving en 2.1 Onderwijs hebben raakvlakken met de beleidsonderdelen binnen het sociaal domein. De uitvoering van de beleidsvoornemens ligt op schema.

De resultaten op het sociaal domein zijn goed. Cliënten en organisaties zijn tevreden. En tot nu toe kunnen we de uitgaven binnen de begroting opvangen. De afgelopen jaren en ook de komende tijd investeren we in de transformatie binnen het sociaal domein om ook in de toekomst, bij dalende inkomsten en een vergrijzing van de samenleving, het voorzieningenniveau in stand te kunnen houden

Beheersmaatregelen

De ontwikkelingen met betrekking tot de financiën en de aantallen inwoners die een beroep doen op voorzieningen in het kader van het sociaal domein worden intensief gevolgd. Er wordt naast de reguliere budgetcyclus periodiek, zowel ambtelijk als bestuurlijk, gemonitord op de aantallen en de budgetten.

Zie voor een nadere toelichting ook de paragraaf Sociaal Domein.

B. Verbonden partijen en samenwerkingsverbanden

De risico's binnen de verbonden partijen en de overige samenwerkingsverbanden zijn ingeschat. Voor toelichting verwijzen wij naar de paragraaf verbonden partijen. We schatten de risico's in op structureel € 63.891 en eenmalig € 209.625

In benoemde paragraaf zijn per verbonden partij de beheersingsmaatregelen benoemd.

C. Gegarandeerde geldleningen

Voor wat de woningbouw betreft, houdt het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) toezicht op de garantstellingen. Als de woningcorporatie niet aan zijn verplichtingen kan voldoen, vangt de WSW dit op. Daarna heeft het rijk nog een rol, de gemeente kan pas in derde instantie worden aangesproken voor 50%. Daarom houden we een risicobedrag van € 0 aan. Het gaat hierbij om € 73,5 mln. aan leningen. Om meer zekerheid te creëren, is het WSW een relatie gaan leggen tussen de WOZ waarde en de verstrekte geldleningen en garanties die worden uitgedrukt in een % van de waarde.

De gemeente heeft buiten de WSW, gegarandeerde geldleningen voor woningbouw afgesloten; stand eind 2016 € 1,9 mln.. Hiervoor zijn we dus voor 100% aansprakelijk. Uitgaande van een risico met een lage waarschijnlijkheid van 25% is het risicobedrag € 475.000.

Bij garantstelling voor (sport)verenigingen en instellingen is de gemeente in sommige gevallen volledig aansprakelijk; in andere gevallen delen we het risico met Stichting Waarborgfonds Sport (50/50). Daarnaast is er sprake van garantstellingen of hypotheekvestiging gecombineerd met een stimuleringslening uit het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn).

Het saldo van bovengenoemde geldleningen, waar de gemeente aansprakelijk voor is, is € 1,31 mln. We gaan daarbij uit van een risico met de kans van 25%; derhalve € 327.500. Bij het niet na kunnen komen van hun financiële verplichtingen en het op moeten heffen van de (sport)vereniging/instelling zal de maatschappelijke impact vele malen groter zijn, maar dat is lastig financieel uit te drukken.

We hebben het beheer van de garantstellingen geborgd in de organisatie. Ten aanzien van de garantstellingen binnen sport is er geregeld overleg dan wel informatie-uitwisseling met Stichting Waarborgfonds Sport. We ontvangen jaarlijks de jaarrekeningen van de verenigingen/instellingen, waardoor we op de hoogte blijven van hun (financiële) situatie en indien nodig actie kunnen ondernemen.

Als de gemeente wordt aangesproken op de garantstelling, moeten we de lening overnemen. De desbetreffende woning/accommodatie willen we in principe zo snel mogelijk afstoten, omdat het of geen gemeentelijke taak is of omdat we de financiële consequenties zo laag mogelijk willen houden. Daarom hebben we het risicobedrag niet meer als exploitatielast berekend, maar als een eenmalige last in de vorm van de hoogte van de lening met een verkoopwaarde p.m. van de woning/accommodatie .

D. Grondexploitatie

De risico's binnen de grondexploitatie zijn € 6,3 mln., nagenoeg gelijk aan vorig jaar. Voor verdere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid met daarin een toelichting van de meest risicovolle projecten.

E. Vennootschapsbelasting

De fiscus heeft vanaf 2016 de vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten ingevoerd.

De activiteiten binnen de grondexploitatie vallen onder de regels van de vennootschapsbelasting. Derhalve moet rekening gehouden worden met mogelijk te betalen vennootschapsbelasting over het dienstjaar 2016.

In de eerste helft van 2017 wordt bekend of en eventueel hoeveel vennootschapsbelasting betaald moet worden over 2016. Dit is in grote mate afhankelijk van de afspraken die nog gemaakt moet worden met de belastingdienst over de hoogte van de openingsbalans.

In het weerstandsvermogen is een risicobedrag voor de vennootschapsbelasting van € 1 mln. opgenomen

F. Wegenonderhoud

In 2016 zijn alle verharde wegen, straten en pleinen (beton, klinkers, tegels en asfalt) opnieuw geïnspecteerd.

Om kapitaalvernietiging te voorkomen richt ons beleid zich op het voorkomen van onomkeerbare schade aan de asfaltwegen. Wij willen hiermee voorkomen dat op termijn zeer grote bedragen moeten worden besteed aan het wegwerken van achterstallig onderhoud. De beperkte beschikbaarheid van middelen en de prioriteitstelling binnen de gemeentelijke begroting maakt dat wij een afweging moeten maken vanuit een zorgvuldig financieel en technisch beheer. Dit beleid heeft tot gevolg dat de inzet op het onderhoud van elementverhardingen (klinkers en tegels) kleiner wordt en alleen de hoogst noodzakelijke situaties worden aangepakt. Het gevolg is dat voor elementenverhardingen een lager onderhoudsniveau geaccepteerd moet worden. Hierdoor ontstaan meer klachten en aansprakelijkheidstellingen.

G. Renterisico's

Als gevolg van afname van onze reservepositie, (her)financiering van de leningenportefeuille en bij de rente lopen we risico.

Voor 2016 werd een voorcalculatorische renteomslagpercentage vastgesteld van 3,6%. Als gevolg van het gevoerde financieerbeleid, de huidige extreem lage rentevergoeding en zelfs negatieve rentevergoeding op kortlopende leningen, is er binnen de renteomslag een behoorlijk renteresultaat ontstaan. In de begroting 2016 werd dit bedrag geraamd op € 1.292.500. Deze stelpost is bij de zomernota 2016 deels aangewend om de financiële gevolgen van de wijzigingen in de BBV verslaggevingsrichtlijnen op te vangen en de reguliere rente-effecten over het jaar 2016 (totaal € 0,41 mln.). Ook is een substantieel deel teruggevoerd naar de algemene middelen (€ 0,63 mln.).

De niet aangewende rentebuffer bedroeg aan het eind van het jaar € 0,23 en is ten gunste van het rekeningssaldo 2016 gekomen. Op basis van hiervan benoemen we hier geen risico.

H. Continuïteit ICT-systemen

Onze ICT systemen delen we met de gemeenten Deventer en Olst-Wijhe. Deventer is gastheer van de systemen. De raad is uitgebreid geïnformeerd over de versteviging van de ICT functie die de gemeenten binnen de DOWR samenwerking willen realiseren.

De risico's ten aanzien van de systemen zijn beperkt. De performance is zeer stabiel en de capaciteit weer op peil. Het verstevigen van de ICT functie richt zich met name op het beleidsmatige en projecten deel.

I. Kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en kwaliteit dienstverlening

Door de landelijke ontwikkelingen is de huidige markt voor personeel bij gemeenten onzeker en zien we een toename van risico's. We zien namelijk dat gemeenten een omslag moeten maken naar meer overheidsparticipatie, toenemende digitalisering en ontwikkelingen zoals de 3 decentralisaties. Er worden andere zaken van onze medewerkers verwacht en helaas kan niet iedereen met deze verandering meegroeien.

We lopen meer risico dat de personele bezetting kwantitatief en kwalitatief gezien niet aansluit op de benodigde capaciteit. Daardoor kan er sprake zijn van hoge werkdruk. Als we dan ook medewerkers moeten inhuren is er geen opbouw en borging van eigen kennis. Dit alles kan leiden tot omscholing bij een deel van de medewerkers en/of helaas vervroegd afscheid nemen. Op basis van ons huidige loonsomkader en rekening houdend met frictiekosten en scholingskosten, uitgaande van een gemiddelde waarschijnlijkheid, schatten we het risicobedrag in op € 960.000. Dit staat los van de verwachte uitwerking van de bezuinigingstaakstelling op het personeel.

De egaliseriereserve SPP is bedoeld voor het opvangen van knelpunten en het stimuleren van de organisatieontwikkeling. Zie ook de paragraaf bedrijfsvoering.

We treffen verschillende maatregelen om de risico's zo laag mogelijk te houden, zoals monitoring, meer inzetten op opleidingen, realistische teamplannen maken en intensivering van uitwisseling van medewerkers binnen DOWR en talentenregio. We hebben een strategische personeelsplanning (SPP) opgesteld en zijn bezig met de implementatie in onze organisatie. Er is een HR-routekaart 2016-2018 opgesteld, waarin de richting en de mijlpalen beschreven staan, die nodig zijn om de organisatie verder te ontwikkelen.

J. Glasvezel buitengebied

De afspraken van de aanleg van glasvezel in het buitengebied zijn in 2016 vastgelegd in een convenant met CIF (Rabobank Bouwfonds Communication Infrastructure). In deze afspraken werken we nauw samen met Deventer en Olst-Wijhe.

De wegbeheerders van de gemeente Deventer, Olst-Wijhe en Raalte voorzien een extra financieel risico in de toekomst. Het risico voor Raalte is ingeschat op € 180.000. Dit bedrag is gebaseerd op een inschatting van mogelijke vervolgschade op langere termijn vanwege te weinig toezicht en coördinatie, meer overleg met nutsbedrijven, extra toezicht op kwaliteit en mogelijk grotere schade aan bermen, wegen en bomen.

De kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op 75%, zodat een risicobedrag van € 135.000 opgenomen is in de risicotabel.

Resumé

Risico onderwerp met toelichting	structureel	eenmalig
Ontwikkeling sociaal domein		
onderdeel WMO, door aanwezigheid reserve geen risico	€ -	
onderdeel jeugdzorg, door aanwezigheid reserve geen risico	€ -	
onderdeel Participatie, door aanwezigheid reserve geen risico	€ -	
onderdeel schuldhulpverlening en bijstandsverlening	p.m.	
Verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden		
De risico's binnen de verbonden partijen en de overige samenwerkingsverbanden zijn ingeschat. Voor toelichting verwijzen wij naar de paragraaf verbonden partijen.	€ 63.891	€ 209.625
Gegarandeerde geldleningen		
Woningbouw		€ -
De gemeente heeft buiten de WSW gegarandeerde geldleningen voor woningbouw afgesloten.		€ 475.000
garantstelling (sport)verenigingen en instellingen		€ 327.500
Bij het niet na kunnen komen van hun financiële verplichtingen en het op moeten heffen van de (sport)vereniging / instelling is de impact vele malen groter, maar dat is lastig financieel uit te drukken.		
Grondexploitatie		
Zie paragraaf grondbeleid		€ 6.300.000
Vennootschapsbelasting		
Risico vennootschapsbelasting		€ 1.000.000
Glasvezel buitengebied		
Mogelijke degeneratiekosten		€ 135.000
Wegenonderhoud		
Zie ook de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	p.m.	
Renterisico's		
De ingezette stelpost en het rekeningsresultaat zijn voldoende om renterisico's af te dekken	€ -	
Continuïteit ICT-systemen		
Diverse beheersmaatregelen zijn getroffen	€ -	
Kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en kwaliteit dienstverlening		
Op basis van onze huidige salariskosten en rekening houdend met frictiekosten en scholingskosten, uitgaande van een gemiddelde waarschijnlijkheid, schatten we het risicobedrag in op € 960.000		€ 960.000
We hebben een reserve strategisch personeelsbeleid (SPP), bedoeld om financiële ondersteuning te geven bij uitvoering van het SPP. Omdat er al de nodige claims liggen op de reserve nemen we hier vooralsnog p.m. op.		p.m.
totaal	€ 63.891	€ 9.407.125

In de onderstaande tabel berekenen we de ratio weerstandsvermogen voor Raalte.

Omschrijving	bedrag
Beschikbare weerstandscapaciteit:	
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 2.100.000
Algemene reserve grondexploitatie	€ 3.734.084
Reserve weerstandsvermogen	€ 9.496.173
Totaal	€ 15.330.257
Benodigde weerstandscapaciteit:	
Risico's conform tabel	€ 9.471.016
Verhouding beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit	1,6

Om de ratio te classificeren maken we gebruik van de waarderingstabel, die in samenwerking tussen het Nederlands Adviesbureau voor risicomanagement (NAR) en de Universiteit van Twente is opgesteld. Deze waarderingstabel wordt door meerdere gemeenten en in verschillende publicaties gehanteerd.

Waardering	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Gegeven de ratio van 1,6 (waarderingcijfer B) betekent dit voor Raalte dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. DE ratio bij de rekening 2015 en begroting 2016 was 1,5 en bij de begroting 2017 1,4. We zien een lichte stijging van de ratio.

Beleid weerstandsvermogen

De gemeente Raalte wil zo min mogelijk risico lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's afdekken. Enerzijds willen we daarbij niet teveel beslag leggen op financiële middelen, anderzijds moet er wel een zekere mate van weerstandsvermogen zijn.

Beleidsuitgangspunt:

1. We streven een ratio na van tenminste voldoende (waardering C). Dit vereist een ratio weerstandsvermogen dat gelijk is of hoger is dan 1.
2. Indien de ratio onder de 1 uitkomt (waardering D, E, F), dan zal het weerstandsvermogen moeten worden aangepast naar het wenselijk geachte niveau.
3. Indien de ratio weerstandsvermogen uitstekend is, dus boven de 2,0 (waardering A), komt het college met het voorstel of het geoorloofd is de reserve af te romen en zo ja tot welke hoogte.
4. Indien de ratio tussen 1,4 en 2 zit (waardering B), gaan we, na een analyse van de toekomstige verwachtingen, bezien of we de hoogte van het weerstandsvermogen in stand moeten houden of kunnen afromen. Het college komt dan met een voorstel, waarbij we de (meerjarige) financiële positie van de gemeente in beschouwing nemen.

Conclusie

De ratio is 1,6. Daarmee is ons weerstandsvermogen in balans met de geïnventariseerde risico's. Gezien de risico's binnen onder andere de grondexploitatie en de genoemde p.m.-posten blijven we de vinger aan de pols houden. Gelet op de hoogte van de ratio en het hierboven benoemde beleidsuitgangspunt stellen wij uw raad voor de hoogte van het huidige weerstandsvermogen in stand te houden.

Classificatie risico's en gevolgen

Tenslotte worden hieronder de bovenstaande risico's geclassificeerd naar kans en financieel gevolg. In het voorgaande zijn er drie categorieën waarschijnlijkheid (kans) benoemd met betrekking tot het zich voordoen van een risicovolle gebeurtenis: laag (25% kans), gemiddeld (50%) en hoog (75%). Daarnaast hebben we het financiële gevolg van de risicovolle gebeurtenissen geschat: laag (tot € 100.000), midden (€ 100.000 - € 300.000) en hoog (> € 300.000). Deze grenzen zijn onder andere gebaseerd op een vergelijking met die van andere gemeenten.

Rechtsboven zijn de meest risicovolle onderwerpen met een groot financieel gevolg (rood). Linksonder het tegenovergestelde (groen). Het moge duidelijk zijn dat de benodigde mate van sturing rechtsboven het hoogst zal zijn.

De weergave is een momentopname. In de loop van de tijd kunnen de onderwerpen verschuiven naar een andere categorie. Deze manier van presenteren maakt monitoring in de tijd eenvoudiger.

	Laag	Gemiddeld	Hoog
Hoog		Overige grondexploitaties Verbonden partijen Personeel	Grondexploitaties Zegge VII en Franciscushof
Midden	Jeugdzorg Woningbouwleningen	Participatie	
Laag	Garantstellingen woningbouw Garantstellingen sport WMO		

Conclusie is dat we vanwege het grote belang en de relatief grote kans dat een risicovolle gebeurtenis zich voordoet, vooral veel aandacht moeten (blijven) besteden aan de grondexploitaties, verbonden partijen en het personeel. Bij de grondexploitaties spitst zich dit hoge risico toe op de complexen Franciscushof en Zegge VII, vanwege de hoge boekwaarde ten opzichte van de lange looptijd. Als de uitkomsten nog nadeliger uitvallen dan de raming zal dat ten laste van de daarvoor bestemde reserves gebracht moeten worden. Deze reserves maken onderdeel uit van de weerstandscapaciteit

De mate van beïnvloedbaarheid van de verschillende onderwerpen verschilt overigens onderling sterk.

Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (meerjarige) financiële positie van de gemeente. Om dit te bereiken worden 6 kengetallen voorgeschreven.

Deze kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven voldoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid.

1a. netto schuldquote:

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. VNG beoordeling: score lager dan 100% wordt gezien als een normale schuld.

	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Netto schuldquote	94%	103%	85%

1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen:

Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote ook exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Onder de 100% is goed, volgens de VNG richtlijnen.

	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Netto schuldquote	77%	86%	69%

2. Solvabiliteitsratio:

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De VNG hanteerde tot nu toe een min of meer vergelijkbaar kengetal voor de beoordeling van de schuldenlast van de gemeenten. Een solvabiliteitsratio hoger dan 30% is volgens de VNG normaal.

	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Solvabiliteit	37%	44%	37%

3. Grondexploitatie:

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten.

	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Grondexploitatie	41%	44%	33%

4. Structurele exploitatieruimte:

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft inzicht in welke mate de structurele lasten van de gemeente gedekt zijn door structurele baten. Raalte heeft voor de komende jaren een structureel sluitende begroting. Dit betekent dat alle structurele lasten zijn gedekt door structurele baten.

	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Structurele exploitatieruimte	0,00%	0,03%	2,28%

Omdat er sprake is van een voordelig rekeningsresultaat wijkt dit kengetal af van de (sluitende) begroting.

5. Belastingcapaciteit:

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin zich bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar dit kan worden opgevangen, of waarin ruimte is voor nieuw beleid. Het gaat hierbij niet om de onbenutte belastingcapaciteit, zoals aangegeven onder het hoofdstuk "Inventarisatie weerstandscapaciteit" binnen deze paragraaf; dat is de theoretische financiële ruimte. Het gaat erom de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven. Een gemiddelde geeft meer inzicht in de betekenis van de belastingcapaciteit voor de financiële positie, dan dat de theoretische onbenutte belastingcapaciteit dat doet.

De ozb is voor de gemeente de belangrijkste eigen belastinginkomst. Naast de ozb wordt ook gekeken naar de rioolheffing en afvalstoffenheffing, omdat deze heffingen niet kostendekkend hoeven te zijn en dus ruimte kunnen geven voor nieuw beleid. In Raalte zijn beide heffingen al 100% kostendekkend.

Op basis van informatie van het COELO bedragen voor Raalte in 2016 de gemiddelde woonlasten (gemiddeld betaalde ozb, rioolheffing, afvalstoffenheffing) voor een meer-persoonshuishouden € 726. Het gemiddelde van alle gemeenten bedraagt volgens dezelfde lijst € 723. De woonlasten 2016 in Raalte zijn nagenoeg gelijk aan het landelijk gemiddelde.

	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Belastingcapaciteit	96%	94%	100%

Door het beter interpreteren van de gegevensdefinitie is het percentage belastingcapaciteit van de rekening 2016 niet één op één vergelijkbaar met de begroting 2016. Ook omdat we nu beter inzicht hebben gekregen in de uitgangspunten die het Coelo hanteert voor het berekenen van de gemiddelde woonlast.

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Algemene inleiding

Conform het Besluit begroting en verantwoording provincie en gemeenten, artikel 12, bevat de paragraaf tenminste de volgende kapitaalgoederen:

1. wegen;
2. riolering;
3. water;
4. groen;
5. gebouwen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- a. het beleidskader;
- b. de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- c. de vertaling van de financiële consequenties in de begroting;
- d. het risico / de consequenties.

Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR)

In 2014 is de IVOR bestuurlijk vastgesteld. Hiermee beogen wij nadrukkelijk het kwaliteitsdenken in het domein van de openbare ruimte een prominente plek te geven. De visie is kortweg 'een openbare ruimte met op de juiste plek de juiste kwaliteit met de juiste inzet van middelen'. In 2016 is nieuw beleid (geënt op IVOR) vastgesteld voor licht in de openbare ruimte en is beleid ontwikkeld voor het groen- en kapbeleid.

Deze beleidsontwikkeling biedt de basis voor een verdergaande professionalisering van het beheer en onderhoud dat uiteindelijk moet leiden tot een meerjarenonderhoudsprogramma.

Meervoudige (onderhouds-)opgaven in de openbare ruimte zijn op een integrale wijze voorbereid. Deze aanpak leidt tot investeringen die worden gevoed vanuit verschillende bronnen (o.a. subsidies) en een toekomstbestendige inrichting van de openbare ruimte. Er worden verbindingen gelegd met andere programma's. Daarnaast hebben wij geïnvesteerd in het dagelijks en het groot onderhoud, waarbij het voorkomen van kapitaalvernietiging de hoogste prioriteit heeft gekregen.

Veel aandacht is besteed aan het centraal zetten van het gebruik en de gebruiker. Hiervoor zijn wij in gesprek gegaan met de inwoners en ondernemers en zijn enkele enquêtes gehouden om zo te komen tot plannen die kunnen steunen op een draagvlak.

1. Wegen

a. Beleidskader

De uitgangspunten voor het wegbeheer zijn in 2005 vastgelegd in het Beheerplan Wegen, gebaseerd op de CROW-systematiek. Om de twee jaar wordt het plan geactualiseerd aan de hand van een inspectie van het totale areaal aan wegverhardingen. In 2013 is er een taakstellend budget opgelegd van ca. € 1.000.000 met als uitgangspunt dat er een zwaarder accent gelegd wordt op het onderhoud van asfaltwegen ten koste van het onderhoud van klinkerwegen. Onderhoud aan klinkerwegen vindt alleen plaats als de veiligheid in het geding komt en de functionaliteit niet meer gewaarborgd kan worden.

In 2016 zijn alle wegen opnieuw geïnspecteerd. De inspectie resultaten levert het volgende beeld op:

- Asfaltverharding: consolidatie van het onderhoudsniveau;
- Elementenverhardingen: duidelijke afname onderhoudsniveau.

- b. Benodigde middelen
Voor het groot onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen (tegel- en klinkerverhardingen) zijn structurele budgetten beschikbaar in de begroting. Het onderhoud wordt uitgevoerd binnen de hiervoor beschikbare (taakstellende) budgetten.
- c. Vertaling naar begroting
Het onderhoud is structureel opgenomen in de begroting.
- d. Risico/consequenties
Door inzet van een deel van het budget klinkerwegen voor asfaltwegen wordt de vervangingstermijn van klinkerwegen “opgerekt”, neemt het onderhoudsniveau af en neemt het risico op een toename van klachten en aansprakelijkheidsstellingen toe. Uit de inspectiemeting van 2016 is gebleken dat het tekort aan financiële middelen bij handhaven huidige kwaliteitsnormen de komende jaren verder oploopt.

2. Riolering

- a. Beleidskader
In het Gemeentelijk Rioleringsplan Raalte (GRP) geven we invulling aan de drie gemeentelijke zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater. Het GRP Raalte 2014 t/m 2020, ‘Waardevol water, voor u en later’ is 20 februari 2014 door de raad vastgesteld.
- b. Benodigde middelen
Door de vaststelling van het GRP zijn de benodigde personele en financiële middelen voor de planperiode vastgesteld. De inkomsten die nodig zijn om de personele en financiële middelen jaarlijks beschikbaar te stellen worden geïnd door middel van de rioolheffing. De rioolheffing mag hooguit kostendekkend zijn. Dit betekent dat er niet meer gespaard mag worden dan de uitgaven die in het GRP voor de levensduurperiode van objecten voorzien worden.
Bij de berekening van de kostendekkende rioolheffing wordt rekening gehouden met het afbouwen van de tariefegalisatievoorziening voor de gemeentelijke watertaken tot een verantwoord minimum.
- c. Vertaling naar begroting
In het GRP zijn de voornemens ten aanzien van het uitvoeren van de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater inclusief de benodigde personele en financiële middelen voor de periode 2014 t/m 2020 opgenomen. De voornemens zijn per jaar onderverdeeld. Jaarlijks worden in de begrotingscyclus de afwijkingen op de realisatie van de plannen verantwoord en worden de benodigde financiële middelen voor het komende jaar aangevraagd.
- d. Risico/consequenties
In 2016 is het uitvoeringsprogramma GRP 2016 t/m 2017 opgesteld. Middels deze interventie werd het mogelijk om extra personele capaciteit in te zetten teneinde de achterstand in de uitvoering van het GRP weg te werken. Eind 2016 lagen we goed op schema.

3. Water

a. Beleidskader

Al het stedelijk water is overgedragen aan Waterschap Groot Salland. De hemelwater-, afvalwater- en grondwaterzorgplichten vallen onder het Gemeentelijk Riolerings Plan en zijn behandeld in onderdeel 2. Het beheer van oeverbescherming en duikers valt onder het beheer van civiele kunstwerken en is onder punt 7 uitgewerkt.

b. Benodigde middelen

Niet van toepassing.

c. Vertaling naar begroting

Niet van toepassing.

d. Risico/consequenties

Geen.

4. Groen

a. Beleidskader

De uitgangspunten voor het beheer zijn vastgelegd in het Groenbeleidsplan 'Kernen in het Groen'. Het beheerplan Groen uit 2004 heeft als basis voor de uitvoering van werken aan het groen binnen de bebouwde kom gediend. Een beheerplan voor het groen in het buitengebied ontbreekt.

b. Benodigde middelen

Voor het dagelijks onderhoud is in de begroting 2016 circa € 700.000 geraamd. Aanvullend hieraan is voor 2016 en 2017 éénmalig € 112.000 per jaar beschikbaar gesteld om de exploitatie dekkend te krijgen. Dit is een vervolg op de eerder (incidenteel) beschikbaar gestelde aanvullende middelen in de voorgaande jaren t/m 2015. Deze financiële middelen zijn in 2016 ingezet om de bedrijfsvoering te bekostigen waarbij de "groene" SW- medewerkers vanuit het team Beheer en Onderhoud zijn aangestuurd.

Voor het vervangen van versleten groen was in de begroting structureel € 131.500 beschikbaar. Hiervoor zijn in bijna alle kernen delen versleten groen vervangen.

c. Vertaling naar begroting

De structurele lasten zijn opgenomen in de begroting.

d. Risico/consequenties

Hiermee is in 2016 het openbaar groen in stand gehouden op de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus en hebben vervangingen plaats kunnen vinden. In 2017 vindt een inventarisatie plaats ten behoeve van het beheerplan bomen. De consequenties van dit beheerplan zijn nog niet te kwantificeren.

5. Gebouwen

a. Beleidskader

De nota gebouwenbeheer is eind 2013 vastgesteld. Het betreft 3 categorieën gebouwen: gemeentelijke gebouwen, welzijnsgebouwen en sportgebouwen.

b. Benodigde middelen

Jaarlijks worden de benodigde middelen beschikbaar gesteld en wordt een storting gedaan in de onderhoudsreserves. Bij de programmabegroting 2013-2016 is jaarlijks eenmalig € 150.000 extra beschikbaar gesteld t/m 2016. In 2016 is er een conditiemeting uitgevoerd waarbij voor alle objecten zowel de huidige kwaliteit van onderhoud is gemeten als de meerjarenonderhoudsplanning is geactualiseerd en financieel doorgerekend. Daaruit bleek dat de kwaliteit van 97% van de objecten conform de afgesproken kwaliteit is en dat er – in combinatie met de aanwezige reserves en de jaarlijks beschikbare middelen - de eerstkomende jaren voldoende middelen zijn om dit kwaliteitsniveau te handhaven.

c. Vertaling naar begroting

De structurele lasten zijn opgenomen in de begroting. Wel is er een onderlinge verschuiving van budgetten noodzakelijk geweest tussen welzijns- en gemeentelijke gebouwen en een verschuiving tussen de reserves van de 3 categorieën gebouwen.

d. Risico/consequenties

Uit de geactualiseerde meerjarenonderhoudsplanning en de stand van de reserves blijkt dat het geplande onderhoud voor de komende 8 jaren kan worden uitgevoerd, maar dat er de komende jaren maatregelen getroffen moeten worden om het gebouwenonderhoud in de toekomst te kunnen blijven garanderen.

6. Openbare verlichting

a. Beleidskader

De uitgangspunten van het beheer zijn vastgelegd in het beleidsplan “Bewust Verlichten”. In 2017 wordt een beheerplan openbare verlichting opgesteld. De consequenties van dit beheerplan zijn nog niet te kwantificeren.

b. Benodigde middelen

Grootschalige vervangingen zijn afgerond waarbij alle tot heden afgeschreven verlichting is vervangen.

c. Vertaling naar begroting

Voor het dagelijks onderhoud zijn structurele middelen opgenomen in de begroting. Voor verdere vervangingsinvesteringen zijn geen middelen opgenomen.

d. Risico/consequenties

Voor de komende jaren mag verwacht worden dat hiermee de openbare verlichting op het gewenste onderhoudsniveau onderhouden kan worden.

7. Kunstwerken

- a. Beleidskader
De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van civiele kunstwerken zijn vastgelegd in het nieuwe beleids- en vervangingsplan.
- b. Benodigde middelen
Het beleids- en vervangingsplan toonde een significant structureel tekort aan ten opzichte van het tot dan toe beschikbare budget voor dagelijks onderhoud. Vanaf 2016 is dat structureel opgelost.
- c. Vertaling naar begroting
Het benodigde onderhoudsbudget is structureel opgenomen in de begroting.
- d. Risico/consequenties
De budgetten zijn gericht op het onderhoud en niet op vervanging.

8. Speeltoestellen

- a. Beleidskader
In 2007 is het beheerplan speelplaatsen vastgesteld.
- b. Benodigde middelen
Jaarlijks wordt bij de begroting het vervangingsschema geactualiseerd en worden de kapitaallasten van de vervangingen opgenomen in de meerjarenbegroting.
- c. Vertaling naar begroting
Op het vervangingsbudget zou jaarlijks 25% in mindering gebracht worden zijnde de bezuinigingstaakstelling. Deze is nu structureel geëffectueerd door enerzijds de vervanging van speeltoestellen in 2015 en volgende jaren met 1 jaar door te schuiven, waarbij het budget van 2015 niet gebruikt wordt. Anderzijds vergen de toestellen die in de laatste 10 jaar zijn geplaatst minder onderhoud doordat bij aanschaf geïnvesteerd is in materieel met een langere levensduur en lagere onderhoudskosten. De benodigde middelen voor onderhoud zijn structureel in de begroting opgenomen. In 2016 is rekening gehouden met een lager niveau van vervangingen.
- d. Risico/consequenties
Voor nieuwe initiatieven is geen ruimte in de begroting. Door adequate inzet op onderhoud voldoen de speelplaatsen aan het attractiebesluit.

9. Begraafplaatsen

- a. Beleidskader
Het beleid ten aanzien van de algemene begraafplaatsen in Raalte is vastgelegd in het beleidsplan 'Begraven in Raalte' (2009). De criteria ten aanzien van het beheer en onderhoud zijn uitgewerkt in een beheerplan. Op basis hiervan is een hoge mate van netheid binnen de grafperken en standaard onderhoudsniveau voor de overige gebieden op de begraafplaatsen gerealiseerd.
- b. Benodigde middelen
Voor het dagelijks groenonderhoud op de begraafplaatsen zijn middelen in de begroting 2016 opgenomen en ook hiervoor ingezet.
- c. Vertaling naar begroting
De structurele (onderhouds-) lasten zijn opgenomen in de begroting.
- d. Risico/consequenties
Het groen op de begraafplaatsen is hiermee in stand gehouden op de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus.

3.4. Financiering

Algemeen

De treasuryparagraaf is een verplicht onderdeel van de rekening. Deze verplichting hangt samen met de invoering van de Wet Fido (Wet Financiering decentrale overheden). Deze paragraaf bevat, conform artikel 13 van het BBV, in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. De treasuryparagraaf vormt, in samenhang met het in artikel 212 van de Gemeentewet voorgeschreven treasurystatuut en de overeenkomstig vastgestelde verordeningen, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie.

Liquiditeiten

In 2016 is gebruik gemaakt van de ruimte binnen de kasgeldlimiet en ons rekening-courantkrediet. Tevens hebben we van de gelegenheid gebruik gemaakt om voor 1 jaar en 18 dagen een lening van € 10 miljoen aan te trekken tegen een negatief rente percentage. De lening loopt net iets langer dan één jaar. Hierdoor valt deze niet onder de korte financiering. Met deze lening zijn de schommelingen in de financieringsbehoefte opgevangen. De rente op de kasgeldleningen is in 2016 negatief gebleven. Hiervan is in het afgelopen jaar zo optimaal mogelijk geprofiteerd.

Eind 2013 is het schatkistbankieren verplicht gesteld. De overheden zijn op grond daarvan verplicht een banktegoed dagelijks bij de schatkist te parkeren. Begin 2014 is het afroemen geautomatiseerd; het geld weer ophalen is een handmatige handeling. Om het aantal van deze handmatige handelingen te beperken, is besloten de crediteuren twee keer per week te betalen met in achtneming van de wettelijke betaaltermijnen.

Financieringsbehoefte

Uit onderstaand overzicht blijkt hoe de vaste activa zijn gefinancierd.

Bedragen x € 1000	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2013
Te financieren				
Vaste activa	110.073	107.249	104.432	98.449
Voorraad gronden	28.427	32.604	35.879	18.829
Totaal vaste activa	138.500	139.853	140.311	117.278
Financieringsmiddelen				
Geldleningen > 1 jr	84.333	63.528	62.626	35.696
Reserves	57.605	57.364	59.200	65.531
Totaal vaste passiva	141.938	120.892	121.826	101.227
Financieringsbehoefte	-3.438	18.961	18.485	16.051

Renterisicobeheer

Voor 2016 is een financieringstekort geraamd van ruim € 20,9 mln.

In 2016 hebben we 1 lening van 10 miljoen gesloten met een looptijd van 1 jaar en 18 dagen. In 2015 hebben we 3 leningen van 5 miljoen gesloten met looptijden van 40, 39 en 38 jaar met een rente net onder de 2%. Deze leningen zijn in het 3^e en 4^e kwartaal 2016 gestort. Hiermee is proactief gehandeld gezien het grote financieringstekort over 2016. Hiermee beperken we het rente risico.

De kasgeldlimiet is alleen in het 1^e kwartaal overschreden. Dit is voor een beperkte periode van twee kwartalen achter elkaar toegestaan.

Het beleid is er op gericht de rekening-courant met kasgeld te financieren, vanwege de negatieve rentestand. De lange geldleningen worden de komende jaren aangetrokken met rentevaste looptijden tussen 10 tot 40 jaar. Op deze manier wordt geprofiteerd van de lage rente stand op de langlopende leningen en wordt er toch een goede risicospreiding gehanteerd.

Renteresultaat

Voor 2016 werd een voorcalculatorische renteomslagpercentage vastgesteld van 3,6%. Als gevolg van het gevoerde financieringsbeleid, de huidige extreem lage rentevergoeding en zelfs negatieve rentevergoeding op kortlopende leningen, is er binnen de renteomslag een behoorlijk renteresultaat ontstaan. In de begroting 2016 werd dit bedrag geraamd op € 1.292.500. Bij de zomernota 2016 is een deel van dit bedrag aangewend om de wijzigingen in de BBV verslaggevingsrichtlijnen op te vangen. En een deel is ingezet als algemeen dekkingsmiddel. Als rentebuffer is bij de zomernota een bedrag van € 250.000 benoemd. Het huidige renteresultaat bij de jaarrekening 2016 bedraagt € 230.000. Dit is iets lager dan ingeschat bij de zomernota 2016.

Kasgeldlimiet en -behoefte

De kasgeldlimiet is bepaald door het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar te vermenigvuldigen met een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage. De basis was voor 2016 8,50% van € 76,7 mln. is € 6,519 mln.

Het kwartaalgemiddelde van de werkelijke kasgeldbehoefte dient in beginsel onder de limiet van enig jaar te blijven. De toezichthouder staat toe maximaal voor een periode van twee kwartalen de kasgeldlimiet te overschrijden. In 2016 heeft er alleen in het 1^e kwartaal een overschrijding van de kasgeldlimiet plaats gevonden.

Omschrijving	Begroot	Werkelijk	Vershil
<u>OMVANG</u>	<i>Bedragen in € 1.000</i>		
1. Toegestane kasgeldlimiet			
a. in procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	0
b. in een bedrag	6.519	6.519	0
2. Omvang vlottende korte schuld			
a. opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0	4.250	-4.250
b. schuld in rekening courant	0	0	0
c. gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar	0	0	0
d. overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld	0	0	0
3. Vlottende middelen			
a. uitgeleende gelden < 1 jaar	0	0	0
b. contante in kas	0	5	-5
c. tegoeden in rekening courant	0	5.320	-5.320
d. overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar	0	0	0
4. Toets kasgeldlimiet			
a. totaal netto vlottende schuld	0	-1.075	
b. toegestane kasgeldlimiet	6.519	6.519	
c. ruimte c.q. overschrijding (a - b)	-6.519	7.594	

Renterisiconorm

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet synchroon in de tijd. De gemeente moet soms geld lenen om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) overtollige liquide middelen. Ook moeten investeringen gefinancierd worden. In korte tijd worden uitgaven gedaan, die over een veel langere periode worden afgeschreven.

Het doel van het treasurybeleid is om de rentekosten van dit financieren zo laag mogelijk te houden, de renteopbrengsten zo hoog mogelijk te doen zijn en daarbij zo weinig mogelijk risico's te lopen.

De renterisiconorm is een wettelijke norm die betrekking heeft op de vaste schuld van de gemeente. Vaste schuld ontstaat wanneer leningen worden afgesloten met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer. De norm geeft het bedrag aan waarover de gemeente zich per begrotingsjaar maximaal mag bloot stellen aan renterisico.

De norm is vastgesteld op 20% voor gemeenten. De gemeente Raalte heeft over 2016 een begrotingstotaal van € 76,7 mln., het maximale bedrag voor herfinanciering is dan € 15,3 mln. In 2016 is de gemeente ruim binnen dit bedrag gebleven. Onze herfinanciering was € 4,2 mln.

3.5. Bedrijfsvoering

Gemeentelijke organisaties staan voor de uitdaging om diverse ontwikkelingen tegelijk te kunnen verwerken. Nieuwe wetgeving, andere taken, bezuinigingen, digitalisering, veranderde rol van de overheid, intergemeentelijke samenwerking enzovoorts.

De toenemende complexiteit en snelheid vraagt om een wendbare en adaptieve organisatie waarbij de opgaven in de samenleving leidend zijn in plaats van vakdisciplines en taakscheiding. In deze paragraaf is weergegeven hoe de organisatie van de gemeente Raalte in 2016 aan al deze uitdagingen heeft gewerkt. Eveneens is 2016 ook een jaar geweest waar we meer inzicht hebben verworven in de brede bedrijfsvoering. Onder andere middels deelname aan de landelijke benchmark 'Vensters voor bedrijfsvoering'.

Personeel en organisatie

Organisatieontwikkeling

Met de "Ontwikkelagenda Raalte" geeft de ambtelijke organisatie invulling aan overheidsparticipatie. (zie ook programma 1.1. Bestuur en Dienstverlening). Het begrip "gewaardeerd partnerschap" is in 2016 volledig doorgedrongen en omarmd in de organisatie. Op diverse plekken werd er invulling gegeven aan dit begrip, bijvoorbeeld door andere werkwijzen om tot beleid te komen (onder andere Groen samen doen), meer in samenwerking verkeerssituaties aan te pakken (onder andere bij basisschool de Linderte) of door snel in te spelen op kleine initiatieven (onder andere het Wilgenroosje-bankje in Heino). Deze ontwikkeling zet zich in 2017 verder door.

Wendbaarheid, leiderschap en het benutten van talent zijn daarbij cruciaal. Om deze randvoorwaarden verder uit te werken is in 2016 een HR routekaart met deze drie sporen ontwikkeld, welke in 2017 verder uitgevoerd gaan worden. Daarnaast is het generatiepact van kracht geworden. Dit biedt oudere werknemers de gelegenheid om minder te gaan werken, waarbij ruimte komt voor nieuwe en jonge instroom. In 2016 is hierdoor ongeveer 1,5 fte aan nieuwe instroom gerealiseerd. De invoering van HR21 is uitgesteld naar 2017. HR21 is een landelijk systeem van functiebeschrijving-waardering en competenties welke door de cao is verplicht.

In de zomernota 2016 rapporteerden we een stijgend ziekteverzuim (eerste kwartaal 2016 was 6,7%) Dit normaliseerde zich in het tweede (5,4%) en derde (4,5%) kwartaal van 2016. Over heel 2016 was het ziekteverzuim 5,46% (landelijk 5,1% in 2015). De bedrijfsarts geeft aan dat de oorzaak vooral ligt in langdurig ziekteverzuim veroorzaakt door niet beïnvloedbare calamiteiten (ernstige ziekten). In 2017 wordt zowel een medewerker-tevredenheidonderzoek (MTO) uitgevoerd als een Periodiek Arbeids Gezondheids Onderzoek (PAGO). Dat geeft meer inzicht in de veerkracht van de organisatie.

Wanneer we kijken naar de kwantitatieve ontwikkeling van de organisatie in 2016 zien we een viertal belangrijke ontwikkelingen:

1. Met ingang van 1 januari 2016 is de Sociale Werkvoorziening voor een belangrijk deel in gemeentelijk beheer uitgevoerd. Het nieuwe team 'Leren, Werken en Ondernemen' en 'Beheer & Onderhoud' hebben hierdoor extra taken en verantwoordelijkheden gekregen, alsmede nieuw personeel, dat van de WSW-organisatie(s) is overgekomen. Bij de Stichting Werk Raalte zijn 190 personen in dienst gekomen (exclusief detacheringen bij de Wezo). Meer hierover kunt u lezen in het programma 3.1. Arbeidsparticipatie en Inkomen en de paragraaf sociaal domein.

2. De overgang van de medewerkers van het Sportbedrijf is in 2016 in een impasse beland. Tussen werknemer en werkgever is er op hoofdlijn consensus over de voorwaarden en het sociaal plan, maar het knelt bij de acceptatie van medewerkers bij het pensioenfonds. Er is een landelijke discussie gaande tussen verschillende cao's Vervo (cao voor Verzelfstandigde Maatschappelijke Organisaties) en Recron (cao recreatie). Dit belemmert ons momenteel op lokaal niveau. De landelijke ontwikkelingen worden afgewacht en waar mogelijk beïnvloed.
3. Nu het stof van de decentralisaties in het sociaal domein is neergedaald is de definitieve formatie voor het sociaal domein vastgesteld door het college. Dit heeft ertoe geleid dat na een tijd met veel tijdelijke krachten en externe inhuur er meer stabiliteit is gekomen in het personeelsbestand werkzaam in het sociaal domein.
4. In 2016 is er succesvol ingezet op meer jonge instroom. Waren er in begin 2015 nog 15 medewerkers onder de 35 jaar, in 2016 is dit aantal nagenoeg verdubbeld. Dit voorkomt dat we als organisatie verder gaan vergrijzen en over enkele jaren geconfronteerd worden met teveel uitstroom in korte tijd. Dit kan immers weer leiden tot verlies van kennis. Tevens levert het eigentijdse inzichten op die bijdragen aan de ontwikkeling van de organisatie.

De instroom van jongeren blijft voor 2017 een belangrijke en gewenste ontwikkeling. Voor een evenwichtige organisatie is ook aandacht nodig voor het bestendigen van de kennis van de oudere werknemers en ook voor het aantrekken van de meer mid-career-groep. Onder andere voor deze groep zijn we in 2016 gestart met het ontwikkelen van aansprekende arbeidsmarktcommunicatie, met vacatures als de Gouddelver, Grote Verleider en Acrobaat.

Loonsomkader

Vanaf de jaarrekening 2015 / begroting 2016 werken we met het door uw raad vastgestelde loonsomkader, een "lump-sum" loonsombudget. Eventuele mee- of tegenvallers binnen de loonsom worden aan de reserve Strategische Personeels Planning (SPP) toegevoegd c.q. onttrokken (egalisatie). Het loonsomkader biedt meer flexibiliteit om de organisatie door te ontwikkelen. Het werken met een loonsomkader is één van de interventies die heeft bijgedragen aan de instroom van jongeren.

Het resultaat op de loonsom 2016 is bij de jaarrekening 2016 becijferd op afgerond € 100.000 nadelig. Dit is circa 0,6% van de loonsom en bestaat grotendeels uit incidenteel hogere kosten van voormalig personeel. Daarnaast zijn enkele 'plussen en minnen' binnen de verschillende teams ontstaan welke per saldo een budgettair neutraal verloop laten zien. Het nadelig resultaat van € 100.000 is onttrokken aan de reserve Strategische Personeels Planning.

Reserve SPP

In het verslagjaar 2016 is de reserve SPP met name gevoed door een eenmalige bijdrage (nieuw beleid 2016, zijnde het loonsomsaldo van de jaarrekening 2014) en door bespaarde loonkosten als gevolg van het vervallen van uitloopschalen voor nieuwe medewerkers.

We hebben de reserve SPP in 2016 ingezet om de ontwikkeling van de organisatie op weg naar gewaardeerd partnerschap te stimuleren. Duurzame inzetbaarheid van medewerkers is hierbij een belangrijke doelstelling. Denk daarbij aan uitvoering van het generatiepact (de 80-90-100 regeling zoals opgenomen in de cao gemeentepersoneel), bevorderen van mobiliteit en het aantrekken van twee trainees. Daarnaast hebben we de afgelopen jaren en in 2016 in een aantal situaties afspraken met medewerkers gemaakt die geleid hebben tot (vervroegd) afscheid nemen.

Het saldo van de reserve SPP is in 2016 gedaald van € 912.764 per 1 januari 2016 naar € 664.739 per 31 december 2016. Op dit saldo rusten in het kader van de verdere organisatieontwikkeling diverse claims voor de komende jaren.

Digitalisering

In 2016 hebben we een aantal mijlpalen bereikt in het verder digitaliseren van de organisatie. Per 1 januari 2016 zijn we live gegaan met het nieuwe eHRM systeem. Dit is een grote stap in het vereenvoudigen en digitaliseren van P&O processen.

Daarnaast is eind 2015 het zaakstelsel ingevoerd: de e-suite van Dimpact. Vanaf het moment van live gang wordt de e-suite gebruikt als centraal stelsel voor postontsluiting en het opbouwen van de daarvoor in aanmerking komende klantdossiers. Doordat één stelsel gebruikt wordt als archiefsysteem wordt de dienstverlening naar burgers en bedrijven verbeterd. Zo wordt alle klantinformatie altijd en overal beschikbaar, ongeacht het kanaal (balie, telefoon, internet). Daardoor kunnen vragen van inwoners sneller beantwoord worden. Ook sluiten de mogelijkheden om via internet diensten aan te vragen beter aan bij de maatschappelijke voorkeuren.

Zaakgericht werken vraagt een andere manier van werken die in 2016 implementatie-aandacht heeft gevraagd. Inmiddels zijn we ruim 10.000 'zaken' verder en heeft iedere medewerker deelgenomen aan training in het stelsel. In 2017 wordt het zaakgericht werken verder verfijnd, inzetten op procesgericht werken en wordt het zaakstelsel eind 2017 in alle domeinen van de gemeente gebruikt. Vanwege nog te ontwikkelen technische koppelingen was dit in 2016 nog niet het geval in het sociaal domein en in een deel van het fysiek domein.

Archief

De zorg en het beheer van het gemeentearchief is in 2016 op orde geweest. Dit betekent niet dat er geen aandachts-/verbeterpunten zijn waarop nader wordt ingegaan in het verantwoordingverslag welke in het eerste kwartaal van 2017 aan de raad wordt aangeboden. Daarnaast is er sprake van een aantal kritische punten zoals: de krappe formatie van de Documentaire informatievoorziening en de toegankelijkheid van het archief van de voormalige gemeenten Heino en Raalte. Voor dit laatste punt geldt, dat er achterstand is bij het maken van inventarissen op een deel van het oud archief van Raalte en van de voormalige gemeente Heino (bestaat al sinds de herindeling). Wij streven er in 2017 naar om (incidenteel) extra inzet te plegen om de inventarissen op het oud-archief op te kunnen stellen, zodat de archieven geordend en toegankelijk zijn.

In 2016 is specifiek onderzoek verricht naar de nog te digitaliseren bouwdoossiers. Geadviseerd is om doossiers met betrekking tot vigerende milieuzaken te digitaliseren en te inventariseren welke bodemdoossiers gedigitaliseerd moeten worden. Het is niet noodzakelijk om alle bouwdoossiers te digitaliseren. Wel moeten deze doossiers "geschoond" worden. In 2017 willen we starten met het schonen van de bouwdoossiers en het digitaliseren van de doossiers op het terrein van (gedeeltelijk) bouw, milieu en bodem. In verband met de ontwikkelingen binnen de RUD gaan we bepalen welk onderdeel de hoogste prioriteit heeft. Hiervoor heeft de raad in de begroting 2017 middelen ter beschikking gesteld.

Als gevolg van de invoering van de "Wet revitalisering generiek toezicht" is de nieuwe Archiefverordening door de raad vastgesteld. Door de invoering van de nieuwe Archiefverordening heeft de verslaglegging een bestuurlijk traject.

Dit betekent dat het verslag in het eerste kwartaal 2017 aangeboden wordt aan het college en via hen aan de raad. Daarmee geeft het college inhoud aan de versterkte horizontale verantwoording van het informatie- en archiefbeheer aan de raad.

Intergemeentelijke samenwerking

DOWR

De samenwerking binnen DOWR is nu na jaren van opbouw en overgang bestendig in de huidige percelen. Overall zien we dat de percelen positief scoren op de 5 k's. De i-werkorganisatie is daar echter een uitzondering op. In 2016 is er onderzoek gedaan naar de DOWR samenwerking als geheel. Hierbij is geconcludeerd dat de samenwerking toekomstbestendig is en voldoet aan de beoogde effecten van de samenwerking. Tevens zijn er aanbevelingen gedaan welke zijn aangenomen en in 2017 worden uitgevoerd. Deze aanbevelingen zijn toegespitst op het verbeteren van de governance en het beter inrichten van de PDCA-cyclus.

In de jaren voor 2016 waren er al signalen over problemen bij de I-werkorganisatie. In 2016 kwamen deze door de komst van een nieuwe manager volledig in beeld. In het voorjaar van 2016 leidde dit tot een stroomversnelling van ambtelijke en bestuurlijke overleggen, interventies en besluitvorming. Uiteindelijk hebben de raden van de gemeenten extra middelen beschikbaar gesteld om de organisatie werkend te houden en te stabiliseren. Aansluitend is er onderzoek gedaan naar DOWR-I genaamd 'Grip op ICT'. De aanbevelingen van dit onderzoek zijn in het najaar van 2016 aan de raden gepresenteerd. De aanbevelingen zijn overgenomen en hebben geresulteerd in een plan van aanpak met daarin drie sporen: vorming I-visie, informatieveiligheid en organisatieontwikkeling (met onder andere per 1 februari 2017 een nieuwe manager). Deze sporen worden in 2017 verder uitgevoerd. Met name bij de vorming van de I-visie worden de raden nauw betrokken. Het spoor informatieveiligheid is in 2016 al gestart met een bewustwordings-campagne onder andere bestaand uit nep fishingmails, voorlichting en mystery guests. Het financiële resultaat op het I-perceel voor Raalte is over 2016 € 50.000 negatief, hoofdzakelijk veroorzaakt door het afsluiten van nieuwe abonnementen in het sociaal domein (onder andere licenties jeugd) zonder dat er dekking in de uitvoeringsbudgetten is gerealiseerd.

Voor de overige percelen geldt dat zij financieel een neutraal resultaat hebben. Voor het belastingperceel betekent dit dat de geprognosticeerde bezuiniging a € 30.000 gerealiseerd is. De kwaliteit en de samenwerking met belastingen en de financiële administratie is positief. De PSA heeft eveneens een neutraal resultaat, maar nog wel een taakstelling vanaf 2017 te realiseren. Tevens behoeft de implementatie van het eHRM nog extra aandacht. De samenwerking op facilitair terrein is in financiële zin erg succesvol. In 2016 wordt een positief resultaat van € 100.000 gerealiseerd. Hiervan is reeds € 45.000 geormerkt als bezuiniging. Het overige surplus is af te zetten tegen het tekort bij de DOWR-I.

Inkoop

In januari 2016 heeft een rekenkameronderzoek plaatsgevonden naar Inkoop- en aanbesteden. Naar aanleiding van dit onderzoek is door het College aan de Raad toegezegd een evaluatie uit te voeren naar de werking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid. Dit onderzoek is uitgevoerd door het NIC en heeft zich toegespitst op de beleidsspeerpunten, waaronder lokale inkoop ook in relatie tot andere gemeenten, de gebruikerservaringen en de voordelen van de DOWR samenwerking.

Het onderzoeksrapport is in 2017 gedeeld met een afvaardiging van de werkgeverskringen, het College en de Raad . De aanbevelingen worden, indien van toepassing, verwerkt in het nieuwe inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Omgevingsdienst

De Regionale Uitvoeringsdienst IJsselland heeft in 2016 grote stappen gemaakt in de transitie van Uitvoeringsdienst op basis van een bestuursovereenkomst naar Omgevingsdienst op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het bedrijfsplan voor de Omgevingsdienst is in oktober vastgesteld en op 22 december 2016 is de Gemeenschappelijke Regeling door alle betrokken partijen ondertekend. Het jaar 2017 kan nu benut worden om per 1 januari 2018 een warme overgang te creëren.

De omgevingsdienst houdt zich primair bezig met de advisering aan de partners over milieutaken met betrekking tot vergunningverlening, toezicht en handhaving. In totaal omvat deze nieuwe organisatie ten behoeve van het primaire proces ongeveer 80 fte. De noodzakelijke overhead is berekend op 12 fte. Vanuit Raalte gaat circa 6 fte over naar de Omgevingsdienst.

Financieel beheer

Het huidige contract met onze accountant loopt tot en met het boekjaar 2016.

Dit betekent derhalve dat in 2017 een nieuw aanbestedingstraject is gestart voor de accountantsdienstverlening vanaf het boekjaar 2017. Er spelen veel marktontwikkelingen op het gebied van accountantsdienstverlening. Met de rekeningcommissie uit uw raad is het nieuwe aanbestedingstraject voorbereid. Het nieuwe programma van eisen en de uiteindelijke gunning is/wordt vastgesteld door uw raad.

Door ontwikkelingen in het accountantsberoep heeft de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn controleaanpak in 2014 aangescherpt. Dit betekent dat we de interne controle werkzaamheden zoveel mogelijk hebben afgestemd op hetgeen de accountant nodig heeft voor de jaarrekeningcontrole. Concreet betekent dit, dat ook in 2016 is ingezet op gegevensgerichte controles achteraf. De accountant constateert in de boardletter 2016 dat de gemeente Raalte de basis (nagenoeg) op orde heeft voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole 2016 door de accountant.

In de boardletter 2016 geeft de accountant aan dat het gewenst is een doorontwikkeling te maken van gegevens gerichte controle achteraf (past control) naar proces gerichte controle, gericht op het heden (present control) en de toekomst (future control).

Dit betekent tevens dat de accountant in de toekomst weer meer gebruik wil maken van de door ons zelf uitgevoerde controles, waarbij de juiste “checks and balances” zichtbaar zijn verankerd in de processen. Een lijn die wij graag omarmen en prima past in de doorontwikkeling van de bedrijfsvoering.

De accountantscontrole sociaal domein heeft in het eerste verslagjaar 2015 veel voeten in aarde gehad. Circa 50% van de gemeenten, waaronder Raalte, heeft een goedkeurende controleverklaring ontvangen. Ook 2016 is nog een overgangsjaar. Zo zal het aantal fouten en onzekerheden in de verantwoordingen WMO en Jeugd van de SVB over 2016 niet (veel) lager zijn dan over 2015. De verwachting is dat nog veel gemeenten een niet goedkeurende controleverklaring van de accountant ontvangen bij de jaarrekening 2016.

In het rapport van bevindingen jaarrekeningcontrole 2016 leest u het resultaat van de accountantscontrole 2016 voor onze gemeente.

Frauderisicoanalyse

Het inschatten van mogelijke frauderisico's is een belangrijk onderdeel welke periodiek (jaarlijks) op de agenda staat van college en management. Vanaf 2014 stellen we jaarlijks een frauderisicoanalyse op. We vinden het belangrijk dat periodieke risicoanalyses een vast onderdeel uitmaken van het interne beheersingssysteem. Dit systeem is er op gericht bedrijfsrisico's te onderkennen, het belang en de waarschijnlijkheid daarvan in te schatten en de interne beheersing daarop toe te spitsen. Uit de frauderisicoanalyse 2016 blijkt dat de beheersmaatregelen voldoende zijn ingebed in de processen en systemen van de organisatie en dat deze zijn getoetst middels verbijzonderde interne controle. Naast deze "harde aspecten" spelen ook de "zachte aspecten" een belangrijke rol in het beperken van frauderisico's. Dit zijn factoren zoals de cultuur en integriteitswaarden van de organisatie. Uit de frauderisicoanalyse 2016 blijkt dat zowel de harde als de zachte aspecten binnen de gemeente Raalte voldoende zijn geborgd. Conform toezegging bij de jaarrekening 2015 is deze analyse in het voorjaar 2017 besproken in de rekeningcommissie.

Interbestuurlijk toezicht, toezichtregime 2016

In het kader van het interbestuurlijk toezicht bepaalt de provincie jaarlijks het toezichtregime per gemeente. De provincie maakt hierbij gebruik van een informatiearrangement per toezichtdomein en stelt op basis van risicoanalyses een beoordelingskader op. Op basis van objectieve criteria geeft de provincie jaarlijks met een verkeerslichtkleur (groen-oranje-rood) aan welk toezichtarrangement van toepassing is. Voor het jaar 2016 zag het toezichtregime er als volgt uit:

Totaalbeeld Raalte				
Toezicht				
Fin	Wabo	WRO	Archief	Huisvesting

Op basis van de bevindingen van de provinciale toezichthouders is het totaalbeeld voor onze gemeente positief (kleur "groen" volgens het toegepaste "verkeerslicht"-model). Dit betekent dat ook onze toezichthouders van mening zijn dat we onze taken goed op orde hebben en kunnen voldoen aan het gestelde kwaliteitsniveau.

Voor het toezichtdomein financiën scoort de gemeente Raalte in 2016 de kleur oranje. De provinciale toezichthouders bevestigen dat onze gemeente een gezonde financiële positie met een sluitend meerjarenperspectief heeft. Desondanks heeft de provinciale toezichthouder gemeend de kleur oranje toe te kennen aan het domein financiën. Belangrijkste reden hiervoor is dat de grondpositie een latent risico vormt voor de financiële positie. De risico's doen zich met name voor bij de complexen Franciscushof en Zegge VII.

Inmiddels is ook het toezichtsregime 2017 bekend. Het toezichtsregime 2017 kleurt op alle onderdelen groen

Voortgang bezuinigingen

Bij de zomernota 2016 hebben we u geïnformeerd omtrent de voortgang van de bezuinigingstaakstellingen 2015-2018. Bij deze jaarrekening geven we opnieuw de actuele stand van de voortgang bezuinigingen per eind 2016 waarin het resultaat van de zomernota 2016 is verwerkt. De voortgang van de taakstellingen vanaf 2017 monitoren we opnieuw bij de zomernota 2017.

Zie onderstaande tabellen voor een totaaloverzicht van gerealiseerde bezuinigingen 2016 en te realiseren bezuinigingen 2017-2018. Een detailoverzicht voortgang bezuinigingen 2015-2018 treft u als bijlage bij deze jaarrekening aan.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de bezuinigingen tot en met 2016 zijn gerealiseerd conform het beeld dat bij de zomernota 2016 is geschetst.

Te realiseren (bezuinigings-) taakstellingen 2016-2018			
Herkomst bezuiniging	Rekening	Verwachte realisatie	
	2016	2017	2018
"Berenschot bezuinigingen"	€ 2.586.897	€ 3.001.847	€ 3.374.597
af: gewijzigde voorstellen/besluiten naar aanleiding van begrotingsbehandeling op 6 november 2014 (ten laste van surplus)	€ 49.800-	€ 25.800-	€ 300-
af: gewijzigde voorstellen/besluiten naar aanleiding van begrotingsbehandeling op 6 november 2014 (ten laste van begrotingsresultaat 2015-2018)	€ 53.000-	€ 53.000-	€ 53.000-
af: gewijzigde voorstellen/besluiten conform zomernota 2015 (ten laste van surplus)	€ 10.600-	€ 10.600-	€ 10.600-
af: gewijzigde voorstellen/ besluiten conform zomernota 2016 (ten laste van surplus en algemene dekkingsmiddelen)	€ 125.112-	€ 32.112-	€ 32.112-
af: terugdraaien knellende bezuinigingen Berenschot bij programmabegroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020	€ -	€ 9.000-	€ 74.750-
reeds gerealiseerd in 2015	€ 1.570.747-	€ 1.570.747-	€ 1.570.747-
gerealiseerd in 2016	€ 777.638-	€ 777.638-	€ 777.638-
nog te realiseren in 2017-2018		€ 522.950-	€ 855.450-
Saldo tekort/surplus op taakstellingen bij de jaarrekening 2016 ten opzichte van de zomernota 2016	€ -	€ -	€ -

"Overige (bezuinigings-) taakstellingen"	€ 538.000	€ 637.000	€ 736.000
af: gewijzigde voorstellen/ besluiten conform zomernota 2016 (ten laste van surplus en algemene dekkingsmiddelen)	€ 127.500-	€ 119.500-	€ 176.500-
reeds gerealiseerd in 2015	€ 248.000-	€ 248.000-	€ 248.000-
gerealiseerd in 2016	€ 162.500-	€ 162.500-	€ 162.500-
nog te realiseren in 2017-2018		€ 107.000-	€ 149.000-
Saldo tekort/surplus op taakstellingen bij de jaarrekening 2016 ten opzichte van de zomernota 2016	€ -	€ -	€ -

3.6. Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Elke gemeente heeft in haar dagelijkse praktijk voor de uitvoering van een deel van haar beleid te maken met verbonden partijen. Zo heeft Raalte zich in het verleden om verschillende redenen verbonden aan bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen en stichtingen, maar ook voor de toekomst zoeken we de samenwerking op.

In deze paragraaf is inzicht gegeven in de verschillende belangen van de gemeente in verbonden partijen. Bij een bestuurlijk belang heeft de gemeente een zetel in het bestuur van een rechtspersoon of stemrecht. Bij een financieel belang is de gemeente de ter beschikking gestelde middelen kwijt in geval van faillissement van de verbonden partij en/of kunnen financiële problemen bij de verbonden partij verhaald worden op de gemeente. Voorbeelden van een financieel belang zijn een subsidierelatie, een afgesloten lening, een garantstelling en aandelenbezit.

Doordat van verschillende kanten steeds meer oog is voor deze vormen van samenwerking, is de afgelopen jaren de informatievoorziening verbeterd.

Gemeentelijk beleid verbonden partijen

In 2016 heeft de raad nieuwe beleidskaders vastgesteld in de nota verbonden partijen. De aanleiding hiervoor was een onderzoek van de rekenkamercommissie over verbonden partijen, de wens van de raad om grip te verbeteren en landelijke belangstelling voor dit onderwerp. Deze paragraaf is aangepast aan het nieuwe beleidskader van de verbonden partijen. Daardoor wijkt de opzet van deze paragraaf af van de vorm zoals deze bij de begroting 2016 is gehanteerd.

In de beleidsnota is onderkend dat het deelnemen aan een verbonden partij een middel is om gemeentelijke doelen te bereiken en taken uit te voeren. Aan verbonden partijen zitten voor- en nadelen. Voordelen zoals benoemd in de beleidsnota zijn kostenbesparing, vermindering van de kwetsbaarheid en verbetering van de kwaliteit van de taakuitvoering. Het aangaan van een verbonden partij brengt echter ook een aantal belangrijke risico's met zich mee. Er is vaak veel gemeentelijk geld mee gemoeid. Daarnaast is de invloed en controle op de uitvoering van de activiteiten minder direct en moet die worden gedeeld met andere partijen (gemeenten). Dit leidt tot onder andere de volgende risico's:

- Bestuurlijke risico's: de gemeente blijft verantwoordelijk voor de uitvoering, maar heeft minder invloed op de wijze waarop de activiteit wordt uitgevoerd;
- Financiële risico's: tekorten bij verbonden partijen die ten laste van de gemeente komen;
- Het (on-)voldoende in huis houden van eigen expertise om de gewenste prestatie te formuleren en de geleverde prestatie te kunnen beoordelen;
- De (on-)mogelijkheid om de uitbestedingsbeslissing te heroverwegen in verband met de benodigde investeringen.

Het vastgestelde beleidskader in deze is: verbonden partijen worden slechts ingezet als de balans tussen de voor- en nadelen substantieel gunstiger uitvalt dan bij andere mogelijke instrumenten zoals zelf doen of uitbesteden.

Om een goede afweging te kunnen maken wanneer tot samenwerking over wordt gegaan en welke vorm daar het beste bij past, is een stappenplan beschikbaar. Als op basis van de eerste stappen het voornemen bestaat om te gaan samenwerken, dan zijn deze stappen bepalend om goede afspraken te maken binnen de verbonden partij. Het gaat daarbij om maatregelen en voorzieningen die een adequate governance mogelijk maken.

Om de grip te verbeteren op de verbonden partijen wordt de informatievoorziening van zowel het orgaan zelf als het beleid wat voor onze gemeente wordt uitgevoerd, verbeterd. Deze informatie is opgenomen in deze paragraaf.

Om de betrokkenheid van de raad te vergroten is de procedure ten aanzien van de zienswijze gewijzigd. Om de raadsinformatie rondom verbonden partijen toegankelijker te maken, wordt in het vervolg de zienswijze voorzien van een memo voor de raad. Deze memo bevat een beleidssamenvatting ten aanzien van het voorliggende document en extra beleidsinformatie ter onderbouwing van de zienswijze. Daarnaast worden de kadernota's van publiekrechtelijke verbonden partijen besproken in de raad. Zo kan de raad via de gemeentelijk vertegenwoordiger opdrachten meegegeven welke de gemeentelijk vertegenwoordiger kan inbrengen in het bestuur van de betreffende verbonden partij. Daarmee wordt de raad meer betrokken bij de inhoud en komt zijn rol beter tot zijn recht.

Vervolgstappen op het nieuwe beleid

Op initiatief van de gemeente Zwolle is een intergemeentelijke werkgroep gevormd waaraan meerdere gemeenten deelnemen. Raalte participeert in deze werkgroep. De taak van de werkgroep is het uitbrengen van een advies om de grip op verbonden partijen regionaal beter te organiseren.

Indeling paragraaf

De indeling van deze paragraaf is voorgeschreven in het BBV. De verbonden partijen dienen te worden gesplitst in:

1. Gemeenschappelijke regelingen,
2. Stichtingen/verenigingen,
3. Coöperaties/vennootschappen,
4. Overige.

De te benoemen onderdelen per verbonden partij zijn voorgeschreven in het BBV. Denk aan het openbaar belang dat wordt behartigd en de financiële resultaten binnen de verbonden partij. Daarnaast zijn per verbonden partij de evaluatiemomenten en de uittredingsmogelijkheden beschreven. Per verbonden partij is in beeld wat het financieel belang van de gemeente is: de jaarlijkse dividendopbrengst, de gemeentelijke bijdrage of de te behalen bezuinigingstaakstelling en een inschatting van het mogelijke risico. Vervolgens is een inschatting gemaakt van de waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet: laag (25%), gemiddeld (50%) of hoog (75%). Dit mogelijke risico in verhouding tot de waarschijnlijkheid, leidt tot het risicobedrag per verbonden partij. De totale risicobedragen zijn vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Bij de jaarrekening 2015 zijn een drietal samenwerkingsverbanden benoemd die formeel geen verbonden partij zijn, maar waarin Raalte een dusdanig financieel belang in heeft, dat deze via het stamien van de verbonden partijen een plek kregen in deze paragraaf.

Besloten is om DOWR en Salland Wonen te laten vervallen in deze paragraaf. Informatie van deze samenwerkingsverbanden is via de paragraaf bedrijfsvoering respectievelijk via het beleidsprogramma voldoende in beeld gebracht. RUD blijft gehandhaafd in de categorie overige, omdat deze netwerkorganisatie per 1 januari 2018 omgezet moet zijn in een gemeenschappelijke regeling.

Ad 1. Gemeenschappelijke regelingen

Programma 1.2 Veiligheid en handhaving

Veiligheidsregio IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur (AB) bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Elk lid van het AB heeft één stem.			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage voor Raalte is in 2016 geraamd op € 2.221.525 (2017 geraamd op € 2.208.501). De werkelijke bijdrage over 2016 is € 2.221.525 (werkelijk 2015 bedraagt € 2.166.283).			
Openbaar belang	Uitvoeren van brandweerbzorg, hulpverlening bij ongevallen, rampenbestrijding en crisisbeheersing.			
Bijdragen aan gem. doelstellingen	In oktober 2010 is de Wet veiligheidsregio's in werking getreden en zijn er in Nederland 25 veiligheidsregio's ingesteld waaronder Veiligheidsregio IJsselland. Veiligheidsregio IJsselland werkt als brandweer, politie, geneeskundige hulpverlening met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis. Dit doen ze samen met en voor de regio IJsselland, een gebied met circa 500.000 inwoners. Met als motto: Veiligheid, voor elkaar! Het ambitieniveau van het beleidsplan voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverleningsdiensten, gemeenten en andere partners. De medewerkers zetten hun professionaliteit in om samen met inwoners, bedrijven en instellingen te werken aan een realistisch niveau van risicobeperking en zelfredzaam handelen voor, tijdens en na een calamiteit.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen (excl. resultaat)	€ 1,36 mln.	€ 1,65 mln.	€ 2,83 mln.
	Vreemd vermogen	€ 42,27 mln.	€ 31,91 mln.	€ 31,04 mln.
	Fin. resultaat	€ 2,03 mln.	€ 0 mln.	€ 0
Ontwikkelingen	Verdeelmethode: Door het algemeen bestuur is op 23 maart 2016 gekozen voor een combinatiemodel voor de verdeling van de kosten. De kosten worden de komende jaren voor 75% verdeeld op basis van de historische kosten en voor 25% op basis van een meer geobjectiveerde methode te weten het gemeentefonds. Op basis van de analyse van de jaarrekening 2014 en 2015 is de structurele component van het positieve rekeningresultaat in beeld gebracht. Daarnaast zijn door het managementteam van de veiligheidsregio toekomstige efficiëntie- en schaalvoordelen in beeld gebracht. In totaal kan een besparing van afgerond netto één miljoen euro structureel, met ingang van 2017, worden ingezet ter vermindering van de negatieve herverdeel-effecten. Besloten is om de twee overgebleven nadeelgemeenten Steenwijkerland en Staphorst voor een periode van drie jaar incidenteel te compenseren. Na drie jaar wordt de verdeelmethode en de compensatie opnieuw geëvalueerd waarbij in principe het gekozen combinatiemodel gehandhaafd blijft. Er wordt alleen gekeken of het geobjectiveerde aandeel van het gemeentefonds in de verdeelmethode kan worden vergroot. De veiligheidsregio heeft met de keuze voor een nieuw verdeelmodel een duidelijke stap gezet richting een meer geobjectiveerde verdeelmethode. Hierbij is rekening gehouden met de invloed van besluiten die in het verleden genomen zijn. Het streven is om het aandeel van het geobjectiveerde deel in de verdeelmethode in de toekomst te vergroten.			

	Bezuinigingstaakstelling: Voor Veiligheidsregio IJsselland blijft er nog een te realiseren taakstelling voor de ontoereikende BTW compensatie van structureel 260.000 euro (vanaf 2024). Dit nadeel is tijdens het proces van de regionalisering al in beeld gebracht.
Risico's verbonden partij	In de begroting worden door de veiligheidsregio de volgende risico's benoemd: de samenvoeging van de meldkamers, inkomsten Openbaar Meldsysteem, landelijke bezuinigingen, financiële effecten besluiten Veiligheidsberaad en stijging ABP pensioenpremie. Het grootste risico is wanneer de veiligheidsregio wordt getroffen door een ramp of crisis, waarbij hoge niet verhaalbare kosten moeten worden gemaakt. In het meerjarenbeleidsplan zijn door de Veiligheidsregio de volgende vijf risico's geprioriteerd, naast de algemene voorbereiding op allerlei risico's: • Ziektegolf (inclusief dierziekten); • Hoog water of overstroming; • Brand in dichte binnenstad; • Uitval van elektriciteitsvoorziening; • Paniek in menigten (zonder directe koppeling aan terrorisme). De weerstandscapaciteit bedraagt € 1.000.000 en bestaat hoofdzakelijk uit eenmalige middelen. Voor de samenvoeging van de meldkamers is ook een bestemmingsreserve van € 400.000 gevormd. De benoemde risico's kunnen langdurige financiële gevolgen hebben. De eventuele financiële gevolgen kunnen voor een beperkte periode worden gedekt. In die periode moet een structurele oplossing worden gevonden. De gemeente kan – op basis van historische kosten - worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort, zie bovenstaand percentage.
Risico's gemeente	Gelet op de beschreven risico's binnen de Veiligheidsregio en de mogelijke financiële gevolgen van de aanpassing van de verdeelmethodiek handhaven we het risico op 10% van de bijdrage € 2,2 mln. is € 220.000 met een gemiddelde waarschijnlijkheid van 25% is € 55.000. De waarschijnlijkheid bedroeg eerst 50%. Omdat inmiddels het verdeelmodel bekend is en omdat de weerstandscapaciteit is gestegen van € 486.500 naar € 1 mln., is het percentage bijgesteld naar 25%.
Beheersingsmaatregelen gemeente	We vinden een goede verstandhouding en nauwe contacten tussen veiligheidsregio en gemeente van groot belang. Daarom is er contact op verschillende niveaus via ambtelijk (financieel) overleg en bestuurlijk overleg. Beiden onderschrijven het belang van versterking van de lokale verbinding. We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken daarmee geborgd in de organisatie.
Mogelijkheid van uittreding	Wettelijke taak op basis van Wet veiligheidsregio's, waarbij in Nederland 25 veiligheidsregio's zijn ingesteld. Uittreding is voor Raalte niet mogelijk.
Evaluatie moment	-
overige bijzonderheden	-

Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, Begeleiding en Jeugdhulp

BVO Jeugdzorg (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het gaat om een collegeregelingsorganisatie en het betreft een bedrijfsvoeringsorganisatie.			
Financieel belang	De regeling had een looptijd van 2 jaar (2015/ 2016). In de 2 ^e helft van 2016 is besloten tot verlenging van 1 jaar (voor het jaar 2017). Het gaat om een jaarlijkse bijdrage aan de GR op basis van de bijdrageverordening; en bijdrage in de uitvoeringskosten van de GR. De raming voor 2016 is € 59.680. De werkelijke bijdrage voor 2016 is € 82.303 Voor 2017 is € 91.526 geraamd, dit betreft uitvoeringskosten BVO en programmamanagement.			
Publiek belang	Administratieve proces rondom inkoop en facturatie jeugdhulp. De BVO is de uitvoeringsorganisatie.			
Bijdragen aan gem. doelstellingen	Kostenvoordelen bij de inkoop van jeugdhulp. Daarnaast ook het waarborgen van continuïteit en kwaliteit.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Fin. resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting	Per 1 januari 2015 is de financiële huishouding van start gegaan. Het is niet de bedoeling dat de GR eigen vermogen en vreemd vermogen opbouwt. Elk voor- of nadeel wordt met de gemeenten verrekend.			
Ontwikkelingen	Organisatie is in ontwikkeling en per 2015 van start gegaan. Volgens de evaluatie zijn de 11 gemeenten tevreden over de BVO. Enkele gemeenten overwegen om administratieve afhandeling zelf te gaan uitvoeren, waardoor de omvang van taken van de BVO in de toekomst kan afnemen. De GR is voor de duur van een jaar (2017) verlengd. Voor 31 juli 2017 vindt evaluatie van de huidige GR plaats en moet worden besloten of deze weer wordt verlengd. Per 2018 gaat de regio over op een andere wijze van inkoop, namelijk resultaatgericht. In de loop van 2017 wordt duidelijk welke consequenties deze ontwikkeling heeft voor de rol van de BVO en de financiën.			
Risico's verbonden partij	De begrote uitvoeringskosten van de GR zijn voor 2016 een bedrag van € 1.222.870 en voor 2017 een bedrag van € 1.254.095 op jaarbasis. De werkelijke uitvoeringskosten over 2016 bedragen € 1.222.870. Risico is stijging van de uitgaven. Omdat de GR geen weerstandsvermogen opbouwt vindt direct afwenteling daarvan op de deelnemende gemeenten plaats.			
Risico's gemeente	We schatten het risico op extra uitgaven van de uitvoeringsorganisatie op 10% van de exploitatie. Gebaseerd op ons gemeentelijk aandeel zou dat voor 1 jaar gemiddeld € 9.000 zijn. Bij een lage waarschijnlijkheid dat de GR uit elkaar valt, bedraagt het risicobedrag gezien de korte looptijd en gerelateerd aan ons gemeentelijke aandeel van € 2.250 eenmalig (25% van € 9.000). De risico's voor de gemeente op het uitvoeringsbudget jeugdzorg van € 5,3 mln. worden benoemd bij de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in combinatie met overige decentralisaties in het sociaal domein.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Er is geregeld ambtelijk, managers en bestuurlijk overleg. Daarnaast is er momenteel een werkgroep sturingsinformatie die voor het jaar 2017 en verder moet gaan zorgen voor eenduidige sturingsinformatie, per gemeente en op regionaal niveau. Daarover zijn afspraken gemaakt in de dienstverleningsovereenkomst.			

Mogelijkheid van uittreding	In artikel 16 van de GR staat het volgende over de duur: 1. De regeling wordt getroffen tot en met 31 december 2016. 2. De regeling wordt periodiek geëvalueerd, zodat de colleges kunnen besluiten de regeling voort te zetten. De regeling kan ook in gewijzigde vorm door minder colleges worden voortgezet. Er is dan geen sprake van uittreding van de colleges die beslissen tot het niet langer deelnemen in de regeling. In het najaar 2016 is besloten de regeling voort te zetten in het jaar 2017. 3. Indien een of meerdere colleges beslissen tot niet langer deelnemen aan de regeling wordt een liquidatieplan opgesteld, waarin de kosten voor de beëindiging van de deelname die redelijkerwijs kunnen worden toegerekend aan de betreffende colleges en door deze colleges worden gedragen. De kosten voor het opstellen van het liquidatieplan worden door alle colleges gezamenlijk gedragen. Als toevoeging over toe- en uittreding is artikel 17 opgenomen: Gedurende de duur van de regeling, bedoeld in artikel 16, eerste lid, is toetreding tot of uittreding uit de regeling niet mogelijk.
Evaluatiemoment	De verlenging van de GR is in het najaar van 2016 door de gemeenteraad goedgekeurd en heeft voorsnog een werking van 1 jaar. Eind 2015 heeft er een eerste evaluatie plaatsgevonden, welke is gehouden op grond van artikel 16 lid 2 uit de GR. Zoals eerder aangegeven zijn gemeenten tevreden over de BVO. In 2016 is deze evaluatie ook met de raads werkgroep jeugd besproken.
Overige bijzonderheden	De raad heeft in 2015 een raads werkgroep jeugd opgericht.

Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, Begeleiding en Jeugdhulp

GGD IJsselland (GR)	Zwolle			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage aan de GGD voor algemeen bestuur en volksgezondheid op basis van aantal inwoners. Voor 2016 is geraamd € 579.344 voor de algemene producten. De werkelijke bijdrage voor 2016 is uitgekomen op € 579.344 (werkelijk 2015 € 540.092). Daarnaast zijn er bijdragen voor projecten en maatwerk.			
Bestuurlijk belang	Het bestuur van GGD IJsselland bestaat uit een algemeen bestuur (AB), waarvan de leden worden afgevaardigd door de colleges van B&W van de gemeenten, en een dagelijks bestuur (DB), gekozen door en uit het midden van het AB. Iedere gemeente heeft één stem.			
Openbaar belang	Zorgdragen voor publieke gezondheid, vanuit de wet en lokaal beleid.			
Bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen	De Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) bouwt voor gemeenten in IJsselland aan publieke gezondheid <i>'Wij beschermen en bevorderen gezondheid. Daarbij richten we ons op het verminderen van ongelijkheid in de kans op goede gezondheid onder bewoners van de regio IJsselland' (Missie, juni 2011)</i> GGD IJsselland is daarnaast onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland. GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals Jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten, zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen. GGD IJsselland werkt voor 11 gemeenten met in totaal ruim 517 duizend inwoners.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016
	Eigen vermogen	€ 1.444.000	€ 1.777.000	€ 766.000
	Vreemd vermogen	€ 6.315.000	€ 6.135.000	€ 5.947.000
	Fin. resultaat	€ 418.000 V	€ 601.000 V	€ 0
Ontwikkelingen	De GGD heeft een lijn ingezet om het weerstandsvermogen te versterken. In de bestuursvergadering van december 2014 heeft het AB van de GGD besloten dat de bandbreedte van het weerstandsvermogen moet liggen tussen 1 en 1,4 keer de benodigde weerstandscapaciteit. Voor de GGD begroting wordt daarom uitgegaan van een weerstandscapaciteit die ligt tussen € 400.000 en € 560.000. In de programmabegroting 2017 volgt een herziene raming voor de benodigde weerstandscapaciteit op basis van een integrale inventarisatie en actualisatie van risico's in het kader van risicomanagement. De dienstverlening Jeugdgezondheidszorg wordt voor 10 gemeenten uitgevoerd voor jeugd van 0-18 jaar. Voor de gemeente Steenwijkerland wordt de JGZ 4-18 jaar uitgevoerd. De GGD is bezig om vorm te geven aan het nieuwe basispakket JGZ, dat invulling geeft aan de opdracht om te komen tot één samenhangende en doorgaande lijn (0-18) in de jeugdgezondheidszorg, die voldoet aan de wettelijke eisen op basis van het nieuwe Besluit Publieke Gezondheid én aan de bestuurlijke wensen (ruimte voor differentiatie, zo lokaal nabij mogelijk werken en aansluiting bij lokale jeugdzorg). Jeugdgezondheidszorg IJsselland krijgt daarmee een moderne werkpraktijk over het hele gebied. Het biedt ruimte voor de professional om vanuit het inhoudelijke vakmanschap te werken, en samen met ouders te differentiëren waar dat wenselijk en nodig is. Een belangrijk element voor de implementatie van het nieuwe basispakket is de financiering door gemeenten.			

Risico's verbonden partij	De GGD benoemt in de begroting 2017 de volgende risico's: extra inzet van medewerkers bij uitbraak infectieziekte, boventalligheid van personeel vanwege afnemende activiteiten, afwikkelen verkoop vastgoed Zeven Alleetjes en faillissement van toeleveranciers. Op basis van de stand beschikbare weerstandscapaciteit eind 2015 komt de ratio voor het weerstandsvermogen op 1,15 uit en daarmee binnen de afgesproken norm. GGD IJsseland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten naar rato van het inwoneraantal worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Voor risico's voor incidentele additionele taken is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor additionele producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de gemeenschappelijke regeling
Risico's gemeente	Druk op de jaarlijkse bijdrage door niet tijdig op kunnen vangen van de financiële gevolgen bij risico's dan wel extra stijging van uitgaven. We schatten het gemeentelijk risico in op 10% van de gemeentelijke bijdrage (€ 579.344) met een lage waarschijnlijkheid van 25% is afgerond € 14.500.
Beheersingsmaatregelen gemeente	Naast borging in de organisatie van beoordeling van de (jaar)stukken is er geregeld intern integraal ambtelijk overleg en portefeuillehouders overleg. Daarnaast is er ambtelijk overleg met de deelnemende gemeenten. Vanuit de regionale samenwerking wordt dit jaar binnen de GGD een pilot gestart om gezamenlijk meer op te trekken in de voorbereiding van de P&C producten en overige aangelegenheden, om de informatievoorziening te verbeteren en een efficiëncyslag te maken. Er wordt een kernteam geformeerd bestaande uit de GGD, inhoudelijke en financiële ambtenaren van verschillende gemeenten.
Mogelijkheid van uittreding	Wettelijke taak op basis van Wet Publieke Gezondheid. Een gemeente kan (gedeeltelijk) uittreden wanneer ter vergadering van het AB blijkt dat de colleges van tenminste 2/3 van de deelnemende gemeenten daarmee instemt. Uitgangspunt is dat de uittredende gemeente de kosten draagt die het rechtstreekse gevolg zijn van uittreden.
Evaluatie moment	Iedere vier jaar stelt de GGD samen met de deelnemende gemeenten een bestuurlijke agenda op, om zo gezamenlijk strategisch beleid te ontwikkelen. Vanwege de grote veranderingen in het lokale sociale domein is de huidige bestuursagenda voor twee jaren opgesteld.
Overige bijzonderheden	-

Programma 6.2 economie

Recreatiegemeenschap Salland (GR)	Raalte				
Bestuurlijk belang	Wethouder recreatie is lid van het dagelijks bestuur. Wethouder financiën is lid van het algemeen bestuur.				
Financieel belang	De jaarlijkse bijdrage is gebaseerd op het aantal inwoners. De raming voor 2016 bedraagt € 78.622 (raming 2017 bedraagt € 77.951). De werkelijke bijdrage over 2016 is € 78.622 (werkelijke bijdrage over 2015 is € 70.618).				
Openbaar belang	Bevorderen openluchtrecreatie.				
Bijdragen aan gem. doelstellingen	In regionaal verband openluchtrecreatie stimuleren en voorzieningen toegankelijk en bereikbaar houden.				
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016	
	Eigen vermogen	€ 677.155	€ 654.220	n.v.t.	
	Vreemd vermogen	€ 718.082	€ 668.301	n.v.t.	
	Fin. resultaat	€ 81.100 V	€ 42.477	€ 25.000 V	
Ontwikkelingen	Het bestuur van RGS heeft aangegeven dat, gezien het wegvallen van de provinciale subsidie en gelet op het takenpakket van RGS, de beheertaken van RGS beter op een andere manier (niet via een gemeenschappelijke regeling) kan worden georganiseerd. Op dit moment wordt onderzocht of opheffing van RGS inderdaad de beste weg is en zo ja, hoe het onderhoud van deze recreatieve voorzieningen vervolgens georganiseerd kan worden. Het zijn de raden die uiteindelijk een definitief besluit nemen over het al dan niet beëindigen van deze Gemeenschappelijke Regeling.				
Risico's verbonden partij	Een algemene reserve van 50% van de gerealiseerde omzet wordt gezien als een verantwoorde buffer. RGS heeft begin 2015 een algemene reserve van € 326.000 als weerstandsvermogen; dit is meer dan 50% van de jaaromzet. Door het vervallen van de structurele provinciale subsidie kampt RGS nu met een niet sluitende begroting en is bezig daar een oplossing voor te vinden. RGS laat in ieder geval zien te streven naar terugdringen van overhead: in 2014 is RGS verhuisd naar het gemeentehuis van Raalte. Dit bespaart in de huisvestingskosten.				
Risico's gemeente	Het bestuur van RGS heeft aangegeven dat de beheertaken van RGS beter op een andere manier dan via een gemeenschappelijke regeling kunnen worden georganiseerd. De raad heeft aandachtspunten/voorwaarden meegegeven voor het verdere traject. Het zijn de raden die uiteindelijk een definitief besluit nemen over het al dan niet beëindigen van deze Gemeenschappelijke Regeling. Gelet op de reserves van RGS lijkt er geen risico te zijn dat RGS tot de (mogelijke) opheffing zijn taken niet binnen de kaders van de huidige gemeentelijke bijdrage kan vervullen. Een mogelijk nieuw risico is dat beëindiging van RGS kan leiden tot een kostenverhoging ten opzichte van de huidige situatie. Daar zijn overigens op het moment geen aanwijzingen voor (het zou ook een besparing kunnen opleveren of financieel neutraal kunnen zijn). De vraag wat de financiële consequentie is van beëindiging van deze GR is een belangrijke vraag in het komende onderzoek.				

Beheersingsmaatregelen gemeente	We hebben geregeld overleg met het bestuur om de inkomstenderving zoveel mogelijk zelf op te vangen. Daarnaast is de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie. In het onderzoek naar opheffing van de RGS is als uitgangspunt/aandachtspunt meegegeven dat de nieuwe organisatievorm niet financieel nadelig voor de gemeente Raalte mag zijn.
Mogelijkheid van uittreding	Een deelnemer kan uittreden door het nemen van een daartoe strekkend besluit van het bevoegd orgaan. Het AB regelt de gevolgen van de uittreding waaronder begrepen de vaststelling van de uittreedsom.
Evaluatie moment	Zie tekst onder 'ontwikkelingen'.
Overige bijzonderheden	De raad heeft aandachtspunten/voorwaarden meegegeven voor het onderzoek naar beëindiging van deze Gemeenschappelijke Regeling.

Ad 2. Stichtingen en verenigingen

Programma 1.1 bestuur en dienstverlening

Stichting Overijsselse Ombudsman	Raalte			
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijke vertegenwoordiging			
Financieel belang	Bijdrage in de algemene kosten van € 0,10 per inwoner. € 1.500 per behandelde klacht en € 200 kosten interventie klacht. De totale raming voor 2016 bedraagt € 3.660 (raming 2017 € 3.697). De werkelijke kosten over 2016 bedragen € 3.660			
Openbaar belang	Een bijdrage leveren aan een open, eerlijke en correcte wijze van behandeling van een burger door een medewerker of bestuurder, via een onafhankelijke toetsing.			
Bijdragen aan gem. doelstellingen	Een bijdrage leveren aan een open, eerlijke en correcte wijze van behandeling van een burger door een medewerker of bestuurder, via een onafhankelijke toetsing.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016
	Eigen vermogen	€ 113.747	€ 113.747	Niet bekend
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	Niet bekend
	Fin. resultaat	€ 12.979	€ 7.210 -/-	Niet bekend
Missie/visie verbonden partij	Aandacht voor de problemen van burgers en ondernemers via de tweedelijns klachtvoorziening.			
Beleidsvoornemens	Niet beschreven.			
ontwikkelingen	Niet beschreven			
Risico's verbonden partij	Door de stichting worden als risico benoemd stijging van uitgaven en extra uitgaven door ziekte personeel. Voor dergelijke risico's is een algemene reserve gevormd. Norm is € 50.000 terwijl er eind 2014 bijna € 84.000 in zit. Daarnaast is een specifieke reserve voor vervanging personeel gevormd. Met andere woorden, de stichting heeft de risico's afdoende afgedekt.			
Risico's gemeente	Stijging jaarlijkse gemeentelijke bijdrage bij het niet zelf op kunnen vangen door de stichting van structureel stijgende kosten. Door de stichting zijn zelf voldoende maatregelen getroffen; mogelijk risico voor de gemeente schatten we in op nihil.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie.			
Mogelijkheid van uittreding	Elke gemeente of gemeenschappelijke regeling kan zich als deelnemer voor de behandeling van verzoekschriften door de Overijsselse Ombudscommissie aanmelden. Het deelnemerschap kan jaarlijks worden opgezegd.			
Evaluatie moment	Niet duidelijk welke afspraken hierover zijn gemaakt.			
Overige bijzonderheden	n.v.t.			

Programma 1.1 bestuur en dienstverlening

Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Den Haag			
Bestuurlijk belang	Stemrecht op basis van het lidmaatschap, gebaseerd op het aantal inwoners in de gemeente. Jaarlijks is er een algemene ledenvergadering. Indien nodig kan er ook een buitengewone algemene ledenvergadering plaatsvinden.			
Financieel belang	Jaarlijkse contributie, voor 2016 geraamd € 48.008 en werkelijk € 48.027 (werkelijk 2015 € 47.498). De contributie is m.i.v. 2015 weer gekoppeld aan het nominaal accres van het gemeentefonds, op basis van de "trap op - trap af" systematiek. Daarnaast wordt bij de contributie rekening gehouden met de financiële effecten van gemeentelijke herindeling en beleidsontwikkelingen.			
Openbaar belang	Belangenbehartiging gemeenten en zijn personeel			
Bijdragen aan gem. doelstellingen	Belangenbehartiging van gemeenten (collectieve en individuele bijstand bij vervulling van bestuurszaken) en zijn personeel (arbeidsvoorwaarden), dienstverlening via advisering aan de leden en een platformfunctie .			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016
	Eigen vermogen	€ 64,4 mln.	€ 63,6 mln.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 78,6 mln.	€ 79,3 mln.	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 0,877 mln. V	€ 0,949 mln. V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Het ministerie van BZK heeft aangegeven uitnamen uit het gemeentefonds voor directe bekostiging van de VNG niet langer als een vanzelfsprekendheid te zien. De VNG verwacht dat in de nabije toekomst behoefte blijft bestaan om namens het collectief van gemeenten producten en diensten te ontwikkelen en beheren waarvan we overtuigd zijn dat dit voor het collectief grote voordelen met zich meebrengt. Met het rijk vindt overleg plaats over een wijziging van de Gemeentewet of moet een nieuwe contributiesystematiek worden ontwikkeld. Eind 2016 zijn hierover de eerste besluiten genomen op de algemene ledenvergadering van de VNG. Dit krijgt in 2017 een vervolg.			
Risico's verbonden partij	De VNG onderkent risico's op het terrein van financiering, projecten, subsidies, resultaat bedrijven, beleggingen, personeelslasten (WW), resultaat dochteronderneming KING en ICT-voorzieningen. Tegen deze risico's zijn verschillende beheersingsmaatregelen getroffen en beschikt de VNG over een vrij vermogen (bron jaarrekening 2015).			
Risico's gemeente	Door de berichtgeving van de VNG, zie ontwikkelingen, schatten we het mogelijk risico in op 10% van de gemeentelijke bijdrage en verhogen we de waarschijnlijkheid van gemiddeld naar hoog is 75% oftewel € 3.600.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Borging in de organisatie t.a.v. beoordeling (jaar)stukken			
Mogelijkheid van uittreding	Volgens de statuten van de VNG kan het lidmaatschap worden opgezegd.			
Evaluatie moment	Er zijn in de verenigingsstrategie geen specifieke afspraken gemaakt over een evaluatiemoment.			
Overige bijzonderheden	De VNG heeft de rol en de positie van de gemeenteraad op haar agenda gezet. Aanleiding zijn de verschillende toekomstige uitdagingen voor de raad.			

Programma algemene dekkingsmiddelen

Vereniging Dimpact	Enschede			
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap van de vereniging door het betalen van contributie. Elke lidgemeente heeft een gelijke stem, ongeacht inwoneraantal. Vertegenwoordiging ligt niet vast.			
Financieel belang	De vereniging Dimpact ondersteunt gemeenten bij de best mogelijke koppeling tussen (digitale) dienstverlening en optimale bedrijfsvoering. De kosten voor afname van het basispakket beheer en ondersteuning, hosting, nieuwe ontwikkelingen e.d. vallen binnen het onderdeel DOWR.			
Publiek belang	Deze samenwerking is indirect dienstbaar aan de uitvoering van alle gemeentelijke taken.			
Bijdragen aan gem. doelstellingen	Gezamenlijke inkoop ICT (standaard applicaties), kennisdeling, elektronische dienstverlening.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016
	Eigen vermogen	€ 403.000	€ 608.000	Niet bekend
	Vreemd vermogen	€ 871.000	€ 2.439.000	Niet bekend
	Fin. resultaat	€ 123.000 N	€ 205.000	€ 62.917
Ontwikkelingen	Ook nieuwe ontwikkelingen worden in gezamenlijkheid opgepakt; zoals de decentralisaties in het sociaal domein, samenwerking in het RUD of de modernisering GBA.			
Risico's verbonden partij	Bij de afweging wel of geen lid te worden van deze vereniging zijn verschillende risico's onderkend zoals discontinuïteit en onvoldoende kwaliteit, maar daar staan verschillende beheersingsmaatregelen tegenover. Daarnaast heeft Dimpact een goede bedrijfsvoeringsreserve en kan het negatieve resultaat 2014 daarmee worden opgevangen.			
Risico's gemeente	Mogelijk risico is geschat op 10% van het lidmaatschap van Dimpact, zijnde € 600. Omdat bovengenoemde risico's als "kans middelgroot" worden geduid, is uitgegaan van een gemiddelde waarschijnlijkheid (50%). Dat is in dit geval nihil.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Deelname aan overleggen met andere Dimpact-leden op strategisch, tactisch en operationeel niveau en vervolgens de aanlijning met de gemeente Raalte en DOWR-I.			
Mogelijkheid van uittreding	In de statuten is vastgelegd dat uittreden onder voorwaarden mogelijk is. In totaal mag in een jaar voor 10% aan inwoners uittreden. Als dat percentage binnen een jaar al is bereikt, is uittreden niet mogelijk. Bij een eventuele uittreding wordt het resterende lidmaatschapsbedrag afgekocht.			
evaluatiemoment	In de dienstverleningsovereenkomst zijn afspraken vastgelegd over evaluatie momenten. In de periode eind 2015 - begin 2016 is een evaluatie uitgevoerd over het vervolg na 2016. Tevens vindt eind 2018 een evaluatie plaats of Raalte haar lidmaatschap verlengt.			
ontwikkelingen	In 2015 is het programma digitalisering verder vervolgd met als doel volledig digitaal werken per 1 juli 2016.			

Ad 3. Coöperaties en vennootschappen

Programma 6.2 Economie

Enexis Holding BV	's Hertogenbosch			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 0,0432%. De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Enexis Holding via het stemrecht op de aandelen die zij bezit. De portefeuillehouder financiën vertegenwoordigt Raalte in de AVA.			
Financieel belang	Raalte bezit 64.662 aandelen, deze staan voor € 4.536 op de balans. In 2016 hebben we een dividend geraamd van € 45.000. Het werkelijk ontvangen dividend in 2016 bedraagt € 48.168 (in 2015 is € 57.369 ontvangen).			
Publiek belang	Zorgdragen voor een energievoorziening met een groot maatschappelijk belang.			
Bijdragen aan gem. doelstellingen	Via deelname aan het netwerkbedrijf Enexis Holding BV waarborgen van de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van bepaalde essentiële voorzieningen en faciliteiten.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016
	Eigen vermogen	€ 3.517 mln.	€ 3.608 mln.	€ 3.716 mln.
	Vreemd vermogen	€ 3.472 mln.	€ 2.900 mln.	Niet bekend
	Fin. resultaat	€ 265,5 mln. V	€ 223,1 mln. V	€ 200 mln. V
ontwikkelingen	Enexis heeft aangegeven dat de aandelen die Raalte heeft in Enexis rond € 2 mln. waard zijn, met de mogelijkheid de aandelen te verkopen. In 2016 is aan Enexis kenbaar gemaakt dat de gemeente Raalte voorlopig niet voornemens is aandelen Enexis te verkopen. Het levert weliswaar eenmalige middelen op, maar structureel gezien lopen we dan jaarlijks € 45.000 mis. Enexis heeft onlangs netwerken uitgeruild met Alliander, een netwerkbedrijf die ook opereert in diverse provincies in Nederland. Dit geeft duidelijkheid naar klanten en maakt een efficiëntere werkwijze mogelijk. De ruil past binnen het beleid van de overheid om het werkkterrein van de netbeheerders langs provinciale grenzen te organiseren. In 2016 is besloten dat Enexis de achtergestelde lening kan aflossen. Het aandeel van Raalte bedroeg € 90.756. De jaarlijkse renteopbrengst is € 8.168 met daartegenover een kapitaallast van € 8.168. Per saldo leidt dit tot een budget neutrale mutatie. Daarnaast ontvangt Raalte een eenmalige compensatie in de vorm van 3 jaar rente, totaal € 24.504.			
risico's verbonden partij	Enexis onderkent risico's op het gebied van veiligheid, slimme meters, ICT-omgeving, verandervermogen medewerkers, energiewet- en regelgeving. Enexis beoordeelt periodiek de bedrijfsrisico's en de impact ervan. Tegenover de risico's staan verschillende beheersingsmaatregelen, welke zijn geborgd in de organisatie.			

risico's gemeente	De aandeelhouders lopen het risico een deel van de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico is zeer gering, omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding NV. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Conclusie: laag risico. Daarnaast bestaat het risico van 10% van de dividendopbrengst, is € 4.500. Enexis geeft aan, dat het risico gemitigeerd is middels een overeengekomen garantiedividend van € 100 mln. Op basis van deze informatie van Enexis in combinatie met het halfjaarsbericht, is het risico op € 4.500 gezet (10% van de dividendopbrengst) en is de gemiddelde waarschijnlijkheid van 50% gehanteerd. Daarmee komt het risico op € 2.250 structureel.
beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie.
Mogelijkheid van uittreding	Verkoop van aandelen; ze moeten wel in publieke handen blijven.
Evaluatie moment	Wordt nader uitgezocht.
Overige bijzonderheden	De gemeente Raalte is lid van de VEGANN (Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland). Gezamenlijk heeft VEGANN een grotere stem en kan meer invloed uitgeoefend worden. Bij de verkoop van de aandelen Essent in 2009 is het bedrijf Essent gesplitst in een apart netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. Door die splitsing is Raalte automatisch aandeelhouder geworden van het netwerkbedrijf Enexis Holding BV. Het productie- en leveringsbedrijf is verkocht aan RWE, een Duits energiebedrijf. Door de wettelijke splitsing en de daarmee gepaard gaande transactiestructuur zijn verschillende NV's en BV's opgericht. Deze worden in de komende jaren afgewikkeld en opgeheven. De gemeenteraad heeft in 2009 besloten, dat de eenmalige opbrengsten die daarbij beschikbaar komen, worden gestort in de algemene bestemmingsreserve. Het betreffen de volgende ondernemingen: - CBL Vennootschap B.V. (dividend 2016 bedraagt € 3.326) - Vordering op Enexis B.V. - Verkoop Vennootschap B.V. - CSV Amsterdam B.V. - Publiekbelang Elektriciteitsproductie B.V.

Hieronder volgt per NV/BV doelstelling, beleidsvoornemens, financiële risico's en relevante cijfers.

CBL Vennootschap B.V.

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Doelstelling:

De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent ("Verkopende Aandeelhouders") te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds.

Voor zover na beëindiging van alle CBL's (CBL: Cross Border Leases) en de betalingen uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingsvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en verkopende aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln.

Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag afgerond \$ 19,1 mln. is door JP Morgan in de verhouding 50/50 uitbetaald aan RWE en de vennootschap. Het restant bedrag is onder inhouding van \$ 1 mln. en 15% dividendbelasting naar rato van het belang in CBL Vennootschap B.V. uitbetaald aan de aandeelhouders.

Er is een bedrag van \$ 1 mln. aangehouden voor eventuele nakomende advies- en afwikkelingskosten. De verwachting is dat dit bedrag medio 2017 nog grotendeels vrij kan vallen en uitgekeerd kan worden aan de aandeelhouders.

Ondanks dat het escrow fonds in juni 2016 is uitbetaald en geliquideerd, dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat wordt aangehouden in de vennootschap (\$ 1 mln.). Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

	def. Cijfers	voorl. Cijfers
Balans	31-12-2015	31-12-2016
Eigen vermogen	\$ 9,5 mln.	\$ 830 k
- waarvan reserves	\$ 9,2 mln.	\$ 570 k
Vreemd vermogen	\$ 445 k	\$ 155 k
- waarvan voorzieningen	\$ 0	\$ 0
W&V rekening	2015	2016
Resultaat na belasting	(\$ 350)	(\$270 k)

Vordering op Enexis B.V.

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Doelstelling:

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de Verkopende Aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een lening-overeenkomst bestaande uit vier tranches:

1e Tranche: totaalbedrag lening EUR 450 mln., looptijd 3 jaar (tot 30 september 2012), rente 3,27%, deze tranche is reeds vervroegd afgelost in januari 2012.

2e Tranche: totaalbedrag lening € 500 mln., looptijd 5 jaar (tot 30 september 2014), rente 4,1%, deze tranche is reeds vervroegd afgelost in oktober 2013.

3e Tranche: totaalbedrag lening € 500 mln., looptijd 7 jaar (tot 30 september 2016), rente 4,65%, deze tranche is reeds vervroegd afgelost in april 2016.

4e Tranche: totaalbedrag lening € 350 mln., looptijd 10 jaar (tot 30 september 2019), rente 7,2%. Op basis van de aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is deze tranche van € 350 miljoen, geoormerkt als mogelijke toekomstige conversie naar eigen vermogen. Op 30 september 2017 wordt de jaarlijkse rente over deze tranche uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Op het moment resteert alleen nog de lening van de 4^e tranche. De 4^e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.

Financiële risico's:

De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet –tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW

	def. Cijfers	voorl. Cijfers
Balans	31-12-2015	31-12-2016
Eigen vermogen	\$ 850 mln.	\$ 350 mln.
- waarvan reserves	(\$ 56,5 k)	(\$ 73,5 k)
Vreemd vermogen	€ 12,2 mln.	€ 6,3 mln.
- waarvan voorzieningen	€ 0	€ 0
W&V rekening	2015	2016
Resultaat na belasting	(€ 22,2 k)	(€ 16,9 k)

Verkoop Vennootschap B.V.

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Doelstelling:

In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de Verkopende Aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de Verkopende Aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de Verkopende Aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds wordt gehouden, zijn de Verkopende Aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. Daarmee is de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei:

namens de Verkopende Aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE;

het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden.

Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. In april 2011 is het eerste deel (€ 360 mln.) en in september 2015 (€ 326,9 mln.) is het tweede deel van het General Escrow minus gemelde claims door RWE, vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. De gemeente Raalte heeft € 141.221 ontvangen.

Eind juni 2016 zijn RWE en Verkoop Vennootschap B.V. tot een compromis gekomen voor de afwikkeling van alle (fiscale) claims, te weten € 29.768.308. Het restantbedrag afgerond € 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan de Verkoop Vennootschap B.V. Dit bedrag is vervolgens aan de aandeelhouders naar rato van hun belang in de Verkoop Vennootschap B.V. uitbetaald.

Beleidsvoornemens:

Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Ondanks dat het escrow fonds in juli 2016 is uitbetaald en geliquideerd, dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap zij partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten.

Financiële risico's:

Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het werkkapitaal en het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

	def. Cijfers	voorl. Cijfers
Balans	31-12-2015	31-12-2016
Eigen vermogen	€ 84,8 mln.	€ 1,4 mln.
- waarvan reserves	(€ 16 mln.)	(€ 16,4 mln.)
Vreemd vermogen	€ 30,1 mln.	€ 2 k
- waarvan voorzieningen	€ 29,8 mln.	€ 0
W&V rekening	2015	2016
Resultaat na belasting	€ 48,9 mln.	(€ 430 k)

CSV Amsterdam B.V.

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Doelstelling:

Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: namens de Verkopende Aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; namens de Verkopende Aandeelhouders van Attero eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. de verkoop van Attero is gestort.

(ad. 1)

In februari 2008 is Essent, met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de Wet Onafhankelijk Netbeheer ("WON") onverbindend zijn. Als gevolg van de WON (en de als gevolg daarvan doorgevoerde splitsing tussen het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en netwerkbedrijf anderzijds) hebben haar aandeelhouders schade geleden. Vanwege praktische moeilijkheden om de juridische procedure aan de Verkopende Aandeelhouders van Essent over te dragen, hebben de Verkopende Aandeelhouders en RWE afgesproken dat de onderliggende (declaratoire) procedure over de vraag of (delen van) de WON onverbindend zijn, ook na afronding van de transactie met RWE, door Essent wordt gevoerd. De Verkopende Aandeelhouders en RWE zijn verder overeengekomen dat de eventuele schadevergoedingsvordering van Essent op de Staat der Nederlanden die zou kunnen ontstaan als de rechter inderdaad van oordeel is dat (delen van) de WON onverbindend is, wordt gecedeerd aan de Verkopende Aandeelhouders (en dus niet achterblijft bij Essent), die deze vordering gebundeld gaan houden via de deelneming (de "Claim Staat Vennootschap BV").

De WON leidde er toe dat het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en het netwerkbedrijf anderzijds gesplitst moesten worden. De Rechtbank te 's-Gravenhage heeft de vordering van Essent in eerste instantie afgewezen. Essent is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. In juni 2010 heeft het Gerechtshof in Den Haag de WON onverbindend verklaard. De Staat is tegen de uitspraak in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft pre justitiële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie. Het Europese Hof van Justitie heeft een reactie gegeven aan de Hoge Raad een uitspraak doen. De Hoge Raad heeft na reactie van het Europese Hof op 26 juni 2015 uitspraak gedaan.

De Hoge Raad heeft besloten dat de Splitsingswet niet in strijd is met het recht van de Europese Unie. Met deze uitspraak van de Hoge Raad zijn de vorderingen van Essent op de Staat definitief afgewezen. Voor de vennootschap is de procedure daarmee geëindigd.

(ad. 2)

In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de Verkopende Aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de Verkopende Aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam B.V. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst, zijnde € 13,5 miljoen, door de Verkopende Aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een escrow-rekening wordt aangehouden.

Buiten het bedrag dat op deze rekening wordt gehouden, zijn de Verkopende Aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.

Waterland heeft op 22 mei 2015 een claim van ten minste 9,5 miljoen euro ingediend bij de CSV Amsterdam B.V. Vanwege die claim, diende - conform de afspraken vastgelegd in de koopovereenkomst - het gehele in escrow geplaatste bedrag ter beschikking te blijven ter afwikkeling van deze claim. De contractuele beoogde verlaging per 27 mei 2015 van het escrow bedrag (lees: betaling door de notaris van € 9,5 miljoen aan de CSV Amsterdam B.V. en daarmee aan de Verkopende Aandeelhouders) heeft daarom niet plaatsgevonden.

In juni 2016 is een compromis bereikt tussen Waterland en de vennootschap voor een bedrag van € 5.464.217 over de belastingclaims tot en met de periode waarin Attero integraal onderdeel, als Essent Milieu, uitmaakte van de Essent-organisatie. Het bedrag is betaald uit het escrow fonds van € 13,5 miljoen. Daarnaast is door Attero een bedrag betaald aan de vennootschap van € 3.406.063 voor de (eventuele) belastingteruggaven over deze periode. Het bedrag is toegevoegd aan de overige reserves van de vennootschap.

(ad. 3)

Het vermogen op de escrow-rekening is € 13,5 mln. De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris. De verkopende aandeelhouders en Waterland zijn niet zonder meer gerechtigd tot het voornoemde bij een notaris in escrow gestorte bedrag. De verkopende aandeelhouders en Waterland hebben enkel een voorwaardelijke aanspraak op dat bedrag. Zodra aan de in de escrow overeenkomst opgenomen voorwaarden is voldaan, betaalt de notaris het desbetreffende bedrag aan hetzij de CSV Amsterdam B.V. (ten gunste van de verkopende aandeelhouders van Attero), hetzij aan Waterland. Het in escrow gestorte bedrag maakt geen onderdeel uit van de balans van CSV Amsterdam B.V.

Beleidsvoornemens:

De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend. Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland wordt de escrow-rekening opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Financiële risico's:

Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de Verkopende Aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

	def. Cijfers	voorl. Cijfers
Balans	31-12-2015	31-12-2016
Eigen vermogen	(€ 42 k)	€ 3,2 mln.
- waarvan reserves	(€ 42 k)	€ 3,1 mln.
Vreemd vermogen	€ 50 k	€ 162 k
- waarvan voorzieningen	€ 0	€ 0
W&V rekening	2015	2016
Resultaat na belasting	(€ 51 k)	€ 3,3 mln.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Doelstelling:

Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta N.V., (destijds 50% aandeelhouder, nu 70% aandeelhouder) heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze gerechtelijke procedure is in 2009 het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht bij Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. ("PBE"). In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta N.V. een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen. In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, het 50% belang in EPZ alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE wikkelt de zaken af die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid. Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennootschap B.V.

Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend met betrekking tot verkoop van het 50% belang in EPZ. Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Ondanks dat het escrow fonds in juli 2016 is uitbetaald en geliquideerd (zie Verkoop Vennootschap B.V.), dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten (convenanten) die bij de overdracht van EPZ aan RWE c.q. Delta zijn afgesloten.

Financiële risico's:

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).

	def. Cijfers	voorl. Cijfers
Balans	31-12-2015	31-12-2016
Eigen vermogen	€ 1,6 mln.	€ 1,6 mln.
- waarvan reserves	€ 83 k	€ 148 k
Vreemd vermogen	€ 118 k	€ 45 k
- waarvan voorzieningen	€ 0	€ 0
W&V rekening	2015	2016
Resultaat na belasting	(€ 18 k)	€ 65 k

Programma 6.2 Economie

Vitens NV	Zwolle			
Bestuurlijk belang	De gemeente Raalte is aandeelhouder met een belang van 0,83%. Via het aandeelhouderschap bestaat stemrecht. Wethouder financiën vertegenwoordigt Raalte in de AVA.			
Financieel belang	Raalte bezit 41.696 aandelen met een balanswaarde van € 10.210. Voor 2016 is een dividendopbrengst van € 159.695 geraamd en in werkelijkheid € 159.695 dividend ontvangen (in 2015 is € 121.335 ontvangen).			
Achtergestelde lening	In 2002 zijn bij de fusie preferente aandelen uitgegeven. Deze aandelen zijn per 1 januari 2006 door Raalte verkocht en gelijktijdig door Vitens omgezet in een achtergestelde lening. De stand is eind 2015 € 1.096.117. De jaarlijkse aflossing is € 182.687. De renteopbrengst is € 35.735 met daartegenover een kapitaallast van € 39.460.			
Openbaar belang	Het belangrijkste is het produceren en leveren van drinkwater. Daarnaast draagt Vitens bij aan de publieke belangen als samenwerking in de waterketen, verdrogingsbestrijding, grondwaterbescherming, het realiseren van duurzame drinkwaterwinning, waterbesparing en kwaliteitsverbetering.			
Bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen	Zorgdragen voor een goede drinkwatervoorziening, waarbij duurzaamheid en innovatie een belangrijke rol spelen.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2017
	Eigen vermogen	€ 421,2 mln.	€ 471,7 mln.	Van €441,3 mln. naar €466,1 mln.
	Vreemd vermogen	€ 1.292,5 mln.	€ 1.242,7 mln.	Van €1.292,8 mln. naar €1.289,6 mln.
	Fin. resultaat	€ 42,1 mln. V	€ 55,4 mln. V	€ 29,1 mln. V
Ontwikkelingen	Eind 2016 is vanwege diverse ontwikkelingen nieuw financieel beleid vastgesteld door Vitens met een tijdshorizon tot 2020. De komende jaren zullen minder stabiel zijn dan de afgelopen jaren zijn geweest. Dit wordt veroorzaakt door de komst van de regeling Weighted Average Cost of Capital (WACC) en de lage rentestand. De WACC legt namelijk een beperking op aan de hoogte van het bedrijfsresultaat van drinkwaterbedrijven (en andere nutsbedrijven). Het bedrijfsresultaat mag maximaal een door de minister van I&M tweejaarlijks vast te stellen percentage bedragen van het gemiddeld geïnvesteerd vermogen (activazijde van de balans). Het percentage wordt door de minister bepaald op grond van het 5-jaars gemiddelde en 2-jaarsgemiddelde rentepercentage. Wanneer het bedrijfsresultaat het maximaal toegestane overschrijdt, moet dit in het jaar volgend op de jaarrekening via tariefsverlaging teruggegeven worden aan de klanten van het bedrijf. Door de sterk dalende rente is de WACC de afgelopen jaren gedaald van 6,0% (2012) naar 4,2% (2016). De verwachting is dat de WACC na 2017 verder daalt tot 3,5% in 2020 en 3,0% na 2020. Vitens verwacht door herberekeningen van de weighted average cost of capital een lagere dividend uitkering.			

Risico's verbonden partij	Vitens heeft de risico's geïdentificeerd die de bedrijfsdoelstellingen mogelijk in gevaar kunnen brengen. Vitens benoemt de volgende risico's: leidingnet, IT-toegang, arbeidskrachten en vakbekwaamheid, leiderschap, klantgerichtheid, waterkwaliteit en leveringszekerheid, wet- en regelgeving. Tegenover deze risico's staan verschillende beheersingsmaatregelen, die geborgd zijn in de organisatie en regelmatig op de agenda staan van de Raad van commissarissen.
Risico's gemeente	Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 10.000. De gemiddelde waarschijnlijkheid blijft gehandhaafd op 50%, gelet op de verslechterde economische omstandigheden en gelet op de informatie van Vitens. Daarmee komt het risico op € 5.000 structureel.
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie, wat zich uit door advisering aan de portefeuillehouder.
Mogelijkheid van uittreding	Geregeld in de statuten. Door verkoop van de aandelen is er geen sprake meer van een belang in Vitens. Waarschijnlijk in eerste instantie door het aan te bieden aan de huidige aandeelhouders.
Evaluatie moment	Vitens heeft in 2014 een verbeterplan opgesteld, gericht op o.a. waterkwaliteit en dienstverlening, niet over de NV op zich.
bijzonderheden	-

Programma 6.2 Economie

Wadinko NV		Zwolle			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 3,77%. De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Wadinko via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.				
Financieel belang	Raalte bezit 90 aandelen (van de 2.389 geplaatste aandelen) tegen € 100 nominaal, balanswaarde € 9.000. Voor 2016 is € 45.000 geraamd als dividend en werkelijk is een bedrag van € 45.000 ontvangen in 2016 (in 2015 € 45.000 ontvangen). Dit is geen structureel dividend; uitkering is afhankelijk van de liquide middelen. Zie het kopje ontwikkelingen.				
Openbaar belang	Bevordering van de werkgelegenheid.				
Bijdragen aan gem. doelstellingen	Doel van het participeren in Wadinko is het bevorderen van de bedrijvigheid en daarmee de werkgelegenheid in Overijssel, Noord Oost Polder en Zuid West Drenthe.				
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2017	
	Eigen vermogen	€ 60,5 mln.	€ 65,3 mln.	Van € 66,4 mln. naar € 67,6 mln.	
	Vreemd vermogen	€ 1,6 mln.	€ 1,5 mln.	€ 0	
	Fin. resultaat	€ 7,4 mln. V	€ 6,0 mln. V	€ 2,4 mln. V	
Ontwikkelingen	Actueel in het werkgebied van Wadinko is de hoge werkeloosheid en de grote groep mensen op afstand van de arbeidsmarkt. Het blijkt dat veel ondernemers zich onvoldoende bewust zijn van de mogelijkheden met alternatieve financieringen. Wadinko heeft geconstateerd dat er in haar werkgebied behoefte bestaat aan een risicokapitaal bij kleine ondernemingen, waar participatie door middel van aandelen niet realistisch is. Daarom is het product "ondernemersleningen" geïntroduceerd en € 3 mln. gealloceerd hiervoor, bedoeld voor achtergestelde leningen van maximaal € 300.000. Gegeven de behaalde resultaten en de uitdagingen bij Wadinko is in 2015				

	besloten het dividendbeleid 2014-2017 te continueren tot 2021 en een evaluatie in 2021 uit te voeren. We ramen t/m 2020 een jaarlijkse dividendopbrengst van € 45.000.
Risico's verbonden partij	Geheel in lijn met het Wadinko-besturingsmodel zijn de directies van de participaties primair verantwoordelijk voor een adequate beheersing van risico's op strategisch, operationeel en financieel gebied. Wadinko houdt daar toezicht op, onder andere via periodieke rapportages van de participaties. Interne beheerssystemen binnen de participaties kennen hun beperkingen. Toch geven die Wadinko een redelijke mate van zekerheid dat Wadinko op de hoogte is en blijft van de mate waarin de strategische en operationele doelstellingen van Wadinko worden gerealiseerd bij de participaties, de in- en externe rapportages van Wadinko betrouwbaar zijn en de participaties zich houden aan de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Door een zorgvuldig selectiebeleid en beheer en een verantwoorde spreiding in de participatie-portefeuille, weet de directie van Wadinko de risico's beperkt te houden. De afgelopen jaren hebben echter geleerd dat met name externe factoren bij participaties hun toekomstperspectief zowel positief als negatief kunnen beïnvloeden.
Risico's gemeente	Wadinko is winstgevend en kent een gezonde financiële positie. De organisatie heeft een kleine staf. Er wordt al enkele jaren winst gemaakt die weer opnieuw geïnvesteerd wordt. Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 4.500. Uitgaan is van een lage waarschijnlijkheid van 25%, gelet op de financiële positie van Wadinko. Daarmee komt het risico op € 1.125. Dit is een eenmalig risico, omdat de dividendopbrengst geen structureel karakter heeft.
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie.
Mogelijkheid van uittreding	Aandelen verkoop is een optie, maar de financiële inzet door Raalte in het verleden weegt niet op tegen het rendement en de (indirecte) participatie in bedrijven voor Raalter werknemers.
Evaluatie moment	Er staat een evaluatie gepland in 2021.
Overige bijzonderheden	Anno 2016 participeert Wadinko in 23 bedrijven, die werkgelegenheid bieden aan 2.625 werknemers (info januari 2017); hier is geen bedrijf uit Raalte bij.

Programma algemene dekkingsmiddelen

Bank Nederlandse Gemeenten NV	Den Haag
Bestuurlijk belang	Raalte is aandeelhouder met een belang van 0,0465%.
Financieel belang	Raalte heeft een aandelenbezit van 25.987 stuks tegen € 2,50 nominaal (balans 31 dec. 2015 € 64.968). De dividendopbrengst bedraagt 25% van de nettowinst. In 2016 is € 26.500 aan dividend geraamd en € 26.506 werkelijk ontvangen (2015 werkelijk € 14.813 ontvangen).
Openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
bijdragen aan gem. doelstellingen	In stand houden van een bank van en voor overheden en instellingen voor een maatschappelijk belang, en financieringsfunctie (duurzame belegging).

Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016
	Eigen vermogen	€ 3.582 mln.	€ 4.163 mln.	BNG kent
	Vreemd vermogen	€ 149.923 mln.	€ 144.348 mln.	Geen
	Fin. resultaat	€ 126 mln.	€ 226 mln.	begroting
Ontwikkelingen	Mede dankzij een hoger dan geprognoseerd renteresultaat en een positief resultaat financiële transacties behaalde de BNG Bank een nettowinst van € 226 miljoen in 2015 waarmee is voldaan aan de rendementsdoelstelling. De nettowinst over het eerste halfjaar van 2016 is ten opzichte van het eerste halfjaar 2015 gedaald met € 29 mln. Dit is onder andere veroorzaakt door de almaar dalende lange rentetarieven.			
Risico's verbonden partij	Het risicobeheer is erop gericht om een redelijk rendement voor de aandeelhouders te combineren met het behouden van een excellente kredietwaardigheid (zgn. risk appetite). De BNG heeft een methodiek van het onderkennen van risico's (kredietrisico, marktrisico, operationeel risico, strategisch risico, liquiditeitsrisico) en beheersing daarvan via een monitoringssysteem. In 2014 kon BNG bank voor het rendement op eigen vermogen niet altijd binnen de gestelde grenzen blijven als gevolg van tijdelijke fluctuaties in de omzet en een afwaardering op een obligatie van de Oostenrijkse bank HETA. Dit heeft niet geleid tot wijzigingen in de meerjarenvisie van BNG Bank of haar risk appetite.			
Risico's gemeente	Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 3.000. De gemiddelde waarschijnlijkheid blijft gehandhaafd op 50%, gelet op de verstrekte informatie door de BNG. Daarmee komt het risico op € 1.500.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie, wat zich uit door advisering aan de portefeuillehouder.			
Mogelijkheid van uittreding	Door verkoop van de aandelen is er geen sprake meer van een belang in de BNG. Het uittreden uit privaatrechtelijke samenwerkingsverbanden is over het algemeen niet in de organisatie zelf vastgelegd, maar in het privaatrecht. Aandelenbezit kan in principe gewoon verkocht worden tenzij andere overeenkomsten beperkingen opleggen. In een aantal gevallen zijn het echter niet 'courante' aandelen die op de beurs verhandeld worden – het is dan ook de vraag of er kopers voor te vinden zouden zijn.			
Evaluatie moment	De Raad van Commissarissen bespreekt eenmaal per jaar zijn eigen functioneren, het functioneren van de commissies van de raad en dat van de individuele commissarissen wanneer daartoe aanleiding is. Eens in de drie jaar vindt de jaarlijkse evaluatie plaats onder onafhankelijke begeleiding.			
Overige bijzonderheden	n.v.t.			

Programma 2.3 Sport

B.V. Sportbedrijf	gemeente Raalte			
Bestuurlijk belang	Met ingang van 2015 is de gemeente aandeelhouder met een belang van 100%. Wethouder Sport vertegenwoordigt de gemeente.			
Financieel belang	Het maatschappelijke kapitaal bedraagt € 150.000. Het Sportbedrijf ontvangt een bijdrage van de gemeente voor de exploitatie van sportaccommodaties, deze is voor 2016 vastgesteld op € 1.470.541 (werkelijk 2015 € 1.245.704). Dit is inclusief de jaarlijkse bijdrage van € 217.000 voor de jaren 2016 t/m 2021 voor uitvoering van de brede impuls combinatiefuncties.			
Dienstverleningsovereenkomst	In de rol van de gemeente als opdrachtgever van de BV heeft de gemeente overeenkomsten gesloten met de BV voor de uitvoering van de taken rond onderhoud, beheer, verhuur en exploitatie van de maatschappelijke voorzieningen. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt voor de uitvoering van de brede impuls combinatiefuncties.			
Openbaar belang	Zorgen voor een sport- en bewegingsaanbod, dat bijdraagt aan een gezonde en vitale samenleving, voor iedereen toegankelijk.			
Bijdragen aan gem. doelstellingen	Uitvoering geven aan het gemeentelijke sportbeleid.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016
	Eigen vermogen	n.v.t.	€ 555.385	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	€ 1.711.985	n.v.t.
	Fin. resultaat	n.v.t.	€ 148.829	n.v.t.
Toelichting	Op de balans van 2015 bestaat het eigen vermogen uit het startkapitaal van € 150.000.			
Ontwikkelingen	Het Sportbedrijf is gestart per 1 januari 2015. Prestatieafspraken zijn gemaakt. Het jaar 2015 is afgesloten met een positief resultaat van ca. € 150.000. De verantwoording over 2016 wordt in de loop van 2017 ontvangen.			
Risico's verbonden partij	De raming voor het eerste jaar van de BV heeft een behoorlijke mate van veiligheid. In de batenraming zijn het recreatieve zwemmen en diverse baten ten opzichte van de begroting 2014 lager geraamd op basis van het feitelijk gerealiseerde bezoek van 2012. Aan de lastenkant zijn de risico's beperkt door bij de personele raming uit te gaan van benodigde formatie en bij de overige lasten op effectieve cijfers. Het startkapitaal is buffer voor het opvangen van tegenvallers. Exploitatieoverschotten worden toegevoegd aan de exploitatiereserve om daarmee weerstandsvermogen op te bouwen.			
Risico's gemeente	Het Sportbedrijf gaat risicodragend ondernemen. Hieruit vloeit voort dat deze organisatie binnen de beschikbaar gestelde budgetten de opgedragen taken moet uitvoeren. De gemeentelijke bijdrage in 2017 is € 1.270.747. Risico op stijging van de bijdrage is 10% oftewel € 127.075. Dit is exclusief de jaarlijkse bijdrage van € 217.000 voor uitvoering van de brede impuls combinatiefuncties. In 2015 heeft het Sportbedrijf een voordelig resultaat behaald. Conform de exploitatie overeenkomst gaat dit bedrag in de exploitatiereserve van het sportbedrijf waardoor het risico voor de gemeente daalt. Deze reserve heeft dezelfde omvang als de 10% exploitatierisico welke hier berekend is. Dit betekent dat het			

	Sportbedrijf zelf een buffer heeft om een tekort op te vangen. Omdat er sprake is van voortzetting van een bestaande organisatie en een zekere mate van veilig ramen, is een lage waarschijnlijkheid gehanteerd van 25% van het risico ad € 127.075 en wordt daarmee het risicobedrag € 31.769 structureel.
Beheersingsmaatregelen gemeente	Borging in de organisatie van beoordeling (jaar)stukken, dit vertaalt zich in ambtelijk en bestuurlijk overleg. Daarnaast blijft de raad het (sport)beleid (zoals het maatschappelijk tarievenbeleid) en de daarbij behorende financiële kaders bepalen.
Mogelijkheid van uittreding	De aandelen kunnen overgedragen worden aan een publiekrechtelijk lichaam of aan een NV of BV waarvan uitsluitend publiekrechtelijke lichamen onmiddellijk of middellijk aandeelhouder (kunnen) zijn.
Evaluatiemoment	In de overeenkomst die is gesloten met het sportbedrijf is afgesproken jaarlijks de exploitatie en de uitvoering van activiteiten te evalueren.
Overige bijzonderheden	-

Programma 4.3 milieu en duurzaamheid

N.V. Rova	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 6,3%.			
Financieel belang	Raalte bezit 534 aandelen A tegen nominaal € 113,45, totaal € 60.580 op de balans vermeld. Daarover ontvangen we jaarlijks dividend. Raming 2016 is € 298.675 en werkelijk dividend over 2016 bedraagt € 298.675 (over 2015 bedroeg het dividend € 259.017).			
Achtergestelde lening	Raalte heeft met Rova een achtergestelde lening afgesloten met een hoogte van € 932.534, vrij van verplichting tot aflossing. Renteopbrengst 2016 € 74.603, met daar tegenover een kapitaallast van € 33.571.			
Dienstverlenings-overeenkomst	De raming voor de dienstverleningsovereenkomst bedraagt voor 2016 € 2.212 mln. en werkelijk bedraagt deze voor 2016 € 2.163 mln. (werkelijk 2015 € 2.320 mln.).			
Openbaar belang	Uitvoering geven aan de gemeentelijke afvalzorgplicht op basis van de Wet milieubeheer en de afvalstoffenverordening.			
Bijdragen aan gem. doelstellingen	De gemeentelijke afvalverwijdering zo efficiënt en effectief mogelijk organiseren, en waar mogelijk innoveren.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2014	Rek. 2015	Begr. 2016
	Eigen vermogen	€ 27,9 mln.	€ 30,8 mln.	€ 31,80
	Vreemd vermogen	€ 50,1 mln.	€ 51,1 mln.	€ 51,10
	Fin. resultaat	€ 5,7 mln. V	€ 6,8 mln. V	€ 4,5 V

Ontwikkelingen	Vanaf 2015 hebben wij conform ons hoofdlijnenakkoord maatregelen genomen om tot een hoger percentage hergebruik van afval te komen. Drankenkartons en blik kunnen nu tegelijk met kunststof worden aangeboden. Daarnaast is de inzamelfrequentie aangepast. Deze maatregelen zijn ontwikkeld in nauwe samenspraak met NV Rova en gebaseerd op ervaringen bij omliggende gemeenten. In 2016 is de inzamelingsfrequentie niet aangepast. Wel blijkt uit de cijfers dat het hergebruikpercentage omhoog gaat omdat inwoners eerst moeten wennen aan nieuwe structuren. Tevens is er een aanbestedingsprocedure geweest voor het kringloopbedrijf.
Risico's verbonden partij	Rova loopt financiële risico's, ondernemersrisico's en juridische risico's. Voor de beheersing van de risico's treft Rova verschillende maatregelen: monitoring van de budgetten, periodieke plannen opstellen, controles uitvoeren, waar mogelijk een verzekering afsluiten, een voorziening treffen en pas in het laatste stadium aanpassing van de tarieven. Rova heeft eind 2015 een algemene reserve van ruim € 23 mln. maar er wordt niet aangegeven dat dit als weerstandscapaciteit kan worden gebruikt.
Risico's gemeente	Jaarlijkse renteopbrengst achtergestelde lening: de kans dat Rova de geldlening gaat aflossen, is laag ingeschat. Er zijn daar geen signalen voor. Renteopbrengst minus kapitaallasten is € 39.500 x lage kans is 25% is € 9.875. Dienstverleningsovereenkomst: de kans dat de overeenkomst stijgt met meer dan gemiddeld is laag ingeschat. 10% van de overeenkomst met een kans van 25% is € 55.300. Het huidige risico zit in de inzamelingskosten en opbrengsten voor de kunststof fractie. Inzamelingshoeveelheid is groter dan de verwerkingscapaciteit. Aangezien de dienstverleningsovereenkomst in de afvalstoffenheffing verwerkt wordt, is het voor de gemeente geen direct risico.
Beheersingsmaatregelen gemeente	Periodiek vindt ambtelijk en bestuurlijk overleg plaats. De beoordeling van de (jaar)stukken en kwartaaloverzichten is belegd in de organisatie. Er is oog voor de lastendruk voor de burger.
Mogelijkheid van uittreding	Als Rova zich niet houdt aan de afspraken die zijn vastgelegd in de DVO dan bestaat de mogelijkheid om uit te treden. Dat is tot op heden nog nooit ter sprake gekomen.
Evaluatiemoment	Er vindt jaarlijks een bestuurlijk gesprek plaats over de werkzaamheden en diensten die worden verzorgd door Rova. Als er problemen zijn worden die besproken in dit overleg. Daarnaast is er ook 2 maal per jaar een portefeuillehoudersoverleg en 2 maal per jaar ambtelijk overleg over de ontwikkelingen.
Overige bijzonderheden	N.v.t.

Ad 4. Overige

Programma 4.1 Wonen en woon- en werkomgeving

Regionale Uitvoeringsdienst	Netwerkorganisatie, per 1 januari 2018 een GR
Bestuurlijk belang	Het betreft nu nog een netwerkorganisatie. Op 22 december 2016 hebben alle betrokken partijen de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJsselland ondertekend.
Financieel belang	Omdat het een netwerkorganisatie is, ramen we in onze begroting voor 2016 voor de RUD een vaste bijdrage van ruim € 46.000 voor algemene kosten (coördinatie, informatie en sturing). De werkelijke kosten over 2016 bedroegen € 82.185. Dit is inclusief een eenmalige bijdrage in de transitiekosten in verband met de ombouw van de RUD naar Omgevingsdienst op grond van de WGR. Voor uitvoering van de VTH-taken wordt de bestaande fte ingezet op basis van landelijke normen en RUD afspraken. De uitvoering van bovenlokale specialistische taken wisselen we onderling uit. Onze gemeente is gastheer voor het kenniscentrum VTH voor complexe agrarische bedrijven.
Openbaar belang	Uitvoering van de VTH-taken (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving).
Bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen	Uitvoering van de VTH-taken (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving).
Ontwikkelingen	In 2016 heeft Raalte, net als alle andere gemeenten in Nederland, een verordening vastgesteld om de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken in het basispakket te borgen (met name milieutaken). Basis hiervoor zijn de landelijke kwaliteitscriteria 2.1 van 7 september 2012. Er is nieuwe wetgeving vastgesteld (Wet VTH) waardoor we de organisatievorm van onze netwerk RUD vanaf 1-1-2018 moeten aanpassen van een bestuursovereenkomst naar een Gemeenschappelijke Regeling. Een tweede belangrijk gevolg van deze nieuwe wetgeving is dat per die zelfde datum medewerkers die werkzaamheden gaan verrichten op het gebied van inrichting gebonden VTH taken ook in dienst moeten zijn van die Omgevingsdienst.
Risico's gemeente	Omdat nu duidelijk is dat deze ontwikkeling uiterlijk 1 januari 2018 werkelijkheid wordt verhogen we het risico van 25% naar 75%. Aangezien de impact afhankelijk is van de eventuele nieuwe organisatievorm, handhaven we vooralsnog het risico op € 275.000. Bij een waarschijnlijkheid van 75% is het risicobedrag € 206.250 eenmalig. De vaste bijdrage aan de RUD komt ook meer onder druk te staan als er een nieuwe organisatievorm komt. Uitgaande van de jaarlijkse bijdrage van € 50.182 met een risico van 10% stijging van de uitgaven met een waarschijnlijkheid van 75% bedraagt het risicobedrag € 3.763 structureel.
Beheersmaatregelen gemeente	Borging in de organisatie van beoordeling van de jaarplannen en jaarstukken en het volgen van de landelijke ontwikkelingen. We zoeken regionale samenwerking op om gezamenlijk aan de nieuwe GR te werken. Daarnaast is een intern project opgestart om de desintegratiekosten en frictiekosten zo laag mogelijk te houden voor de organisatorische en personele gevolgen.
Mogelijkheid van uittreding	Op basis van de WGR is er een GR gevormd. Daarin moet stil worden gestaan bij de (on)mogelijkheid van uittreding. Opzegging van de bestuursovereenkomst door een of meerdere partijen is alleen mogelijk met instemming van het bestuur met de financiële en organisatorische gevolgen van opzegging. Voor opzegging geldt een

	opzegtermijn van vierentwintig maanden na de instemming van het bestuur. Uitsluiting van de bestuursovereenkomst van een of meerdere partijen is alleen mogelijk met instemming van het bestuur met de financiële en organisatorische gevolgen van uitsluiting.
Evaluatiemoment	Ook hier moet over worden nagedacht bij de vorming van de GR.
Bijzonderheden	De gemeenschappelijke regeling om te komen tot het openbaar lichaam Omgevingsdienst IJsselland is door het college behandeld op 11 oktober en op 10 november 2016 voor toestemming voorgelegd aan de gemeenteraad. De oprichtingsvergadering van de gemeenschappelijke regeling heeft plaatsgevonden op 22 december 2016.

Tenslotte

Per verbonden partij is een inschatting gemaakt van de mogelijke risico's en de kans dat het zich voordoet. Door beheersingsmaatregelen worden risico's zoveel mogelijk beperkt. Als zich substantiële tegenvallers voordoen, kan een beroep worden gedaan op het weerstandsvermogen. Het geactualiseerde beeld is:

Organisatie	Bedrag	Risico	Risicobedrag eenmalig	Risicobedrag structureel
VR IJsselland	€ 220.000	25%		€ 55.000
GR Jeugdzorg	€ 9.000	25%	€ 2.250	
GGD	€ 57.900	25%		€ 14.475
RGS	€ -	50%		€ -
Overijsselse Ombudsman	€ 1.000	25%		€ 250
VNG	€ 4.800	75%		€ 3.600
Dimpact	€ 600	50%		€ 300
Enexis	€ 4.500	50%		€ 2.250
Vitens	€ 10.000	50%		€ 5.000
Wadinko	€ 4.500	25%	€ 1.125	
BNG	€ 3.000	50%		€ 1.500
Sportbedrijf BV	€ 127.075	25%		€ 31.769
Rova	€ 39.500	25%		€ 9.875
RUD	€ 280.082	75%	€ 206.250	€ 3.763
Totaal			€ 209.625	€ 127.782

Uit bovenstaande tabel blijkt dat in de meeste gevallen de risico's een structureel effect hebben op de exploitatie, waarbij een deel van de extra uitgaven slechts deels te beïnvloeden is.

De structurele risico's dalen ten opzichte van de begroting omdat in deze paragraaf niet langer is ingegaan op de DOWR samenwerking en omdat de waarschijnlijkheid van het risico bij VR IJsselland is teruggebracht van 50% naar 25%. Daarnaast komen enkele kleine mutaties voor. Als de structurele risico's in werkelijkheid leiden tot de getoonde nadelen en als een deel daarvan (50%) structureel binnen 4 jaar geleidelijk is op te lossen, dan worden ten koste van het weerstandsvermogen de volgende bedragen opgenomen voor de verbonden partijen:

Jaar	Eenmalig	Eenmalig vanuit structureel	Structureel
2016	€ 209.625	€ 63.891	€ 63.891
2017		€ 47.918	
2018		€ 31.945	
2019		€ 15.973	
Subtotaal	€ 209.625	€ 159.727	€ 63.891
		€ 209.625	
TOTAAL		€ 369.352	€ 63.891

Een totaaloverzicht van alle risico's is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

3.7. Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komt elk jaar aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om de bestuurlijke doelen te bereiken. De toelichting van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt de volgende onderdelen verplicht:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- De beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Grondbeleid

In de Nota Grondbeleid zijn de volgende doelstellingen van het grondbeleid geformuleerd:

- het bevorderen van een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik en
- het voeren van regie op gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit alles tegen een zo gunstig mogelijk financieel resultaat door (afspraken over) grondposities.

De gemeente kan hierin leidend zijn via actief grondbeleid (zelf aankopen en ontwikkelen) of de ontwikkeling overlaten aan private partijen, we spreken dan van faciliterend grondbeleid.

In de nota grondbeleid is gekozen voor faciliterend grondbeleid tenzij de markt projecten niet oppakt die maatschappelijk wel uitermate gewenst zijn. In dat geval wordt altijd vooraf per situatie de afweging gemaakt; gewenste ruimtelijke ontwikkeling versus (financieel) risico.

Realisatie doelstellingen

Het grondbeleid staat ten dienste van het realiseren van onze doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en economische ontwikkeling. Grondbeleid is nodig om te zorgen voor voldoende aanbod van gronden voor woningen, bedrijven, groen en andere publieke/maatschappelijke voorzieningen en is daarmee ondersteunend aan de begrotingsprogramma's 4.1 Wonen en woon-werkomgeving en 6.1 Ruimtelijke Ordening.

De hoofdreden om in de nota Grondbeleid voor faciliterend grondbeleid te kiezen is dat voor de komende jaren op de meeste locaties voldoende bouwgrond beschikbaar is voor de gemeente brede bouwopgaaf (woningbouw en bedrijventerrein). Dit blijkt ook uit de structuurvisie Raalte 2025 en is afgestemd op de regionale woonafspraken welke met de provincie Overijssel zijn gemaakt.

De focus ligt de komende jaren dan ook vooral op het optimaal benutten (zowel programmatisch als financieel) van de huidige grondportefeuille.

Actuele ontwikkelingen

Nieuw BBV voorschriften

Met ingang van 2016 zijn de BBV voorschriften grondexploitatie aangepast. Deze wijzigingen hebben onder andere betrekking op:

a. 10 jaars termijn;

Om risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken mag de looptijd van een grondexploitatie (grex) maximaal 10 jaar bedragen. Overigens kan hier gemotiveerd (inclusief beheersmaatregelen) van worden afgeweken.

b. Rente:

De toegestane toe te rekenen rente is gebaseerd op de werkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

c. Disconteringsvoet:

De disconteringsvoet (= rentepercentage voor contant maken van het exploitatieresultaat) is voor 2016 bepaald op 2%.

d. NIEGG (nog niet in exploitatie genomen gronden):

De term NIEGG is afgeschaft en de gronden die hieronder vielen moeten opnieuw gelabeld worden. Of overhevelen naar BIE (bouwgrond in exploitatie) of aanmerken als materiële vaste activa onder de noemer 'terreinen en gronden'. De kosten van 2016 zijn nog ten laste van de algemene reserve grondexploitatie gebracht. Vanaf 2017 zijn deze baten en lasten opgenomen in de structurele begroting 2017-2020.

Afspraken provincie Overijssel woningbouw

In 2016 zijn de woonafspraken met de provincie Overijssel gesloten. Een regionaal afgestemd woningbouwprogramma is onderdeel van de nieuwe woonafspraken. Dit geeft duidelijkheid over het aantal woningen dat we mogen bouwen de komende 10 jaar.

Op basis van de woonafspraken was er in 2016 geen ruimte meer in de woningbouw-programmering om nog nieuwe woningbouwplannen toe te voegen.

In 2016 is daarom als onderdeel van de woonvisie een stap gemaakt in het herprogrammeren van de woningbouwplannen. Door 52 woningen te schrappen op de locatie Franciscushof is er (beperkt) ruimte gecreëerd voor nieuwe kansrijke plannen in de kernen. Ook de afzetbaarheid/marktconformiteit van de locatie Franciscushof is hierdoor verbeterd

Provincie Overijssel Bedrijventerreinen

Op 18 februari 2015 hebben Provinciale Staten besloten tot provinciale doorzettingskracht (PS/2014/1046), gericht op het herstel van de balans tussen vraag en aanbod van woningbouw en werklocaties. Daarbij is besloten het vraagstuk van overcapaciteit op bedrijventerreinen aan te pakken. Uitgangspunt bij het herstellen van de balans in vraag en aanbod van bedrijventerreinen is het versterken van de economie van West Overijssel. Dit om er voor te zorgen dat er – naast kwantitatief voldoende aanbod van terreinen, afgestemd op de vraag – ook in kwalitatief opzicht bedrijventerreinen liggen (en worden gepland) die aansluiten bij de behoeften vanuit de markt.

In 2016 is gestart met het opstellen van het document 'Regionale Bedrijventerreinen Programmering (RBP) West Overijssel'. Het RBP West Overijssel wordt opgesteld door de gemeenten in West Overijssel in samenwerking met de provincie Overijssel, die het proces faciliteert. In het document worden afspraken vastgelegd hoe om te gaan met harde en zachte bedrijventerreinenplannen in West Overijssel.

Er wordt uitgegaan van een groeiscenario voor de komende 10 jaar hetgeen een bepaalde vraagraming oplevert. Daar wordt het bestaande aanbod (kwantitatief) per gemeente naast gelegd. Door vraag en aanbod te vergelijken wordt een indicatief beeld verkregen van de gewenste bedrijventerreinenontwikkeling per gemeente en voor de regio West-Overijssel als geheel. De kaders voor de RBP zijn de Ladder voor Duurzame Verstedelijking en de BBV-richtlijn. Naar verwachting wordt het proces in het voorjaar van 2017 afgerond en wordt het vervolgens halfjaarlijks gemonitord. Voor Raalte is vooralsnog duidelijk geworden dat er ruim voldoende aanbod van bedrijventerrein voor de vraagbehoefte gedurende de komende 10 jaar aanwezig is. Tijdelijke invulling van delen van de Zegge VII anders dan als bedrijfskavel (zogenaamde invulling als 'pauzelandschap') wordt nader verkend.

Woningbouw

We zien dat de woningmarkt ook in Raalte zich herstelt, zowel op de bestaande markt als bij de nieuwbouwprojecten. In het nieuwbouwsegment zijn de kavelverkopen toegenomen.

In 2016 zijn in totaal 83 kavels verkocht in de plannen Franciscushof, Salland II, Borgwijk, de Wörmink, de Veldegge, de Kleine Hagen en Burgemeesterkwartier. Tevens zijn op diverse locaties in 2016 opties verleend die in 2017 gaan leiden tot verkoop.

Ook initiatieven voor collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) komen nu van de grond. In Luttenberg en in Heeten (tweede project) is in 2016 een CPO project gestart c.q. afgerond.

De vraag in alle categorieën neemt toe. Ook de vraag naar duurdere kavels voor vrijstaande woningen neemt toe maar is qua aantallen nog steeds klein.

Voor de locatie Franciscushof blijft hierdoor risicovol omdat deze relatief grote locatie specifiek voor het hogere woningsegment is bedoeld (zie onderdeel risicomanagement).

Om dit te ondervangen zijn er in 2016 herprogrammeringskeuzes gemaakt voor deze locatie (deelgebied de Singel; tweekappers in plaats van vrijstaand).

Bedrijven

Er is een toename van belangstellenden voor bedrijfs- en kantorenkavels waarneembaar.

Op dit moment zijn verschillende gesprekken gevoerd met belangstellenden. In 2016 is circa 1,2 ha. bedrijventerrein verkocht (de Zegge VI 0,8 ha en de Telgen Heeten 0,4 ha.).

Omdat de markt voor bedrijfs- en kantorenkavels momenteel moeilijk voorspelbaar is, houden we de verkoopprognoses nog behoudend aan. De voorraad gronden voor bedrijfskavels (met name Zegge VII) blijft risicovol voor het grondbedrijf (zie onderdeel risicomanagement).

Grondbedrijfsresultaat 2016

Algemeen

Het saldo van de lasten (grondaankopen, kosten bouwrijp maken, rente etc.), baten (grondverkoop, subsidies etc.) en mutaties in reserves en voorzieningen (o.a. winstnemingen) wordt bijgeschreven op de boekwaarden van de gronden. In totaal is de (bruto) boekwaarde in 2016 berekend op € 32,7 mln. Ten opzichte van het dienstjaar 2015 is er sprake van een daling van de boekwaarde met € 5 mln.

Van de totale boekwaarde nemen de Zegge VII (€ 14,7 mln.) en het complex Franciscushof (€ 13,5 mln.) het grootste deel voor hun rekening. De overige complexen (in exploitatie en nog niet in exploitatie genomen) kennen een gezamenlijke boekwaarde van € 4,5 mln. Bij de exploitaties die een negatief eindresultaat kennen, is het te verwachten tekort afgedekt door de Voorziening te verwachten verliezen. Deze voorziening kent per 31-12-2016 een stand van € 4,3 mln. Hiermee rekening houdende is de netto boekwaarde € 28,4 mln.

Aan- en verkoop

In 2016 is het laatste perceel binnen de Zegge VII aangekocht en heeft de overdracht van de voormalige bibliotheek binnen het complex Burgemeesterkwartier plaatsgevonden.

In totaal is in 2016 42.189 m2 gemeentelijk eigendom verkocht (34.393 m2 woningbouw, 7.796 m2 bedrijventerrein de Zegge VI). De totale grondopbrengst bedroeg € 6,4 mln.

Verkoop kavels

Onderstaand overzicht geeft de raming en werkelijke verkoop van bouw kavels in 2016 weer. In 2016 zijn 3 kavels binnen de Zegge VI verkocht.

naam complex	aantal			verkoopopbrengst		
	raming	werkelijk	verschil	raming	werkelijk	verschil
16- Franciscushof *	4	36	32	779.915	2.215.567	1.435.652
47- Salland II	7	14	7	801.210	1.588.885	787.675
69- Oerland Broekland	1	3	2	120.520	245.575	125.055
74- Borgwijk Luttenberg	2	8	6	147.200	436.950	289.750
76- de Wörmink Mariëneem	4	1	-3	230.000	57.500	-172.500
78- de Veldegge Heeten	4	13	9	232.000	686.710	454.710
79- 't Broeck Broekland	4	4	0	326.025	363.545	37.520
84- Kl. Hagen Laag Zuthem	2	1	-1	207.230	84.180	-123.050
88- Lierderholthuis	1	0	-1	89.620	0	-89.620
89- Kiezebos Heino **	2	0	-2	0	0	0
92- Burgemeesterkwartier	0	3	3	0	340.005	340.005
Totaal	31	83	52	2.933.720	6.018.917	3.085.197

Toelichting

*Franciscushof **

*Het deelgebied de Veldhof is in januari 2016 (i.p.v. december 2015) geleverd aan Nijhuis Bouw. Het betreft hier de grond voor de overige 34 woningen binnen dit deelgebied.

*Kiezebos III Heino ***

In het najaar van 2015 zijn de laatste kavels verkocht en geleverd aan Salland Wonen. Deze waren begroot in 2016.

Salland II

De verkoop van de kavels in de eerste fase verliep in 2016 voorspoedig. Nagenoeg alle kavels zijn in optie of verkocht.

De Veldegge Heeten

Het tweede CPO project (5 woningen) is in 2016 afgerond. Bij het opstellen van de begroting was hier geen rekening mee gehouden.

Resultaat rekening van baten en lasten 2016 grondexploitatie

De rekening van baten en lasten (bedrijfsresultaat) 2016 sluit met een **positief resultaat** van **€ € 2.683.399** (2015: negatief € 159.506).

Het bedrijfsresultaat is als volgt opgebouwd:

omschrijving	V/N	bedrag
tussentijdse winstneming	V	1.742.605
winstneming Keizer Nieuw Heeten, Kiezebos Heino	V	42.708
mutaties voorziening verwachte verliezen	V	898.085
Totaal	V	2.683.398

Winstneming diverse complexen

Conform de BBV voorschriften is in 2016 een (voorlopige) winst genomen van € 1.742.605 (2015: € 585.711). Deze **winstneming** vinden we terug binnen de volgende complexen:

- Salland II fase 1 € 1.571.032
- Broekland Wellegiesland € 171.573

Van voorlopige winstneming is sprake als de aanwezige negatieve boekwaarde (= opbrengsten > kosten) hoger is dan de nog te verwachten kosten.

Door de exploitatie van Salland II te verdelen in 3 fasen kon een voorlopige winstneming genomen worden voor de eerste fase. Zie ook bij de toelichting op de complexen.

Naast deze tussentijdse winstneming is ook een tweetal complexen financieel afgesloten, nl:

- Keizer Nieuw Heeten € 16.882
- Kiezebos III Heino € 25.826

Het totaal van de winstnemingen is gestort in de algemene reserve grondexploitatie.

Mutaties voorziening verwachte verliezen

De voorziening verwachte verliezen is na de actualisatie van de grondexploitaties aangepast. De verliesgevendende complexen zijn Sallandse Poort, de Zegge VII, de Kleine Hagen Laag Zuthem, Lierderholthuis en Burgemeesterkwartier.

Na (concept) actualisatie van de GREXen in 2017 zijn de volgende mutaties doorgevoerd:

Neg. GREX 2017	jaarrekening 2016	jaarrekening 2015	mutatie
17 Franciscushof	0	558.410	-558.410
46 Sallandse Poort	-353.580	361.992	-8.412
77 de Zegge VII	-3.418.147	3.730.366	-312.219
84 Kl. Hagen Laag Zuthem	-207.437	285.493	-78.056
88 Lierderholthuis	-303.715	0	303.715
92 Burgemeesterkwartier	-11.807	256.510	-244.703
totaal neg. GREX	-4.294.686	5.192.771	-898.085

Franciscushof

De provinciale discussie over de woningbouwprogrammering en de mismatch in met name het duurdere segment heeft in de jaarrekening 2015 geleid tot het schrappen van 52 woningen

Door overheveling van 20 wooneenheden van het deelgebied Theaterhof (planologisch wel mogelijk maar niet opgenomen in de grex) naar het deelgebied de Zuidrand is het exploitatieresultaat positief geworden waardoor de storting in de voorziening verwachte verliezen kan worden teruggedraaid. (Zie ook de Projectenrapportage 2016)

Sallandse Poort

De actualisatie van de GREX 2017 geeft een lager nadelig exploitatieresultaat weer (€ 8.412). Dit is met name veroorzaakt door een lagere rentetoerekening als gevolg van de gewijzigde BBV voorschriften.

De Zegge VII

In de Zomernota 2016 is reeds gemeld dat het niet doorgaan van een AZC op het bedrijventerrein de Zegge VII een hoger nadelig exploitatieresultaat tot gevolg heeft. Het risico van het niet doorgaan van een AZC was financieel afgedekt in het weerstandsvermogen.

Gezien de huidige stand van de algemene reserve grondexploitatie is het nadeel niet ten laste van de reserve weerstandsvermogen gebracht, maar van de algemene reserve grondexploitatie.

Om risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken mag de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jr. bedragen. Deze 10 jaar dient te worden gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden gezien en waar gemotiveerd van kan worden afgeweken. De gemotiveerde afwijking moet tevens zijn voorzien van risico-beperkende beheersmaatregelen die de gemeente heeft genomen om de onzekerheden en risico's die gepaard gaan met de langere looptijd te mitigeren.

Voor de GREX van de Zegge VII wordt een looptijd aangehouden van langer dan 10 jaar (nl. 17 jaar), waarbij het niet doorvoeren van een opbrengstenstijging gedurende de gehele looptijd als risico-beperkende maatregelen wordt aangegeven.

Ten opzicht van de geactualiseerde GREX 2016 (Zomernota 2016) met een looptijd van 10 jaar is hierdoor sprake van een lager nadelig exploitatiesaldo.

Kleine Hagen Laag Zuthem

Na actualisatie van de GREX blijkt het nadelig exploitatiesaldo afgenomen te zijn. Naast minder rentetoerekening zijn ook de kosten bouw- en woonrijp maken lager uitgevallen waardoor de voorziening verlaagd kan worden met ruim € 78.000.

Lierderholthuis

Het provinciale woningbouwprogramma gaf aan dat de behoefte aan woningbouwkavels in Lierderholthuis lager is dan opgenomen in de grondexploitatie. Op basis hiervan is de GREX aangepast en het exploitatiesaldo nadelig geworden. Dit nadelige exploitatiesaldo is afgedekt door een storting in de voorziening te verwachten verliezen ten laste van de algemene reserve grondexploitatie.

Burgemeesterkwartier

Door o.a de voordelige aanbesteding van het bouwrijp maken van de locatie is het nadelig exploitatiesaldo nagenoeg verdwenen. De voorziening is hierop aangepast.

Onderhanden werk (in exploitatie)

Boekwaarde 2016

De bruto boekwaarde onderhanden werk is op 31 december 2016 berekend op bruto € 32,2 mln. Voor een vijftal complexen waarvan het exploitatieresultaat negatief is, is een voorziening getroffen. Rekening houdend met deze voorziening van in totaal € 4,3 mln. bedraagt de netto boekwaarde per 31-12-2016 € 27,9 mln.

Van deze boekwaarde nemen Franciscushof en Zegge VII in totaal ruim € 24,8 mln. (ruim 88%) voor hun rekening.

De boekwaarde is als volgt opgebouwd:

nr.	omschrijving	31-12-2016	voorziening verwachte verliezen	netto boekwaarde
17	Franciscushof	13.551.039		13.551.039
46	Sallandse Poort	936.315	353.580	582.735
47	Salland II fase 1	-1.154.448		-1.154.448
	Salland II fase 2	1.023.831		1.023.831
	Salland II fase 3	69.710		69.710
63	Keizer Nieuw Heeten	0		0
69	Broekland Oerland	-239.720		-239.720
71	de Zegge VI	822.852		822.852
74	Borgwijk Luttenberg	-638.584		-638.584
76	Wörmink Mariënheem	-90.900		-90.900
77	de Zegge VII	14.685.454	3.418.147	11.267.307
78	Veldegge Heeten	956.533		956.533
79	t Broeck Broekland	296.299		296.299
84	Kleine Hagen Laag Zuthem	501.943	207.437	294.506
88	Uitbreiding Lierderholthuis	555.562	303.715	251.847
89	Kiezebos III	0	0	0
92	Burgemeesterkwartier	916.820	11.807	905.013
	Totaal	32.192.706	4.294.686	27.898.020

Ten opzichte van de jaarrekening 2015 is de bruto boekwaarde met bijna € 2,9 miljoen afgenomen.

Toelichting op enkele complexen onderhanden werk

47- Salland II

De grondexploitatie van het complex Salland II sloot met een positief resultaat op eindwaarde van ruim € 4,4 mln. Door de verkopen in 2016 kwam de boekwaarde uit op € 1.631.939 negatief (meer opbrengsten dan kosten). Deze negatieve boekwaarde zou de komende jaren alleen maar oplopen en de winst zou pas in 2026 genomen kunnen worden. Daarom is (in overleg met de accountant) overgegaan tot het opsplitsen van de locatie in 3 fasen / exploitaties. Hierdoor kon in 2016 een tussentijdse winst genomen worden in de 1^e fase van ruim € 1,5 mln.

92- Burgemeesterkwartier

In 2016 heeft de uitgifte van 8 vrije kavels plaatsgevonden en alle kavels zijn in optie genomen. Eind van het jaar zijn 3 kavels verkocht en de resterende 5 kavels worden in 2017 verkocht. De grond voor de levensloopbestendige woningen (koop en huur) en de appartementen worden in 2017 geleverd aan Salland Wonen.

Voormalige NIEGG (Nog niet in exploitatie genomen) gronden

De volgende locaties / percelen zijn op basis van de gewijzigde BBV voorschriften met ingang van 2016 overgegaan naar de materiële vaste activa en worden nu verantwoord binnen de algemene dienst. De kosten van 2016 zijn nog ten laste van de algemene reserve grondexploitatie gebracht.

nr.	omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	m2	BW per m2	huidige bestemming
71	de Zegge VI, restgronden	73.650	14.730	5	agrarisch
75	Marissink Nieuw Heeten	121.300	24.260	5	agrarisch
78	de Veldegge Heeten, restgronden	487.155	97.431	5	agrarisch
79	t Broeck, restgronden	62.500	12.500	5	agrarisch
84	Laag Zuthem, restgronden	68.460	13.692	5	agrarisch
88	Lierderholthuis, restgronden	90.650	18.130	5	agrarisch
94	voorm. TH / gymzaal Nieuw Heeten	91.577	6.282	15	maatschappelijk
99	overige terreinen				
	<i>gronden 150 m zone Raan</i>	100.426	50.000	2	agrarisch
	<i>grond Wechelerweg</i>	99.800	19.960	5	agrarisch
	<i>ruilverkaveling Raarhoek-Veldhoek</i>	26.691	21.245	1	agrarisch
	<i>overhoek rondweg Heeten</i>	71.150	14.230	5	agrarisch
	<i>omgeving Drostenkamp / Tijenraan</i>	311.556	62.899	5	agrarisch
	<i>grond Monumentstraat / Hospice</i>	177.625	1.421	125	maatschappelijk
	<i>grond Monumentstraat / tussen Hospice en Horizon</i>	0	1.835	0	maatschappelijk
	<i>Perceel grond nabij Veldhoen spoorzone</i>	1.830	1.210	2	bedrijven
	<i>grond hoek rotonde Veldeggerweg</i>	139.135	27.827	5	agrarisch
	<i>restgronden Zegge VII</i>	92.395	18.479	5	agrarisch
	<i>restgronden Sallandse Poort</i>	236.525	47.305	5	agrarisch
	Totaal	2.252.425	453.436		

Mogelijk toekomstige bouwgrond in exploitatie

Locatie die in aanmerking komen voor mogelijke toekomstige ontwikkelingen zijn:

complex	omschrijving	31-12-2016	opp.	p/m2
93	voorm. Hartkampschool	475.580	5.200	91
96	voorm. Gouden Emmer	53.677	2.995	18
	Totaal	529.257	8.195	

93 – locatie voormalige Hartkampschool

Het schoolgebouw en de gymzaal zijn inmiddels gesloopt. In 2017 wordt deze locatie op de markt gebracht. Insteek is de realisatie van grondgebonden, levensloopbestendige woningen.

96- locatie voormalige Gouden Emmer Heino

De opstallen van de voormalige Gouden Emmer zijn gesloopt en de boekwaarde is overgegaan van de algemene dienst naar de grondexploitatie. Deze locatie is onderdeel van de integrale studie naar toekomstige woningbouwmogelijkheden voor Heino.

Prognose verwachte resultaten van de complexen in exploitatie

Rekening houdend met de ultimo 2016 vermoedelijk nog te besteden en nog te ontvangen bedragen worden de verwachte positieve exploitatie-uitkomsten van de in uitvoering zijnde complexen becijferd op netto € 6,3 mln. (startwaarde 1-1-17). Op eindwaarde is het netto resultaat berekend op € 7,2 mln.

Voor de negatieve exploitaties is een voorziening getroffen van in totaal € 4,3 mln.

nr.	omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	prognose lasten	prognose baten	nominaal	rente + kosten- stijging	Exploitatie resultaat (EW)
17	Franciscushof	13.551.039	10.563.815	26.809.396	-2.694.542	2.352.139	V -342.403
46	Sallandse Poort <i>Af: voorziening verwachte verliezen</i>	936.314	178.875	804.600	310.589	73.017	N 383.606 V -383.606
49	Salland II fase 1	-1.154.448	1.154.448	1.061.510	-1.061.510	-34.449	V -1.095.959
47	Salland II fase 2	1.023.831	3.171.229	5.942.910	-1.747.850	21.514	V -1.726.336
50	Salland II fase 3	69.710	2.983.560	3.483.200	-429.930	263.848	V -166.082
69	Broekland Oerland	-239.720	239.720	236.410	-236.410	-7.232	V -243.642
71	de Zegge VI	822.851	101.750	1.185.031	-260.430	36.891	V -223.539
74	Borgwijk Luttenberg	-638.584	740.210	1.318.615	-1.216.989	-69.437	V -1.286.426
76	Wörmink Mariënheem	-90.900	691.763	1.426.215	-825.352	-12.955	V -838.307
77	de Zegge VII <i>Af: voorziening verwachte verliezen</i>	14.685.454	7.964.753	20.968.500	1.681.707	3.104.523	N 4.786.230 V -4.786.230
78	Veldegge Heeten	956.533	1.794.640	3.579.200	-828.027	165.330	V -662.697
79	t Broeck Broekland	296.299	1.494.250	2.512.845	-722.296	70.402	V -651.894

nr.	omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	prognose lasten	prognose baten	nominaal	rente + kosten- stijging	Exploitatie resultaat (EW)
84	Kleine Hagen Laag Zuthem <i>Af: voorziening verwachte verliezen</i>	501.943	383.510	693.660	191.793	41.814	N 233.607 V -233.607
88	Uitbreiding Lierderholthuis <i>Af: voorziening verwachte verliezen</i>	555.562	272.250	530.345	297.467	44.565	N 342.032 V -342.032
92	Burgemeesterkwartier <i>Af: voorziening verwachte verliezen</i>	916.820	442.682	1.360.038	-536	12.734	N 12.198 V -12.198
	Totaal	32.192.704	32.177.455	71.912.475	-7.542.316	6.062.704	V -7.237.285

De reservepositie

De grondexploitatie kent een reservepositie van in totaal € 9,6 mln.

Deze is als volgt opgebouwd:

Overzicht reserves bouwgrondexploitatie 31-12-2016	
algemene reserve grondexploitatie	3.734.084
reserve bovenwijkse voorzieningen	1.400.255
reserve claims grondexploitatie	204.056
	5.338.395
voorzieningen (contante waarde)	4.294.686
totaal belegde reserves en voorzieningen	9.633.081

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve grondexploitatie kent per 31-12-2016 een stand van € 3,7 mln. (2015: € 1,2 mln.).

Op basis van o.a. de geactualiseerde grondexploitaties ziet het verwachte (meerjaren) verloop van de algemene reserve grondexploitatie er als volgt uit:

	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	1.190.025	3.734.084	4.103.733	5.000.016	4.857.516
Stortingen	2.817.004	882.150	1.325.282	260.000	446.865
Onttrekkingen	272.945	512.500	429.000	402.500	402.500
Stand per 31-12	3.734.084	4.103.733	5.000.016	4.857.516	4.901.881

Met name de tussentijdse winstneming binnen het complex Salland II (€ 1,5 mln.) en de mutaties in de voorziening te verwachte verliezen hebben een positief effect op de reserve. Door het aantrekken van de woningmarkt is de verwachting dat binnen enkele complexen (Salland II, Borgwijk en de Wörmink) eerder tussentijds winst genomen kan worden (2017 en 2018).

In de Nota Grondbeleid is voort de algemene reserve grondexploitatie een ondergrens van € 1 mln. en een bovengrens van € 5 mln. bepaald.

De algemene reserve grondexploitatie maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen van de gemeente. Zie ook de paragraaf Weerstandsvermogen.

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserve kennen we de bestemmingsreserves:

De reserve bovenwijkse voorzieningen heeft op 31-12-2016 een stand van € 1,4 mln. Deze reserve wordt ingezet wanneer er sprake is van een bovenwijkse voorziening. In de Nota Bovenwijkse Voorzieningen is aangegeven wat hieronder valt.

Jaarlijks wordt bij de vaststelling van de begroting het (geactualiseerde) meerjaren-investeringsplan Bovenwijkse voorzieningen vastgesteld.

In 2016 zijn de volgende mutaties binnen de reserve bovenwijkse voorzieningen doorgevoerd:

reserve bovenwijkse voorzieningen	
stand 1-1-2016	1.443.694
rente 2,5%	36.092
	<u>1.479.786</u>
Beschikkingen 2016	
Primitieve begroting 2016	-2.294
aanpassing Nijboersbrug	-82.032
aanpassing Molenweg	-50.000
reconstructie Horstweg	<u>-47.705</u>
<i>Totaal beschikkingen 2016</i>	-182.031
Stortingen 2016	
tlv alg. reserve grondexploitatie	102.500
Stand per 31-12-2016	<u>1.400.255</u>

De gewijzigde BBV voorschriften geven aan dat de voeding van de reserve bovenwijkse voorzieningen vanuit de complexen niet meer toegestaan is. Omdat dit een voordelig effect heeft op de GREX van de betreffende complexen, wordt jaarlijks vanuit de algemene reserve grondexploitatie een storting gedaan in de reserve bovenwijkse voorzieningen.

De claims die op de algemene reserve grondexploitatie rusten zijn ondergebracht in de reserve claims Grondexploitatie. Aan deze claims ligt een bestuurlijk besluit ten grondslag. Per 31-12-2016 is er € 204.056 beschikbaar voor de te verwachten toekomstige uitgaven. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Reserve claims grondexploitatie	31-12-2016
aanleg oever Kiezebos II	19.500
bijdrage vanuit Veldegge fase 1	150.000
restant extra asfalt etc. de Zegge VI	34.556
totaal aan te verwachten claims	204.056

Voorziening verwachte verliezen

Naast de algemene reserve grondexploitatie is er een voorziening voor verwachte verliezen. Deze voorziening heeft als doel de te verwachten verliezen binnen de grondexploitatie af te dekken.

De voorziening heeft een stand per 31-12-2016 van € 4.294.686 en is gelijk aan het totaal van de negatieve exploitatieresultaten van de in exploitatie zijnde complexen.

Specificatie voorzieningen	31-12-2016
Sallandse Poort	353.580
De Zegge VII	3.418.147
Kleine Hagen Laag Zuthem	207.437
Lierderholthuis	303.715
Burgemeesterkwartier	11.807
	4.294.686

Risico's

De huidige woningmarkt kent enig herstel. De vraag naar woningen en bouw kavels is ten opzichte van vorige jaren gestegen. Gezien de huidige exploitatieresultaten is er sprake van een beperkt risico voor de meeste complexen. De complexen met een negatief exploitatieresultaat en/of een hoge boekwaarde lopen het grootste risico. Een verslechtering van het negatieve exploitatieresultaat heeft bijvoorbeeld direct gevolg voor de algemene reserve grondexploitatie.

Daar waar sprake is van een hoge boekwaarde betekent een vertraging in de afzet aanzienlijk hogere rentelasten.

Vennootschapsbelasting

Overheidsondernemingen (gemeenten, provincies en waterschappen) zijn sinds 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt moeten vennootschapsbelasting betalen. De activiteiten binnen de grondexploitatie vallen onder de regels van de vennootschapsbelasting. Er bestaat derhalve een kans dat mogelijk vennootschapsbelasting betaald moet worden over het dienstjaar 2016.

In de eerste helft van 2017 wordt bekend hoeveel vennootschapsbelasting betaald moet worden over 2016. Dit is grote mate afhankelijk van de afspraken die nog gemaakt moeten worden met de belastingdienst over de hoogte van de openingsbalans.

In het weerstandsvermogen is een risicobedrag van € 1 mln. opgenomen.

Risicovolle projecten

Franciscushof

Door de overname in september 2014 is het risico van de ontwikkeling van het complex Franciscushof volledig bij de gemeente komen te liggen. De grondexploitatie laat een positief resultaat zien. Op 31-12-2016 is er echter nog een boekwaarde van ruim € 13,5 mln. Wanneer de parameters (rente, kostenstijging e.d.) of het afzettempo veranderen heeft dit derhalve grote negatieve gevolgen voor de exploitatie.

De Zegge VII

Het bedrijventerrein de Zegge VII kent nog een uitgeefbare oppervlakte van 20,96 ha. De grondexploitatie laat een negatief resultaat zien op contante waarde van € 3,4 mln., waarvoor een voorziening getroffen is.

In de grondexploitatie is een uitgiftetempo opgenomen van 1,3 ha. per jaar.

In 2016 is binnen de Zegge VI en de Telgen in totaal circa 1,2 ha. bedrijventerrein verkocht. Op dit moment zijn er tekenen die duiden op een grotere vraag naar bedrijventerrein. In hoeverre dit ook leidt tot concrete verkoop is nog niet te zeggen.

Omdat de (bruto) boekwaarde per 1-1-2017 € 14,7 mln. bedraagt, heeft bijv. een vertraging in de uitgifte behoorlijke negatieve gevolgen voor de exploitatie. Een extra last betekent dan ook een hoger exploitatietekort en dit moet ten laste worden gebracht van de algemene reserve grondexploitatie.

Sallandse Poort / kantoren

De exploitatie van de Sallandse Poort laat een negatief resultaat zien (CW € 353.580). Omdat de vraag naar kantorenkavels zeer beperkt / nihil is, wordt op dit moment bezien om de bestemming te verruimen zodat ook bijvoorbeeld een fysiotherapeut zich daar kan vestigen. De boekwaarde per 1-1-2017 is bijna € 936.315. Hier staat een voorziening tegenover van € 353.580.

Risicobedrag

In de jaarrekening 2016 is het risico binnen de grondexploitatie berekend op € 6,3 mln.

Bij de berekening van het risicobedrag is gekeken naar het financieel effect op het exploitatieresultaat bij:

- verhoging van het rentepercentage met 1%
- verhoging van de kostenstijging met 1%
- verlaging van de opbrengsten met 5%
- verlenging van de looptijd met 2 jaar.

Indien de aanpassing niet opgevangen kan worden binnen de exploitatie van het complex, wordt het meegenomen in het risicobedrag.

Met name bij de verliesgevende complexen Sallandse Poort, de Kleine Hagen Laag Zuthem, Burgemeesterkwartier, Franciscushof en de Zegge VII is hiervan sprake. Een verandering in de parameters heeft een hoger nadelig exploitatieresultaat tot gevolg.

Daarnaast is er binnen de complexen Franciscushof en de Zegge VII ook nog sprake van een risico door de hoge boekwaarde in combinatie met een groot uitgeefbaar gebied en lange looptijd. Het totaal berekende risicobedrag van afgerond € 6,3 mln. is als volgt opgebouwd:

Resumé	bedrag
woningbouw	2.305.766
kantoren	209.434
Bedrijventerrein	3.771.863
totaal	6.287.063

Dit bedrag maakt onderdeel uit van het totale risico van de gemeente Raalte. Zie hiervoor de Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing.

3.8. Sociaal Domein

1. Inleiding

2016 is het tweede jaar na de decentralisatie van taken vanuit de voormalige AWBZ-taken, de uitvoering van de Jeugdwet en de Participatiewet/WSW. Een jaar waarin de uitvoering van de nieuwe taken zijn bestendigd. In 2016 is nog meer zicht verkregen op de financiële consequenties van deze nieuwe taken en is fors ingezet in de transformatie van de 0^e, 1^e en 2^e lijn en een versterking van het lokale voorveld.

Voor jeugd, Wmo, werk en inkomen en zorg en welzijn is geïnvesteerd in een generalistische wijze van samenwerken. Maatschappelijke partners werken samen in het kr8team. Deze werkwijze is eind 2016 van start gegaan met een breed opleidingstraject voor alle deelnemende partijen met als doel een integrale aanpak van de klantsituatie door één gezin, één plan, één aanpak.

De beleidsonderdelen van de drie gedecentraliseerde overheidstaken in het sociaal domein zijn opgenomen in de programma's 2.2 Welzijn, 3.1 Arbeidsparticipatie en inkomen en 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en Jeugdhulp. De programma's 1.2 Veiligheid & Handhaving en 2.1 Onderwijs hebben raakvlakken met deze paragraaf. De uitvoering van de beleidsvoornemens ligt op schema.

In deze paragraaf gaan wij met name in op de financiële stand van zaken. U treft eerst een "overall" stand van zaken 2016 aan van het sociaal domein "breed". Aansluitend zoomen we nader in op de Wmo, Jeugdzorg en Participatie.

De opbouw van deze paragraaf ziet er als volgt uit:

2. Stand van zaken sociaal domein breed
3. Stand van zaken Wmo
4. Stand van zaken Jeugd
5. Stand van zaken Participatie
6. Ontwikkeling reserves Sociaal Domein
7. Resume

2. Sociaal Domein breed

De uitgaven Wmo blijven ruimschoots binnen de begroting. Op de uitgaven van de onderdelen jeugd en participatie is een overschrijding, zoals ook bij de Zomernota werd ingeschat. De ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven over 2016 betreft de vanaf 2015 gedecentraliseerde taken (AWBZ, Jeugdzorg, Participatiewet) zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Totaaloverzicht Resultaten Sociaal Domein					
	Integratie uitkering 2016		Werkelijk 2016		Saldo
WMO nieuw	€	4.786.602	€	3.941.117	€ 845.485
Jeugd	€	6.344.094	€	6.689.327	€ (345.233)
Participatie	€	5.516.235	€	5.692.981	€ (176.745)
Totaal	€	16.646.931	€	16.323.425	€ 323.506

Budget participatie € 5.516.235 bestaat uit een integratie-uitkering van € 5.155.602 en aanvullend middelen van € 360.633.

Verder is op de "oude" taken Wmo een voordelig resultaat van € 944.891 behaald. Op de oude taken Participatie (Bijstand, Bijzondere Bijstand, en schulddienstverlening) is een positief resultaat behaald van €398.356.

In de onderstaande teksten wordt nader ingegaan op de verschillende onderdelen.

3. Stand van zaken Wmo

Binnen de Wmo worden de "oude" en de "nieuwe" Wmo-taken onderscheiden. De "oude" Wmo-taken bestaan uit de individuele voorzieningen, inclusief huishoudelijke hulp en de overige prestatievelden, zoals we deze kennen uit de oorspronkelijke Wmo 2007-2014. De "nieuwe" Wmo-taken bestaan uit de overgehevelde taken vanuit de voormalige AWBZ.

Terugblik "oude" Wmo-taken

In onderstaand tabel zijn de standen opgenomen met betrekking tot de individuele voorzieningen, waaronder de huishoudelijke hulp en de gehandicaptenvoorzieningen. Ook zijn in deze tabel de resultaten voor de maatwerkvoorzieningen vervoer en het Collectief vraagafhankelijk vervoer opgenomen.

Overzicht Maatwerk voorzieningen Wmo "oude taken"		Begroot 2016		Realisatie 2016		Saldo	
M6.671.101	Eerstelijns loket Wmo en jeugd	€	45.555	€	20.687	€	24.868
M6.662.101	Maatwerkvoorziening natura en materieel			€	32.202	€	(32.202)
M6.672.101	Overige kosten Wmo taken Wmo	€	-	€	-	€	-
M6.662.101	Huishoudelijke verzorging	€	1.830.476	€	2.056.322	€	(225.846)
M6.672.101	Huishoudelijke hulp PGB	€	669.900	€	302.978	€	366.922
M6.622.102	Huishoudelijke toelage (eenmalig in 2015 en 2016)	€	422.500	€	136.443	€	286.057
M6.662.101	Dagbesteding instellingssubsidie Zorggroep	€	58.267	€	58.267	€	-
M6.662.101	Thuisbegeleiding instellingssubsidie Zorggroep	€	45.675	€	42.750	€	2.925
M6.662.101	Maatwerkvoorziening vervoer	€	80.000	€	65.939	€	14.061
M6.661.102	Gehandicapten voorzieningen	€	1.106.000	€	885.673	€	220.327
M6.670.401	Collectief vraagafhankelijk vervoer	€	550.000	€	504.068	€	45.932
M6.667.101	Eigen bijdragen (Wmo oud) via CAK	€	(575.000)	€	(538.258)	€	(36.742)
M6.661.102	Eigen bijdrage (leges) Gehandicapten parkeerkaarten	€	(6.061)	€	(6.591)	€	530
M6.667.101	Reizigersopbrengsten CVV	€	(60.395)	€	(37.904)	€	(22.491)
M6.661.102	Verhaal gehandicaptenvoorzieningen	€	(10.000)	€	(50.939)	€	40.939
Totaal		€	4.156.917	€	3.471.637	€	685.280

Door het verlagen van de Rijksbijdrage voor huishoudelijke hulp hebben we de huishoudelijke hulp versoberd. Dit heeft er toe geleid dat we, mede ook dankzij de kanteling, onder het beschikbare budget zijn gebleven.

Om werkgelegenheidseffecten tegen te gaan hebben wij voor de jaren 2015 en 2016 Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT) gelden ontvangen van het rijk. Hierdoor konden cliënten met een Huishoudelijke Hulp 1 indicatie (ZIN) tegen een sterk gereduceerd tarief één uur per week huishoudelijke hulp inkopen. Doordat niet iedereen gebruik heeft gemaakt van deze mogelijkheid, is er een overschot ontstaan op dit budget.

In 2016 heeft een de inkoopprocedure huishoudelijke hulp plaatsgevonden.

De kosten van de Wmo- gehandicaptenvoorzieningen blijven binnen het beschikbare budget. Dit budget was ruim begroot, omdat de uitgaven voor woonvoorzieningen kan fluctueren.

Met betrekking tot het Wmo-vervoer is gekozen voor een nieuw systeem per 1 januari 2017, service vervoer Raalte. In 2016 is het Wmo-vervoer binnen het bestaande budget uitgevoerd.

Terugblik overige Wmo prestatievelden

In onderstaand overzicht zijn de budgetten opgenomen zoals die reeds vóór de decentralisatie van de nieuwe Wmo en Jeugdtaken in de gemeentebegroting waren opgenomen maar in meer of mindere mate toch een relatie hebben met de nieuwe taken.

Overzicht Algemene voorzieningen Wmo "oude taken"		Begroot 2016	Realisatie 2016	Saldo
M6.663.102	subsidies en bijdragen ouderenbeleid (incl. wonen en zorg)	€ 149.522	€ 6.421	€ 143.101
M6.670.101	Zorg- en hulpverlening	€ 687.407	€ 659.252	€ 28.155
M6.670.102	advieskosten Wmo raad	€ 25.945	€ 20.784	€ 5.161
M6.670.103	Vrijwilligersbeleid	€ 158.310	€ 138.277	€ 20.033
M6.670.103	Vrijwilligersbeleid			€ -
M6.670.104	coördinatie vrijwillige thuis en mantelzorg	€ 189.804	€ 190.646	€ (842)
M6.670.201	sociaal cultureel werk	€ 394.205	€ 394.200	€ 5
M6.670.301	jeugd- en jongerenwerk	€ 13.547	€ 13.215	€ 332
M6.670.302	jeugdbeleid	€ 8.437	€ 3.105	€ 5.332
M6.714.101	Volksgezondheid	€ 695.755	€ 637.421	€ 58.334
		€ 2.322.932	€ 2.063.321	€ 259.611

Het budget ouderenbeleid is de afgelopen jaren voor de woonzorgservicezones bestemd. Het bedrag voor 2016 is bestemd voor ontwikkelingen bij de Hartkamp en het Wooldhuis, maar is nog niet definitief toegekend. Het voorstel is om het budget hiervoor te reserveren en daarom over te hevelen naar 2017.

Het overschot op het budget zorg- en hulpverlening wordt grotendeels veroorzaakt doordat de keten coördinatie huiselijk geweld is ondergebracht bij Veilig thuis. Kadera heeft hier geen afzonderlijke subsidieaanvraag voor ingediend, terwijl dit wel was begroot.

Er worden steeds meer vrijwilligers ingezet ter ondersteuning van "kwetsbare" mensen uit de gemeente Raalte. Bijvoorbeeld in de vorm van maatjesprojecten en de inzet van vrijwilligers bij de projecten meedoen naar vermogen en sterk door vrijwilligerswerk. Het budget voor vrijwilligersbeleid is aangewend voor deze projecten.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin in Raalte is in 2016 versterkt met extra j-ggz ondersteuning en jeugdopvoeddeskundigheid.

In het kader van het mantelzorgbeleid, is een actieplan opgesteld. Dit plan is samen met organisaties en mantelzorgers tot stand te komen. De acties worden voor het grootste deel uitgevoerd in 2017.

Daarnaast is er een nieuwe regeling ter compensatie van de hoge zorgkosten gerealiseerd. Voor Beschermd wonen is samen met de regiogemeenten een regio Visie opgesteld.

Het overschot op volksgezondheid is te verklaren, doordat de Gezond in de stad (GIDS)gelden voor de periode 2015 tot en met 2017 zijn opgenomen in dit budget. De activiteiten ter versterking van de integrale aanpak van gezondheidsachterstanden worden in 2017 uitgevoerd. Het beschikbare budget wordt overgeheveld naar 2017.

Terugblik Wmo nieuw

Raming inkomsten en uitgaven WMO "nieuwe taken"					
	Begroting 2016		Realisatie 2016		Saldo 2016
Formatie en algemene kosten	€	341.150	€	391.150	€ (50.000)
Algemene voorzieningen	€	959.977	€	463.897	€ 496.080
Individuele voorzieningen	€	3.485.475	€	3.086.070	€ 399.405
Totaal Uitgaven WMO	€	4.786.602	€	3.941.117	€ 845.485
Beschikbaar budget WMO	€	4.786.602	€	4.786.602	€ -
Resultaat (Overschot)	€	-	€	845.485	€ 845.485

Budgetneutraliteit is het uitgangspunt. De begroting was gebaseerd op voorzichtige aantallen op gegevens die we van het rijk hebben ontvangen.

De zorgproductie is lager geweest dan aanvankelijk werd ingeschat. Hierdoor is een overschot op het onderdeel individuele voorzieningen ontstaan. De prioriteit in de uitvoering lag bij zorg continuïteit.

In 2016 hebben we gebruik gemaakt van de ruimte om structureel en verdergaand beleid te ontwikkelen en zo de transformatie in Raalte verder vorm te geven.

Voor de Wmo maatwerkondersteuning is een nieuwe inkoopprocedure gevolgd. Samen met de grootste contractpartijen en een aantal vernieuwende partijen is in goede samenwerking een nieuw contract tot stand gekomen. Kwaliteit van zorg, doelmatigheid van zorg, innovatieve ideeën, SROI, maar ook de inzet en waardering van vrijwilligers zijn belangrijke onderdelen van dit nieuwe contract. In totaal hebben 21 partijen het nieuwe contract ondertekend.

4. Terugblik Jeugd

Van de Integratie Uitkering Jeugd is 85% bestemd voor onder andere de regionaal ingekochte 2^e lijnsjeugdhulp. De overige 15% is bestemd voor lokale inzet en kosten. Daarnaast is het onderdeel Centrum Voor Jeugd en Gezin (CJG), oorspronkelijk opgenomen onder de 'overige prestatievelden Wmo' meegenomen in de pijler Jeugd, wat meer recht doet aan de inhoudelijke samenhang. De stand van zaken treft u aan in de onderstaande tabel.

Raming inkomsten en uitgaven Jeugd					
	Begroting 2016		Realisatie 2016		Saldo 2016
Formatie en algemene kosten	€	447.650	€	497.650	€ (50.000)
Algemene voorzieningen lokaal deel	€	456.399	€	233.139	€ 223.261
Voorzieningen regionaal deel	€	5.440.045	€	5.958.538	€ (518.494)
Totaal uitgaven Jeugd	€	6.344.094	€	6.689.327	€ (345.233)
Beschikbaar budget Jeugd	€	6.344.094	€	6.344.094	€ -
Resultaat (tekort)	€	-	€	(345.233)	€ (345.233)

Volksgezondheid	Begroet 2016		Realisatie 2016		Saldo
M6.715.101 Centrum jeugd en gezin	€	594.110	€	573.578	€ 20.532

De regionale Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) heeft ook in 2016 grote inspanningen verricht om volledige en betrouwbare gegevens te krijgen. In 2016 is wederom gebleken, dat een aantal organisaties niet uitkomt met het beschikbare budget.

Dit heeft geleid tot een aantal individuele afspraken met organisaties en de regio om zorgcontinuïteit te blijven borgen en hiermee ook hogere uitgaven. Op basis van de gedeclareerde regionale jeugdzorgkosten tot en met het 4e kwartaal prognosticeert de BVO de totale kosten over 2016 op € 112.455.330. Via de verevening van 5,26% heeft de gemeente Raalte in 2016 € 5.917.062 aan voorschotten aan de BVO betaald. Daarnaast zijn er aanvullende kosten opgenomen over o.a. voorgaand jaar tot een bedrag van € 41.476. In de zomernota is een tekort op Jeugdkosten ingeschat op € 300.000. De verwachting is dat dit tekort uiteindelijk € 518.494 is. Door een positief resultaat op de algemene voorzieningen is het eindresultaat jeugd € 345.233 negatief. Dit tekort op het jeugdbudget wordt vanuit de reserve Zorg opgevangen.

Lokaal hebben we vooral ingezet op transformatie, innovatie en preventie met als doel om de zorg "naar voren te organiseren". Ook is samen met de partners ingezet op doorontwikkeling van het CJG en Gemeentelijk Toegangsteam. Het CJG is onder andere versterkt met extra inzet van een opvoedmaatschappelijk werker om de casuïstiek op te pakken waarbij veiligheid binnen gezinnen een rol speelt. Daarnaast is er een pilot ADHD gestart met als doel ouders van drukke kinderen op een laagdrempelige manier handvaten te bieden, waardoor zij geen of in mindere mate een beroep hoeven te doen op dure en specialistische zorg.

De consultants Jeugd uit het toegangsteam werken in verbinding met de regionaal gecontracteerde aanbieders om in een goede onderlinge afstemming te komen tot een passend plan voor jeugdigen en ouders. Hierbij staat eigen kracht en regie van inwoners voorop.

5. Terugblik Participatie

In de onderstaande tabel is de integratie-uitkering Participatie verantwoord. Sinds de invoering van de Participatiewet ontvangt de gemeente Raalte middelen voor de uitvoering van de SW en de re-integratie naar werk.

Raming inkomsten en uitgaven Participatie					
	Begroting 2016		Realisatie 2016		Saldo 2016
Formatie en algemene uitgaven	€	311.515	€	311.515	€ -
Participatie / re-integratie uitgaven	€	247.397	€	191.222	€ 56.175
Uitgaven wet sociale werkvoorziening	€	5.209.841	€	5.190.244	€ 19.598
Totaal uitgaven Participatie	€	5.768.753	€	5.692.981	€ 75.773
Stelpost (taakstelling)	€	(252.518)			€ (252.518)
Aanvullend budget algemene middelen	€	360.633	€	360.633	€ -
Beschikbaar budget Participatie	€	5.155.602	€	5.155.602	€ -
Resultaat (tekort)	€	-	€	(176.745)	€ (176.745)

Daarnaast zijn er overige uitgaven en inkomsten die niet vanuit de integratie uitkering participatie worden gedekt, maar wel een relatie hebben met participatie. Het betreffen de bijstand, bijzondere bijstand, en de schulddienstverlening. In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

	Begroting 2016		Realisatie 2016	
Resultaat Bijstand (WWB en BBZ)	€	(27.191)	€	269.102
Resultaat Bijstandsbesluit zelfstandigen	€	(40.575)	€	25.813
Resultaat bijzondere bijstand	€	-	€	83.621
Resultaat schulddienstverlening	€	-	€	19.820
	€	(67.766)	€	398.356

Eind 2015 is de Stichting Werk Raalte opgericht. De dienstverbanden van SW werknemers uit de gemeente Raalte van Sallcon, Wezo en Larcom zijn op 1 januari 2016 overgenomen door de stichting.

De overgang is voor de medewerkers geruisloos verlopen. Ten opzichte van de oorspronkelijke ideeën zijn er wel een aantal veranderingen doorgevoerd. Zo zijn 23 medewerkers uit Raalte tijdelijk in dienst gebleven bij Wezo NV, om de hoogte van de afkoopsom aan Wezo te beperken. De afspraak met Wezo is gemaakt dat deze medewerkers nog maximaal 3 jaar bij hen in dienst blijven en vervolgens bij de stichting in dienst komen.

De uitvoering van de WSW in eigen beheer is zeer succesvol. Het tekort is lager dan in de Zomernota is aangekondigd (ongeveer € 250.000). De belangrijkste reden hiervan is dat we hogere detacheringsvergoedingen hebben gekregen, een aantal werknemers versneld zijn overgenomen van Wezo en we een hogere rijksbijdrage hebben ontvangen. Het is tekort is nagenoeg gelijk aan het begrote tekort bij het besluit om de SW in eigen beheer uit te voeren.

Doordat de rijksvergoeding voor de bijstandsuitgaven vanaf 2016 is gebaseerd op een objectief verdeelmodel pakt dit voor de gemeente Raalte gunstig uit, waardoor de uitkeringslasten lager zijn dan het van het Rijk ontvangen budget. Hierdoor is er financiële ruimte om het tekort op de WSW binnen het programma 3.1 op te vangen.

Het restant van het eenmalig krediet voor de overgang en implementatie is van 2016 overgeheveld naar 2017, zodat we in 2017 kunnen bekijken of de juridische constructie van de stichting nog verfijnd kan worden.

6. Ontwikkeling reserves sociaal domein

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelingen in de beide reserves zoals die op basis van de eerste maanden van het jaar 2016 worden voorzien.

Ontwikkeling Reserve participatie				
saldo op 1-1-2016				€ 1.046.735
	Storting	Onttrekking		
Resultaat bijstandsverlening	€ 294.915			
Resultaat bijzondere bijstand	€ 83.621			
Resultaat re-integratie en participatie	€ 24.434			
Resultaat schulddienstverlening	€ 19.820			
Diversen	€ 47			
Voorziening oninbare vorderingen		€ (215.430)		
Resultaat WSW		€ (200.920)		
Afboeken boekwaarde aandelen Wezo		€ (84.857)		
Krediet implementatie WSW	€ -	€ (6.936)		
	€ 422.837	€ (508.143)	€ (85.306)	
Saldo per 31-12-2016				€ 961.429

Ontwikkeling reserve Zorg				
Saldo reserve op 1-1-2016				€ 3.345.675
	storting	onttrekking		
Resultaat WMO nieuwe taken	€ 845.485			
Resultaat WMO oud maatwerk kosten	€ 685.280	-		
Resultaat Jeugd algemene voorzieningen	€ 173.261			
Resultaat Jeugd maatwerkvoorzieningen		€ (518.494)		
	€ 1.704.025	€ (518.494)	€ 1.185.532	
Saldo per 31-12-2016		-		€ 4.531.207

7. Resume

De resultaten op het sociaal domein zijn goed. Cliënten en organisaties zijn tevreden. Tot nu toe kunnen we de uitgaven binnen de begroting opvangen. De afgelopen jaren en ook de komende tijd investeren we in de transformatie binnen het sociaal domein om ook in de toekomst, bij dalende inkomsten en een vergrijzing van de samenleving, het voorzieningenniveau in stand te kunnen houden.

Met de stand van de reserve Zorg op 31-12-2016 wordt het plafond voor deze reserve, € 3,5 mln. met ruim € 1 mln. overschreden.

Op de reserve Zorg rust per 1-1-2017 echter nog een claim van € 860.000. Immers bij de vaststelling van de begroting 2017 is door de raad een transformatiebudget sociaal domein tot dit bedrag beschikbaar gesteld. Hiermee rekening houdend komt het saldo van de reserve op ruim € 3,6 miljoen, hetgeen in de lijn ligt van het door de raad vastgestelde plafond. Daarnaast zijn er binnen het sociaal domein nog een aantal ontwikkelingen die in de toekomst van invloed kunnen zijn op de omvang van de reserve. Hierbij wordt gedacht aan mogelijke (co-) financiering van initiatieven en projecten waarmee de fysieke, sociale en/of organisatorische infrastructuur in een kern of gebied verbeterd kan worden. Mogelijke voorstellen zullen bij de begroting 2018 als nieuw beleid worden meegenomen.

We stellen daarom voor het plafond van de reserve zorg tijdelijk te verhogen tot € 4,6 mln. en bij de integrale afweging van de begroting 2018 het plafond van de reserve opnieuw te beoordelen.

JAARREKENING

Hoofdstuk 4. Balans met toelichting

BALANS GEMEENTE RAALTE per 31 december 2016				
ACTIVA	(bedragen x € 1.000)	31-12-2016	31-12-2015	
Vaste activa				
<i>Immateriële vaste activa</i>		€ 6.276	€ -	
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	€ 6.276		€ -	
<i>Materiële vaste activa</i>		€ 96.181	€ 92.624	
Investerings met een economisch nut				
- gronden uitgegeven in erfpacht	€ -		€ -	
- overige investeringen met economisch nut	€ 74.304		€ 69.436	
Investerings, met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	€ 18.411		€ 19.425	
Investerings in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	€ 3.466		€ 3.763	
<i>Financiële vaste activa</i>		€ 7.616	€ 14.625	
Kapitaalverstrekkingen aan:				
- deelnemingen	€ 299		€ 384	
Leningen aan:				
- woningbouwcorporaties	€ 1.691		€ 1.780	
- deelnemingen	€ 1.846		€ 2.119	
Overige langlopende leningen u/g	€ 3.780		€ 9.719	
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	€ -		€ 623	
Totaal vaste activa		€ 110.073	€ 107.249	
Vlottende activa				
<i>Voorraden</i>		€ 28.427	€ 32.604	
Grond- en hulpstoffen:				
- niet in exploitatie genomen bouwgronden	€ -		€ 1.805	
- overige grond- en hulpstoffen	€ 529		€ 920	
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	€ 27.898		€ 29.879	
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar</i>		€ 12.088	€ 5.134	
Vorderingen op openbare lichamen	€ 713		€ 1.416	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	€ 9.218		€ 613	
Overige vorderingen	€ 2.157		€ 3.105	
<i>Liquide middelen</i>		€ 6.332	€ 5.731	
Kassaldi	€ 5		€ 4	
Banksaldi	€ 6.327		€ 5.727	
<i>Overlopende activa</i>		€ 7.878	€ 6.302	
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	€ 298		€ 385	
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	€ 7.580		€ 5.917	
Totaal vlottende activa		€ 54.725	€ 49.771	
Totaal - generaal		€ 164.798	€ 157.020	

BALANS GEMEENTE RAALTE per 31 december 2016				
PASSIVA	(bedragen x € 1.000)	31-12-2016	31-12-2015	
Vaste passiva				
<i>Eigen vermogen</i>		€ 60.521		€ 57.364
Algemene reserve	€ 17.211		€ 18.481	
Bestemmingsreserves	€ 40.394		€ 37.874	
Gerealiseerd resultaat	€ 2.916		€ 1.009	
<i>Voorzieningen</i>		€ 5.067		€ 6.650
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	€ 2.346		€ 2.224	
Egalisatievoorzieningen	€ -		€ -	
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	€ 2.721		€ 4.426	
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer</i>		€ 84.333		€ 63.528
Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 5.000		€ 5.000	
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 71.967		€ 51.164	
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet financiering decentrale overheden	€ 5.000		€ 5.000	
Door derden belegde gelden	€ 2.360		€ 2.364	
Waarborgsommen	€ 6		€ -	
Totaal vaste passiva		€ 149.921		€ 127.542
Vlottende passiva				
<i>Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar</i>		€ 10.193		€ 24.071
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet financiering decentrale overheden	€ -		€ -	
Overige kasgeldleningen	€ -		€ 11.000	
Banksaldi	€ 5.468		€ 5.229	
Overige schulden	€ 4.725		€ 7.842	
<i>Overlopende passiva</i>		€ 4.684		€ 5.407
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	€ 3.723		€ 4.265	
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgend begrotingsjaren	€ 839		€ 942	
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	€ 122		€ 200	
Totaal vlottende passiva		€ 14.877		€ 29.478
Totaal - generaal		€ 164.798		€ 157.020
<i>Gewaarborgde geldleningen</i>		€ 148.323		€ 150.793
<i>Garantstellingen</i>		€ 1.958		€ 2.204

4.2. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarstukken zijn opgemaakt met inachtneming van de voorschriften, die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV vanaf 2004) daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's, die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op een andere wijze een verplichting opgenomen.

De activering van een investering gaat op basis van de verkrijgingsprijs (inkoopprijs en bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (aanschaffingskosten grond- en hulpstoffen en overige direct aan de vervaardiging toe te rekenen kosten).

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Een uitzondering daarop zijn de afschrijvingen op basis van annuïteiten waar een raadsbesluit aan ten grondslag ligt. Op grond wordt niet afgeschreven.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren onder andere voor:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	40
Bedrijfsgebouwen	40
Vervoermiddelen	5-10
Verkeer verbeterende maatregelen /aanleg rotondes	20
Automatisering	3-5

Voor een totaaloverzicht van de gehanteerde afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Nota afschrijvingsbeleid van 2008.

Balans

Vaste activa

1. Immateriële vaste activa

Bijdragen aan activa van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

2. Materiële vaste activa

Investerings met economisch nut

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen, bijvoorbeeld door het vragen van rechten, heffingen, leges of prijzen.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings die geen economisch nut opleveren (geen middelen genereren en/of verhandelbaar zijn) bijvoorbeeld in de openbare ruimte zoals wegen, parken en water. Investerings in activa die geen opbrengsten genereren maar wel noodzakelijk zijn. Deze investerings komen bij voorkeur direct in zijn geheel ten laste van de exploitatie. Het is wel toegestaan om deze investerings te activeren maar daarbij moet de periode van activeren zo kort mogelijk zijn en gemaximeerd aan de levensduur van het actief.

Investerings waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven

Investerings die economisch nut opleveren (middelen genereren en/of verhandelbaar zijn) bijvoorbeeld in de openbare ruimte zoals parkeergarage, parkeerautomaten, erfpacht gronden en kunstgrasvelden.

3. Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkings aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Indien nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en Bv's ("kapitaalverstrekkings aan deelnemings" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Vlottende activa

1. Voorraden

Grondslagen waardering voorraden

De onderhanden werken (in exploitatie genomen bouwgronden) zijn gewaardeerd tegen de Vervaardigingskosten. Dit betreft de aanschaffingskosten van de gronden, de kosten van bouw- en woonrijp maken en de overige direct aan de vervaardiging toe te rekenen kosten, verminderd met de opbrengsten van grondverkoop, subsidies en bijdragen van derden. Bij de afwikkeling van complexen wordt het resultaat verrekend met de algemene reserve grondexploitatie. Voor complexen waarvoor een verlies wordt verwacht, wordt voor dit verlies een voorziening gevormd ten laste van het resultaat en vervolgens via de resultaatbestemming ten laste van de algemene reserve grondexploitatie. De voorzieningen worden in mindering gebracht op de voorraden.

Grondslagen resultaatbepaling

De baten en lasten zijn tegen nominale waarde zoveel mogelijk toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. De grondaan- en verkopen worden verantwoord in het jaar waarop de notariële akte is getransporteerd. De netto jaarlijkse rentelasten zijn via een systeem van renteomslagberekening ten laste van de exploitatie gebracht. Bij de grondexploitaties vindt winstneming plaats op het moment dat de winst is gerealiseerd. Van 'winstneming' is bijv. sprake wanneer bij het opmaken van de jaarrekening er al meeropbrengsten zijn dan uitgaven en dat dit surplus meer is dan de nog te verwachten uitgaven. Voor verwachte verliezen is een voorziening gevormd ter hoogte van de verwachte verliezen.

2. Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3. Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

1. Eigen vermogen

Reserves zijn vermogensbestanddelen die zijn aan te merken als eigen vermogen en die bedrijfseconomisch gezien vrij te besteden zijn. Het in bedrijfseconomische zin vrij besteedbaar zijn van de reserve wil zeggen dat tot het moment van daadwerkelijke aanwending er altijd voor gekozen kan worden om op basis van een politieke heroverweging de reserve op te heffen en in te zetten voor een ander doel.

De reserves kunnen onverdeeld worden in:

Algemene reserves:

Dit zijn reserves met een algemeen karakter en daardoor vrij aanwendbaar, oftewel er is een vrij grote beleidsruimte. De rente wordt m.i.v. de begroting 2011 niet meer toegevoegd aan de reserves, maar wordt als rentebate opgenomen in de exploitatie. Uitzondering hierop is de rente van het weerstandsdeel van de algemene bestemmingsreserve en de rente van het weerstandsdeel van de bouwgrondexploitatie, evenals de rente van de reserve terugkoop zwembad.

De algemene reserves worden veelal gevormd uit de exploitatiesaldi en ontvangsten met een incidenteel karakter.

Bestemmingsreserves:

Deze reserves zijn ingesteld voor de realisering van vooraf bepaalde doelen. De beleidsruimte van deze reserves is beperkt omdat er al sprake is van een bestemming (geormerkt). Slechts bij heroverweging van beleid kan de bestemming van de reserve gewijzigd worden c.q. kan bepaald worden dat de reserve een algemeen karakter krijgt (algemene reserve).

2. Voorzieningen

Voorzieningen zijn vermogensbestanddelen die apart zijn gezet met het oog op de lasten van verplichtingen en risico's die voorzienbaar zijn, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is, maar het tijdstip van optreden onzeker is. Een voorziening is niet vrij besteedbaar.

Elke voorziening moet de omvang hebben van de betreffende verplichting en/of het betreffende risico. Indien de verplichting of het risico niet te kwantificeren is dan dient hiervan melding te worden gemaakt in de risicoparagraaf.

Voorzieningen worden gerekend tot het vreemd vermogen en dienen dan ook afzonderlijk op de balans te worden verantwoord.

3. Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de overlopende passiva zijn in een overzicht opgenomen de van overheidslichamen (vooruit) ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente geborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

4.3 Toelichting op de balans

Toelichting op de balans per 31 december 2016									
(bedragen x € 1.000)									
ACTIVA									
VASTE ACTIVA									
Immateriële vaste activa									
De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:									
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	Boekwaarde 31-12-2016 € 6.276					Boekwaarde 31-12-2015 € -			
Totaal	€ 6.276					€ -			
Het onderstaand overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2016:									
Bijdragen aan activa aan derden	Boekwaarde 31-12-2015 € -	Boekwaarde 01-01-2016 € 623	Herrubricering € 623	Investeringen € 5.704	Desinvesteringen € -	Afschrijvingen € 51	Bijdragen van derden € -	Afwaarderingen € -	Boekwaarde 31-12-2016 € 6.276
Totaal	€ -	€ 623	€ 623	€ 5.704	€ -	€ 51	€ -	€ -	€ 6.276
Als gevolg van BBV wijziging zijn de bijdragen aan activa in eigendom van derden ad € 623.000 in de beginbalans 2016 overgegaan van de financiële activa naar de immateriële activa.									
De vordering op de Stichting Beheer Goederen (€ 5.704) is via een heurubricering over gebracht van FVA naar bijdrage in eigendom van derden.									
Materiële vaste activa									
De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:									
In erfpacht uitgegeven gronden	Boekwaarde 31-12-2016 € -					Boekwaarde 31-12-2015 € -			
Overige investeringen met een economisch nut	€ 74.304					€ 69.436	1)		
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	€ 18.411					€ 19.425	2)		
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	€ 3.466					€ 3.763	3)		
Totaal	€ 96.181					€ 92.624			
De boekwaarde van de erfpachtgronden is in het boekjaar niet genuleerd.									
De overige investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onverdeeld:									
Gronden en terreinen	Boekwaarde 31-12-2016 € 9.417					Boekwaarde 31-12-2015 € 7.411			
Woonruimten	€ -					€ -			
Bedrijfsgebouwen	€ 59.669					€ 57.394			
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 182					€ 192			
Vervoersmiddelen	€ 553					€ 180			
Machines, apparaten en installaties	€ 941					€ 1.013			
Overige materiële vaste activa	€ 3.542					€ 3.246			
Totaal	€ 74.304					€ 69.436			

1) Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met een economisch nut weer:											
Boekwaarde 31-12-2015	Stand voorziening per 31-12-2015	Balanswaarde 31-12-2015	BBV Wijziging	Overheveling	Balanswaarde 01-01-2016	Investeringen	Desinvesteering	Afslrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016
€ 7.411	€ 7.411	€ 7.411	€ 2.207		€ 9.618	€ 410	€ 362	€ 249	€ -	€ -	€ 9.417
Gronden en terreinen											
Woonruimten	€ -	€ -			€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Bedrijfsgebouwen	€ 57.394	€ 57.394			€ 57.394	€ 3.489	€ 9	€ 1.205	€ -	€ -	€ 59.669
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 192	€ 192			€ 192	€ -	€ -	€ 10	€ -	€ -	€ 182
Verzendmiddelen	€ 180	€ 180			€ 180	€ 414	€ -	€ 41	€ -	€ -	€ 553
Machines, apparaten en installaties	€ 1.013	€ 1.013			€ 1.013	€ 76	€ -	€ 148	€ -	€ -	€ 941
Overige materiële vaste activa	€ 3.246	€ 3.246		€ 27-	€ 3.219	€ 655	€ -	€ 332	€ -	€ -	€ 3.542
Totaal	€ 69.436	€ -	€ 69.436	€ 2.207	€ 71.616	€ 5.044	€ 371	€ 1.985	€ -	€ -	€ 74.304
De balanswaarde per 01-01-2016 is € 2.207.000 hoger dan de balanswaarde per 31-12-2015. De reden hiervan is een aanpassing in het BBV en overheveling van grond- en hulpstoffen naar gronden en terreinen. Daarbij zijn de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) als categorie vervallen en zijn boekwaarden en voorzieningen ondergebracht onder de materiële activa. Onder de bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.											
De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld.											
Nw Tienraan gebouw, bouw voorz											
Nwbouw Havo/VWO Carmel College Salland											
Nw Tienraan: kunstgras onderlaag 24 jr											
Nw Tienraan gebouw, directiekst Extern											
Veegmachine Ravo											
Toelichting op enkele kredietoverschrijdingen in bovenstaande tabel De overschrijding bij Nieuw Tienraan, externe directiekosten moet in een breder perspectief gezien worden, aangezien het onderdeel Nieuw Tienraan, gebouw, Andere posten – die uitwisselbaar zijn – zoals interne directiekosten laten een forse onderschrijding zien. Per saldo heeft het gehele krediet van het gebouw een (cumulatieve) onderschrijding van ca. € 2,1 mln. Dit heeft grotendeels te maken met een lichte vertraging in de bouw.											
Voor het verloop van de kredieten wordt verwezen naar het bijlagenboek onder 2c Overbrenging kapitaalcredieten.											
2) Het onderstaand overzicht geeft weer het verloop van de boekwaarde van de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:											

3) Het onderstaand overzicht geeft weer het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.									
	Boekwaarde 31-12-2015	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016		
Gronden en terreinen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 3.478	€ 15	€ -	€ 205	€ -	€ -	€ 3.288		
Overige materiële vaste activa	€ 285	€ 14	€ -	€ 121	€ -	€ -	€ 178		
Totaal	€ 3.763	€ 29	€ -	€ 326	€ -	€ -	€ 3.466		
Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.									
De volgende investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut zijn in het boekjaar geactiveerd.									
Dienstv. ICT ondersteun. DMS/WFM/DSP	€ 429	€ 14	€ 326						
Verv. 2e fase openbare verlichting Heino	€ 1.046	€ 13	€ 920						
Herinrichting Weseperweg Heeten	€ -	€ 1	€ 1						
Totaal	€ 1.475	€ 29	€ 1.247						
Toelichting op enkele kredietoverschrijdingen in bovenstaande tabel									
N.v.t.									

Let op: specificaties hieronder zijn niet afgerond op duizendtallen.

1) Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen	Boekwaarde 31-12-2015	Stand voorziening	Balanswaarde 31-12-2015	Investerings	Des- investerings	Afschrijvingen/ Afwaaarden	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2016	Stand voorziening	Balanswaarde 31-12-2016
- Aandelen BNG (25.987 stuks)	€ 64.968		€ 64.968					€ 64.968		€ 64.968
- Aandelen NV ROVA	€ 53.886		€ 53.886					€ 53.886		€ 53.886
- Aandelen NV ROVA 2009	€ 6.694		€ 6.694					€ 6.694		€ 6.694
- Aandelen Enexis	€ 4.536		€ 4.536					€ 4.536		€ 4.536
- Vordering op Enexis B.V.	€ 9		€ 9					€ 9		€ 9
- Verkoop Vennootschap B.V.	€ 9		€ 9					€ 9		€ 9
- Altero NV vordering 2016 1)	€ 316.007	€ 316.007	€ -			€ 316.007		€ -	€ -	€ -
- Publiek belang Elektriciteitsprod BV	€ 1		€ 1					€ 1		€ 1
- CBL Vennootschap B.V.	€ 9		€ 9					€ 9		€ 9
- Claim Staat Vennootschap B.V.	€ 9		€ 9					€ 9		€ 9
- Aandelen Vitens (vm. WMO)	€ 10.210		€ 10.210					€ 10.210		€ 10.210
- Aandelen WEZO	€ 54.000		€ 54.000		€ 54.000			€ -		€ -
- Deeln. in aandelenkap. verzelfst. Wezo	€ 30.857		€ 30.857		€ 30.857			€ 0-		€ 0-
- Deeln. in aandelenkap. verzelfst. Sportbedrijf	€ 150.000		€ 150.000					€ 150.000		€ 150.000
- Aandelen Wadinko	€ 9.000		€ 9.000					€ 9.000		€ 9.000
Totaal	€ 700.193	€ 316.007	€ 384.186	€ -	€ 84.857	€ 316.007	€ -	€ 299.329	€ -	€ 299.329

2) Specificatie langlopende leningen aan deelnemingen	Boekwaarde 31-12-2015	Stand voorziening	Balanswaarde 31-12-2015	Investerings	Des- investerings	Afschrijvingen/ aflossingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2016	Stand voorziening	Balanswaarde 31-12-2016
- Achtergestelde lening Essent (vm Edon)	€ 90.756		€ 90.756			€ 90.756		€ 0-		€ 0-
- Achtergestelde lening NV ROVA	€ 932.534		€ 932.534			€ 932.534		€ 932.534		€ 932.534
- Achtergestelde lening Vitens	€ 1.096.117		€ 1.096.117			€ 182.687		€ 913.430		€ 913.430
- Bijzonder Achtergestelde lening Larcom	€ 347.198	€ 347.198	€ -					€ 347.198	€ 347.198	€ -
Totaal	€ 2.466.605	€ 347.198	€ 2.119.407	€ -	€ -	€ 273.443	€ -	€ 2.193.162	€ 347.198	€ 1.845.964

3) Spec. overige langlopende leningen:	Balanswaarde 31-12-2015	Herbruicing	Investerings	Des- investerings	Afschrijvingen/ aflossingen	Bijdragen van derden	Balanswaarde 31-12-2016
- St. Beheer Goederen gem. Raalte	€ 5.704.185	€ 5.704.185-					€ -
- Geldlening stimuleringsfonds Bouwfonds NG	€ 474.430		€ 93.101		€ 226.259		€ 341.272
- Geldleningen startersfonds Volkshuisvesting	€ 645.701		€ 216.501				€ 862.202
- Duurzaamheidsleningen Volkshuisvesting	€ 56.839		€ 9.758				€ 66.597
- Geldlening Kulturhus Raalte Stim.f. Volksh.	€ 962.518		€ 213.417		€ 247.388		€ 928.547
- Geldleningen gem. sportaccommodaties	€ 939.982		€ 90.870		€ 150.000		€ 880.852
- Geldlening Regionale Brandweer	€ 555.982				€ 14.191		€ 541.791
- Geldlening sporthal Heeten	€ 7.292						€ 7.292
- Tafeltennisvereniging Heino	€ 5.026				€ 4.007		€ 1.019
- Lening Volkstuinvereniging	€ 3.777				€ 345		€ 3.432
- Vordering op Vordering Enexis en verkoop Vennootschap	€ 363.915				€ 215.998		€ 147.917
Totaal	€ 9.719.646	€ 5.704.185-	€ 623.647	€ -	€ 858.187	€ -	€ 3.780.921

[illegible]

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop in 2016 het volgende overzicht worden weergegeven:											
	Boekwaarde 31-12-2015	Stand voorz. 31-12-2015	Balanswaarde 31-12-2015	Investeringen	Overheffing BW naar ander complex	Desinvestes- tingen	Mutatie in voorziening iv reserve	Winst-uitname	Boekwaarde 31-12-2016	Stand voorz. 31-12-2016	Balanswaarde 31-12-2016
17 Franciscushof Nieuw	€ 15.692	€ 558	€ 15.133	€ 2.141		-	€ 558		€ 13.551	€ 0	€ 13.550
46 Sallandse Poort	€ 904	€ 362	€ 542	€ 33		-	€ 8		€ 937	€ 354	€ 583
49 Salland II fase 1	€ 208	-	€ 208	€ 178	€ 1.094	€ 1.602		€ 1.571	€ 1.155	-	€ 1.155
47 Salland II fase 2					€ 1.024				€ 1.024		€ 1.024
50 Salland II fase 3					€ 70				€ 70		€ 70
63 Keizer Nieuw Heeten	€ 52	-	€ 52	€ 35		-		€ 17	€ 0	-	€ 0
69 Broekland	€ 185	-	€ 185	€ 18		€ 244		€ 171	€ 240	-	€ 240
71 de Zegge VI fase 1	€ 1.189	-	€ 1.189	€ 23		€ 388			€ 824	-	€ 824
74 Borgwijk Luttenberg	€ 251	-	€ 251	€ 55		€ 442			€ 638	-	€ 638
76 het Wormink Mariëheem	€ 78	-	€ 78	€ 45		€ 58			€ 91	-	€ 91
77 de Zegge VII	€ 13.965	€ 3.731	€ 10.234	€ 726		€ 5	€ 312		€ 14.686	€ 3.419	€ 11.267
78 uitbr Heeten Veldagge	€ 1.478	-	€ 1.478	€ 166		€ 688			€ 956	-	€ 956
79 uitbr Broekland t Broeck	€ 627	-	€ 627	€ 34		€ 364			€ 297	-	€ 297
84 Woningbouwlocatie Laag Zuthem	€ 525	€ 285	€ 239	€ 62		€ 85	€ 78		€ 502	€ 207	€ 294
88 Uitbreiding Lierdenholthuis	€ 583	-	€ 583	€ 27		€ 1	€ 304		€ 555	€ 304	€ 251
89 Klezabos III	-	-	-	€ 21		€ 47		€ 26	-	-	€ 0
92 Bugmeesteekwartier	€ 884	€ 257	€ 628	€ 32		-	€ 245		€ 916	€ 12	€ 905
Totaal	€ 35.072	€ 5.193	€ 29.879	€ 740	€ -	€ 3.924	€ 897	€ 1.785	€ 32.193	€ 4.296	€ 27.897
	€ 37.797	€ 5.193	€ 32.604						€ 32.723	€ 4.296	€ 28.427
	€ -	€ -	€ -						€ -		€ -
Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op het programma/het jaarverslag en de paragraaf grondbeleid.											
Het totale verwachte resultaat op eindwaarde is berekend op € 6,3 min. Het totaal van de nog te maken kosten bedraagt € 34,3 min en het totaal van de nog te verwachten opbrengsten bedraagt € 66,9 min.											
Er is rekening gehouden met een kostenstijging van 1,5%, opbrengststijging van 0% en een disconteringsvoet van 2%.											

ACTIVA							
VLOTTENDE ACTIVA							
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar							
De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:							
	Boekwaarde 31-12-2016	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2016	Balanswaarde 31-12-2015			
Vorderingen op openbare lichamen	€ 713		€ 713	€ 1.416			
Verstrekte kasgeldleningen	€ -	€ -	€ -	€ -			
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	€ 9.218	€ -	€ 9.218	€ 613			
Overige vorderingen	€ 2.990	€ 833	€ 2.157	€ 3.105			
Totaal	€ 12.921	€ 833	€ 12.088	€ 5.134			
Drempelbedrag Schatkistbankieren (SKB)							
Onderstaande tabel geeft het gemiddelde kwartaalsaldo van de liquide middelen ten opzichte van het drempelbedrag weer.							
	1e kwartaal 2016	2e kwartaal 2016	3e kwartaal 2016	4e kwartaal 2016			
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	€ 442	€ 462	€ 468	€ 504			
Drempelbedrag	€ 495	€ 495	€ 495	€ 495			
Gemiddeld saldo buiten 's Rijks schatkist	€ -	€ -	€ -	€ -			
Ruimten binnen limiet (+), overschrijding (-)	€ 53	€ 33	€ 27	€ -9			
Liquide middelen							
Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:							
	Boekwaarde per 31-12-2016			Boekwaarde per 31-12-2015			
Kassaldi	€ 5			€ 4			
Banksaldi	€ 6.327			€ 5.727			
Totaal	€ 6.332			€ 5.731			

	Boekwaarde 31-12-2015 voor resultaat bestemming	Rekenings- saldo 2015	Boekwaarde 31-12-2015 na bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2016
burgerparticipatie in de openbare ruimte	€ -	€ -	€ -	€ 60	€ -	-	€ 60
Culturele en/of beeldbepalende voorz.	€ 212	€ -	€ 212	€ -	€ 70	-	€ 142
Gekoppelde reserve Hoftheater	€ 657	€ -	€ 657	€ -	€ -	€ 17	€ 640
Kunstgrasvelden	€ 3	€ -	€ 3	€ -	€ 3	-	€ -
Inwonersinitiatieven	€ 74	€ -	€ 74	€ 20	€ -	€ 9	€ 85
In reserve sociale infrastructuur	€ 104	€ -	€ 104	€ -	€ -	-	€ 104
Egalisatie participatie	€ 547	€ -	€ 547	€ 955	€ 540	-	€ 962
Reserve Zorg	€ 3.845	€ -	€ 3.845	€ 2.778	€ 2.092	-	€ 4.531
Egalisatie afvalverwijdering	€ 661	€ -	€ 661	€ -	€ 28	-	€ 633
Klimaatbeleid	€ 56	€ -	€ 56	€ 100	€ 41	-	€ 115
Bovenwijkse voorzieningen (GB)	€ 1.444	€ -	€ 1.444	€ 138	€ 182	-	€ 1.400
Grondexploitatie algemeen(GB)	€ 1.190	€ -	€ 1.190	€ 4.589	€ 2.044	-	€ 3.735
Spoorse doornijding Raalte Noord	€ 4.363	€ -	€ 4.363	€ -	€ -	-	€ 4.363
Claims bouwgrondexploitatie (GB)	€ 204	€ -	€ 204	€ -	€ -	-	€ 204
res stedelijke vernieuwing	€ 905	€ -	€ 905	€ -	€ 103	-	€ 802
Onderh woonwagendstandplaatsen	€ 30	€ -	€ 30	€ -	€ -	-	€ 30
publiek private toeristische projecten	€ 25	€ -	€ 25	€ -	€ -	-	€ 25
Hertaxatie/uitvoering Wet WOZ	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	-	€ -
Reserve ICT	€ 313	€ -	€ 313	€ -	€ 26	-	€ 287
BTW-compensatiefonds	€ 94	€ -	€ 94	€ -	€ 64	-	€ 30
Infrastructuur	€ 10	€ -	€ 10	€ -	€ -	-	€ 10
gemeentelijke gebouwen	€ 615	€ -	€ 615	€ 287	€ 288	-	€ 614
welzijnsgebouwen	€ 1.336	€ -	€ 1.336	€ 234	€ 76	-	€ 1.494
sportgebouwen	€ 1.135	€ -	€ 1.135	€ 445	€ 220	-	€ 1.360
Verv. En vern. Reserve (3,75%)	€ 17	€ -	€ 17	€ -	€ 18	-	€ (1)
afrondingsverschil	€ (2)	€ -	€ (2)	€ -	€ 2	-	€ (4)
Totaal	€ 56.355	€ 1.009	€ 57.364	€ 11.402	€ 10.747	€ 414	€ 57.605
Algemene reserves	€ 18.481	€ 1.009	€ 19.490	€ 600	€ 2.879	€ -	€ 17.211
Bestemmingsreserves	€ 37.874	€ -	€ 37.874	€ 10.802	€ 7.868	€ 414	€ 40.394
Resultaat rekening 2016							
Het resultaat 2016 na bestemming via reserves bedraagt € 2.916.331 Voordelig. Door dit resultaat aan te passen met de over te hevelen budgetten ontstaat een voordelig nettoresultaat van € 1.812.921. In het jaarverslag wordt in het "Financieel verslag" een samenvattend overzicht en analyse weergegeven van het rekening resultaat 2016.							
De Algemene reserve dient als weerstandsvermogen voor onverwachte tegenvallers, exclusief grondexploitatie (waarvoor een afzonderlijke algemene reserve aanwezig is). De Algemene reserve grondexploitatie dient als weerstandsvermogen voor het opvangen van onverwachte uitvoeringsrisico's inzake exploitatie. Dit weerstandsvermogen bedraagt ultimo 2016 € 3,7 miljoen (ultimo 2015 € 1,2 miljoen) of 13,1% (ultimo 2015 3,7%) van de boekwaarde van de voorraden grond.							

Egalisatie afvalverwijdering									
Deze reserve is opgebouwd uit de dividendopbrengst van de aandelen ROVA toen de € 250.000 dan waarmee is gerekend bij de jaarlijkse bepaling van het basistarief van de afvalstoffenheffing. Deze middelen zijn nu een algemeen dekkingsmiddel. De middelen worden eventueel aangewend t.b.v. projecten in de sfeer van de afvalverwijdering (o.a. voor het uitzetten van kunststofcontainers).									
Klimaatbeleid									
Deze reserve is gevormd om klimaatprojecten te ontwikkelen naar aanleiding van amendement van de raad. De reserve is volledig bestemd voor al toegekende cofinanciering van duurzame leader projecten.									
Bovenwijkse voorzieningen									
De reserve is bestemd voor opvangen van kosten in verband met bovenwijkse (planoverschrijdende) voorzieningen (bv. bruggen, tunnels, ontsluitingswegen).									
Grondexploitatie algemeen									
Opvangen van tekorten binnen de grondexploitatie en onderdeel van het weerstandsvermogen.									
Spoorse doorsnijding Raalte Noord									
De reserve dient als dekking voor de kosten van de spoorse doorsnijding Raalte Noord.									
Claims bouwgrondexploitatie									
Met ingang van 2009 zijn de claims die op de algemene reserve grondexploitatie rusten, overgegaan naar deze reserve. Aan deze claims ligt een bestuurlijk besluit ten grondslag.									
Stedelijke vernieuwing									
Het ondersteunen van herstructurering van woongebieden en het verminderen van de stagnatie in de woningbouw.									
Onderhoud woonwagendplaatsen									
De reserve is bestemd voor de kostendekking van groot onderhoud aan de voorzieningen op de diverse woonwagendplaatsen. De administratie en beheer van de woonwagens en de standplaatsen worden verzorgd door de woningbouwvereniging.									
Publiek private toeristische projecten									
De vorming van de reserve vloeit voort uit de voorstellen voor nieuw beleid 2013 en de middelen zijn bestemd voor het aanjagen van publiek/private projecten die de bekendheid van Salland/Raalte vergroten.									
ICT samenwerking									
Een eenmalige storting bestaande uit het ICT overschot bij de jaarrekeningen 2011 en 2012 inzake de niet bestede gereserveerde middelen, en wordt ingezet voor digitalisering.									
BTW-compensatie fonds									
Opvangen financiële gevolgen als gevolg van invoering BTW-compensatiefonds.									
Infrastructuur									
De reserve is bestemd voor het doen van investeringen om het gebied van aanpassingen infrastructuur.									
Gemeentelijke gebouwen									
Reserve voor een planmatig onderhoud volgens beheersplan van gemeentelijke gebouwen voor een periode van 30 jaar. Deze is ontstaan door opheffing van een reserve per gebouw.									
Welzijnsgebouwen									
Reserve voor een planmatig onderhoud volgens beheersplan van welzijnsgebouwen voor een periode van 30 jaar. Deze is ontstaan door opheffing van een reserve per gebouw.									
Sportgebouwen									
Reserve voor een planmatig onderhoud volgens beheersplan van sportgebouwen voor een periode van 30 jaar. Deze is ontstaan door opheffing van een reserve per gebouw.									
Vervangings- en vernieuwingsreserve									
De reserve is gevormd om toekomstige vervanging van roerende zaken mogelijk te maken. Als basis dient deze reserve om de afschrijvingen op te vangen. De stand van de reserve is nihil. Daarom opgeheven.									

PASSIVA								
VOORZIENINGEN								
Het verloop van de voorzieningen in 2016 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:								
		Boekwaarde 31-12-2015	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendingen	Boekwaarde 31-12-2016		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's:								
	Wachtgelden wethouders	€ 276	€ 31	€ -	€ 65	€ 242		
	Pensioenen wethouders	€ 1.921	€ 268	€ -	€ 85	€ 2.104		
	Wachtgelden muzikonderwijs	€ 27	€ -	€ 27	€ -	€ -		
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is:								
	Vervanging riolering	€ 3.858	€ -	€ -	€ 2.038	€ 1.820		
	Afvalverwijdering	€ 568	€ 333	€ -	€ -	€ 901		
	Totaal	€ 6.650	€ 632	€ 27	€ 2.188	€ 5.067		
Toelichting voorzieningen								
Wachtgelden wethouders								
Deze voorziening is gevormd om de wachtgelden van voormalige wethouders op te kunnen vangen.								
Pensioenen wethouders								
De voorziening is gevormd om (toekomstige) pensioenverplichtingen te kunnen betalen.								
Voorziening riolering								
De voorziening is gevormd om schommelingen in de kosten van vervanging / renovatie van riolering op te vangen; het moet gezien worden als een tariefsegregatievoorziening.								
Afvalverwijdering								
De voorziening is gevormd om schommelingen in de uitgaven voor de afvalverwijdering op te vangen, en wordt betrokken bij de tariefberekening afvalstoffenheffing.								

PASSIVA				
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van > 1 jaar				
De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt:				
			Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen			€ 5.000	€ 5.000
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen			€ 71.967	€ 51.164
- binnenlandse bedrijven			€ -	€ -
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet financiering decentrale overheden			€ 5.000	€ 5.000
- overige binnenlandse sectoren			€ -	€ -
- buitenlandse instellingen			€ -	€ -
			€ 81.967	€ 61.164
- door derden belegde gelden (Stichting Beheer Goederen)			€ 2.360	€ 2.364
- waarborgsommen			€ 6	€ -
Totaal			€ 84.333	€ 63.528
In het hierna opgenomen overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2016:				
	Saldo 31-12-2015	Vermeer- deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2016
Onderhandse leningen				
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 5.000	€ -	€ -	€ 5.000
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 51.164	€ 25.000	€ 4.197	€ 71.967
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet financiering decentrale overheden	€ 5.000	€ -	€ -	€ 5.000
Door derden belegde gelden	€ 2.364	€ 27	€ 31	€ 2.360
Waarborgsommen	€ -	€ 6	€ -	€ 6
Totaal	€ 63.528	€ 25.033	€ 4.228	€ 84.333
De totale rentelast voor het boekjaar 2016 met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan 1 jaar bedraagt € 1.791.000				

PASSIVA				
VLOTTENDE PASSIVA				
Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:				
		Boekwaarde per 31-12-2016		Boekwaarde per 31-12-2015
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		€ 10.193		€ 24.071
Overlopende passiva		€ 4.684		€ 5.407
Totaal		€ 14.877		€ 29.478
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar				
De in de balans opgenomen netto-vlottende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:				
		Boekwaarde per 31-12-2016		Boekwaarde per 31-12-2015
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden		€ -		€ -
Overige kasgeldleningen		€ -		€ 11.000
Banksaldi		€ 5.468		€ 5.229
Overige schulden		€ 4.725		€ 7.842
Totaal		€ 10.193		€ 24.071
Overlopende passiva				
De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:				
	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	€ 3.723	€ 4.265		
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgend begrotingsjaren	€ 839	€ 942		
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	€ 122	€ 200		
Totaal	€ 4.684	€ 5.407		

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:				
	Saldo 31-12-2015	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen	Saldo 31-12-2016
Bouwhuisplein Broekland bijdrage provincie	€ -	€ 50	€ 9	€ 41
Schalm s Aspel Marienheem bijdrage provincie	€ -	€ 50	€ -	€ 50
Subsidie prov herstr. bedrijvent Spoorzone Oost	€ -	€ 35	€ -	€ 35
Subs. proces en project bedrijvent Spoorz. Oost	€ -	€ 50	€ -	€ 50
Herstr. bedr. terrein Spoorzone Oost	€ -	€ 250	€ -	€ 250
Saldo marktgelden	€ 9	€ 11	€ 9	€ 11
Cultuurnota (vanuit 2009)	€ 25	€ -	€ 25	€ -
Prov OV aanstelling cultuurmakelaar	€ 5	€ -	€ 5	€ -
Prov Ov locatie van Dijk Heino tbv woningbouw	€ 36	€ -	€ -	€ 36
Prov OV, bouw sportaccommodaties	€ 110	€ -	€ 110	€ -
Prov OV, cultuurarrangementen	€ 17	€ -	€ 5	€ 12
Prov OV: ontwikkelen woonservicegebieden	€ 98	€ -	€ 98	€ -
Energiekloket	€ 15	€ 44	€ 15	€ 44
Aansluiting CJG en veiligheidsketen	€ 90	€ -	€ 41	€ 49
Prov OV voorbereiding Hart van Heino	€ 146	€ -	€ 146	€ -
Bouwbedr Jansman; Hof van Raalte	€ 5	€ -	€ 4	€ 1
Zozijn; Kemphaan Raalte	€ 10	€ -	€ 3	€ 7
Project Paalweg-Canadastraat	€ 6	€ -	€ 6	€ -
Project Maria Oord Luttenberg	€ 6	€ -	€ 2	€ 4
Overheidsparticipatie en burgerkracht	€ 269	€ -	€ 168	€ 101
Kavelruil Boetelerveld	€ 78	€ -	€ 78	€ -
Project vm Postkantoor Raalte	€ 17	€ -	€ 4	€ 13
Kavelruil Boetelerveld	€ -	€ 470	€ 340	€ 130
Locatie Wooldhuis t Zand	€ -	€ 5	€ -	€ 5
	€ 942	€ 965	€ 1.068	€ 839

PASSIVA					
VLOTTENDE PASSIVA					
Waarborgen en garanties					
Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:					
	Aard/ Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 31-12-2015
Woningstichting Salland Wonen	bouw/renovatie	€ 155.828	50%	€ 138.804	€ 140.987
Woningstichting Salland Wonen	bouw/renovatie	€ 2.544	100%	€ 878	€ 1.404
Stichting Zorggroep Raalte	bouw/renovatie	€ 665	100%	€ 481	€ 122
Stichting Habion	bouw/renovatie	€ 7.300	50%	€ 7.300	€ 7.300
Woonzorg Nederland	bouw/renovatie	€ 2.105	50%	€ 860	€ 980
Totaal		€ 168.442		€ 148.323	€ 150.793
De gemeente Raalte staat voor een groot aantal leningen garant. Deze garantstellingen bestaan voor het grootste deel uit garantstellingen Het toezicht op deze garantstellingen is ondergebracht bij het WSW. De gemeente heeft via een raadsbesluit vooraf toestemming gegeven De WSW garantstelling bestaat uit drie niveaus:					
1. Het eigen vermogen van Salland Wonen.					
2. Het vermogen van het WSW.					
3. Achtervang door rijk en gemeenten ieder voor 50%. Deze achtervang bestaat uit het verstrekken van de renteloze leningen door het rijk en gemeenten.					
Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte garanties bestaat uit de volgende garantstellingen:					
	Omschrijving	Garantiebedrag			
		31-12-2016	31-12-2015		
Stichting Zorggroep Raalte		€ 511	€ 511		
St. Sporthal Heeten	nieuwbouw	€ 201	€ 211		
Rohda Raalte	bouw kleedkamer	€ -	€ 70		
Stichting Dorpshuis Liederholthuis	bouw MFA	€ 170	€ 210		
Stichting Hoftheater	vernieuwbouw	€ 115	€ 150		
Stichting De Colckhof	3 restauratiehypotheken	€ 64	€ 82		
Stichting Sportbelangen Luttenberg	bouw sporthal	€ 170	€ 200		
Stichting het Horsthuis Broekland	nieuwbouw	€ 119	€ 130		
Stichting Brede School Hoogerheyne	bouw brede school	€ 608	€ 640		
		€ 1.958	€ 2.204		
In 2016 is geen bedrag betaald uit hoofde van aanspraken op de verleende borg en garantstellingen.					
NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN EN RECHTEN					
Grondaankopen en bouwrijp maken grondexploitatie					
De verplichtingen grondaankopen en bouwrijp maken betreffen:					
Bouwrijpmaken:		Per 31-12-2016		Per 31-12-2015	
Salland II		€ 135.400		€ -	
de Wörmink Mariënheem		€ 57.000			
Burgemeesterkwartier		€ 25.650		€ -	
		€ 218.050		€ -	

Hoofdstuk 5. Overzicht van baten en lasten met toelichting

5.1 Overzicht van baten en lasten 2016

Omschrijving programma	Raming 2016 cfm. Programmabegroting			Raming 2016 na wijziging			Realisatie 2016		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1.1	€ 1.095.111	€ 5.057.482	€ 3.962.371	€ 1.142.516	€ 5.952.163	€ 4.809.647	€ 1.336.263	€ 6.414.200	€ 5.077.938
1.2	€ 355.151	€ 3.365.812	€ 3.010.661	€ 341.540	€ 3.409.001	€ 3.067.461	€ 317.507	€ 3.184.367	€ 2.866.860
2.1	€ 203.407	€ 5.421.781	€ 5.218.374	€ 203.407	€ 6.182.715	€ 5.979.308	€ 223.677	€ 6.027.756	€ 5.804.079
2.2	€ 67.283	€ 2.968.993	€ 2.891.710	€ 132.391	€ 2.655.318	€ 2.522.927	€ 104.374	€ 2.336.253	€ 2.231.878
2.3	€ 414.943	€ 3.660.642	€ 3.245.699	€ 391.741	€ 4.314.159	€ 3.922.418	€ 368.187	€ 4.087.109	€ 3.718.922
3.1	€ 5.606.800	€ 13.890.982	€ 8.284.182	€ 5.398.253	€ 14.565.397	€ 9.167.144	€ 6.798.295	€ 15.477.844	€ 8.679.549
4.1	€ 1.208.680	€ 3.330.579	€ 2.121.899	€ 1.060.360	€ 3.544.554	€ 2.484.194	€ 905.696	€ 3.328.436	€ 2.422.740
4.2	€ 901.771	€ 7.838.210	€ 6.936.439	€ 741.393	€ 9.208.876	€ 8.467.483	€ 625.647	€ 8.274.844	€ 7.649.197
4.3	€ 8.446.712	€ 7.668.714	€ 777.998	€ 7.304.516	€ 6.385.488	€ 919.028	€ 7.423.812	€ 6.284.685	€ 1.139.127
5.1	€ 1.061.456	€ 18.500.806	€ 17.439.350	€ 901.456	€ 20.917.280	€ 20.015.824	€ 904.434	€ 19.102.387	€ 18.197.953
6.1	€ 2.038.879	€ 2.912.192	€ 873.313	€ 4.107.201	€ 5.727.644	€ 1.620.443	€ 7.297.566	€ 5.479.477	€ 1.818.090
6.2	€ 285.043	€ 593.657	€ 308.614	€ 664.241	€ 1.115.980	€ 451.739	€ 708.934	€ 832.075	€ 123.141
6.3	€ -	€ 21.200	€ 21.200	€ -	€ 21.200	€ 21.200	€ -	€ 19.716	€ 19.716
8.0	€ 228.768	€ 3.439.928	€ 3.211.160	€ 974.964	€ 211.683	€ 1.186.647	€ 932.246	€ 90.128	€ 842.118
Sub-totaal programma's	€ 21.456.468	€ 71.781.122	€ 50.324.654	€ 23.363.979	€ 83.788.092	€ 60.424.113	€ 27.946.640	€ 80.939.277	€ 52.992.637
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	€ 7.795.517	€ 375.290	€ 7.420.227	€ 7.860.266	€ 375.290	€ 7.484.976	€ 7.917.766	€ 306.616	€ 7.611.150
Algemene uitkeringen	€ 45.086.154	€ -	€ 45.086.154	€ 46.217.594	€ -	€ 46.217.594	€ 46.885.858	€ -	€ 46.885.858
Saldo financieringsfunctie (cat BBV 2.1)	€ 246.543	€ 3.147.426	€ 2.900.883	€ 247.444	€ 2.342.174	€ 2.094.730	€ 202.756	€ 1.844.079	€ 1.641.323
Overige algemene dekkingsmiddelen	€ 2.167.002	€ 171.126	€ 1.995.876	€ 2.683.296	€ 204.936	€ 2.478.360	€ 4.629.005	€ 1.335.077	€ 3.293.929
Onvoorzien	€ 182.113	€ 1.297.236	€ 1.115.123	€ -	€ 104.000	€ 104.000	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal algemene dekkingsmiddelen	€ 55.477.329	€ 4.991.078	€ 50.486.251	€ 57.008.600	€ 3.026.400	€ 53.982.200	€ 59.635.385	€ 3.485.772	€ 56.149.614
Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	€ 76.933.797	€ 76.772.200	€ 161.597	€ 80.372.579	€ 86.814.492	€ 6.441.913	€ 87.582.025	€ 84.425.049	€ 3.156.976
Toevoeging / onttrekking aan reserves:									
Programma 1.1	€ 26.399	€ 48.618	€ 22.219	€ 957.493	€ 48.618	€ 908.875	€ 998.889	€ 48.618	€ 950.271
Programma 1.2	€ -	€ -	€ -	€ 60.499	€ -	€ 60.499	€ 1.179	€ -	€ 1.179
Programma 2.1	€ 105.625	€ -	€ 105.625	€ 934.670	€ -	€ 934.670	€ 1.042.042	€ -	€ 1.042.042
Programma 2.2	€ 45.320	€ -	€ 45.320	€ 623.140	€ 234.258	€ 388.882	€ 406.736	€ 234.258	€ 172.478
Programma 2.3	€ 51.800	€ 257.832	€ 206.032	€ 722.365	€ 309.433	€ 412.932	€ 464.874	€ 395.993	€ 68.881
Programma 3.1	€ 67.766	€ -	€ 67.766	€ 415.318	€ -	€ 415.318	€ 736.188	€ 737.741	€ 1.553
Programma 4.1	€ -	€ -	€ -	€ 260.045	€ -	€ 260.045	€ 105.358	€ -	€ 105.358
Programma 4.2	€ 466.873	€ 415.500	€ 51.373	€ 1.719.990	€ 415.500	€ 1.304.490	€ 1.025.127	€ 490.202	€ 534.925
Programma 4.3	€ -	€ -	€ -	€ 178.295	€ 100.000	€ 78.295	€ 73.748	€ 100.000	€ 26.252
Programma 5.1	€ -	€ 254.258	€ 254.258	€ 741.617	€ 20.000	€ 721.617	€ 1.766.797	€ 2.514.355	€ 747.558
Programma 6.1	€ -	€ -	€ -	€ 104.257	€ -	€ 104.257	€ 47.159	€ -	€ 47.159
Bouwgrondexpl 6.1	€ -	€ -	€ -	€ 566.873	€ -	€ 566.873	€ 1.873.852	€ 4.661.106	€ 2.787.254
Programma 6.2	€ -	€ 343	€ 343	€ 143.648	€ 343	€ 143.305	€ 58.393	€ -	€ 58.393
Programma 6.3	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Programma alig dekk.	€ 1.073.707	€ 1.029.251	€ 44.456	€ 1.618.091	€ 1.476.236	€ 141.855	€ 2.560.294	€ 2.219.008	€ 341.286
Sub-totaal mutaties reserves	€ 1.837.490	€ 2.005.802	€ 168.312	€ 9.046.301	€ 2.604.388	€ 6.441.913	€ 11.160.636	€ 11.401.281	€ 240.645
Gerealiseerd resultaat	€ 78.771.287	€ 78.778.002	€ 6.715	€ 89.418.880	€ 89.418.880	€ -	€ 98.742.661	€ 95.826.330	€ 2.916.331

5.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

5.2.1 Overzicht van baten en lasten in een vogelvlucht

Omschrijving	Bedrag	
Begrotingsresultaat 2016 primitief	N	€ -6.715
Resultaat zomernota 2016	V	€ 490.931
Begrotingsresultaat na zomernota 2016	V	€ 484.216
Resultaat jaarrekening 2016 opnieuw beschikbaar te stellen middelen in 2017 in verband met "overlopende posten" van 2016 naar 2017 (zie hoofdstuk 6.3)	V	€ 2.916.332
	N	€ -1.097.041
"Netto" rekeningsaldo 2016	V	€ 1.819.291
Resultaat jaarrekening 2016 ten opzichte van begrotingsresultaat na zomernota	V	€ 1.335.075

			Specificatie	
Inkomsten:			€	305.000
Meer leges rijbewijzen, reisdocumenten en VOG verklaringen,	1.0	V	€	55.000
Minder baten omgevingsvergunning	4.1	N	€	-120.000
Geen bijdrage openbare ruimte vanuit bouwgrondexploitatie	4.2	N	€	-115.000
Meer dividend nutsvoorzieningen	6.2	V	€	50.000
Minder ontvangen rente/dividend	8.0	N	€	-60.000
Hogere algemene uitkering	8.0	V	€	420.000
Hogere OZB inkomsten	8.0	V	€	75.000
Uitgaven:			€	1.030.075
Hogere storting in voorziening pensioenen en wachtgelden wethouders	1.1	N	€	-300.000
Minder subsidies leerlingenvervoer, kinderopvang en Peuterspeelzaal	2.1	V	€	177.000
BTW voordeel op investeringen riool	4.3	V	€	145.000
Minder subsidies volksgezondheid	5.1	V	€	55.000
Restant stelpost onvoorzien	8.0	V	€	95.000
Resultaat op rente	8.0	V	€	230.000
Terugramen afschrijvingscomponent eerste jaar	8.0	V	€	90.000
Afrekening boekenonderzoek BTW/BCF	8.0	V	€	470.000
Dekking extra investering Tijenraan	8.0	V	€	90.000
Diverse verschillen		N	€	-21.925
Saldo		V	€	1.335.075

Meer leges rijbewijzen, reisdocumenten en VOG**Voordeel € 55.000**

De legesopbrengsten van paspoorten, rijbewijzen en bevolkingsadministratie / burgerlijke stand, waaronder de VOG verklaringen zijn € 55.000 hoger geweest. De verschillen worden met name veroorzaakt door de vervangingsvraag uit 2011. In dat jaar zijn door een wetsfoutje veel (gratis) identiteitskaarten aangevraagd, bovendien mogen vanaf 2011 kinderen niet meer bijgeschreven worden in het reisdocument van hun ouders. Deze documenten zijn in 2016 verlopen en vervangen.

Minder baten omgevingsvergunningen**Nadeel € 120.000**

Ten opzichte van de inschatting bij de zomernota zijn de inkomsten lager omdat 2 grote bouwplannen niet zijn ingediend. Het AZC is niet doorgegaan en Beaphar is uitgesteld naar 2017. Tevens zit er een (onvoorziene) daling in de ingediende bouwaanvragen in de laatste maanden van 2016. Gevolg is dat afgerond € 120.000 minder leges is ontvangen.

Geen bijdrage openbare ruimte vanuit bouwgrondexploitatie**Nadeel € 115.000**

In het kader van de BBV is het per 1-1-2016 niet meer toegestaan om vanuit de bouwgrondexploitatie bij te dragen aan algemene taken, zoals de openbare ruimte.

Meer dividend nutsvoorzieningen**Voordeel € 50.000**

De hogere dividendontvangst heeft grotendeels betrekking op de finale dividenduitkering van circa € 39.000 als gevolg van de liquidatie van het General Escrow. Dit is een van de vennootschappen die destijds zijn opgericht als gevolg van de opsplitsing van netwerkbedrijf Essent Holding BV (voormalig Essent) in een productie- en leveringsbedrijf. Dit bedrijf is verkocht aan RWE, een Duits energiebedrijf. Door de wettelijke splitsing en de daarmee gepaard gaande transactiestructuur zijn verschillende NV's en BV's opgericht. Deze worden in de komende jaren afgewikkeld en opgeheven.

Minder ontvangen rente / dividend**Nadeel € 60.000**

Door reguliere aflossing van een Vitens lening worden de rente opbrengsten ook lager. De rentevergoeding van de SVN revolteert mee in de te vertrekken leningen. De begroting moet hierop aangepast worden.

Hogere algemene uitkering**Voordeel € 420.000**

Dit voordelige resultaat is een gevolg van de positieve bijstellingen van de uitkering over 2016 bij de september- en decembercirculaire 2016. Dit wordt mede veroorzaakt door de verhoging als gevolg van het groot onderhoud en door de toevoeging van de middelen in het kader van de Verhoogde Asielinstroom. Daarnaast zijn onze inschattingen met betrekking tot de uitkeringsmaatstaven bij de zomernota 2016 naar nu blijkt aan de voorzichtige kant geweest. Jaarlijks bij de meicirculaire schatten we de uitkeringsmaatstaven voor het komende begrotingsjaar (meerjarenraming) in op basis van de dan actuele situatie.

Hogere OZB inkomsten**Voordeel € 75.000**

De OZB gebruikers is € 5.000 hoger dan begroot (€ 1.107.000) en de OZB eigenaren laat een hogere opbrengst zien van € 70.000 (€ 6.400.000). Totaal een voordeel van € 75.000. In het jaar 2016 zijn correcties doorgevoerd op oude belastingen jaren. Deze zijn verwerkt in de huidige belastingopbrengsten. De totale opbrengst heeft een afwijking van 1,0% ten opzichte van de raming.

Storting voorzieningen pensioenen en wachtgeld wethouders Nadeel € 300.000

Hogere storting in de voorziening pensioenen (€ 267.000) en wachtgeld wethouders (€ 31.000). De hogere storting is een gevolg van de lage rekenrente en de hogere levensverwachting en pensioengerechtigde leeftijd. Deze factoren leiden er toe dat er extra middelen in de voorzieningen moeten worden gestort om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen.

**Minder subsidies leerlingenvervoer, kinderopvang en
Peuterspeelzaalwerk****Voordeel € 177.000**

De kosten van het leerlingenvervoer in 2016 zijn € 103.000 lager dan begroot. Dit is onder andere een gevolg van het minder aanvragen door krimp van het aantal leerlingen. Daarnaast wordt zelfstandig vervoer gestimuleerd.

Er zijn veel minder bijdragen voor kinderopvang verstrekt aan de doelgroep sociaal medisch geïndiceerden dan geraamd. Daarnaast zijn er minder uitgaven geweest voor de inspecties van de kindercentra en de gastouders in de gemeente. Totaal € 36.000.

Er is € 38.000 minder subsidie verstrekt door de gemeente voor het uitvoeren van peuterspeelzaalwerk dan geraamd. De lagere kosten zijn conform landelijke ontwikkelingen met betrekking tot de harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang.

BTW-effect voordeel op riolering**Voordeel € 145.000**

Bij de invoering van het BTW compensatiefonds per 1 januari 2003 is de Gemeentewet veranderd. Ten aanzien van kostendekkende heffingen treden gemeenten (meestal) op 'als overheid' en ontvangen zij de BTW op de uitgaven terug vanuit het BTW compensatiefonds. Boekhoudkundig behoort de BTW daardoor niet meer tot de lasten in de exploitatie. Hierdoor zou het tarief voor de burgers en bedrijven moeten dalen. Juist om dit effect tegen te gaan, omdat tegelijkertijd de bijdrage uit het Gemeentefonds aan gemeenten met eenzelfde bedrag is gedaald, is het gemeenten toegestaan de voor compensatie in aanmerking komende BTW (zowel over de exploitatie als over de investeringen) als last op te nemen bij de berekening van de tarieven voor het rioolrecht en de afvalstoffenheffing. Omdat de gerealiseerde uitgaven riolering, waarbij BTW van toepassing was, in 2016 hoger zijn dan geraamd ontstaat een voordeel van € 145.000.

Minder verstrekte subsidies volksgezondheid**Voordeel € 55.000**

Van het beschikbare, reguliere budget voor de uitvoering van het gezondheidsbeleid is €55.000 in 2016 niet besteed. Er zijn veel minder aanvragen ontvangen voor projectsubsidies voor de uitvoering van Raalte Gezond. Daarnaast zijn de extra toegevoegde middelen vanuit de algemene uitkering voor het stimuleringsprogramma Gezond in de Stad nog niet als zodanig ingezet in 2016, omdat de eindafrekening in 2017 plaatsvindt.

Restant stelpost onvoorzien**Voordeel € 95.000**

Van de post onvoorzien is per saldo € 5.000 gebruikt. Dit komt in hoofdzaak doordat een boekwinst op de verkoop van een veegmachine aan onvoorzien is toegevoegd.

Renteresultaat**Voordeel € 230.000**

Voor 2016 werd een voorcalculatorische renteomslagpercentage vastgesteld van 3,6%. Als gevolg van het gevoerde financieringsbeleid, de huidige extreem lage rentevergoeding en zelfs negatieve rentevergoeding op kortlopende leningen, is er binnen de renteomslag een behoorlijk renteresultaat ontstaan. In de begroting 2016 werd dit bedrag geraamd op € 1.292.500.

Bij de zomernota 2016 is een deel van dit bedrag aangewend om de wijzigingen in de BBV verslaggevingsrichtlijnen op te vangen. Een deel is ingezet als algemeen dekkingsmiddel. Als rentebuffer is bij de zomernota een bedrag van € 250.000 benoemd. Het huidige renteresultaat bij de jaarrekening 2016 bedraagt € 230.000. Dit is iets lager dan ingeschat bij de zomernota 2016.

Terugramen afschrijvingscomponent eerste jaar

Voordeel € 90.000

Voor investeringen worden op begrotingsbasis de kapitaallasten (rente en afschrijving) geraamd. Deze kapitaallasten worden voor het 1e jaar volledig geraamd. Voor investeringen die gedurende het jaar plaatsvinden is er voor het 1e jaar nog geen afschrijvingslast. De afschrijving gaat in het jaar na ingebruikname. Door met name de overname voertuigen van de WEZO en de aanschaf veegmachine is een voordeel ontstaan van € 89.000.

Afrekening boekenonderzoek BTW / BCF

Voordeel € 470.000

Over 2013 heeft de gemeente een boekenonderzoek van de belastingdienst gehad. Dit boekenonderzoek is in 2016 afgerond. Dit heeft per saldo geresulteerd in een teruggave over het jaar 2013. Dit positieve resultaat is geëxtrapoleerd over de jaren 2011 en 2012. De gemeente heeft wel bezwaar gemaakt tegen het niet vergoeden van de wettelijk rente over het te ontvangen bedrag. Deze procedure loopt nog.

Dekking extra investering Tijenraan

Voordeel € 90.000

De sporthal bij de nieuwbouw Tijenraan wordt iets groter uitgevoerd ten opzichte van het oorspronkelijke plan. Hiervoor is aanvullende dekking beschikbaar gesteld voor een bedrag van € 88.000. Deze middelen hoefden in 2016 nog niet te worden ingezet.

5.2.2. Toelichting op de programma's

In dit hoofdstuk worden alle verschillen hoger dan € 20.000 toegelicht, waarbij wordt opgemerkt dat hierbij de apparaatskosten van de organisatie zijn uitgezonderd.

Binnen het onderdeel "Wat heeft het gekost" wordt het financieel resultaat 2016 per programma weergegeven.

Voorafgaand aan de verantwoording per programma wordt de recapitulatiestaat weergegeven, waarin de saldi van de verschillende programma's zijn af te lezen.

RECAPITULATIESTAAT

Pro-gram-ma	Omschrijving Programma	Saldo begroting 2016 na wijziging	Saldo rekening 2016	Saldo begr - rek 2016
1.1	Bestuur en dienstverlening	€ 4.809.647	€ 5.077.938	€ 268.291-
1.2	Veiligheid en Handhaving	€ 3.067.461	€ 2.866.860	€ 200.601
2.1	Onderwijs	€ 5.979.308	€ 5.804.079	€ 175.229
2.2	Welzijn	€ 2.522.927	€ 2.231.878	€ 291.049
2.3	Sport	€ 3.922.418	€ 3.718.922	€ 203.496
3.1	Arbeidsparticipatie en Inkomen	€ 9.167.144	€ 8.679.549	€ 487.595
4.1	Wonen en Woon- en werkomgeving	€ 2.484.194	€ 2.422.740	€ 61.454
4.2	Integraal Beheer Openbare Ruimte	€ 8.467.483	€ 7.649.197	€ 818.286
4.3	Milieu en Duurzaamheid	€ 919.028-	€ 1.139.127-	€ 220.099
5.1	Maatsch Onderst, begeleiding en jeugdhulp	€ 20.015.824	€ 18.197.953	€ 1.817.871
6.1	Ruimtelijke Ordening	€ 1.620.443	€ 1.818.090-	€ 3.438.533
6.2	Economie	€ 451.739	€ 123.141	€ 328.598
6.3	Bereikbaarheid en Mobiliteit	€ 21.200	€ 19.716	€ 1.484
8.0	Algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien	€ 55.168.847-	€ 56.991.732-	€ 1.822.885
	Mutaties in reserves	€ 6.441.913-	€ 240.645	€ 6.682.558-
	Saldo begroting / rekening:	€ -	€ 2.916.331-	€ 2.916.331
	Voordelig saldo 2016		€ 2.916.331	€ 2.916.331-
	Totaal	€ -	€ -	€ 0

Programma 1.1

Bestuur en dienstverlening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
Gemeentesecretaris K. Cornelissen

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 1.336.263	€ 1.142.516	€ 1.095.111
Lasten	€ 6.414.200	€ 5.952.163	€ 5.057.482
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 5.077.938	€ 4.809.647	€ 3.962.371
Mutaties in reserves	€ (950.271)	€ (908.875)	€ 22.219
Gerealiseerd resultaat	€ 4.127.667	€ 3.900.772	€ 3.984.590

Lasten:

Totaal begroot	€ 6.000.781
Werkelijke uitgaven	€ 6.462.818-
Saldo	€ 462.037- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 2.100.009
Werkelijke inkomsten	€ 2.335.152-
Saldo	€ 235.143 voordelig

Totaal saldo lasten en baten € **226.895- nadelig**

Verklaring verschil uitgaven

Meer kosten rechtsbescherming	€ 22.101-
Meer storting in voorziening wachtgelden wethouders	€ 31.044-
Meer storting in voorziening pensioenen wethouders	€ 267.061-
Meer kosten Nieg gronden vm. Grondbedrijf	€ 141.726-
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 80.178-
Minder doorberekening eenmalige investering naar exploitatie	€ 117.321

Verklaring verschil inkomsten

Meer opbrengsten reisdocumenten / burgerlijke stand	€ 56.227
Meer huuropbrengsten o.a. cafe Olde Wetering	€ 23.158
Lagere beschikkingen over de reserves	€ 100.022-
Meer huren / besch over reserves ivm Nieg gronden	€ 141.726

Toelichting op de verschillen

Meer kosten rechtsbescherming

De extra kosten hebben onder andere betrekking op proceskostenvergoedingen ten behoeve van toegekende bezwaren op WOZ-beschikkingen. Ook zijn meerkosten gemaakt voor het niet tijdig beschikken door het bestuursorgaan op grond van de Wet Dwangsommen. Tevens zijn niet voorziene proceskosten gemaakt voor de inkoopprocedure van de maaimachines voor Beheer en Onderhoud. De niet geraamde kosten die zijn gemaakt bij de toepassing van bestuursdwang bij een asbestsanering worden terugontvangen van de betrokkenen. Zie de vermelde meer ontvangen vergoeding van derden rechtsbescherming.

Hogere storting in de voorziening pensioenen en wachtgeld wethouders

Hogere storting in de voorziening pensioenen (€ 267.000) en wachtgeld wethouders (€ 31.000). De hogere stortingen zijn een gevolg van de lage rekenrente en de hogere levensverwachting en pensioengerechtigde leeftijd. Deze factoren leiden er toe dat er extra middelen in de voorzieningen moeten worden gestort om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen.

Meer kosten NIEG gronden van het grondbedrijf

Met ingang van 1-1-2016 is de term NIEGG (nog niet in exploitatie genomen gronden) afgeschaft en moeten – naar aanleiding van de gewijzigde begrotingsvoorschriften - de gronden die tot en met 2015 hier onder vielen opnieuw gelabeld worden. Het gaat hierbij om het overhevelen naar BIE (bouwgrond in exploitatie binnen bouwgrondexploitatie) of het aanmerken als MVA (materiële vaste activa) onder de noemer “terreinen en gronden” (niet meer onder bouwgrondexploitatie). Door deze afschaffing kunnen de kosten op NIEGG (bijvoorbeeld rentekosten, tijdelijk beheer etc.) niet meer toegevoegd worden aan de boekwaarde binnen de bouwgrondexploitatie. Voor 2016 gaat het hierbij om een netto kostenpost van totaal € 141.726 die ten laste van de algemene reserve grondexploitatie is gebracht.

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten	Saldo
Ontwikkelagenda Raalte	€ (18.274)
Groot onderhoud gebouwen	€ 48.686
Sloop gymzaal Luttenberg	€ 10.595
Afstoten gemeentelijke gebouwen	€ (123.258)
Vorbereidingen verkiezingen	€ (35.070)
Totaal	€ (117.321)

Deze kredieten zijn deels nog niet volledig aangewend en worden overgebracht naar 2017.

Meer opbrengsten reisdocumenten/burgerlijke stand

De legesopbrengsten van paspoorten, rijbewijzen en bevolkingsadministratie/burgerlijke stand zijn ruim € 56.000 hoger geweest. De afdrachten aan het rijk als deel van de leges zijn ook enigszins lager geweest. Het positieve effect op de exploitatie is per saldo ruim € 55.000. De hogere opbrengst is met name een gevolg van de vervangingsvraag uit 2011 van de reisdocumenten.

Meer huuropbrengsten

Het betreft hier met name de niet geraamde verhuur van café Olde Wetering van bijna € 13.000.

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege onderschrijdingen bij een aantal kredieten (zie de lastenkant) werd er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 1.2

Veiligheid en handhaving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 317.507	€ 341.540	€ 355.151
Lasten	€ 3.184.367	€ 3.409.001	€ 3.365.812
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 2.866.860	€ 3.067.461	€ 3.010.661
Mutaties in reserves	€ (1.179)	€ (60.499)	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 2.865.681	€ 3.006.962	€ 3.010.661

Lasten:

Totaal begroot	€ 3.409.001
Werkelijke uitgaven	€ 3.184.367-
Saldo	€ 224.634 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 402.039
Werkelijke inkomsten	€ 318.686-
Saldo	€ 83.353- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € 141.281 voordelig

Verklaring verschil uitgaven

Minder kosten burgernet	€ 130.915
Minder doorberekening diverse eenheden	€ 52.503

Verklaring verschil inkomsten

Lagere ontvangst / besch over algemene bestemmingsreserve	€ 74.855-
---	-----------

Toelichting op de verschillen

Minder kosten burgernet

Het betreft hier het product Relatiebeheer Burgernet waarvan de baten en lasten eenmalig zijn geraamd in 2016. Het financieel-administratieve aspect van die taak is voor 2016 – evenals in 2015 – tijdelijk ondergebracht bij de gemeente Raalte. De deelnemende gemeenten betalen een bijdrage per inwoner in de geraamde kosten. De werkelijke kosten zijn in 2016 – evenals in 2015 – lager geweest dan de ontvangen bijdragen. Bij de bestemming van het rekeningsaldo 2015 is voorgesteld om de niet benodigde middelen in 2016 opnieuw beschikbaar te stellen. (zie ook de relatie met de beschikking over de algemene bestemmingsreserve bij de inkomsten). In dat jaar zou dan worden beslist door de deelnemende gemeenten om die middelen in 2016 in te zetten voor die taak dan wel deze terug te betalen aan de gemeenten.

Bij de bestemming van het rekeningsaldo 2016 wordt wederom voorgesteld om de niet benodigde middelen van 2015 (€ 56.000) en 2016 (€ 51.000) over te hevelen naar 2017. In dat jaar wordt dan een besluit genomen over de bestemming van die (nog) niet bestede middelen van totaal € 107.000 van de deelnemende gemeenten.

Programma 2.1

Onderwijs

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouder F. Niens
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 223.677	€ 203.407	€ 203.407
Lasten	€ 6.027.756	€ 6.182.715	€ 5.421.781
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 5.804.079	€ 5.979.308	€ 5.218.374
Mutaties in reserves	€ (1.042.042)	€ (934.670)	€ (105.625)
Gerealiseerd resultaat	€ 4.762.037	€ 5.044.638	€ 5.112.749

Lasten:

Totaal begroot	€ 6.182.715
Werkelijke uitgaven	€ 6.027.756-
Saldo	€ 154.959 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 1.138.077
Werkelijke inkomsten	€ 1.265.719-
Saldo	€ 127.642 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € 282.600 voordelig

Verklaring verschil uitgaven

Minder subsidies kinderopvang	€ 35.891
Minder subsidies leerlingenvervoer	€ 103.169
Minder subsidie peuterspeelzaalwerk	€ 38.125
Minder kapitaallasten	€ 133.461
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 68.127-
Meer doorberekening eenmalige investeringen	€ 107.281-

Verklaring verschil inkomsten

Hogere beschikking over de reserves	€ 107.372
-------------------------------------	-----------

Toelichting op de verschillen

Meer kosten schades en vandalisme op en bij scholen

Hogere kosten voornamelijk veroorzaakt door blikseminslag bij de Horizon (€10.764) en diverse posten schade door vandalisme bij scholen. Zie hierbij ook de meer ontvangen schadevergoedingen via de verzekeringen.

Minder subsidies kinderopvang

Er zijn veel minder bijdragen voor kinderopvang verstrekt aan de doelgroep sociaal medisch geïndiceerden dan geraamd. Daarnaast zijn er minder uitgaven geweest voor de inspecties van de kindercentra en de gastouders in de gemeente.

Minder subsidies leerlingenvervoer

De kosten van het leerlingenvervoer in 2016 zijn binnen het oorspronkelijke geraamde budget gebleven van € 615.848 inclusief een bezuiniging van € 40.000. Dit is onder andere een gevolg van het minder aanvragen door krimp van het aantal leerlingen. Daarnaast wordt zelfstandig vervoer gestimuleerd.

Minder subsidies peuterspeelzaalwerk

Er is minder subsidie verstrekt door de gemeente voor het uitvoeren van peuterspeelzaalwerk dan geraamd. De lagere kosten zijn conform landelijke ontwikkelingen met betrekking tot de harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang. In de zomernota was hier al grotendeels op geanticipeerd door de verlaging van het budget.

Meer doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten	Saldo
Groot onderhoud onderwijsgebouwen	€ 136.337
Tijdelijke huisvestingskosten CCS	€ (30.738)

Hogere beschikking over de reserves

Vanwege overschrijding van met name het onderwijsgebouwen krediet is er ook meer geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 2.2

Welzijn

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouders G. Hiemstra en F. Niens
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 104.374	€ 132.391	€ 67.283
Lasten	€ 2.336.253	€ 2.655.318	€ 2.958.993
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 2.231.878	€ 2.522.927	€ 2.891.710
Mutaties in reserves	€ (172.478)	€ (388.882)	€ (45.320)
Gerealiseerd resultaat	€ 2.059.400	€ 2.134.045	€ 2.846.390

Lasten:

Totaal begroot	€ 2.889.576
Werkelijke uitgaven	€ 2.570.511-
Saldo	€ 319.065 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 755.531
Werkelijke inkomsten	€ 511.110-
Saldo	€ 244.421- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € **74.645 voordelig**

Verklaring verschil uitgaven

Geen eenmalige uitgave Joetse	€ 36.000
Minder verstrekte subsidies	€ 34.460
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 226.643

Verklaring verschil inkomsten

Minder bijdrage SVN	€ 60.000-
Lagere beschikking over reserve culturele voorzieningen	€ 138.059-
Lagere beschikking over div reserves	€ 73.345-

Toelichting op de verschillen

Minder kosten de Joetse

De geraamde middelen voor de afwikkeling van het beheer van de Joetse zijn in 2016 niet besteed. Zie ook de lagere beschikking over de diverse reserves voor onder andere dit budget. Bij de bestemming van het rekeningsaldo 2016 wordt voorgesteld om dit bedrag in 2017 eenmalig opnieuw beschikbaar te stellen voor de afwikkeling van de Joetse.

Minder verstrekte subsidies

Er zijn met name minder projectsubsidies voor cultuur verstrekt dan het budget dat hiervoor beschikbaar was. Het budget voor de gemeentelijke bijdrage voor cultuureducatie 2016 wordt overgeheveld naar 2017.

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten		Saldo
Investeringssubsidie Laarman	€	(138.059)
Verbouw boerderij Strunk	€	(88.584)
Totaal	€	(226.643)

Minder bijdrage SVN

Als dekking voor de verbouw boerderij Strunk wordt er in 2017 een bijdrage ontvangen uit de gemeentelijke middelen bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN).

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege overschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 2.3

Sport

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouder G. Hiemstra
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 368.187	€ 391.741	€ 414.943
Lasten	€ 4.087.109	€ 4.314.159	€ 3.660.642
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 3.718.922	€ 3.922.418	€ 3.245.699
Mutaties in reserves	€ (68.881)	€ (412.932)	€ 206.032
Gerealiseerd resultaat	€ 3.650.041	€ 3.509.486	€ 3.451.731

Lasten:

Totaal begroot	€ 4.623.592
Werkelijke uitgaven	€ 4.483.102-
Saldo	€ 140.490 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 1.114.106
Werkelijke inkomsten	€ 833.061-
Saldo	€ 281.045- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € 140.554- nadelig

Verklaring verschil uitgaven

Geen dagelijks en contract onderhoud hier geboekt	€ 81.817
Minder kosten sportterreinen	€ 65.269
Meer kosten sportbedrijf BV	€ 15.000-
Meer kosten combinatiefunctionarissen	€ 30.707-
Hogere storting in reserve renovatie sportterreinen	€ 50.340-
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 93.938-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 188.078

Verklaring verschil inkomsten

Minder huren via sportbedrijf BV	€ 22.428-
Minder beschikking onderhoudsreserve sportgebouwe	€ 81.817-
Minder beschikking over overige reserves	€ 175.674-

Toelichting op de verschillen

Dagelijks en contractonderhoud

Deze soort onderhoudskosten zijn veelal rechtstreeks op de onderhoudskredieten geboekt (zie ook batenkant).

Minder kosten sportterreinen

Bij de buitensportaccommodaties is er minder uitgegeven aan renovatie in verband met uitgesteld onderhoud aan sportvelden bij Rohda als gevolg van werkzaamheden bij Tijenraan.

Meer kosten Sportbedrijf

De exploitatiebijdrage aan het Sportbedrijf viel licht hoger uit vanwege mutaties in de ge-exploiteerde accommodaties.

Meer kosten combinatiefunctionarissen

Dit betreft doorgesluisde – niet geraamde - subsidies ten behoeve van activiteiten van de combinatiefunctionarissen, zoals Beweegimpuls Kwetsbare senioren.

Storting in de reserve renovatie sportterreinen

Deze storting viel hoger uit, aangezien er substantieel minder kosten zijn gemaakt (zie boven).

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten	Saldo
Groot onderhoud sportgebouwen	€ (216.142)
Herinrichting sportpark Ramele	€ (23.585)

Minder huren Sportbedrijf

Deze onderschrijving komt voornamelijk voor rekening van Sporthal Hoogerheijne.

Minder beschikking onderhoudsreserve sportgebouw

Veel zijn het dagelijkse en contractonderhoud rechtstreeks op het onderhoudskrediet geboekt.

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege onderschrijving van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 3.1

Arbeidsparticipatie en inkomen

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte werkt
Wethouder J. van Loevezijn
Eenheidsmanager H. van Es

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 6.798.295	€ 5.398.253	€ 5.606.800
Lasten	€ 15.477.844	€ 14.565.397	€ 13.890.982
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 8.679.549	€ 9.167.144	€ 8.284.182
Mutaties in reserves	€ 1.553	€ (415.318)	€ (67.766)
Gerealiseerd resultaat	€ 8.681.102	€ 8.751.826	€ 8.216.416

Lasten:

Totaal begroot	€ 14.565.397
Werkelijke uitgaven	€ 16.215.584-
Saldo	€ 1.650.187- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 5.813.571
Werkelijke inkomsten	€ 7.534.483-
Saldo	€ 1.720.912 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € **70.725** voordelig

Verklaring verschil uitgaven

Bezuiniging reïntegratie en participatie niet ingevuld	€ 127.518-
Minder eenmalige kosten WSW	€ 28.627
Minder kosten re-integratie en participatie	€ 56.175
Minder subsidies bijzondere bijstand	€ 111.527-
Minder verstrekte sociale uitkeringen	€ 44.768
Minder verstrekkingen in natura	€ 139.628
Meer overdrachten aan rijk WSW	€ 743.921-
Storting in de voorziening oninbare vorderingen	€ 215.430-
Hogere stortingen in de reserve participatie en zorg	€ 737.741-
Meer kapitaallasten ivm afboeken aandelen Wezo	€ 84.857-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 112.571

Verklaring verschil inkomsten

Meer overige rijksbijdragen	€ 407.587
Meer vergoedingen en verhaal soc uitkeringen	€ 702.141
Bijdrage van COA voor verhoogde asielinstroom	€ 123.950
Hogere beschikking over de reserve participatie	€ 477.677

Toelichting op de verschillen

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft het volgende (restant)krediet:

Projecten	Saldo
Implementatieplan sociale werkvoorziening	€ (112.571)

Een analyse van de cijfers op basis van de kostensoorten geeft binnen dit programma geen goed beeld van de werkelijke verschillen op de diverse producten (Participatiewet, Bijzondere Bijstand, Minimabeleid, Schulddienstverlening, Participatie en Wet sociale werkvoorziening). De resultaten op deze producten worden nagenoeg allemaal geëgaliseerd via de reserve Participatie. Onderstaand een verklaring van de verschillen op hoofdlijnen.

Storting in de voorziening oninbare vorderingen

De in baarheid van de BBZ vorderingen wordt lager ingeschat. Voor dit risico is een voorziening gevormd die ten laste van de egalisatie reserve participatie wordt gebracht. (nadeel € 215.430).

Bijstandsverlening

De bijstandsverlening (levensonderhoud en bijzondere bijstand) viel in 2016 ruim € 375.000 goedkoper uit als gevolg van het feit dat de rijksbijdrage over 2016 ongeveer tot hetzelfde bedrag hoger was dan geraamd. Deze hogere uitkering is voor een groot deel het gevolg van het feit dat de rijksvergoeding vanaf 2016 op basis van objectieve verdeelmaatstaven is berekend. Doordat Raalte het met betrekking tot de uitstroombestemming, afgezet tegen het landelijke beeld, erg goed doet, levert dit een behoorlijk voordeel op. Het overschot op de bijstandsverlening is toegevoegd aan de reserve participatie.

Schulddienstverlening

De uitgaven m.b.t. de schulddienstverlening zijn de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen. Dankzij de inzet van extra rijksmiddelen voor dit doel is het resultaat op dit product toch nog bijna € 20.000 positief en toegevoegd aan de reserve participatie.

Wet sociale werkvoorziening

Het negatieve resultaat op de WSW bedroeg ruim € 175.000, hetgeen nog iets voordeliger was dan bij de zomernota werd voorzien. Dekking voor dit negatieve resultaat wordt gevonden binnen de reserve participatie. Ook het afboeken van de negatieve boekwaarde van het aandelenkapitaal WEZO wordt in 2016 ten lasten van deze reserve gebracht. Het uiteindelijke positieve resultaat binnen dit programma ad € 70.725 wordt veroorzaakt door:

Hogere uitgaven bijstand zelfstandigen	€	(27.191)
Hogere uitgaven kwijtscheldingen belastingen	€	(14.575)
Minder uren inzet	€	9.786
Hogere inkomsten Participatie (extra middelen verhoogde asielstroom	€	102.706
	€	70.726

Voor een nadere verantwoording en analyse van de cijfers met betrekking tot dit programma (welke bijna allemaal direct of indirect verband houden met de per 1-1-2015 gewijzigde taken rond de Participatie wordt verwezen naar de paragraaf Sociaal Domein. Ook de reserve Participatie geeft inzicht in de resultaten binnen dit programma.

Programma 4.1

Wonen & Woon- en werkomgeving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder W. Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 905.696	€ 1.060.360	€ 1.208.680
Lasten	€ 3.328.436	€ 3.544.554	€ 3.330.579
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 2.422.740	€ 2.484.194	€ 2.121.899
Mutaties in reserves	€ (105.358)	€ (260.045)	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 2.317.382	€ 2.224.149	€ 2.121.899

Lasten:

Totaal begroot	€ 3.544.554
Werkelijke uitgaven	€ 3.328.436-
Saldo	€ 216.118 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 1.320.405
Werkelijke inkomsten	€ 1.011.054-
Saldo	€ 309.351- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € **93.233- nadelig**

Verklaring verschil uitgaven

Minder inkomensoverdrachten RUD samenwerking	€ 32.438
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 193.309

Verklaring verschil inkomsten

Minder baten omgevingsvergunning	€ 121.547-
Minder inkomsten RUD	€ 24.069-
Lagere beschikking over de algemene bestemmingsreserve	€ 154.687-

Toelichting op de verschillen

Minder uitgaven RUD samenwerking

De uitgaven en inkomsten voor personeelskosten in RUD verband voor de onderlinge inzet specialismen zijn budgettair neutraal opgenomen in de begroting. Deze inzet kan nodig zijn omdat bepaalde producten enkel mogen worden geleverd door medewerkers die voldoen aan daarvoor landelijk gestelde kwaliteitscriteria

Op rekeningbasis is de inzet door andere gemeenten € 32.500 lager geweest dan waar rekening mee is gehouden. (zie ook inkomsten).

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restand)kredieten:

Projecten	Saldo
Invoering woningwet	€ (12.073)
Basisregistratie grootschalige topografie	€ (89.610)
Invoering omgevingswet	€ (7.267)
Privatisering bouwtoets	€ (30.000)
Opstartkosten BAG	€ (54.358)
Totaal	€ (193.308)

Minder baten omgevingsvergunningen

Ten opzichte van de inschatting bij de zomernota zijn de inkomsten lager omdat 2 grote bouwplannen niet zijn ingediend. Het AZC is niet doorgegaan en Beaphar is uitgesteld naar 2017. Tevens zit er een (onvoorziene) daling in de ingediende bouwaanvragen in de laatste maanden van 2016. Gevolg is dat € 121.500 minder leges is ontvangen.

Minder inkomsten RUD samenwerking

De inkomsten en uitgaven voor personeelskosten in RUD verband voor de onderlinge inzet specialisten zijn budgettair neutraal opgenomen in de begroting. Deze inzet kan nodig zijn omdat bepaalde producten enkel mogen worden geleverd door medewerkers die voldoen aan daarvoor landelijk gestelde kwaliteitscriteria

Op rekeningbasis is de inzet voor andere gemeenten € 24.000 lager geweest dan waar rekening mee is gehouden. (zie ook uitgaven).

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege overschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 4.2

Integraal beheer Openbare ruimte

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder W. Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 625.647	€ 741.393	€ 901.771
Lasten	€ 8.274.844	€ 9.208.876	€ 7.838.210
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 7.649.197	€ 8.467.483	€ 6.936.439
Mutaties in reserves	€ (534.925)	€ (1.304.490)	€ (51.373)
Gerealiseerd resultaat	€ 7.114.272	€ 7.162.993	€ 6.885.066

Lasten:

Totaal begroot	€ 9.624.376
Werkelijke uitgaven	€ 8.765.046-
Saldo	€ 859.330 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 2.461.383
Werkelijke inkomsten	€ 1.650.773-
Saldo	€ 810.610- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € 48.720 voordelig

Verklaring verschil uitgaven

Gereserveerde middelen niet ingezet	€ 37.478
Meer kosten elektriciteit openbare verlichting	€ 18.706-
Minder onderhoud wegen	€ 25.750
Hogere storting reserve wegen	€ 73.305-
Minder lasten betaald parkeren	€ 61.520
Minder storting in de reserve betaald parkeren	€ 64.742
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 173.239-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 1.025.680

Verklaring verschil inkomsten

minder baten parkeerbelasting	€ 64.742-
Meer baten wegen binnen bebouwde kom	€ 73.305
Bijdragen van het grondbedrijf vervallen ivm BBV	€ 112.717-
Lagere beschikkingen over div reserves	€ 742.399-

Toelichting op de verschillen

Gereserveerde middelen niet ingezet

Bij het korven van de sloten zijn we bezig met een pilot om dit door lokale loonwerkbedrijven te laten uitvoeren en dit deel te dekken uit vrijgevallen kapitaallasten van een niet vervangen trekker.

Meer kosten elektriciteit openbare verlichting

Ondanks dat de elektriciteitslasten ten opzichte van 2015 gedaald zijn met ca. € 4.000, bleef de daling achter bij de verwachting.

Minder onderhoud wegen

Op het totaalbudget betreft dit een afwijking van ca. 2%.

Hogere storting reserve wegen

Er is ca. € 73.000 aan degeneratiekosten ontvangen die gestort zijn in de reserve om in de toekomst eventuele schade te herstellen.

Minder lasten betaald parkeren

Dat is veroorzaakt o.a. door een verminderde inzet van de BOA.

Minder storting in de reserve betaald parkeren

Omdat de baten substantieel achterbleven bij de ramingen, is er minder gestort (zie ook batenkant).

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten	Onderschrijding
Nieuwstraat Raalte	€ (59.050)
Herinrichting Molenhof 1e fase	€ (133.194)
Infrastructurele aanpassingen Zegge VI	€ (34.555)
Maatregelen Collendoorn-Arendshorst	€ (27.224)
Actualisatie GVP	€ (33.305)
Onderzoek Ganzeboomlaan - Mettingenlaan	€ (36.204)
Gemeentelijke bijdrage N348	€ (500.000)
Onderhoud Civiele kunstwerken (bruggen)	€ (111.817)
Verbreiding Nijboersbrug Broekland	€ 40.608

Minder baten parkeerbelasting

Ca. 15% van de geraamde baten zijn niet gehaald. De trend van 2015 werd daarmee doorgezet.

Meer baten wegen binnen de bebouwde kom

Dit betreft met name de niet geraamde ontvangst van degeneratiekosten in verband met het werken door externe partijen in de ondergrond van de gemeente Raalte (zoals kabelbedrijven).

Bijdragen grondbedrijf

In het kader van de BBV is het per 1-1-2016 niet meer toegestaan om vanuit het grondbedrijf bij te dragen aan algemene taken, zoals de openbare ruimte.

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege overschrijdingen van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 4.3

Milieu en duurzaamheid

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder F. Niens
Eenheidsmanager H. van Es

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 7.423.812	€ 7.304.516	€ 8.446.712
Lasten	€ 6.284.685	€ 6.385.488	€ 7.668.714
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (1.139.127)	€ (919.028)	€ (777.998)
Mutaties in reserves	€ 26.252	€ (78.295)	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ (1.112.875)	€ (997.323)	€ (777.998)

Lasten:

Totaal begroot	€ 6.485.488
Werkelijke uitgaven	€ 6.384.685-
Saldo	€ 100.803 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 7.482.811
Werkelijke inkomsten	€ 7.497.561-
Saldo	€ 14.750 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € 115.553 voordelig

Verklaring verschil uitgaven

Minder kosten reiniging	€ 49.492
Minder kosten riolering	€ 117.563
Hogere storting in de voorziening oninbaar debiteuren	€ 29.967-
Storting in de voorziening afvalverwijdering	€ 333.238-
Geen storting in de voorziening riolering	€ 253.739
Meer kapitaallasten	€ 26.606-
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 31.598-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 104.410

Verklaring verschil inkomsten

Minder opbrengst afvalstoffenheffing / voorziening afvalverwijdering	€ 75.931-
Meer opbrengst rioolheffing	€ 40.357
Meer overige inkomensoverdrachten huisvuilinzameling	€ 329.615
Meer leges begraafplaatsen	€ 23.904
Lagere beschikking over de voorziening riolering	€ 194.532-
Lagere beschikkingen over div. reserves	€ 104.547-

Toelichting op de verschillen

Minder kosten reiniging

Er is in 2016 per saldo € 49.500 minder uitgegeven aan kosten afval. Dit voordeel wordt verrekend met de voorziening afvalverwijdering. Verschil wordt voor € 10.000 veroorzaakt door een positievere eindafrekening 2015.

Minder kosten riolering

Van het begrote bedrag voor inhuur is € 46.000 niet ingezet. Ook zijn de budgetten inspectiekosten (€ 33.000) en onderhoudscontracten (€ 29.000) niet volledig ingezet.

Hogere storting in de voorziening oninbare vorderingen

Er is in 2016 voor een bedrag van € 30.000 afgeboekt aan oninbare vorderingen rioolheffing.

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten	Saldo
Wasbare luiers	€ (19.573)
Raalte duurzaam 2050	€ (79.865)
Totaal	€ (99.438)

Lagere opbrengst afvalstoffenheffing

Het saldo van het product afvalstoffenheffing wordt verrekend met de voorziening afvalverwijdering.

Hogere opbrengst rioolheffing

Per saldo is € 40.00 meer ontvangen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. Voor- en nadelen worden verrekend met de voorziening riolering

In de begroting was een claim op de voorziening geraamd van € 193.252. Aangezien de lasten en de baten riolering voordelig uitvielen in 2016 is er geen beschikking over de voorziening nodig geweest, maar een dotatie van € 143.619.

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege onderschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 5.1

Maatschappelijke Ondersteuning, begeleiding en hulp

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte zorgt
Wethouder G. Hiemstra
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 904.434	€ 901.456	€ 1.061.456
Lasten	€ 19.102.387	€ 20.917.280	€ 18.500.806
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 18.197.953	€ 20.015.824	€ 17.439.350
Mutaties in reserves	€ 747.558	€ (721.617)	€ 254.258
Gerealiseerd resultaat	€ 18.945.511	€ 19.294.207	€ 17.693.608

Lasten:

Totaal begroot	€ 20.937.280
Werkelijke uitgaven	€ 21.539.612-
Saldo	€ 602.332- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 1.643.073
Werkelijke inkomsten	€ 2.594.101-
Saldo	€ 951.028 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € 348.696 voordelig

Verklaring verschil uitgaven

Gereserveerde middelen WMO niet ingezet	€ 403.684
Meer sociale uitkeringen	€ 427.318-
Minder verstrekkingen in natura	€ 760.304
Minder overige inkomensoverdrachten	€ 89.630
Minder verstrekte subsidies	€ 395.957
Hogere storting in de reserve zorg	€ 2.340.096-
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 31.853
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 437.101

Verklaring verschil inkomsten

Meer overige inkomsten	€ 23.682
Minder vergoeding en verhaal sociale uitkeringen van	
Eigen bijdrage maatwerkvoorz en opvang WMO	€ 38.491-
Hogere beschikking over de reserve zorg	€ 1.492.031
Lagere beschikking over de algemene bestemmingsreserve	€ 464.946-

Toelichting op de verschillen

Gereserveerde middelen WMO niet ingezet

Deze middelen voor algemene voorzieningen WMO en Jeugd zijn in 2016 niet ingezet en zijn toegevoegd aan de Reserve Zorg.

Meer sociale uitkeringen

Het betreft hier met name de uitkeringen voor de PGB Jeugdzorg. Per saldo zijn deze lasten verrekend met de reserve Zorg.

Minder verstrekkingen in natura

Onder andere de budgetten voor de huishoudelijke hulp toelage en maatwerkvoorzieningen WMO in natura zijn niet volledig besteed.

Minder overige inkomensoverdrachten

Het betreffen hier met name de budgetten voor de decentralisaties van WMO onder ander voor coördinatie vrijwilligers en thuis- en mantelzorg en de Jeugdzorg. De niet bestede middelen van die budgetten worden gestort in de reserve Zorg.

Minder verstrekte subsidies

Het betreffen hier met name de budgetten voor de beleidsterreinen Ouderenbeleid en Volksgezondheid. Van het budget ouderenbeleid is in 2016 ruim €143.000 niet aangewend. Het budget ouderenbeleid is de afgelopen jaren voor de woonzorgservicezones bestemd. Het bedrag voor 2016 is bestemd voor ontwikkelingen bij de Hartkamp en het Wooldhuis, maar is nog niet definitief toegekend. Het voorstel is om bij de resultaatbestemming van het rekeningsaldo de restant middelen opnieuw beschikbaar te stellen voor 2017.

Van het budget Volksgezondheid is ruim €113.000 niet aangewend. Het voorstel is om bij de resultaatbestemming van het rekeningsaldo de middelen voor uitvoering beleidsplan volksgezondheid over te hevelen naar 2017.

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten	Saldo
ontwikkel woonservicegebieden	€ (368.574)
scholingstraject WMO en jeugd	€ (48.320)

Meer overige inkomsten

De hogere inkomst betreft een vergoeding van de VNG voor een regresovereenkomst WMO 2016. Deze hogere baat is betrokken bij de verrekening met de reserve Zorg.

Minder vergoeding en verhaal Sociaal Domein

Er zijn minder inkomsten eigen bijdragen voor maatwerkvoorziening en opvang WMO dan geraamd. De lagere baat is betrokken bij de verrekening met de reserve Zorg.

Lagere beschikking over de algemene bestemmingsreserve

Vanwege onderschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Voor verdere toelichting verwijzen we naar de paragraaf Sociaal Domein

Programma 6.1

Ruimtelijke Ordening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder W. Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 7.297.566	€ 4.107.201	€ 2.038.879
Lasten	€ 5.479.477	€ 5.727.644	€ 2.912.192
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (1.818.090)	€ 1.620.443	€ 873.313
Mutaties in reserves	€ 2.740.095	€ (671.130)	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 922.005	€ 949.313	€ 873.313

Lasten:

Totaal begroot	€ 5.727.644
Werkelijke uitgaven	€ 10.140.583-
Saldo	€ 4.412.939- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 4.778.331
Werkelijke inkomsten	€ 9.218.578-
Saldo	€ 4.440.247 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € 27.308 voordelig

Verklaring verschil uitgaven

Meer kosten exploitatie bouwgrondexploitatie	€ 4.496.309-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 66.828

Verklaring verschil inkomsten

Lagere beschikking over diverse reserves (excl. Grondbedrijf)	€ 57.098-
Meer ontvangsten bouwgrondexploitatie (incl balansmutatie)	€ 4.496.309

Toelichting op de verschillen

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten	Saldo
Leader budget	€ (37.339)
Diverse inbreidingslocaties	€ (21.909)

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege onderschrijving van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Voor verdere toelichting verwijzen we naar de paragraaf Grondbeleid.

Programma 6.2

Economie

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder J. van Loevezijn
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 708.934	€ 664.241	€ 285.043
Lasten	€ 832.075	€ 1.115.980	€ 593.657
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 123.141	€ 451.739	€ 308.614
Mutaties in reserves	€ (58.393)	€ (143.305)	€ 343
Gerealiseerd resultaat	€ 64.748	€ 308.434	€ 308.957

Lasten:

Totaal begroot	€ 1.116.323
Werkelijke uitgaven	€ 832.075-
Saldo	€ 284.248 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 807.889
Werkelijke inkomsten	€ 767.327-
Saldo	€ 40.562- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € 243.686 voordelig

Verklaring verschil uitgaven

Minder subsidie openlucht recreatie	€ 24.190
Minder doorberekening diverse eenheden	€ 167.492
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 71.441

Verklaring verschil inkomsten

Meer dividend nutsvoorzieningen	€ 49.784
Lagere beschikking over diverse reserves	€ 85.255-

Toelichting op de verschillen

Minder subsidie openlucht recreatie

In 2016 zijn niet alle lopende projecten waarvoor budgetten beschikbaar waren afgerond. Voorgesteld wordt om bij de bestemming van het rekeningsaldo 2016 hiervoor een budget van € 13.000 opnieuw beschikbaar te stellen in 2017.

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft o.a. het volgende (restant)krediet:

Projecten	Saldo
Versterking bedrijventerrein de Zegge	€ 68.121

Meer dividend nutsvoorzieningen

De hogere dividendontvangst heeft grotendeels betrekking op de finale dividenduitkering van circa € 39.000 als gevolg van de liquidatie van het General Escrow. Dit is een van de vennootschappen die destijds zijn opgericht als gevolg van de opsplitsing van netwerkbedrijf Essent Holding BV (voormalig Essent) in een productie- en leveringsbedrijf. Dit bedrijf is verkocht aan RWE, een Duits energiebedrijf. Door de wettelijke splitsing en de daarmee gepaard gaande transactiestructuur zijn verschillende NV's en BV's opgericht. Deze worden in de komende jaren afgewikkeld en opgeheven.

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege onderschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 6.3

Bereikbaarheid en Mobiliteit

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder W. Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ -	€ -	€ -
Lasten	€ 19.716	€ 21.200	€ 21.200
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 19.716	€ 21.200	€ 21.200
Mutaties in reserves	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 19.716	€ 21.200	€ 21.200

Lasten:

Totaal begroot	€ 21.200
Werkelijke uitgaven	€ 19.716-
Saldo	<u>€ 1.484 voordelig</u>

Baten:

Totaal begroot	
Werkelijke inkomsten	
Saldo	<u>€ -</u>

Totaal saldo lasten en baten: € 1.484 voordelig

Geen toelichting op de verschillen.

Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouder F. Niens
Eenheidsmanager H. van Es

	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 volgens programma- begroting
Baten	€ 60.567.631	€ 57.983.564	€ 55.248.561
Lasten	€ 3.575.900	€ 2.814.717	€ 1.551.150
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (56.991.732)	€ (55.168.847)	€ (53.697.411)
Mutaties in reserves	€ (341.286)	€ (141.855)	€ (44.456)
Gerealiseerd resultaat	€ (57.333.018)	€ (55.310.702)	€ (53.741.867)

Lasten:

Totaal begroot	€ 4.290.953
Werkelijke uitgaven	€ 5.794.907-
Saldo	€ 1.503.954- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 59.601.655
Werkelijke inkomsten	€ 63.127.925-
Saldo	€ 3.526.270 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € 2.022.317 voordelig

Toelichting op de verschillen 2016

Voor nadere toelichting op dit programma verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid 3.7, paragraaf 5.1 analyse op hoofdlijnen en de paragraaf 5.3 financiering en algemene dekkingsmiddelen.

5.2.3 Wet normering Topinkomens

Het normenkader rondom de "Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna :WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000 104920. Voor het opmaken van de jaarrekening is in lijn met de mededeling van de minister van BZK d.d. 12 februari 2014, gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 18 februari 2014, de Aanpassingswet WNT wel als onderdeel van het normenkader gehanteerd. Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen heeft de gemeente Raalte gebruik gemaakt van de mogelijkheid die paragraaf 6 van de Beleidsregels toepassing WNT biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze functionarissen. Op basis van de Beleidsregels toepassing WNT (inclusief de wijziging van paragraaf 6 volgens besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 12 maart 2014, nr. 2014-0000142706 kan en hoeft de gemeente Raalte niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim-functionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de WNT (inclusief verwerking Aanpassingswet WNT)."

Jaar:	2015	2016
Functie:	Gemeentesecretaris	Gemeentesecretaris
Aard van functie:	Topfunctionaris	Topfunctionaris
Naam:	K. Cornelissen	K. Cornelissen
Beloning	92.986	99.497
Belastbare vaste en variabele onkosten vergoeding	821	982
Werkgeversdeel van voorzieningen en beloningen betaalbaar op termijn	13.234	13.162
Datum aanvang dienstverband in boekjaar	n.v.t.	n.v.t.
Datum einde dienstverband in boekjaar	n.v.t.	n.v.t.
Omvang dienstverband	1,0 fte	1,0 fte
Interim en motivering overschrijding	n.v.t.	n.v.t.

Jaar:	2015	2016
Functie:	Griffier	Griffier
Aard van functie:	Topfunctionaris	Topfunctionaris
Naam:	J.B. Zijlstra	J.B. Zijlstra
Beloning	82.240	87.821
Belastbare vaste en variabele onkosten vergoeding	416	293
Werkgeversdeel van voorzieningen en beloningen betaalbaar op termijn	11.679	12.185
Datum aanvang dienstverband in boekjaar	n.v.t.	n.v.t.
Datum einde dienstverband in boekjaar	n.v.t.	n.v.t.
Omvang dienstverband	1,0 fte	1,0 fte
Interim en motivering overschrijding	n.v.t.	n.v.t.

5.3 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Portefeuillehouder

Wethouder Niens

Lokale middelen

Lokale middelen die niet bestedingsgebonden zijn	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 voor wijziging excl. nieuw beleid	Incidenteel gerealiseerd in 2016
Onroerende-zaakbelasting	€ 7.504.975	€ 7.429.814	€ 7.379.814	€ -
Toeristenbelasting	€ 215.649	€ 215.649	€ 207.000	€ -
Forensenbelasting	€ 93.972	€ 95.631	€ 89.531	€ -
Baat- en bouwgrondbelasting	€ 2.513	€ 2.812	€ 2.812	€ -
Reclamebelasting	€ 64.879	€ 70.000	€ -	€ -
Precario rechten	€ 27.948	€ 33.665	€ 26.665	€ -
	€ 7.909.937	€ 7.847.571	€ 7.705.822	€ -

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Algemene uitkering

De financiële verhouding tussen rijk en gemeenten heeft in de afgelopen jaren een turbulente ontwikkeling doorgemaakt.

De economische recessie in de afgelopen jaren, de herijking van de uitkeringen voortvloeiend uit het groot onderhoud aan het fonds, maar ook de decentralisatie van nieuwe taken in het kader van het sociaal domein hebben een forse invloed gehad op de totale omvang van het fonds en de onderlinge verdeling naar gemeenten. In 2016 zijn de rijksuitgaven toegenomen. Dit laatste heeft een positief effect gehad op de hoogte van de algemene uitkering.

Op een aantal ijkmomenten in het jaar worden gemeenten via de mei- september- en decembercirculaire door het rijk over de omvang van het gemeentefonds geïnformeerd. De ontwikkelingen van de algemene uitkering uit dit gemeentefonds worden voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkelingen in de rijksuitgaven. Reeds vele jaren geleden is door de fondsbeheerders en het Rijk een systematiek ten aanzien van de financiële verhouding tussen rijk en gemeenten afgesproken waarbij de wijzigingen in de rijksuitgaven een directe invloed op de omvang van het gemeentefonds hebben. De jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds, voortvloeiende uit deze systematiek wordt het accres genoemd. Als gevolg van deze systematiek van “samen de trap op en samen de trap af” ondergaat het accres – en daarmee de uitkering - jaarlijks soms flinke schommelingen.

De accressen zijn in de afgelopen jaren aanzienlijk gedaald als gevolg van de forse rijksbezuinigingen welke door het huidige kabinet als gevolg van de economische crisis zijn doorgevoerd. Tot en met het jaar 2015 waren de accressen zelfs negatief. Vanaf 2016 zijn de accressen weer positief en zien we de komende jaren weer een licht stijgende trend.

Het groot onderhoud aan het gemeentefonds heeft in de afgelopen jaren de nodige aandacht gehad. De naar aanleiding hiervan geïnitieerde herverdeling is uiteindelijk in 2015 en 2016 in fases doorgevoerd. De 1^e fase werd in het uitkeringsjaar 2015 geëffectueerd en betekende voor de gemeente Raalte een negatief resultaat van zo'n € 300.000. De 2^e fase vond in het jaar 2016 plaats. Mede dankzij de positieve effecten voor de gemeente Raalte binnen het subcluster VHROSV, waarvan overigens maar 2/3 deel van de herverdeling is doorgevoerd, pakte de totale herverdeling voor de gemeente Raalte toch nog redelijk positief uit.

De integratie-uitkering, als compensatie voor de overheveling van taken naar de gemeenten per 1-1-2015, zijn gepaard gegaan met forse bezuinigingstaakstellingen. Voor het jaar 2015 was deze integratie-uitkering nog gebaseerd op historische kosten. Vanaf 2016 wordt deze echter gebaseerd op objectieve verdeelmaatstaven, hetgeen voor de gemeente Raalte tot een lagere integratie-uitkering leidt.

Resultaat Algemene uitkering 2016

De primitieve begroting 2016 was voor de raming van de algemene uitkering nog gebaseerd op de meicirculaire 2015. In de zomernota 2016 is deze raming bijgesteld op basis van de september- decembercirculaire 2015 en de meicirculaire 2016. Daarbij werd de begroting 2016 positief bijgesteld met een bedrag van ruim € 0,85 mln. mede als gevolg van de doorvertaling van de hogere rijksuitgaven in 2016 in de gemeentefondsuitkering over 2016. Inmiddels zijn ook de september- en de decembercirculaire 2016 verschenen. Over de septembercirculaire 2016 hebben wij de raad middels een afzonderlijke informatienotitie geïnformeerd.

Uiteindelijk is over het uitkeringsjaar 2016, na uitwerking van de decembercirculaire 2016 een bedrag van € 30,5 mln. aan algemene uitkering ontvangen van het rijk. Hierin is een bedrag van ruim € 3,6 mln. aan integratie- en decentralisatie-uitkeringen opgenomen, waaronder € 2,5 mln. voor oude WMO-taken (huishoudelijke hulp), ruim 0,4 mln. voor de tijdelijke Huishoudelijke Hulp Toelage, ruim 0,16 mln. voor de combinatiefuncties en € 0,1 mln. versterking peuterspeelzalen en 0,1 mln. voor de overheveling van VTH- taken van de provincie naar de gemeente.

De werkelijk ontvangen algemene uitkering uit het gemeentefonds laat in 2016 het volgende beeld zien:

Uitkeringsjaar 2016 (decembercirculaire 2016)	€ 30.488.467
Geraamd in 2016	<u>€ 29.931.476</u>
Voordelig resultaat uitkeringsjaar 2016	<u>€ 556.991</u>

Resultaat uitkeringsjaar 2016

Het voordelige verschil tussen de bijgestelde raming bij de zomernota 2016 en de uiteindelijk ontvangen uitkering over het uitkeringsjaar 2016 bedraagt dus € 556.991.

Dit voordelige resultaat is een gevolg van de positieve bijstellingen van de uitkering over 2016 bij de september- en decembercirculaire 2016. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de hieronder genoemde toevoeging van de middelen in het kader van de Verhoogde Asielinstroom. Daarnaast zijn onze inschattingen met betrekking tot de uitkeringsmaatstaven bij de zomernota 2016 naar nu blijkt aan de voorzichtige kant geweest. Jaarlijks bij de meicirculaire schatten we de uitkeringsmaatstaven voor het komende begrotingsjaar (meerjarenraming) in op basis van de dan actuele situatie.

Een bijzonder aspect in de september- en decembercirculaire is de bekendmaking van het uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom. Zoals in de zomernota 2016 gemeld is in dit akkoord overeengekomen dat de door het rijk bestede middelen aan de verhoogde Asielinstroom worden uitgenomen in 2016 en 2017 en opnieuw via een decentralisatie-uitkering aan gemeenten worden toegekend. In de septembercirculaire is € 163.919 beschikbaar gesteld en in de decembercirculaire nog eens € 84.715. Deze middelen met een totaal ad.€ 248.634 maken, zoals hierboven gemeld, onderdeel uit van het voordelige resultaat op het uitkeringsjaar 2016. Bij de resultaatbestemming van het rekeningresultaat 2016 stellen wij de raad voor deze middelen opnieuw beschikbaar te stellen voor het jaar 2017.

Resultaat uitkeringsjaren 2015 en 2014

Over het uitkeringsjaar 2015 is in 2016 nog een bedrag ontvangen van € 85.957, terwijl over het uitkeringsjaar 2014 nog een bedrag van € 25.135 ontvangen werd. Deze nabetalingen waren nagenoeg geheel een gevolg van de bijstelling van de uitkeringsbasis. (maatstaf-aantallen en maatstaf-bedragen).

Rekening houdend met de resultaten over 2014 en 2015 is het totaal resultaat over het jaar 2016 als volgt:

Voordelig resultaat uitkeringsjaar 2016	€	556.992
Voordelig resultaat uitkeringsjaar 2015	€	85.957
Voordelig resultaat uitkeringsjaar 2014	€	<u>25.135</u>
Totaal voordelig resultaat 2016	€	<u><u>668.084</u></u>

Decembercirculaire 2016

In de mei- en septembercirculaire vindt jaarlijks, naar aanleiding van respectievelijk de Voorjaarsnota en de Miljoenennota, de uitwerking van de besluitvorming op rijksniveau over het gemeentefonds plaats. De decembercirculaire heeft meer het karakter van het afwikkelen van de laatste zaken van het uitkeringsjaar. Daarnaast is in deze circulaire de technische bijstelling over de uitkeringsjaren 2015 en 2014 opgenomen. Met de decembercirculaire 2016 is de uitkering 2014 definitief vastgesteld op € 31.707.695. Dit is inclusief een bedrag van € 5.022.539 aan integratie- en decentralisatie-uitkeringen. De resultaten hiervan zijn meegenomen.

Integratie uitkering sociaal domein 2016

De integratie uitkering sociaal domein bevat de middelen voor de Jeugdzorg, Participatiewet en de nieuwe WMO-taken. Deze verschillende onderdelen zijn vanaf het jaar 2016 gebaseerd op de objectieve verdeelmaatstaven. Het rijk heeft het voornemen de uitkering sociaal domein op termijn geheel te integreren in de algemene uitkering. Er wordt op dit moment nog vanuit gegaan dat dit in 2018 zijn beslag moet krijgen, maar of dit realistisch is, wordt betwijfeld.

In de meerjarenbegroting 2016-2019 is bij de raming van de diverse onderdelen van de integratie-uitkering uitgegaan van de door het Rijk gepresenteerde budgetten bij de meicirculaire 2015. Hierbij is er vanuit gegaan dat de uitgaven in dit kader zich budgettair neutraal tot de inkomsten verhouden.

Bij de decembercirculaire 2016 is de integratie-uitkering sociaal domein € 277.000 hoger dan in de primitieve begroting 2016 werd aangenomen. Daarmee is de totale uitkering in 2016 nog steeds € 900.000 lager dan in het jaar 2015. Gezien het budgettair neutrale uitgangspunt voor het sociaal domein heeft dit voor het jaar 2016 geen gevolgen voor het begrotingssaldo.

De uiteindelijk vastgestelde uitkering bij de decembercirculaire 2016 ten opzichte van de in de begroting opgenomen uitkering over 2016 geeft het volgende resultaat:

Resultaat integratie-uitkering sociaal domein voor de jaarrekening 2016

Uitkering Sociaal Domein	Uitkering WMO	Uitkering Jeugd	Uitkering Participatie	Totaal
Primitieve begroting 2016 (meicirculaire 2015)	€ 4.783.275	€ 6.222.231	€ 5.003.600	€ 16.009.106
Jaarrekening 2016 (decembercirculaire 2016)	€ 4.786.602	€ 6.344.094	€ 5.155.602	€ 16.286.298
Resultaat integratie-uitkering sociaal domein	€ 3.327	€ 121.863	€ 152.002	€ 277.192

Gereserveerde middelen 2016

Bij de septembercirculaire 2013 is voor Maatschappelijke ondersteuning € 40.000 beschikbaar gesteld. Dit bedrag is jaarlijks bij het opmaken van de rekening overgebracht naar het nieuwe begrotingsjaar. In 2016 wordt dit bedrag niet overgebracht en valt zo in het rekeningresultaat 2016.

Dividend

In de jaarrekening 2016 zijn de volgende dividendbetalingen verantwoord.

Dividend	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 voor wijziging excl nieuw beleid	Incidenteel gerealiseerd in 2016
Bank Nederlandse Gemeenten	€ 26.507	€ 26.500	€ 26.500	€ -
Wadinko	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000	€ -
Vitens	€ 159.696	€ 159.695	€ 100.000	€ 59.695
Agio verkoop Vennootschap BV Essent	€ 35.895	€ -	€ -	€ 35.895
CBL Vennootschap BV	€ 3.326	€ -	€ -	€ 3.326
Vordering op Enexis	€ 10.886	€ -	€ -	€ 10.886
Enexis	€ 48.168	€ 48.496	€ 45.000	€ 3.496
Rova	€ 298.676	€ 298.675	€ 187.000	€ 111.675
	€ 628.155	€ 578.366	€ 403.500	€ 224.974

Saldo financieringsfunctie

Financieringsfunctie	Realisatie 2016	Raming 2016 na wijziging	Raming 2016 voor wijziging excl nieuw beleid	Incidenteel gerealiseerd in 2016
betaalde en ontvangen rente	€ 1.641.323	€ 2.094.730	€ 2.900.883	€ -

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

5.4 Onvoorzien

In de primitieve begroting 2016 is een post voor onvoorziene structurele en incidentele uitgaven opgenomen van € 100.000. Aan het eind van het jaar is er € 92.504 overhouden. In het begrotingsjaar 2016 zijn de volgende wijzigingen ten laste / ten gunste van de posten onvoorzien structureel en eenmalig gebracht.

Wijz. Nr.	Onderwerp	Vastgesteld d.d.	Bedrag
100	Post onvoorzien / structureel		€ 50.000
151	lidmaatschap platform hoogspanning		€ 3.500-
	compensatie Hoftheater		€ 15.816-
	Stand 31-12-2016		€ 30.684

Wijz. Nr.	Onderwerp	Vastgesteld d.d.	Bedrag
143	Post onvoorzien / eenmalige uitgaven		€ 50.000
161	opruimen puin Johannalaan		€ 15.000-
174	inruilwaarde veegmachine		€ 22.500
	overhead ivm meer onverdeelde uren		€ 4.320
	Stand 31-12-2016		€ 61.820

5.5 Overzicht incidentele baten en lasten

Het verschil tussen incidenteel en structureel is niet altijd even scherp te trekken. De commissie BBV geeft hiervoor geen aanbevelingen of richtlijnen alleen een toelichting op de regelgeving. Structurele baten en lasten zijn in elk geval die baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen.

Incidentele baten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Verschil realisatie - /- raming
Programma 4.3	€ 111.675	€ 111.675	€ -
Programma 4.3	€ 391.536	€ 391.536	€ -
Programma 4.3	€ 391.536-	€ 391.536-	€ -
Programma 6.2	€ 59.696	€ 59.695	€ 1
Programma 6.2	€ 98.276	€ 48.496	€ 49.780
Algemene dekkingsmiddelen	€ 286.000	€ 286.000	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 23.795	€ -	€ 23.795
Algemene dekkingsmiddelen	€ 101.070	€ 274.791	€ 173.721-
Algemene dekkingsmiddelen	€ 24.504	€ 24.504	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 26.828	€ 26.828	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 22.500	€ 22.500	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 1.701.543	€ -	€ 1.701.543
Algemene dekkingsmiddelen	€ 109.555	€ -	€ 109.555
Algemene dekkingsmiddelen	€ 8.852	€ -	€ 8.852
Gerealiseerd totaal van saldo van baten en lasten	€ 2.574.294	€ 854.489	€ 1.719.805
Resultaat na bestemming:			
Algemene dekkingsmiddelen	€ 500.000	€ 500.000	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 286.000	€ 286.000	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 16.336	€ 16.336	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 26.828	€ 26.828	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 8.852	€ -	€ 8.852
Gerealiseerd resultaat	€ 1.736.278	€ 25.325	€ 1.710.953

Toelichting op de baten 2016:

In 2016 hebben we de volgende incidentele baten gehad:

- Extra dividend ontvangen van de ROVA € 111.675;
- Terug ontvangst voorfinanciering restafvalverbrandingsstation voor restafval in Wijster € 391.536. Dit bedrag is teruggevloeid in de voorziening afvalverwijdering.
- Extra dividend ontvangen van Vitens € 59.696;
- Extra dividend ontvangen van o.a. Agio verkoop Vennootschap BV Essent, CBL Vennootschap BV en Vordering op Enexis € 49.780;
- Verkoop Zwolsestraat 18 € 286.000, gestort in de algemene bestemmingsreserve;
- Verkopen diverse stroken grond € 23.795;
- Diverse verkopen grond naar aanleiding van anterieure overeenkomsten € 101.070 (zie toelichting hieronder).
- Extra vergoeding Edon in verband met vroegtijdige aflossing achtergestelde lening € 24.504, waarvan € 16.336 is gestort in de algemene bestemmingsreserve;

- Vrijval voorziening wachtgelden muziekonderwijs ad € 26.828 is gestort in de algemene bestemmingsreserve;
- Inruilwaarde veegmachine ad € 22.500;
- Belastingdienst controle over 2011, 2012 en 2013 ad € 1.701.543. Zie toelichting hieronder.
- Vrijval subsidie provincie bouw sportaccommodaties ad € 109.555;
- Parkeercompensatie ad € 8.852, gestort in de reserve betaald parkeren.
- Onttrekking aan de reserve zorg en gestort in de reserve participatie;

Opbrengst grondverkopen

Per saldo is aan grondverkopen € 191.000 minder geboekt daar waar in de begroting rekening is gehouden. Grotendeels wordt dit verklaard doordat de grondverkoop aan de Aldi (€ 76.000), Albert Heijn (€ 78.000) en Locatie Slotman (€ 23.500) zijn nog niet geëffectueerd. Dit wordt via resultaatbestemming opnieuw geraamd in 2017.

Subsidie provincie

In 2016 is een eenmalig bedrag vrijgevallen in het kader van de stimuleringsbijdrage investeringen bouw sportaccommodaties van € 109.500. Dit bedrag is voor € 75.000 in 2017 ingezet voor dekking investeringen de Schalm en 't Aspel in Marienheem. Voorgesteld wordt het totaalbedrag van € 109.500 in 2017 weer via resultaatbestemming beschikbaar te stellen.

Incidentele lasten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Verschil realisatie -/- raming
Programma 1.1	€ 31.726	€ 50.000	€ 18.274-
Programma 1.2	€ 21.000-	€ 21.000-	€ -
Programma 2.2	€ 310.000	€ 310.000	€ -
Programma 2.3	€ 114.325	€ 99.900	€ 14.425
Programma 3.1	€ 84.857	€ -	€ 84.857
Programma 4.1	€ -	€ 30.000	€ 30.000-
Programma 4.2	€ -	€ 500.000	€ 500.000-
Programma 4.2	€ 120.183	€ 232.000	€ 111.817-
Programma 4.2	€ 47.705	€ 50.000	€ 2.295-
Programma 4.2	€ -	€ 30.000	€ 30.000-
Programma 4.2	€ 26.297	€ 62.500	€ 36.203-
Programma 4.2	€ 1.807	€ 135.000	€ 133.194-
Programma 4.2	€ 57	€ 23.500	€ 23.443-
Programma 4.3	€ 64.319	€ 78.882	€ 14.563-
Programma 6.1	€ 12.927	€ 25.000	€ 12.073-
Algemene dekkingsmiddelen	€ 9.831	€ 50.000	€ 40.169-
Algemene dekkingsmiddelen	€ 1.251.055	€ -	€ 1.251.055
Algemene dekkingsmiddelen	€ 19.384	€ -	€ 19.384
Gerealiseerd totaal van saldo van baten en lasten	€ 2.073.472	€ 1.655.782	€ 417.690
Resultaat na bestemming:			
Programma 2.2	€ 310.000	€ 310.000	€ -
Programma 3.1	€ 84.857	€ -	€ 84.857
Programma 4.2	€ 47.705	€ 50.000	€ 2.295-
Programma 4.2	€ -	€ 500.000	€ 500.000-
Programma 4.3	€ 33.319	€ 47.882	€ 14.563-
Algemene dekkingsmiddelen	€ 500.000	€ 500.000	€ -
Algemene dekkingsmiddelen	€ 280.000	€ 280.000	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 817.591	€ -32.100	€ 849.691

Toelichting op de lasten 2016:

In 2016 hebben we de volgende incidentele lasten gehad:

- Budget ontwikkelagenda € 50.000 niet volledig benut. Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Eenmalig voordeel exploitatieresultaat Veiligheidsregio € 21.000;
- Financiële bijdrage aan Trefpunt Laag Zuthem ten laste van de algemene bestemmingsreserve;
- Budget sportpark Ramele € 99.000, met € 14.425 overschreden. Overschrijding is ten laste van de reserve renovatie sportterreinen gebracht.
- Boekwaarde aandelen Wezo € 84.857 zijn afgeboekt ten laste van de reserve participatie.
- Budget privatisering bouwtoets € 30.000 niet benut. Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Bijdrage aan de provincie in de kosten voor verkeersregelininstallatie N35 nog niet uitgevoerd (dekking ten laste van reserve). Dit wordt overgeheveld naar 2017.

- Budget onderhoud en vervanging civieltechnische kunstwerken € 232.000 niet volledig benut. Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Budget onderhoud Horstweg € 50.000 niet volledig benut (dekking ten laste van reserve). Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Budget Nieuwstraat € 30.000 niet benut. Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Budget Ganzeboomlaan Mettingenlaan € 62.500 niet volledig benut. Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Budget herinrichting 1e fase Molenhof € 135.000 niet volledig benut. Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Budget opstellen beheerplan OV € 23.500 niet volledig benut. Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Budget wasbare luiers € 78.882 niet volledig benut (dekking deels ten laste van reserve). Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Budget invoering woningwet € 25.000 niet volledig benut. Dit wordt overgeheveld naar 2017.
- Belastingdienst controle over 2011, 2012 en 2013 € 1.251.055. Zie toelichting hieronder.
- Storting in de voorziening oninbare vorderingen € 19.384.
- Dotatie in de reserve participatie ten laste van de reserve zorg.

BTW/BCF naheffing

Over 2013 heeft de gemeente een boekenonderzoek van de belastingdienst gehad. Dit boekenonderzoek is in 2016 afgerond. Dit heeft per saldo geresulteerd in een teruggave over het jaar 2013. Dit positieve resultaat is geëxtrapoleerd over de jaren 2011 en 2012 met in totaal een bate van € 470.000. De gemeente heeft wel bezwaar gemaakt tegen het niet vergoeden van de wettelijk rente over het te ontvangen bedrag. Deze procedure loopt nog.

5.6 Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting (Vpb.)

Per 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen in werking getreden. Alle resultaten die worden behaald met activiteiten waarmee een onderneming in fiscale zin wordt gedreven, zullen daardoor met ingang van 1 januari 2016 met 25% vennootschapsbelasting worden belast (tarief tot en met € 200.000 is 20%, daarboven 25%).

De activiteiten van de gemeente zijn allemaal fiscaal beoordeeld op de aanwezigheid van een fiscale onderneming. Hieruit is naar voren gekomen dat de grondbedrijfsactiviteiten door de “ondernemerspoort” gaan en derhalve onder de heffing van vennootschapsbelasting gaan vallen. Ten aanzien van het grondbedrijf zijn fiscale doorrekeningen gemaakt. Uit deze berekeningen blijkt dat het compensabele verlies eind 2016 vooralsnog is berekend op 1,38 miljoen. Als de huidige verwachtingen uitkomen zal vanaf 2020 Vpb betaald moeten worden. Over de gemaakte berekeningen en de hanteerde methode wordt in april 2017 afstemming gezocht met de Belastingdienst. Waarna de aangifte over 2016 zal volgen. Bij dit proces worden wij ondersteund door Deloitte Belastingadviseurs.

5.7. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid.

Analyse begrotingsafwijkingen

Hiervoor is al per programma en voor de algemene dekkingsmiddelen ingegaan op de verschillen tussen de realisaties en de begrotingscijfers voor en na de wijziging. Bij dit totaaloverzicht wordt geen verdere aanvulling gegeven.

Analyse begrotingsrechtmatigheid

In de toelichting op de jaarstukken moet volgens het BBV een analyse worden gegeven van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de rekening. De verplichte analyse is ook te gebruiken voor een analyse op het gebied van de begrotings-rechtmatigheid. Hiervoor wordt dan ook verwezen naar het onderstaande totaaloverzicht en de toelichting bij de diverse programma's.

Op grond van artikel 189, lid 3 gemeentewet zijn in principe alle begrotingsoverschrijdingen op de lasten (en daarmee overeenstemmende balansmutaties) onrechtmatig. Ten aanzien hiervan wordt het volgende vermeld:

De overschrijdingen van de lasten zijn beoordeeld op programmaniveau en daarbij zijn betrokken de bijbehorende baten van die programma's.

Bij de totale afweging van de relevantie van de begrotingsoverschrijdingen is het oordeel dat die overschrijdingen alle door middel van vaststelling door de raad van de jaarstukken 2016 zijn geautoriseerd.

Over het algemeen worden begrotingsoverschrijdingen die passen binnen de beleidskaders van de raad niet meegenomen in het accountantsoordeel.

De volgende soorten overschrijdingen worden onderscheiden:

Type	Onrechtmatig maar telt <u>niet</u> mee voor het oordeel
1a	Overschrijding, gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten
1b	Overschrijding bij open einde (subsidie) regelingen
1c	Overschrijding door activiteiten als boetes, procedures en naheffingsaanslagen na het verantwoordingsjaar
1d	Overschrijding op investeringen met als gevolgen hogere kapitaallasten in jaren na investeren
	Onrechtmatig en telt <u>mee</u> voor het oordeel
2a	Overschrijding, niet passend binnen beleid, tegen beter weten in niet gemeld
2b	Overschrijding, passen binnen beleid, tegen beter weten in niet gemeld
2c	Overschrijding, gecompenseerd door niet direct gerelateerde extra inkomsten waarbij de raad nog geen besluit heeft genomen over die extra inkomsten
2d	Overschrijding door activiteiten als boetes, procedures en naheffingsaanslagen tijdens het verantwoordingsjaar
2e	Overschrijding op investeringen met als gevolg hogere kapitaallasten in het jaar van investeren

In onderstaand overzicht ziet u per programma de begrotingsafwijking en de daarbij aangegeven verklaring.

Programma	Bedrag	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee	Onrechtmatig, telt wel mee
1.1	€ 462.037-	Bedrijfsvoering; mutaties voorziening wachtgeld en voorziening pensioenen wethouders	1b	
3.1	€ 912.447-	Bedrijfsvoering; meer kosten WSW	1a	
8.0	€ 301.811-	Bedrijfsvoering.	1a	
overig algemene dekkingsmiddelen	€ 1.130.141-	Bedrijfsvoering belastingdienst 2011-2012	1c	

Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de diverse programma's.

Begrotingsrechtmatigheid

Bedragen x € 1.000	Raming 2016 na wijziging			Realisatie 2016			Begrotingsafwijking 2016			Waarvan onrechtmatig		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Omschrijving progr.												
1.1	€ 1.143	€ 5.952	€ 4.810	€ 1.336	€ 6.414	€ 5.078	€ 194-	€ 462-	€ 268-	€ -	€ -	€ -
1.2	€ 342	€ 3.409	€ 3.067	€ 318	€ 3.184	€ 2.867	€ 24	€ 225	€ 201	€ -	€ -	€ -
2.1	€ 203	€ 6.183	€ 5.979	€ 224	€ 6.028	€ 5.804	€ 20-	€ 155	€ 175	€ -	€ -	€ -
2.2	€ 132	€ 2.655	€ 2.523	€ 104	€ 2.336	€ 2.232	€ 28	€ 319	€ 291	€ -	€ -	€ -
2.3	€ 392	€ 4.314	€ 3.922	€ 368	€ 4.087	€ 3.719	€ 24	€ 227	€ 203	€ -	€ -	€ -
3.1	€ 5.398	€ 14.565	€ 9.167	€ 6.798	€ 15.478	€ 8.680	€ 1.400-	€ 912-	€ 488	€ -	€ -	€ -
4.1	€ 1.060	€ 3.545	€ 2.484	€ 906	€ 3.328	€ 2.423	€ 155	€ 216	€ 61	€ -	€ -	€ -
4.2	€ 741	€ 9.209	€ 8.467	€ 626	€ 8.275	€ 7.649	€ 116	€ 934	€ 818	€ -	€ -	€ -
4.3	€ 7.305	€ 6.385	€ 919-	€ 7.424	€ 6.285	€ 1.139-	€ 119-	€ 101	€ 220	€ -	€ -	€ -
5.1	€ 901	€ 20.917	€ 20.016	€ 904	€ 19.102	€ 18.198	€ 3-	€ 1.815	€ 1.818	€ -	€ -	€ -
6.1	€ 4.107	€ 5.728	€ 1.620	€ 7.298	€ 5.479	€ 1.818-	€ 3.190-	€ 248	€ 3.439	€ -	€ -	€ -
6.2	€ 664	€ 1.116	€ 452	€ 709	€ 832	€ 123	€ 45-	€ 284	€ 329	€ -	€ -	€ -
6.3	€ -	€ 21	€ 21	€ -	€ 20	€ 20	€ -	€ 1	€ 1	€ -	€ -	€ -
8.0	€ 975	€ 212-	€ 1.187-	€ 932	€ 90	€ 842-	€ 43	€ 302-	€ 345-	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal programma's	€ 23.364	€ 83.788	€ 60.424	€ 27.947	€ 80.939	€ 52.993	€ 4.583-	€ 2.849	€ 7.431	€ -	€ -	€ -
Omschr alg dekk midd:												
Lokale heffingen	€ 7.860	€ 375	€ 7.485-	€ 7.918	€ 307	€ 7.611-	€ 58-	€ 69	€ 126	€ -	€ -	€ -
Algemene uitkeringen	€ 46.218	€ -	€ 46.218-	€ 46.886	€ -	€ 46.886-	€ 668-	€ -	€ 668	€ -	€ -	€ -
Saldo financ.-functie	€ 247	€ 2.342	€ 2.095	€ 203	€ 1.844	€ 1.641	€ 45	€ 498	€ 453	€ -	€ -	€ -
Saldo compensabele BTW + uitkering BTW	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Overige alg dekk midd	€ 2.683	€ 205	€ 2.478-	€ 4.629	€ 1.335	€ 3.294-	€ 1.946-	€ 1.130-	€ 816	€ -	€ -	€ -
Onvoorzien (904)	€ -	€ 104	€ 104	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 104	€ 104	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal alg dekk midd	€ 57.009	€ 3.026	€ 53.982-	€ 59.635	€ 3.486	€ 56.150-	€ 2.627-	€ 459-	€ 2.167	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd totaal van saldo baten en lasten	€ 80.373	€ 86.814	€ 6.442	€ 87.582	€ 84.425	€ 3.157-	€ 7.209-	€ 2.389	€ 9.599	€ -	€ -	€ -
Toev. / ontrr reserves:			€ -			€ -			€ -			
Programma 1.1	€ 957	€ 49	€ 909-	€ 999	€ 49	€ 950-	€ 41-	€ -	€ 41	€ -	€ -	€ -
Programma 1.2	€ 60	€ -	€ 60-	€ 1	€ -	€ 1-	€ 59	€ -	€ 59-	€ -	€ -	€ -
Programma 2.1	€ 935	€ -	€ 935-	€ 1.042	€ -	€ 1.042-	€ 107-	€ -	€ 107	€ -	€ -	€ -
Programma 2.2	€ 623	€ 234	€ 389-	€ 407	€ 234	€ 172-	€ 216	€ -	€ 216-	€ -	€ -	€ -
Programma 2.3	€ 722	€ 309	€ 413-	€ 465	€ 396	€ 69-	€ 257	€ 87-	€ 344-	€ -	€ -	€ -
Programma 3.1	€ 415	€ -	€ 415-	€ 736	€ 738	€ 2	€ 321-	€ 738-	€ 417-	€ -	€ -	€ -
Programma 4.1	€ 260	€ -	€ 260-	€ 105	€ -	€ 105-	€ 155	€ -	€ 155-	€ -	€ -	€ -
Programma 4.2	€ 1.720	€ 416	€ 1.304-	€ 1.025	€ 490	€ 535-	€ 695	€ 75-	€ 770-	€ -	€ -	€ -
Programma 4.3	€ 178	€ 100	€ 78-	€ 74	€ 100	€ 26	€ 105	€ -	€ 105-	€ -	€ -	€ -
Programma 5.1	€ 742	€ 20	€ 722-	€ 1.767	€ 2.514	€ 748	€ 1.025-	€ 2.494-	€ 1.469-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.1	€ 104	€ -	€ 104-	€ 47	€ -	€ 47-	€ 57	€ -	€ 57-	€ -	€ -	€ -
Bouw grondexpl 6.1	€ 567	€ -	€ 567-	€ 1.874	€ 4.661	€ 2.787	€ 1.307-	€ 4.661-	€ 3.354-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.2	€ 144	€ 0	€ 143-	€ 58	€ -	€ 58-	€ 85	€ 0	€ 85-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.3	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Programma alg dekk	€ 1.618	€ 1.476	€ 142-	€ 2.560	€ 2.219	€ 341-	€ 942-	€ 743-	€ 199			
Sub-totaal mut reserves	€ 9.046	€ 2.604	€ 6.442-	€ 11.161	€ 11.401	€ 241	€ 2.114-	€ 8.797-	€ 6.683-	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 89.419	€ 89.419	€ -	€ 98.743	€ 95.826	€ 2.916-	€ 9.324-	€ 6.407-	€ 2.916	€ -	€ -	€ -

5.8. Sisa-overzicht

							
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties							
Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017							
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2017 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitsisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04	
			€ 0 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t Indicatornummer: D9 / 05 060177 Gemeente Raalte	€ 0 Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	€ 86.158 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t Indicatornummer: D9 / 07 060177 Gemeente Raalte	€ 2.925 Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	
I&M	E26	Spoorse doornijdingen, tranche 1 Regeling eenmalige uitkeringen spoorse doornijdingen Gemeenten	Aantal projecten (waarvoor een beschikking ontvangen is) Afspraak	Aantal afgeronde projecten (jaar T) Realisatie	Eindverantwoording Ja/Nee		
			Aard controle R Indicatornummer: E26 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E26 / 02	Aard controle n.v.t Indicatornummer: E26 / 03		
			1	0	Ja		
I&M	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer Sisa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen
			Aard controle n.v.t Indicatornummer: E27B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05
			1 2014/0343773	€ 189.000	€ 223.564		
			2 2014/0351599	€ 47.330	€ 130.608		
			3				
			4				
			5				
			Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee
			Aard controle n.v.t Indicatornummer: E27B / 06	Aard controle n.v.t Indicatornummer: E27B / 07	Aard controle n.v.t Indicatornummer: E27B / 08	Aard controle n.v.t Indicatornummer: E27B / 09	Aard controle n.v.t Indicatornummer: E27B / 10
			1 2014/0343773	€ 189.000	€ 268.149		Ja
2 2014/0351599	€ 95.000	€ 130.608		Ja			
3							
4							
5							



Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017												
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2016 Alle gemeenten verantwoord voor het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)				
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente				
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)				
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06				
			€ 4.709.226	€ 130.453	€ 454.471	€ 2.425	€ 0	€ 0				
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee				
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2016 Besluit	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente					
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)					
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12				
			€ 52.561	€ 22.463	€ 0	€ 7.832	€ 0	Ja				
			Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob				
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06				
€ 58.581			€ 82.800		€ 1.774		€ 36.221		€ 26.951		€ 0	
Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)			Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004			Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee						
Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09						
€ 0			€ 0			Ja						

5.9. Investeren met Gemeenten overzicht

FORMAT IMG verantwoording Zwolsestraat									
DU V&V 2016	Beschikkings-nummer provincie	Project afgerond / eindverantwoording Ja-nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tiv provinciale middelen jaar X (conform baten/lasten-stelsel)	Besteed tiv gemeentelijke middelen jaar X (conform baten /lasten-stelsel)	Cumulatief besteed tiv provinciale middelen t/m jaar X (conform baten/lastenstelsel)	Cumulatief besteed tiv gemeentelijke middelen t/m jaar X (conform baten/lasten-stelsel)	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
Aard controle	D1	D1	R	R	R	R	R	D1	D1
Zwolsestraat	2016/0055754	Nee	€ 229.900	€ -	€ 32.981	€ -	€ 32.981	eind 2017	

Hoofdstuk 6. Bijlagen

- 6.1. Brugstaat begroting 2016 – rekening 2016
- 6.2. Brugstaat rekening 2015 – 2016
- 6.3. Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten 2016 overbrengen naar 2017
- 6.4. Kredieten 2016 naar 2017
- 6.5. Overzicht bezuinigingen

6.1. Brugstaat begroting 2016 – rekening 2016

beleid	Omschrijving	Begroting 2016			Rekening 2016			Saldo rekening 2016 t.o.v. begroting 2016		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
001	Bestuursorganen	€ 450.378	€ -	€ 450.378	€ 773.661	€ -	€ 773.661	€ -323.283	€ -	€ -323.283
002	Bestuursondersteuning college van B&W	€ 1.913.265	€ 167.437	€ 1.745.828	€ 1.997.894	€ 283.229	€ 1.714.665	€ -84.629	€ 115.792	€ 31.163
003	Burgerzaken	€ 1.969.442	€ -	€ 1.969.442	€ 1.992.696	€ 2.629	€ 1.990.067	€ -23.254	€ 2.629	€ -20.625
004	Baten Secretarieleges burgerzaken	€ 280.523	€ 601.286	€ -320.763	€ 270.848	€ 654.884	€ -384.036	€ 9.675	€ 53.598	€ 63.273
005	Bestuurlijke samenwerking	€ 351.074	€ 168.006	€ 183.068	€ 356.419	€ 182.958	€ 173.461	€ -5.345	€ 14.952	€ 9.607
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	€ 987.481	€ 205.787	€ 781.694	€ 1.022.681	€ 212.562	€ 810.119	€ -35.200	€ 6.775	€ -28.425
	PROGRAMMA 1.1	€ 5.952.163	€ 1.142.516	€ 4.809.647	€ 6.414.200	€ 1.336.263	€ 5.077.938	€ -462.037	€ 193.747	€ -268.291
120	Brandweer en rampenbestrijding	€ 2.419.858	€ 187.189	€ 2.232.669	€ 2.387.292	€ 189.239	€ 2.198.053	€ 32.566	€ 2.050	€ 34.616
140	Openbare orde en veiligheid	€ 989.143	€ 154.351	€ 834.792	€ 797.075	€ 128.268	€ 668.807	€ 192.068	€ -26.083	€ 165.985
160	Explosieven	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 1.2	€ 3.409.001	€ 341.540	€ 3.067.461	€ 3.184.367	€ 317.507	€ 2.866.860	€ 224.634	€ -24.033	€ 200.601
420	Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	€ 4.513	€ -	€ 4.513	€ 3.812	€ -	€ 3.812	€ 701	€ -	€ 701
421	Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	€ 2.131.936	€ 6.553	€ 2.125.383	€ 2.211.647	€ 6.981	€ 2.204.666	€ -79.711	€ 428	€ -79.283
433	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 236.378	€ -	€ 236.378	€ 248.836	€ 9.833	€ 239.002	€ -12.458	€ 9.833	€ -2.624
443	Bijzonder voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 1.825.176	€ -	€ 1.825.176	€ 1.694.512	€ -	€ 1.694.512	€ 130.664	€ -	€ 130.664
480	Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs	€ 1.376.190	€ 151.411	€ 1.224.779	€ 1.330.735	€ 150.382	€ 1.180.353	€ 45.455	€ -1.029	€ 44.426
650	Kinderdagopvang	€ 608.522	€ 45.443	€ 563.079	€ 538.215	€ 56.481	€ 481.734	€ 70.307	€ 11.038	€ 81.345
	PROGRAMMA 2.1	€ 6.182.715	€ 203.407	€ 5.979.308	€ 6.027.756	€ 223.677	€ 5.804.079	€ 154.959	€ 20.270	€ 175.229
510	Openbaar bibliotheekwerk	€ 788.360	€ -	€ 788.360	€ 786.360	€ -	€ 786.360	€ 2.000	€ -	€ 2.000
511	Vormings- en ontwikkelings-werk	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
540	Kunst	€ 1.293.886	€ 112.108	€ 1.181.778	€ 1.026.461	€ 70.562	€ 955.899	€ 267.425	€ -41.546	€ 225.879
541	Oudheidkunde / musea	€ 14.255	€ -	€ 14.255	€ 3.956	€ -	€ 3.956	€ 10.299	€ -	€ 10.299
580	Overige recreatievoorzieningen	€ 52.977	€ 3.018	€ 49.959	€ 58.049	€ 9.548	€ 48.502	€ -5.072	€ 6.530	€ 1.457
630	Sociaal Cultureel Werk	€ 505.840	€ 17.265	€ 488.575	€ 461.426	€ 24.265	€ 437.162	€ 44.414	€ 7.000	€ 51.413
	PROGRAMMA 2.2	€ 2.655.318	€ 132.391	€ 2.522.927	€ 2.336.253	€ 104.374	€ 2.231.878	€ 319.065	€ -28.017	€ 291.049
530	Sport	€ 3.195.390	€ 390.741	€ 2.804.649	€ 3.027.180	€ 367.002	€ 2.660.177	€ 168.210	€ -23.739	€ 144.472
531	Groene sportvelden en terreinen	€ 1.118.769	€ 1.000	€ 1.117.769	€ 1.059.929	€ 1.185	€ 1.058.744	€ 58.840	€ 185	€ 59.025
	PROGRAMMA 2.3	€ 4.314.159	€ 391.741	€ 3.922.418	€ 4.087.109	€ 368.187	€ 3.718.922	€ 227.050	€ -23.554	€ 203.496
610	Bijstandsverlening	€ 6.433.557	€ 5.304.500	€ 1.129.057	€ 6.625.910	€ 5.764.945	€ 860.964	€ -192.353	€ 460.445	€ 268.093
611	Werkgelegenheid	€ 5.682.392	€ -	€ 5.682.392	€ 6.760.953	€ 761.970	€ 5.998.983	€ -1.078.561	€ 761.970	€ -316.591
613	Soc zekerheid	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
614	Gemeentelijk minimabeleid	€ 1.999.199	€ 31.000	€ 1.968.199	€ 1.543.034	€ 84.677	€ 1.458.356	€ 456.165	€ 53.677	€ 509.843
623	Participatiebudget	€ 450.249	€ 62.753	€ 387.496	€ 547.947	€ 186.703	€ 361.245	€ -97.698	€ 123.950	€ 26.251
	PROGRAMMA 3.1	€ 14.565.397	€ 5.398.253	€ 9.167.144	€ 15.477.844	€ 6.798.295	€ 8.679.549	€ -912.447	€ 1.400.042	€ 487.595
820	Sociale woningbouw	€ 145.350	€ 64.430	€ 80.920	€ 145.904	€ 65.519	€ 80.385	€ -554	€ 1.089	€ 535
821	Stads- en dorpsvernieuwing	€ 24.985	€ -	€ 24.985	€ 21.497	€ -	€ 21.497	€ 3.488	€ -	€ 3.488
822	Overige volkshuisvesting	€ 621.104	€ 45.930	€ 575.174	€ 527.794	€ 35.794	€ 492.000	€ 93.310	€ -10.136	€ 83.174
823	Bouwwerunningen	€ 2.558.464	€ 950.000	€ 1.608.464	€ 2.492.949	€ 804.383	€ 1.688.566	€ 65.515	€ -145.617	€ -80.102
825	BAG	€ 194.651	€ -	€ 194.651	€ 140.292	€ -	€ 140.292	€ 54.359	€ -	€ 54.359
	PROGRAMMA 4.1	€ 3.544.554	€ 1.060.360	€ 2.484.194	€ 3.328.436	€ 905.696	€ 2.422.740	€ 216.118	€ -154.664	€ 61.454
210	Wegen, straten en pleinen	€ 6.350.286	€ 264.866	€ 6.085.420	€ 5.156.083	€ 264.293	€ 4.891.790	€ 1.194.203	€ -573	€ 1.193.630
214	Parkeren	€ 475.078	€ -	€ 475.078	€ 432.067	€ -	€ 432.067	€ 43.011	€ -	€ 43.011
215	Baten parkeerbelasting	€ -	€ 415.500	€ -415.500	€ 744	€ 350.758	€ -350.014	€ -744	€ -64.742	€ -65.486
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	€ 2.383.512	€ 61.027	€ 2.322.485	€ 2.685.950	€ 10.596	€ 2.675.354	€ -302.438	€ -50.431	€ -352.869
	PROGRAMMA 4.2	€ 9.208.876	€ 741.393	€ 8.467.483	€ 8.274.844	€ 625.647	€ 7.649.197	€ 934.032	€ -115.746	€ 818.286
		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -

beleid	Omschrijving	Begroting 2016			Rekening 2016			Saldo rekening 2016 t.o.v. begroting 2016		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
721	Afvalverwijdering en -verwerking	€ 2.636.692	€ 1.228.158	€ 1.408.534	€ 2.894.394	€ 1.640.657	€ 1.253.737	€ -257.702	€ 412.499	€ 154.797
722	Riolering (gecombineerd)	€ 3.116.238	€ 397.627	€ 2.718.611	€ 2.797.814	€ 194.982	€ 2.602.832	€ 318.424	€ -202.645	€ 115.779
723	Milieubeheer	€ 324.827	€ 40.000	€ 284.827	€ 240.992	€ 43.995	€ 196.996	€ 83.835	€ 3.995	€ 87.831
724	Lijkbezorging	€ 307.731	€ -	€ 307.731	€ 321.519	€ -	€ 321.519	€ -13.788	€ -	€ -13.788
725	Baten reinigingsrechten en afvalstofheffing	€ -	€ 2.308.602	€ -2.308.602	€ 16.101	€ 2.149.788	€ -2.133.687	€ -16.101	€ -158.814	€ -174.915
726	Baten rioolheffing (gecombineerd)	€ -	€ 3.155.874	€ -3.155.874	€ 13.866	€ 3.196.231	€ -3.182.365	€ -13.866	€ 40.357	€ 26.491
732	Baten begraafplaatsrechten	€ -	€ 174.255	€ -174.255	€ -	€ 198.159	€ -198.159	€ -	€ 23.904	€ 23.904
	PROGRAMMA 4.3	€ 6.385.488	€ 7.304.516	€ -919.028	€ 6.284.685	€ 7.423.812	€ -1.139.127	€ 100.803	€ 119.296	€ 220.099
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
622	Huishoudelijke verzorging	€ 422.500	€ -	€ 422.500	€ 136.443	€ -	€ 136.443	€ 286.057	€ -	€ 286.057
661	Maatwerkvoorz. Natura materieel WMO	€ 1.271.915	€ 16.061	€ 1.255.854	€ 1.065.256	€ 57.530	€ 1.007.726	€ 206.659	€ 41.469	€ 248.128
662	Maatwerkvoorz. Natura immaterieel WMO	€ 4.922.537	€ -	€ 4.922.537	€ 5.093.705		€ 5.093.705	€ -171.168	€ -	€ -171.168
663	Opvang en beschermd wonen WMO	€ 554.311	€ -	€ 554.311	€ 42.635		€ 42.635	€ 511.676	€ -	€ 511.676
667	Eigen bijdragen WMO	€ -	€ 885.395	€ -885.395	€ -	€ 846.904	€ -846.904	€ -	€ -38.491	€ -38.491
670	Algemene voorzieningen WMO en jeugd	€ 3.170.751	€ -	€ 3.170.751	€ 2.608.162	€ -	€ 2.608.162	€ 562.589	€ -	€ 562.589
671	Eerstelijnsloket WMO en jeugd	€ 1.456.647	€ -	€ 1.456.647	€ 1.252.037		€ 1.252.037	€ 204.610	€ -	€ 204.610
672	PGB WMO en Jeugd	€ 2.775.023	€ -	€ 2.775.023	€ 2.350.529		€ 2.350.529	€ 424.494	€ -	€ 424.494
682	Individuele voorzieningen Natura Jeugd	€ 4.557.760	€ -	€ 4.557.760	€ 4.995.393		€ 4.995.393	€ -437.633	€ -	€ -437.633
683	Veiligheid, jeugdrecl. en opvang Jeugd	€ 237.810	€ -	€ 237.810	€ 192.673		€ 192.673	€ 45.137	€ -	€ 45.137
687	Ouderbijdr. Indiv. voorz. / opvang Jeugd	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
714	Openbare gezondheidszorg	€ 825.630	€ -	€ 825.630	€ 697.599	€ -	€ 697.599	€ 128.031	€ -	€ 128.031
715	Centrum voor Jeugd en gezin (Jeugdgez.h)	€ 722.396	€ -	€ 722.396	€ 667.954	€ -	€ 667.954	€ 54.442	€ -	€ 54.442
716	Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 5.1	€ 20.917.280	€ 901.456	€ 20.015.824	€ 19.102.387	€ 904.434	€ 18.197.953	€ 1.814.893	€ 2.978	€ 1.817.871
810	Ruimtelijke ordening	€ 1.081.070	€ 27.500	€ 1.053.570	€ 997.700	€ 28.536	€ 969.164	€ 83.370	€ 1.036	€ 84.406
830	Bougrondexploitatie	€ 4.646.574	€ 4.079.701	€ 566.873	€ 4.481.777	€ 7.269.031	€ -2.787.254	€ 164.797	€ 3.189.330	€ 3.354.127
	PROGRAMMA 6.1	€ 5.727.644	€ 4.107.201	€ 1.620.443	€ 5.479.477	€ 7.297.566	€ -1.818.090	€ 248.167	€ 3.190.365	€ 3.438.533
310	Handel en ambacht	€ 687.901	€ 45.000	€ 642.901	€ 433.582	€ 44.873	€ 388.709	€ 254.319	€ -127	€ 254.192
311	Baten marktgelden	€ -	€ 95.043	€ -95.043	€ -	€ 90.079	€ -90.079	€ -	€ -4.964	€ -4.964
330	Nutsbedrijven	€ 428.079	€ 524.198	€ -96.119	€ 398.493	€ 573.982	€ -175.489	€ 29.586	€ 49.784	€ 79.370
	PROGRAMMA 6.2	€ 1.115.980	€ 664.241	€ 451.739	€ 832.075	€ 708.934	€ 123.141	€ 283.905	€ 44.693	€ 328.598
210	Bereikbaarheid en mobiliteit	€ 21.200	€ -	€ 21.200	€ 19.716	€ -	€ 19.716	€ 1.484	€ -	€ 1.484
	PROGRAMMA 6.3	€ 21.200	€ -	€ 21.200	€ 19.716	€ -	€ 19.716	€ 1.484	€ -	€ 1.484
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
913	Overige financiële middelen	€ -	€ 801.069	€ -801.069	€ 48.638	€ 587.593	€ -538.955	€ -48.638	€ -213.476	€ -262.114
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	€ 351.339	€ 2.217.215	€ -1.865.876	€ 399.700	€ 2.728.036	€ -2.328.336	€ -48.361	€ 510.821	€ 462.460
921	Algemene uitkeringen	€ -	€ 29.931.476	€ -29.931.476	€ -	€ 30.599.560	€ -30.599.560	€ -	€ 668.084	€ 668.084
922	Algemene baten en lasten	€ 308.936	€ 817.420	€ -508.484	€ 1.335.077	€ 2.383.512	€ -1.048.436	€ -1.026.141	€ 1.566.092	€ 539.952
923	Algemene uitkeringen sociaal domein	€ -	€ 16.286.118	€ -16.286.118	€ -	€ 16.286.298	€ -16.286.298	€ -	€ 180	€ 180
930	Uitvoering Wet WOZ	€ 304.679	€ -	€ 304.679	€ 254.255	€ -	€ 254.255	€ 50.424	€ -	€ 50.424
931	Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	€ -	€ 1.102.150	€ -1.102.150	€ 30.331	€ 1.107.312	€ -1.076.981	€ -30.331	€ 5.162	€ -25.169
932	Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	€ -	€ 6.327.664	€ -6.327.664	€ -	€ 6.397.664	€ -6.397.664	€ -	€ 70.000	€ 70.000
934	Baten Baatbelasting	€ -	€ 2.812	€ -2.812	€ -	€ 2.513	€ -2.513	€ -	€ -299	€ -299
935	Baten forensenbelasting	€ -	€ 95.631	€ -95.631	€ -	€ 93.972	€ -93.972	€ -	€ -1.659	€ -1.659
936	Baten toeristenbelasting	€ -	€ 215.649	€ -215.649	€ -	€ 215.649	€ -215.649	€ -	€ 0	€ 0
938	Baten reclamebelasting	€ -	€ 70.000	€ -70.000	€ -	€ 64.879	€ -64.879	€ -	€ -5.121	€ -5.121
939	Baten precario rechten	€ -	€ 33.665	€ -33.665	€ -	€ 27.948	€ -27.948	€ -	€ -5.717	€ -5.717
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	€ 70.611	€ 82.695	€ -12.084	€ 22.030	€ 72.708	€ -50.678	€ 48.581	€ -9.987	€ 38.594
960	Saldo van kostenplaatsen	€ 1.779.152	€ -	€ 1.779.152	€ 1.485.869	€ -14	€ 1.485.882	€ 293.283	€ -14	€ 293.270
980	Mutaties in reserves	€ 2.604.388	€ 9.046.301	€ -6.441.913	€ 11.401.281	€ 11.160.636	€ 240.645	€ -8.796.893	€ 2.114.335	€ -6.682.558
	PROGRAMMA 8.0	€ 5.419.105	€ 67.029.865	€ -61.610.760	€ 14.977.180	€ 71.728.267	€ -56.751.087	€ -9.558.075	€ 4.698.402	€ -4.859.673
	TOTAAL RESUME	€ 89.418.880	€ 89.418.880	€ -	€ 95.826.330	€ 98.742.661	€ -2.916.331	€ -6.407.450	€ 9.323.781	€ 2.916.331

6.2. Brugstaat rekening 2015 – rekening 2016

beleid	Omschrijving	Rekening 2015			Rekening 2016			Saldo rekening 2016 t.o.v. rekening 2015		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
001	Bestuursorganen	€ 746.457	€ -	€ 746.457	€ 773.661	€ -	773.661	€ -27.205	€ -	€ -27.205
002	Bestuursondersteuning college van B&W	€ 1.207.987	€ 186.801	€ 1.021.186	€ 1.997.894	€ 283.229	1.714.665	€ -789.908	€ 96.429	€ -693.479
003	Burgerzaken	€ 1.986.778	€ 11.147	€ 1.975.631	€ 1.992.696	€ 2.629	1.990.067	€ -5.918	€ -8.518	€ -14.436
004	Baten Secretarieleges burgerzaken	€ 265.839	€ 606.427	€ -340.588	€ 270.848	€ 654.884	-384.036	€ -5.009	€ 48.457	€ 43.448
005	Bestuurlijke samenwerking	€ 440.773	€ 169.769	€ 271.004	€ 356.419	€ 182.958	173.461	€ 84.354	€ 13.189	€ 97.543
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	€ 995.002	€ 207.633	€ 787.369	€ 1.022.681	€ 212.562	810.119	€ -27.679	€ 4.929	€ -22.750
	PROGRAMMA 1.1	€ 5.642.836	€ 1.181.777	4.461.059	€ 6.414.200	€ 1.336.263	5.077.938	€ -771.364	€ 154.486	€ -616.878
120	Brandweer en rampenbestrijding	€ 2.370.392	€ 210.884	€ 2.159.508	€ 2.387.292	€ 189.239	2.198.053	€ -16.900	€ -21.645	€ -38.545
140	Openbare orde en veiligheid	€ 759.669	€ 117.243	€ 642.425	€ 797.075	€ 128.268	668.807	€ -37.406	€ 11.025	€ -26.382
160	Explosieven	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 1.2	€ 3.130.061	€ 328.127	€ 2.801.934	€ 3.184.367	€ 317.507	2.866.860	€ -54.306	€ -10.620	€ -64.926
420	Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	€ 9.946	€ -	€ 9.946	€ 3.812	€ -	3.812	€ 6.134	€ -	€ 6.134
421	Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	€ 2.620.434	€ 17.024	€ 2.603.410	€ 2.211.647	€ 6.981	2.204.666	€ 408.787	€ -10.043	€ 398.744
433	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 229.658	€ -	€ 229.658	€ 248.836	€ 9.833	239.002	€ -19.178	€ 9.833	€ -9.344
443	Bijzonder voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 2.466.493	€ -	€ 2.466.493	€ 1.694.512	€ -	1.694.512	€ 771.981	€ -	€ 771.981
480	Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs	€ 1.195.307	€ 166.898	€ 1.028.408	€ 1.330.735	€ 150.382	1.180.353	€ -135.428	€ -16.516	€ -151.944
650	Kinderdagopvang	€ 502.831	€ 54.032	€ 448.799	€ 538.215	€ 56.481	481.734	€ -35.384	€ 2.449	€ -32.935
	PROGRAMMA 2.1	€ 7.024.668	€ 237.954	€ 6.786.714	€ 6.027.756	€ 223.677	5.804.079	€ 996.912	€ -14.278	€ 982.634
510	Openbaar bibliotheekwerk	€ 780.555	€ -	€ 780.555	€ 786.360	€ -	786.360	€ -5.805	€ -	€ -5.805
511	Vormings- en ontwikkelings-werk	€ 8.051	€ 8.051	€ -	€ -	€ -	0	€ 8.051	€ -8.051	€ -
540	Kunst	€ 1.204.631	€ 56.933	€ 1.147.698	€ 1.026.461	€ 70.562	955.899	€ 178.171	€ 13.629	€ 191.800
541	Oudheidkunde / musea	€ 22.177	€ -	€ 22.177	€ 3.956	€ -	3.956	€ 18.221	€ -	€ 18.221
580	Overige recr voorzieningen	€ 56.985	€ 1.876	€ 55.109	€ 58.049	€ 9.548	48.502	€ -1.065	€ 7.672	€ 6.607
630	Sociaal Cultureel Werk	€ 454.108	€ 63.670	€ 390.438	€ 461.426	€ 24.265	437.162	€ -7.319	€ -39.405	€ -46.724
	PROGRAMMA 2.2	€ 2.526.506	€ 130.529	2.395.977	€ 2.336.253	€ 104.374	2.231.878	€ 190.254	€ -26.155	€ 164.099
530	Sport	€ 3.035.827	€ 460.134	€ 2.575.693	€ 3.027.180	€ 367.002	2.660.177	€ 8.647	€ -93.132	€ -84.484
531	Groene sportvelden en terreinen	€ 1.022.794	€ 407.140	€ 615.654	€ 1.059.929	€ 1.185	1.058.744	€ -37.135	€ -405.956	€ -443.090
	PROGRAMMA 2.3	€ 4.058.621	€ 867.274	3.191.347	€ 4.087.109	€ 368.187	3.718.922	€ -28.488	€ -499.087	€ -527.575
610	Bijstandsverlening	€ 6.231.408	€ 5.880.323	€ 351.085	€ 6.625.910	€ 5.764.945	860.964	€ -394.502	€ -115.377	€ -509.879
611	Werkgelegenheid	€ 6.400.765	€ 19.756	€ 6.381.009	€ 6.760.953	€ 761.970	5.998.983	€ -360.188	€ 742.214	€ 382.026
613	Soc zekerheid	€ 14.700	€ -	€ 14.700	€ -	€ -	0	€ 14.700	€ -	€ 14.700
614	Gemeentelijk minimabeleid	€ 1.417.164	€ 104.633	€ 1.312.531	€ 1.543.034	€ 84.677	1.458.356	€ -125.870	€ -19.956	€ -145.826
623	Participatiebudget	€ 1.243.687	€ 74.547	€ 1.169.140	€ 547.947	€ 186.703	361.245	€ 695.740	€ 112.156	€ 807.895
	PROGRAMMA 3.1	€ 15.307.725	€ 6.079.259	9.228.466	€ 15.477.844	€ 6.798.295	8.679.549	€ -170.119	€ 719.036	€ 548.917
820	Sociale woningbouw	€ 139.727	€ 69.099	€ 70.628	€ 145.904	€ 65.519	80.385	€ -6.177	€ -3.580	€ -9.756
821	Stads- en dorpsvernieuwing	€ 10.500	€ -	€ 10.500	€ 21.497	€ -	21.497	€ -10.997	€ -	€ -10.997
822	Overige volkshuisvesting	€ 400.441	€ 28.492	€ 371.949	€ 527.794	€ 35.794	492.000	€ -127.353	€ 7.302	€ -120.051
823	Bouwwergunningen	€ 2.532.746	€ 767.708	€ 1.765.038	€ 2.492.949	€ 804.383	1.688.566	€ 39.797	€ 36.676	€ 76.473
825	BAG	€ 142.905	€ -	€ 142.905	€ 140.292	€ -	140.292	€ 2.612	€ -	€ 2.612
	PROGRAMMA 4.1	€ 3.226.318	€ 865.298	€ 2.361.020	€ 3.328.436	€ 905.696	2.422.740	€ -102.118	€ 40.398	€ -61.720
210	Wegen, straten en pleinen	€ 5.339.803	€ 299.786	€ 5.040.018	€ 5.156.083	€ 264.293	4.891.790	€ 183.720	€ -35.492	€ 148.228
214	Parkeren	€ 393.092	€ -	€ 393.092	€ 432.067	€ -	432.067	€ -38.975	€ -	€ -38.975
215	Baten parkeerbelasting	€ -	€ 372.396	€ -372.396	€ 744	€ 350.758	-350.014	€ -744	€ -21.638	€ -22.382
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	€ 2.486.052	€ 75.787	€ 2.410.265	€ 2.685.950	€ 10.596	2.675.354	€ -199.898	€ -65.192	€ -265.090
	PROGRAMMA 4.2	€ 8.218.948	€ 747.969	7.470.978	€ 8.274.844	€ 625.647	7.649.197	€ -55.896	€ -122.322	€ -178.219

beleid	Omschrijving	Rekening 2015			Rekening 2016			Saldo rekening 2016 t.o.v. rekening 2015		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
721	Afvalverwijdering en -verwerking	€ 3.150.259	€ 1.632.229	€ 1.518.030	€ 2.894.394	€ 1.640.657	1.253.737	€ 255.866	€ 8.428	€ 264.293
722	Riolering (gecombineerd)	€ 2.748.209	€ 32.642	€ 2.715.567	€ 2.797.814	€ 194.982	2.602.832	€ -49.606	€ 162.340	€ 112.735
723	Milieubeheer	€ 339.568	€ 36.259	€ 303.308	€ 240.992	€ 43.995	196.996	€ 98.576	€ 7.736	€ 106.312
724	Lijkbezorging	€ 333.522	€ -	€ 333.522	€ 321.519	€ -	321.519	€ 12.003	€ -	€ 12.003
725	Baten reinigingsrechten en afvalstofheffing	€ -	€ 1.991.533	€ -1.991.533	€ 16.101	€ 2.149.788	-2.133.687	€ -16.101	€ 158.254	€ 142.153
726	Baten rioolheffing (gecombineerd)	€ -	€ 2.992.652	€ -2.992.652	€ 13.866	€ 3.196.231	-3.182.365	€ -13.866	€ 203.579	€ 189.713
732	Baten begraafplaatsrechten	€ -	€ 183.261	€ -183.261	€ -	€ 198.159	-198.159	€ -	€ 14.899	€ 14.899
	PROGRAMMA 4.3	€ 6.571.557	€ 6.868.577	-297.019	€ 6.284.685	€ 7.423.812	-1.139.127	€ 286.872	€ 555.236	€ 842.108
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
622	Huishoudelijke verzorging	€ -	€ -	€ -	€ 136.443	€ -	136.443	€ -136.443	€ -	€ -136.443
661	Maatwerkvoorz. Natura materieel WMO	€ 917.777	€ 55.773	€ 862.005	€ 1.065.256	€ 57.530	1.007.726	€ -147.479	€ 1.757	€ -145.721
662	Maatwerkvoorz. Natura immaterieel WMO	€ 5.244.775		€ 5.244.775	€ 5.093.705	€ -	5.093.705	€ 151.070	€ -	€ 151.070
663	Opvang en beschermd wonen WMO	€ 89.792		€ 89.792	€ 42.635	€ -	42.635	€ 47.156	€ -	€ 47.156
667	Eigen bijdragen WMO	€ -	€ 903.599	€ -903.599	€ -	€ 846.904	-846.904	€ -	€ -56.695	€ -56.695
670	Algemene voorzieningen WMO en jeugd	€ 2.250.008	€ 11.600	€ 2.238.408	€ 2.608.162	€ -	2.608.162	€ -358.154	€ -11.600	€ -369.754
671	Eerstelijnsloket WMO en jeugd	€ 2.499.178		€ 2.499.178	€ 1.252.037	€ -	1.252.037	€ 1.247.141	€ -	€ 1.247.141
672	PGB WMO en Jeugd	€ 2.289.542		€ 2.289.542	€ 2.350.529	€ -	2.350.529	€ -60.987	€ -	€ -60.987
682	Individuele voorzieningen Natura Jeugd	€ 4.858.730		€ 4.858.730	€ 4.995.393	€ -	4.995.393	€ -136.663	€ -	€ -136.663
683	Veiligheid, jeugdrecl. en opvang Jeugd	€ 160.297		€ 160.297	€ 192.673	€ -	192.673	€ -32.376	€ -	€ -32.376
687	Ouderbijdr. Indiv. voorz. /opvang Jeugd	€ -	€ 20.511	€ -20.511	€ -	€ -	0	€ -	€ -20.511	€ -20.511
714	Openbare gezondheidszorg	€ 578.286	€ -	€ 578.286	€ 697.599	€ -	697.599	€ -119.313	€ -	€ -119.313
715	Centrum voor Jeugd en gezin (Jeugdgez.h)	€ 701.257	€ 108.379	€ 592.878	€ 667.954	€ -	667.954	€ 33.303	€ -108.379	€ -75.076
716	Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 5.1	€ 19.589.644	€ 1.099.862	18.489.782	€ 19.102.387	€ 904.434	18.197.953	€ 487.256	€ -195.427	€ 291.829
810	Ruimtelijke ordening	€ 1.070.178	€ 19.226	€ 1.050.952	€ 997.700	€ 28.536	969.164	€ 72.477	€ 9.310	€ 81.788
830	Bougrondexploitatie	€ 3.797.957	€ 2.745.903	€ 1.052.054	€ 4.481.777	€ 7.269.031	-2.787.254	€ -683.819	€ 4.523.128	€ 3.839.308
	PROGRAMMA 6.1	€ 4.868.135	€ 2.765.128	2.103.006	€ 5.479.477	€ 7.297.566	-1.818.090	€ -611.342	€ 4.532.438	€ 3.921.096
310	Handel en ambacht	€ 657.816	€ 45.340	€ 612.476	€ 433.582	€ 44.873	388.709	€ 224.234	€ -467	€ 223.767
311	Baten marktgelden	€ -	€ 95.759	€ -95.759	€ -	€ 90.079	-90.079	€ -	€ -5.680	€ -5.680
330	Nutsbedrijven	€ 92.327	€ 340.905	€ -248.578	€ 398.493	€ 573.982	-175.489	€ -306.166	€ 233.077	€ -73.089
	PROGRAMMA 6.2	€ 750.143	€ 482.004	268.139	€ 832.075	€ 708.934	123.141	€ -81.932	€ 226.930	€ 144.998
210	Bereikbaarheid en mobiliteit	€ 25.358	€ -	€ 25.358	€ 19.716	€ -	19.716	€ 5.642	€ -	€ 5.642
	PROGRAMMA 6.3	€ 25.358	€ -	€ 25.358	€ 19.716	€ -	19.716	€ 5.642	€ -	€ 5.642
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
913	Overige financiële middelen	€ -	€ 904.223	€ -904.223	€ 48.638	€ 587.593	-538.955	€ -48.638	€ -316.630	€ -365.268
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	€ 198.522	€ 2.628.806	€ -2.430.284	€ 399.700	€ 2.728.036	-2.328.336	€ -201.178	€ 99.230	€ -101.948
921	Algemene uitkeringen	€ -	€ 28.568.400	€ -28.568.400	€ -	€ 30.599.560	-30.599.560	€ -	€ 2.031.160	€ 2.031.160
922	Algemene baten en lasten	€ 78.101	€ 1.807.594	€ -1.729.493	€ 1.335.077	€ 2.383.512	-1.048.436	€ -1.256.975	€ 575.918	€ -681.057
923	Algemene uitkeringen sociaal domein	€ -	€ 17.183.465	€ -17.183.465	€ -	€ 16.286.298	-16.286.298	€ -	€ -897.167	€ -897.167
930	Uitvoering Wet WOZ	€ 332.395	€ -	€ 332.395	€ 254.255	€ -	254.255	€ 78.140	€ -	€ 78.140
931	Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	€ -	€ 1.015.892	€ -1.015.892	€ 30.331	€ 1.107.312	-1.076.981	€ -30.331	€ 91.420	€ 61.089
932	Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	€ -	€ 6.011.884	€ -6.011.884	€ -	€ 6.397.664	-6.397.664	€ -	€ 385.780	€ 385.780
934	Baten Baatbelasting	€ -	€ 2.812	€ -2.812	€ -	€ 2.513	-2.513	€ -	€ -299	€ -299
935	Baten forensenbelasting	€ -	€ 99.003	€ -99.003	€ -	€ 93.972	-93.972	€ -	€ -5.032	€ -5.032
936	Baten toeristenbelasting	€ -	€ 207.000	€ -207.000	€ -	€ 215.649	-215.649	€ -	€ 8.649	€ 8.649
938	Baten reclamebelasting	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 64.879	-64.879	€ -	€ 64.879	€ 64.879
939	Baten precario rechten	€ -	€ 24.763	€ -24.763	€ -	€ 27.948	-27.948	€ -	€ 3.185	€ 3.185
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	€ 32.387	€ 103.188	€ -70.801	€ 22.030	€ 72.708	-50.678	€ 10.357	€ -30.480	€ -20.123
960	Saldo van kostenplaatsen	€ 357.493	€ -106.904	€ 464.398	€ 1.485.869	€ -14	1.485.882	€ -1.128.375	€ 106.891	€ -1.021.484
980	Mutaties in reserves	€ 8.593.334	€ 11.437.795	€ -2.844.461	€ 11.401.281	€ 11.160.636	240.645	€ -2.807.947	€ -277.159	€ -3.085.106
	PROGRAMMA 8.0	€ 9.592.233	€ 69.887.922	-60.295.689	€ 14.977.180	€ 71.728.267	-56.751.087	€ -5.384.947	€ 1.840.344	€ -3.544.602
	TOTAAL RESUME	€ 90.532.753	€ 91.541.681	€ -1.008.928	€ 95.826.330	€ 98.742.661	-2.916.331	€ -5.293.577	€ 7.200.979	€ 1.907.403

6.3. Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar.

Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar		
Investerings die in 2016 eenmalig ten laste van exploitatie waren gedekt, die overgebracht moeten worden naar 2017		
bedrag		betreft
€	40.169	M8050400 teamontwikkelplan V&H
€	7.267	M8810002 invoering omgevingswet
€	30.000	M8810003 privatisering bouwtoets
€	30.000	M8210002 Nieuwstraat Raalte
€	23.443	M8210003 opstellen beheerplan OV
€	111.817	M8255040 onderhoud civiele kunstwerken (bruggen)
€	36.204	M8211013 onderzoek Ganzeboomlaan Mettingenlaan
€	3.269	M8811100 project uitbreiding Aldi Raalte
€	16.029	M8811040 project locatie Slotman
€	18.274	M8001002 ontwikkelagenda
€	946	M8811010 oude locatie Hutten Nw Heeten
€	133.194	M8210005 herinrichting Molenhof 1e fase
€	18.852	M8608300-400 sociaal domein vanuit prim begr 2016
€	12.073	M8810001 invoering woningwet
€	481.537	
Eenmalige posten 2016 (o.a. tlv eenm middelen) vallen vrij in 2016; in 2017 tlv Alg bestemmingsreserve ramen		
bedrag		betreft
€	109.555	Provinciale stimuleringsbijdrage investeringen bouw sportaccommodaties (tbv Schalm)
€	7.851	inhuur personeel O&P restant vanuit sociaal domein
€	16.000	accountantskosten VPB
€	56.060	Verschil baten en lasten budget Relatiebeheer Burgernet (inzet in 2017 cq terugbet aan gem)
€	102.754	verhoogde rijksbijdrage asielinstroom 2016 beschikbaar houden in 2017
€	76.000-	grondverkopen Aldi Raalte
€	78.000-	grondverkopen Albert Heijn Raalte
€	23.500-	grondverkopen locatie Slotman Heino
€	15.000	Sanering terrein Johannalaan Heeten
€	129.720	
Stelposten algemene uitkering overhevelen naar 2017		
€	248.093	verhoogde rijksbijdrage asielinstroom 2016 beschikbaar houden in 2017
€	82.514	Armoede schuldhulpverlening
€	330.607	

Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar		
Structurele posten eenmalig overhevelen naar 2017		
€ 143.072		Niet ingezette middelen overhevelen tbv woonservicegebieden (M8.607010/4333300)
€ 2.105		Openlucht recreatieprojecten (restant middelen 2016)
€ 10.000		gemeentelijke bijdrage cultuureducatie 2016 beschikbaar houden voor uitbetaling in 2017
€ 155.177		
Eenmalige uitgaven 2016 die afgedekt werden door een beschikking over een bestemmingsreserve		
bedrag	betreft	
€ 12.895	tlv ABR Openlucht recreatieprojecten (restant middelen 2016)	
€ 65.000	tlv ABR Restant middelen GIDS gelden te besteden in 2016 overzetten naar 2017 ivm afrekening in 2017	
€ 36.000	tlv ABR Financiële afwikkeling de Joetse	
€ 6.370	tlv ABR ontwikkeling website CJG	
€ 50.979	tlv ABR Relatie Burgernet restant 2015	
€ 171.244		
€ 1.268.285	Totaal	
€ 1.097.041	tlv alg best res in 2016 rek saldo	
€ 171.244	reeds tlv div reserves oa ABR	

6.4. Kredieten 2016 naar 2017.

Planning van investeringskredieten 2016

	2016	2017	2018	totaal
balanssaldo investeringskredieten 1-1-2015	€ 8.582.116	€ 75.000		€ 8.657.116
nieuwe kredieten vanuit begroting 2016 inclusief wijzigingen	€ 10.331.684			€ 10.331.684
aanvullende kredieten 2016	€ 18.913.800 € 17.982	€ 75.000	€ -	€ 18.988.800 € 17.982
werkelijk uitgegeven 2016	€ 18.931.782	€ 75.000	€ -	€ 19.006.782
vervallen posten 2016	€ -10.118.377 € -1.505.524			€ -10.118.377 € -1.505.524
saldo 31-12-2016	€ 7.307.881	€ 75.000	€ -	€ 7.382.881
reeds doorgeschoven bij zomernota	€ -638.339	€ 630.839	€ 7.500	€ -
alsnog doorschuiven	€ 6.669.542	€ 705.839	€ 7.500	€ 7.382.881

Grote posten die overgebracht worden zijn:

Infrastructurele werken	€ 1.409.611
Nieuw Tijenraan	€ 2.345.197
Rioleringskredieten	€ 431.411
Dienstverleningskredieten	€ 409.993
Woonservicegebieden	€ 368.585
Boetelerveld	€ 371.632
Leaderkredieten	€ 450.372

Kredietoverschrijding project Ganzeboomlaan-Mettingenlaan

De ramingen voor het krediet waren gebaseerd op een schetsontwerp uit 2015 met 'kleinere' maatregelen voor de korte termijn. Het interactieve proces en de 'robuustere' maatregelen hebben geleid tot een hoger kostenplaatje. Daarnaast is er ook sprake van hogere externe kosten zoals de begeleiding bij de uitvoering met betrekking tot niet gesprongen explosieven en de extra kosten voortvloeiende uit de afstemming met ProRail. Begin december 2016 is de raad hierover geïnformeerd met de afspraak dat de verantwoording van de dekking wordt meegenomen in de P&C-cyclus (rekening 2016). Bij het opmaken van de rekening is het krediet verhoogd met een bedrag van € 164.000.

6.5. Overzicht bezuinigingen

Nr	Programma	Zoekrichting: zie rapportage Berenschot "Minder ambtenaren minder taken, minder taken minder ambtenaren"	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
7	Wonen en woon- en werkomg.	Kostenreductie vergunningen, toezicht en handhaving m.b.t. omgevingsvergunningen	€ 89.888	€ 89.888	€ 89.888	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50		Gerealiseerd.				
8	Vervallen												Vervallen				
9	Bestuur en dienst-verlening	Regionale samenwerking	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000			30.000					Gerealiseerd.				
10	n.v.t.	Procesoptimalisatie	€ 29.000	€ 29.000	€ 29.000	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15		Gerealiseerd.				
11	n.v.t.	Overheadkosten verlagen	€ 445.500	€ 445.500	€ 445.500	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30		Gerealiseerd.				
12	Vervallen												Vervallen				
13	Ruimtelijke ordening	Effectiever en efficiënter omgaan met bestemmingsplannen	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000			75.000					Gerealiseerd.				
14	Wonen en woon- en werkomg.	Afschaffen van ondersteuning voor overige volkshuisvesting	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15		Gerealiseerd.				
15	RO en ... (afh. van inv)	Verlagen van capaciteit ambtelijke ondersteuning bouwgrondexploitatie en investeringsprojecten.	€ -	€ -	€ -			-					Gerealiseerd.				
17	Vervallen												Vervallen				
18	Onderwijs	Samenwerken met buurgemeenten in het onderwijs.	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	0,25	0,25	15.000	0,25	0,25	0,25		Gerealiseerd.				
19	Vervallen												Vervallen				

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage</u> <u>Berenschot "Minder ambtenaren</u> <u>minder taken, minder taken minder</u> <u>ambtenaren"</u>	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
20	Onderwijs	Verlagen van de kosten van leerlingenvervoer.	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000								Gerealiseerd.				
22	Onderwijs	Beperken van onderwijsbegeleiding en logopedie	€ 29.000	€ 29.000	€ 29.000								Gerealiseerd.				
23	Vervallen												Vervallen				
27	Vervallen												Vervallen				
28	Financien	Verhogen toeristenbelasting en forensenbelasting (overige recreatieve voorzieningen).	€ 64.000	€ 64.000	€ 64.000								Gerealiseerd.				
29	Vervallen												Vervallen				
30	Vervallen												Vervallen				
31	n.v.t.	Verhogen opbrengsten en verlagen kosten van de kinderopvang	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000								Gerealiseerd.				
32	Onderwijs	Verlagen kosten peuterspeelzaalwerk	€ 32.000	€ 32.000	€ 32.000								Gerealiseerd.				
33	Maat. Ond., begel. en jeugdhulp	Versobering dienstverlening bij individuele voorzieningen WMO	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000								Gerealiseerd.				
34	n.v.t.	Verlagen kosten d.m.v. WSW	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000								Gerealiseerd.				
36a	Integr. Beh. openbare ruimte	Modernisering regelingen kabels en leidingen.	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000								Gerealiseerd.				

Nr	Programma	Zoekrichting: zie rapportage Berenschot "Minder ambtenaren minder taken, minder taken minder ambtenaren"	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
37	n.v.t.	Verlagen kosten van openbare verlichting	€ 15.622	€ 15.622	€ 15.622	€ 15.622							Gerealiseerd.				
38	Integr. Beh. openbare ruimte	Beperken van dienstverlening rond gladheidsbestrijding	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000							Gerealiseerd.				
39	Integr. Beh. openbare ruimte	Kostendekkend maken tarief rioolheffing en verlagen beheerskosten	€ 103.075	€ 103.075	€ 103.075	€ 103.075							Gerealiseerd.				
40	Vervallen												Vervallen				
41	Integr. Beh. openbare ruimte	Versobering dienstverlening bij openbaar groen en openlucht recreatie	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		Gerealiseerd.				
42	Integr. Beh. openbare ruimte	Verminderen van het aantal speelterreinen en speelplaatsen	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05		Gerealiseerd.				
43	Milieu en duurzaamheid	Verlagen kwaliteitsniveau en afstoten van openbare begraafplaatsen	€ -	€ -	€ -	€ -							Gerealiseerd.				
44	Sport	Verlagen kosten zwemaccommodaties (Tijenraan en Tippe)	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000							Gerealiseerd.				
45	Sport	Vervallen.											Vervallen				
46	Sport	Afschaffen van activiteiten rondom sportstimulering en sportsubsidies. Raadsbesluit 6 november 2014.	€ 33.000	€ 33.000	€ 33.000	€ 33.000							Gerealiseerd.				
46a	Sport	Schoonmaak sportaccommodaties (raadsbesluit 6 november 2014)	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000							Gerealiseerd.				
46b	Sport	Onderhoud sportvelden naar lager niveau bij overcapaciteit	€ 25.500	€ 25.500	€ 25.500	€ 25.500							Gerealiseerd.				

Nr	Programma	Zoekrichting: zie rapportage Berenschot "Minder ambtenaren, minder taken, minder taken minder ambtenaren"	2016				2017				2018				Wat is de actuele stand van zaken realisatie	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie
			2016				2017				2018						
			2016				2017				2018						
			1-7-2015				2016				2017						
47	Sport	Afschaffen activiteiten rondom sportterreinen en renovatie van sportterreinen	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000								Gerealiseerd.	
48	Weizijn	Verlagen kosten accommodaties sociaal cultureel werk, buitengebruik gestelde gebouwen	€ 2.400	€ 2.400	€ 2.400	€ 2.400	€ 2.400	€ 2.400	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04		Gerealiseerd.	
49	n.v.t.	Onderzoeken uren ambtelijke ondersteuning	€ 122.100	€ 122.100	€ 122.100	€ 122.100	€ 122.100	€ 122.100	1,84	1,84	1,84	1,84	1,84	1,84		Gerealiseerd.	
50	Vervallen															Vervallen	
51	Bestuur en dienst-verlening	Verlagen kosten raad, griffie en rekenkamer	€ 103.000	€ 103.000	€ 103.000	€ 103.000	€ 103.000	€ 103.000	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00		Gerealiseerd.	
Totaal gerealiseerde bezuinigingsmaatregelen Berenschot:			€ 2.348.385	€ 2.348.385	€ 2.348.385	€ 2.348.385	€ 2.348.385	€ 2.348.385	10,48	10,48	10,48	10,48	10,48	10,48			
Bezuinigingsmaatregelen Berenschot welke bij de zomernota 2015 zijn aangemerkt als niet realiseerbaar en daarom zijn teruggedraaid:																	
31	Onderwijs	Verhogen opbrengsten en verlagen kosten van de kinderopvang	€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600									
Totaal teruggedraaide bezuinigingsmaatregelen Berenschot zomernota 2015:			€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600									
Bezuinigingsmaatregelen Berenschot welke bij de zomernota 2016 zijn aangemerkt als niet realiseerbaar en daarom zijn teruggedraaid:																	
7	Wonen en woon- en werkomg.	Kostenreductie vergunningen, toezicht en handhaving m.b.t. omgevingsvergunningen	€ -2.112	€ -2.112	€ -2.112	€ -2.112	€ -2.112	€ -2.112									
10	n.v.t.	Procesoptimalisatie	€ -5.000	€ -5.000	€ -5.000	€ -5.000	€ -5.000	€ -5.000									
			€ -25.000	€ -25.000	€ -25.000	€ -25.000	€ -25.000	€ -25.000	€ -25.000								

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage Berenschot "Minder ambtenaren, minder taken, minder taken minder ambtenaren"</u>	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
24		Verminderen subsidies Cultuur	€ -9.000											
26	Weizijn	Schrappen van het Carillon. Voor 2015 geschrapt bij de begrotingsbehandeling van 6 november 2014.	€ -14.000											
44a	Sport	Sporthal/spelzaal Hoogerheyne verenigingen. Raadsbesluit begrotingsbehandeling 2015 van 6 november 2014.	€ -70.000											
Totaal teruggedraaide bezuinigingsmaatregelen Berenschot zomernota 2016:			€ -125.112	€ -32.112	€ -32.112	€ -32.112								
Teruggedraaide bezuinigingsmaatregelen Berenschot programmabegroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020:														
21	Onderwijs	Schrappen van schoolzwemactiviteiten		€ -49.000				-0,95						
24	Weizijn	Verminderen subsidies Cultuur		€ -9.000	€ -9.000	-0,15	-0,15	-0,15						
43	Milieu en duurzaamheid	Verlagen kwaliteitsniveau en afstoten van openbare begraafplaatsen		€ -16.750	€ -16.750									
Totaal teruggedraaide bezuinigingsmaatregelen Berenschot programmabegroting 2017			€ -	€ -9.000	€ -74.750	-0,15	-0,15	-1,10						
Nog te realiseren bezuinigingsmaatregelen Berenschot bij de jaarrekening 2016 voor de jaren 2017 en 2018:														
1d	Financien	Verhogen OZB tarief		€ 210.000	€ 420.000					OZB verhoging 2017 is inmiddels doorgevoerd bij de programmabegroting 2017 en Meerjarenraming 2018-2020	✓	✓	✓	
11	n.v.t.	Overheadkosten verlagen		€ 171.500	€ 171.500		2,00	2,00			✓	✓	✓	

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage</u> Berenschot " <u>Minder ambtenaren, minder taken, minder taken minder ambtenaren</u> "	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
16	Economie	Afschaffen werkzaamheden rondom openlucht recreatie	€ -	€ -	€ 50.000			0,23	Recreatie en toerisme zijn belangrijke dragers voor de (locale) economie daarom willen we liever niet op dit taakonderdeel bezuinigen. Mocht de economische situatie in 2018 niet zijn verbeterd dan zien wij ons genoodzaakt om dan een taaktelling van € 50.000 op dit taakveld door te voeren. Hierbij ook de mogelijkheden onderzoeken van verder- gaande samenwerking met Olst-Wijhe, danwel op Sallands niveau.					
20	Onderwijs	Verlagen van de kosten van leerlingenvervoer.			€ 29.000				Akkoord met inboeken verwacht aanbestedingsvoordeel van € 40.000. Mocht het in 2018 noodzakelijk zijn dat verdere bezuinigingen noodzakelijk zijn dan verordening leerlingenvervoer aanpassen vanwege Wet Passend Onderwijs/ophoging kilometergrens en het inzetten van andere vervoermiddelen. Beiden maatregelen samen kunnen dan vanaf 2018 een extra besparing van € 29.000 opleveren. Totaal € 40.000 + € 29.000 = € 69.000.		✓			

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage</u> <u>Berenschot "Minder ambtenaren,</u> <u>minder taken, minder taken minder</u> <u>ambtenaren"</u>	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
25	Wezijn	Verhogen opbrengsten hoftheater Raalte	€ -	€ -	€ -							Wij zien kansen om de opbrengsten van het Hoftheater te verhogen. Daar willen we in de komende bestuursperiode onderzoek naar laten doen. In afwachting van dit onderzoek nu nog geen extra inkomsten geraamd. Indien uit onderzoek mocht blijken dat hier mogelijkheden zijn dan heeft dit een relatie met format 1 d. minder verhogen van de OZB.	Zomernota 2015: De verwachting is dat de opbrengsten door het Hoftheater in 2016 niet dusdanig verhoogd kunnen worden. Dit blijft een aandachtspunt en hierover lopen gesprekken. Jaarrekening 2015: idem zomernota. Zomernota 2016: Gesprekken met het Hoftheater zijn afgerond. Hogere opbrengsten komen ten goede aan het Hoftheater om bij te dragen aan een sluitende exploitatie. Jaarrekening 2016: geen bijzonderheden.	✓	✓		
26	Wezijn	Schrappen van het Carillon. Voor 2015 geschrapt bij de begrotingsbehandeling van 6 november 2014.		€ 14.000	€ 14.000								Zomernota 2015: De bezuiniging voor het carrillon wordt nog een jaar opgeschort. In 2016 wordt met de ROV en de beiaardier gesproken met als gewenst resultaat dat de bespeelingen pre 1.1.2017 door de samenleving worden verzorgd	✓	✓	⚠	
28	Financien	Verhogen toeristenbelasting en forensenbelasting (overige recreatieve voorzieningen).		€ 17.000	€ 34.000								Verhoging is inmiddels gerealiseerd in de programmabegroting 2017 en 2018. Administratieve verwerking moet nog afgerond worden.	✓	✓	✓	
35	Maat. Ond., begel. en jeugdhulp	Verlagen kosten voor openbare gezondheidszorg	€ -	€ 9.250	€ 9.250									✓	✓		
36b	Integr. Beh. openbare ruimte	Verlagen kosten voor onderhoud wegen binnen en buiten de bebouwde kom.		€ 12.100	€ 12.100							Speelt pas in 2017.		✓	✓		

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage</u> <u>Berenschot "Minder ambtenaren</u> <u>minder taken, minder taken minder</u> <u>ambtenaren"</u>	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
44	Sport	Verlagen kosten zwemaccommodaties (Tijenraan en Tippe)		€ 10.000	€ 10.000				Bij de begrotings- behandeling op 6 november 2014 is besloten om de vrijwilligersinzet ter waarde van € 10.000 in 2015 oplopend naar € 30.000 in 2017 te laten groeien.		✓	✓	✓	
44a	Sport	Sporthal/spelzaal Hoogerheyne verenigingen. Raadsbesluit begrotingsbehandeling 2015 van 6 november 2014.		€ 70.000	€ 70.000					Zomernota 2015: De gesprekken met de verenigingen zijn gestart. De uitkomsten zijn nog ongewis, vandaar de score 'oranje' in de volgende kolom. Wij informeren u over de stand van zaken via afzonderlijke informatienotities. Jaarrekening 2015: De raad wordt via afzonderlijke informatienotities geinformeerd. Het is niet de verwachting dat de bezuiniging in 2016 wordt gerealiseerd. Zomernota 2016: Er zijn nog gesprekken gaande met de Stichting Sportbelangen Heino over mogelijke privatisering sporthal Hoogerheijne. Jaarrekening 2016:	⚠	✗		
46b	Sport	Onderhoud sportvelden naar lager niveau bij overcapaciteit		€ 7.000	€ 15.500				Raadsbesluit begrotingsbehandeling 2015 van 06 november 2014. Bedrag pas in 2017 ingeboekt.		✓	✓		
48	Welzijn	Verlagen kosten accommodaties sociaal cultureel werk, buitengebruik gestelde gebouwen		€ 2.100	€ 2.100			0,035			✓	✓	✓	

Nr		Programma	Zoekrichting: zie rapportage Berenschot "Minder ambtenaren, minder taken, minder taken minder ambtenaren"		2016	2017	2018	2016	2017	2018	Wat is de actuele stand van zaken realisatie		Toelichting op de bezuinigings-maatregelen		Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
52		Integr. Beh. openbare ruimte	Verlagen kosten verkeerseducatie		€ -	€ -	€ 18.000			0,05			Trachten voor de eigen uitgaven, inkomsten te genereren zodat de taak toch kan blijven bestaan.				
Subtotaal nog te realiseren bezuinigingsmaatregelen Berenschot																	
					€ -	€ 522.950	€ 855.450	0	2,04	2,32							
Subtotaal realisatie taakstellingen Berenschot en verwachte realisatie					€ 2.348.385 € 2.871.335 € 3.203.835 10,48 12,52 12,80												
Gerealiseerde overige bezuinigingsmaatregelen jaarrekening 2016:																	
oud	Kostenplaats	Nr. 82 bezuiniging 2010-2014 arbeidsvoorwaarden personeel	€ 120.500	€ 120.500	€ 120.500												Gerealiseerd.
oud	Kostenplaats	Taakstelling DOWR percelen. Voorjaarsnota 2013.	€ 74.000	€ 74.000	€ 74.000												Gerealiseerd.
	n.v.t.	Taakstelling ontvluchtungskosten brandweer	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000	0,15	0,15	0,15									Gerealiseerd.
oud	n.v.t.	Taakstelling overhead verzelfstandiging sportbedrijf	€ 97.000	€ 97.000	€ 97.000												Gerealiseerd.
	n.v.t.	Taakstelling overhead verzelfstandiging sportbedrijf	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	0,17	0,17	0,17									Gerealiseerd.
Totaal gerealiseerde overige bezuinigingsmaatregelen:			€ 410.500	€ 410.500	€ 410.500	0,32	0,32	0,32									
Bezuinigingsmaatregelen Berenschot welke bij de zomernota 2016 zijn aangemerkt als niet realiseerbaar en daarom zijn teruggedraaid:																	
oud	Kostenplaats	Nr 82 bezuiniging 2010-2014 ar	€ -79.500	€ -54.500	€ -29.500												
oud	Kostenplaats	Taakstelling DOWR percelen. Voorjaarsnota 2013.	€ -26.000	€ -26.000	€ -26.000												
	nvt	Taakstelling ontvluchtungskosten brandweer	€ -14.000	€ -7.000	€ -66.000	-0,4	-0,55	-0,62									

Nr	Programma	Zoekrichting: zie rapportage Berenschot "Minder ambtenaren minder taken, minder taken minder ambtenaren"	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
	nvt	Taakstelling overhead verzelfstandiging sportbedrijf	€ -8.000	€ -32.000	€ -55.000	-0,26	-0,52	-0,79						
Totaal teruggedraaide bezuinigingsmaatregelen Berenschot zomernota 2016:			€ -127.500	€ -119.500	€ -176.500	-0,66	-1,07	-1,41						
Nog te realiseren overige bezuinigingsmaatregelen bij de jaarrekening 2016 voor de jaren 2017 en 2018														
oud	Kostenplaats	Nr. 82 bezuiniging 2010-2014 arbeidsvoorwaarden personeel		€ 25.000	€ 50.000		0,42	0,83		Zomernota 2015: Door harmonisatie van de arbeidsvoorwaarden in DOWR verband is een besparing van €30.000 bereikt. Over het restant zijn we in gesprek met het lokale GO. Naar verwachting ronden we dit aan het einde van het jaar af. De financiële speel-ruimte op de arbeidsvoorwaarden is erg beperkt. Dit maakt het lastig om met het GO tot overeen-stemming te komen. Onzeker is nog in welk tempo en mate invulling gegeven kan worden aan het restant. Rekening 2015: In december 2015 is met het GO een principe akkoord bereikt over een pakket van bezuinigings-maatregelen, maar de afronding en implementatie vergt nog voortdurend aandacht. Zoals het er nu uitziet (maart 2016) is het resultaat op basis van dit principe akkoord als volgt: met ingang van 2016 kan een bezuiniging van €120.500 worden geëffectueerd. In 2017 wordt aanvullend een bezuiniging van € 50.000 (0,83 fte) op de formatie ingeboekt. Totaal derhalve € 120.500 + € 50.000 = € 170.500. Het restant van € 29.500 kan niet worden gerealiseerd. Dit resultaat nemen we mee in de zomernota 2016. Nadere details delen wij zo spoedig mogelijk in een separate informatienotitie.				

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage</u> Berenschot "Minder ambtenaren, minder taken, minder taken minder ambtenaren"	2016	2016	2017	2017	2018	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
										Zomernota 2016: De bezuiniging wordt iets minder snel ingeboekt dan voorzien bij de rekening. Zie ook de toelichting bij de bedrijfsvoeringsparagraaf en de separate informatienotitie. Jaarrekening 2016: zie rekening 2015 en zomernota 2016.				
oud	Kostenplaats	Taakstelling DOWR percelen. Voorjaarsnota 2013.	€ -	€ -	€ -	-	€ -	-		Zomernota 2015: De verwachte besparingen op DOWR staan onder druk. Naast besparingen is er ook sprake van nieuwe uitgaven als gevolg van nieuwe taken / ontwikkelingen. Hierdoor kan de taakstelling in 2015 nog niet gerealiseerd worden. Uitdaging is om deze besparing alsnog vanaf 2016 te realiseren. Zie voor een nadere toelichting ook de bedrijfsvoeringsparagraaf. Jaarrekening 2015: Na het opmaken van de zomernota 2015 is gebleken dat van deze "oude bezuiniging 2010-2014" reeds bij de najaarsnota 2014 een taakstelling van € 50.000 in de begroting is verwerkt. Er resteert derhalve nog een taakstelling van € 50.000. Vanaf 2015 kan nog een taakstelling binnen het onderdeel facilitair gerealiseerd worden van € 24.000. Er resteert dan nog een taakstelling van € 50.000 minus € 24.000 = € 26.000. Zomernota 2016: De taakstelling moet worden bijgesteld conform de verwachte realisatie. Geheleken is dat Jaarrekening 2016:	✖	✖	⚠	

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage Berenschot "Minder ambtenaren, minder taken, minder taken minder ambtenaren"</u>	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
	n.v.t.	Taakstelling ontvechtingskosten brandweer		€ 66.000	€ 66.000		0,10	0,20		Zomernota 2015: Taakstelling 2015 kan deels gerealiseerd worden. Voor de invulling vanaf 2016 verwijzen wij naar de nadere toelichting in de bedrijfsvoeringsparagraaf. Rekening 2015: Taakstelling is destijds gebaseerd op een regionaal afgesproken percentage overheadkosten. Op basis van werkelijke cijfers blijkt dat dit percentage op verschillende onderdelen niet in verhouding staat tot de daadwerkelijke mogelijkheden tot besparing. Ten opzichte van de zomernota hebben we in 2015 alsnog een bedrag € 19.000 kunnen realiseren. De verwachting is dat we op deze taakstelling uiteindelijk een bedrag van circa € 79.000 niet gaan realiseren. Zomernota 2016: De taakstelling moet worden bijgesteld conform de verwachte realisatie. Jaarrekening 2016: bij de zomernota 2016 is de taakstelling bijgesteld. Nog openstaande taakstellingen moeten nog administratief verwerkt worden in 2017 en 2018	✖	✖	✖	

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage Berenschot "Minder ambtenaren, minder taken, minder taken minder ambtenaren"</u>	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	1-7-2015	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
	n.v.t.	Taakstelling overhead verzelfstandiging sportbedrijf		€ 16.000	€ 33.000		0,17	0,35	Conform raadsvoorstel verzelfstandiging sportbedrijf.	Zomernota 2015: Taakstelling 2015 kan worden gerealiseerd. Voor de invulling vanaf 2016 verwijzen wij naar de nadere toelichting in de bedrijfsvoeringsparagraaf. Jaarrekening 2015: In 2015 kon op deze taakstelling uiteindelijk € 17.000 meer gerealiseerd worden dan de taakstelling. De verwachting is dat van de resterende taakstelling 2016-2018 uiteindelijk een bedrag van € 50.000 niet kan worden gerealiseerd. Zomernota 2016: De taakstelling moet worden bijgesteld conform de verwachte realisatie. Jaarrekening 2016: bij de zomernota 2016 is de taakstelling bijgesteld. Nog openstaande taakstellingen moeten nog administratief verwerkt worden in 2017 en 2018				
Totaal nog te realiseren overige bezuinigingsmaatregelen			€ -	€ 107.000	€ 149.000		0,69	1,38						
Subtotaal realisatie overige taakstellingen en verwachte realisatie			€ 410.500	€ 517.500	€ 559.500	0,32	1,01	1,70						
Totaal gerealiseerde bezuinigingen			€ 2.758.885	€ 2.758.885	€ 2.758.885	10,80	10,80	10,80						
Totaal nog te realiseren bezuinigingen			€ -	€ 629.950	€ 1.004.450	0,00	2,73	3,70						
Totaal gerealiseerd en nog te realiseren (A):			2.758.885	3.388.835	3.763.335	10,80	13,53	14,50						
Totaal oorspronkelijke bezuinigingstaakstelling			€ 2.586.897	€ 3.001.847	€ 3.374.597	12,48	15,20	17,05						
Gewijzigde bezuinigingsvoorstellen (26,28,44, 46, 10 en 41)			€ -102.800	€ -78.800	€ -53.300	-0,87	-0,87	-0,87						
Taakstelling sport en brandweer			€ 238.000	€ 337.000	€ 436.000	0,00	0,00	0,00						

Nr	Programma	<u>Zoekrichting: zie rapportage.</u> Berenschot "Minder ambtenaren, minder taken, minder taken minder ambtenaren"	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	Wat is de actuele stand van zaken realisatie	Toelichting op de bezuinigings-maatregelen	Jaarrek. 2015	Zomernota 2016	Jaarrek. 2016
Bezuinigingen 2010-2014 (Arbeidsvoorwaarden en DOWR-percelen)			€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 0,00	0,00	0,00	0,00	0,00					
Bezuiniging arbeidsvoorwaarden personeel			€ -	€ -	€ -	€ -	0,00	0,42	0,83							
Totaal te realiseren bezuinigingstaakstelling (B)			€ 3.022.097	€ 3.560.047	€ 4.057.297	11,61	14,75	17,01								
Saldo Meer (+) /minder (-) zomernota 2015 (teruggedraaide bezuinigingen)			€ -10.600	€ -10.600	€ -10.600	0,00	0,00	0,00								
Saldo Meer (+) / minder (-) zomernota 2016 (teruggedraaide bezuinigingen)			€ -252.612	€ -151.612	€ -208.612	-0,66	-1,07	-1,41								
Saldo Meer (+) / minder (-) begroting 2017 (teruggedraaide bezuinigingen)				€ -9.000	€ -74.750	-0,15	-0,15	-1,10								
Totaal meer/minder gerealiseerd (A-B)			€ -263.212	€ -171.212	€ -293.962	-0,81	-1,22	-2,51								

Hoofdstuk 7. Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Raalte

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de gemeente Raalte gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van de gemeente Raalte op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeente, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2016.
- Het overzicht van baten en lasten over 2016.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De SiSa-bijlage.
- De IMG-bijlage.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het aan de gemeenteraad op 13 januari 2017 ter kennisname gezonden normenkader 2016 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Raalte, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 958.263, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgescreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2016.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de paragrafen
- Overige gegevens, waaronder de bijlagen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het Bbv is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeente van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het Bbv.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weer-geven van de jaarrekening in overeenstemming met het Bbv. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeente, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 29 mei 2017

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. M. Knip RA

Afsluiting

Inleiding

Met de jaarstukken 2016 wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde financieel beheer in het afgelopen jaar. Bij de presentatie en analyse van de rekeningsgegevens is de regelgeving volgens het BBV toegepast.

Verklaring College van Burgemeester en Wethouders

Burgemeester en wethouders van de gemeente Raalte verklaren, dat de jaarstukken 2016 zijn opgemaakt op 23 mei 2017 en op 1 juni 2017 zijn overgelegd aan de raad en op 9 juni 2017 in het gemeentehuis gedurende 14 dagen ter inzage zijn gelegd en algemeen verkrijgbaar zijn gesteld.

Raalte, 23 mei 2017

Burgemeester en wethouders van Raalte,
De secretaris,

de burgemeester,

K.M. Cornelissen

M. Dadema

RAADSBESLUIT

RAADSVERGADERING : 13 juli 2017

ZAAKNUMMER : 4457-2017

GERELATEERDE ZAAK :

De raad van de gemeente Raalte,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 23 mei 2017

Besluit:

1. De jaarstukken 2016, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening 2016, vast te stellen.
2. Het positieve rekeningresultaat 2016 van € 2.916.332 toe te voegen aan de algemene bestemmingsreserve.
3. Gelijktijdig met de toevoeging van het positieve rekeningresultaat 2016 te besluiten tot de volgende wijziging van de begroting 2017:
 - a. Eenmalige investeringen voor een totaalbedrag van € 481.537 opnieuw te ramen op de desbetreffende beheerproducten en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve, ter dekking van de eenmalige afschrijving in 2017.
 - b. Eenmalige posten voor een totaalbedrag van € 129.720 opnieuw te ramen op de desbetreffende beheerproducten en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
 - c. Stelposten algemene uitkering voor een specifiek doel tot een totaalbedrag van € 330.607 opnieuw te ramen en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
 - d. Structurele posten voor een bepaald doel tot een totaalbedrag van € 155.177 opnieuw te ramen en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
 - e. Een bedrag van € 171.244 voor in 2016 niet uitgegeven gelden welke werden afgedekt door een beschikking over de algemene bestemmingsreserve, in 2017 opnieuw te ramen en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
4. Het plafond van de egaliseringsreserve zorg bij de jaarrekening 2016 tijdelijk te verhogen tot een bedrag van € 4,6 mln. en bij de integrale afweging van de begroting 2018 het plafond van deze reserve opnieuw te beoordelen.

Aldus besloten in de vergadering van 13 juli 2017.

de griffier
Jan Bouke Zijlstra

de voorzitter
Martijn Dadema